STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 07787

UMET

Maksim Gorky

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מאַקסים גאָרקי

אומעט

און אַנדערע דערציילונגען

יידיש א. פרידקין

ווילנע — 1928

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

M. Gorki — „Umet un andere dercejłungen“.

Drukarnia „Wyd. Wileńskie“ B. Kleckina, Wilno.

א ו מ ע ט.

1.

...אָפּגעזאָגט די תּפֿילה, האָט זיך מיכאָן פּאַוולאָוויטש לאַנגזאַם אויסגעטאָן און, קראַצנדיק דעם רוקן, איז ער צוגעגאַנגען צום בעט, וואָס איז געווען פֿעסט פֿאַרהאַנגען מיט אַ בונטן סיצענעם פֿאַרהאַנג.

— גאָט, באַוויליק! — האָט ער געשעפּטשעט, דערנאָך האָט ער ברייט אַ גענעץ געטאָן, האָט איבערגעקרייצט דעם מויל, האָט פֿאַרקאַטשעט דעם פֿאַרהאַנג און האָט גענומען קוקן אויף דער מעכטיקער פֿיגור פֿון זיין ווייב, וואָס איז געווען באַדעקט מיט די ווייכע פֿאַלבן פֿון דעם ליילעך.

אויפֿמערקזאַם און אויספֿירלעך באַטראַכט דעם דאָזיקן פֿון שלאָף דערשטיקטן, אומבאַוועגלעכן, הויפֿן פֿעטן קערפּער, האָט מיכאָן פּאַוולאָוויטש שטרענג אָנגעכמורעט די ברעמען און האָט געזאָגט מיט אַ האַלבן קול:

— אַ מאַשינע!...

דערנאָך האָט ער זיך אָפּגעקערט צום טיש, האָט פֿאַרלאָשן דעם לאָמפּ און האָט ווידער גענומען וואָרטשען:

— כּ'האָב דאָך דיר געזאָגט, טייוול, לאָמיר גיין שלאָפֿן אונטערן אָפּדאַך: איז ניין, ביסטו ניט געגאַנגען! דעמבענע קלאָץ: אַנו, גיב זיך אַ ביסל אַ ריק!

אַריינגעזעצט דעם ווייב אַ פֿויסט אין זייט אַריין, האָט ער זיך אַוועקגעלייגט לעבן איר און זיך ניט צוגעדעקט מיט דעם ליילעך, דערנאָך האָט ער ווידער אַ שטאַרקן שטויס געטאָן דעם ווייב מיט

דעם אײלנבײן. דאָס װײב האָט גענומען בלעקן, זיך גענומען
פּאָרפּלען, זיך אומגעקערט צו אים מיטן רוקן און װידער גענומען
כראָפּען. טיכאָן פּאַװלאָװיטש האָט אַ זיפץ געטאָן פּאַרקלעמט אין
דאָס האַרץ. דעם שפּאַלט פון פאָרהאַנג אױסגעשטעלט די אױגן
אױפן סופיט, װאו עס האָבן געציטערט די שאָטנס פון דער לבֿנה
און פון דער לאָמפּאַדע, װאָס האָט געברענט אין אַ װינקל פאַר
דעם בילד פון דעם הײליקן דערלײזער. אין דעם אָפענעם פענצטער האָט
זיך פון גאָרטן=אַרױס געגאָסן, צוזאַמען מיט דעם שטילן און װאַ=
רעמען נאַכט=װינט, אַ שאָרך פון בלעטער, אַ ריח פון ערד און פון
פײכטער פעל, װאָס מע האָט ערשט הײנט אין דער פרי אָפּגעשנידן
פון דעם קאַשטאַנעװאַטן פערד און אױסגעשפּרײט אױף דער שפּײכ=
לער=װאַנט. ס'האָט זיך דערטראָגן דער װײכער קלאַנג פון די װאַ=
סער=טראָפּנס, װאָס זײנען געפאַלן פון דעם מילראָד; און װעלדל,
הינטער דער הרעבליע, האָט געשריען דער טשערעט=פײגל; דער
פינסטערער, קרעכצנדיקער קלאַנג האָט שטיל געשװעבט אין דער
לופטן; בעת ער איז פאַרשװאונדן — האָבן די בלעטער פון די
בײמער שטאַרקער גערױשט, גלײך זײ האָלטן זיך פאַר אים דער=
שראָקן, און פון ערגעץ=װאו האָט זיך דערטראָגן אַ הילכיק גע=
זאַנג פון אַ מוק.

נאָכגעפאָלגט די שאָטנס, װאָס האָבן געציטערט אױפן סופיט,
האָט טיכאָן פּאַװלאָװיטש אָפּגעװענדט זײן בליק אױף דעם פאָ=
דערשטן װינקל פון צימער. האָרטן האָט זיך געװיגט פון װינט,
און שטיל געשמילקעט דאָס פײערל פון הײליקן אײל=לעמפּל; דערפון
האָט זיך דאָס טונקעלע געזיכט פון דעם דערלײזער דאָ אױס=
געליטערט, דאָ פינסטער געװאָרן, און טיכאָן פּאַװלאָװיטשן האָט
עס אױסגעװיזן, װי עס װאָלט געטראַכט אַ גרױסע און שװערע מחשבֿה.
ער האָט אַ זיפץ געטאָן און האָט זיך פרום איבערגעצלמט.

ערגעץ האָט געקרײט אַ האָן.

— ניט שײן=זשע איז שױן צװעלף? — האָט טיכאָן פּאַװ=
לאָװיטש בײ זיך אַלײן געפרעגט. ס'האָט אַ קרײ געטאָן אַ צװײ=
טער האָן, אַ דריטער... נאָך און נאָך. ענדלעך האָט אַ געלער
האָן אַ געשרײ געטאָן ערגעץ הינטערן װאַנט מיטן גאַנצן כּוח פון

דעם הינער־שטייג האָט אים געענטפערט אַ שוואַרצער, און דער גאַנצער הינער־שטייג האָט זיך איבערגערודערט, הויך אָנזאָגנדיק האַלבע נאַכט.

— אָ, שדים, — האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש בייז גענומען פּאָרבלען, — איך קען ניט איינשלאָפן... צעפּלאַצט זאָלט איר ווערן!

אַז ער האָט זיך אויסגעזידלט, איז אים עפּעס געוואָרן לייכטער: דער פאַרפלוכטער, אומפאַרשטענדלעכער אומעט, וואָס האָט אים באַהערשט פון זינט זיין לעצטער רייזע אין שטאָט, האָט אים ווייניקער געדריקט, בעת ער האָט זיך געכעסט, — און בעת ער האָט זיך שטאַרק צעכעסט, איז ער אינגאַנצן פאַרשוואונדן. נאָר אין די דאָזיקע טעג איז אין שטוב אַלץ געגאַנגען אַזוי כשורה, גלאַט, אַז אַפילו אויסזידלען זיך, ווי עס באַדאַרף צו זיין, כדי צו שטילן אינגאַנצן דאָס האַרץ, — האָט מען ניט געקענט — ס׳איז ניט געווען מיט וועמען און ס׳איז ניט געווען פאַרוואָס. באַמערקנדיק, אַז „ער אַליין“ איז אין זייער ניט קיין גוטער שטימונג, פלעגן זיך אַלע אונטערגאַטלען.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט געזען, ווי די היימישע האָבן פאַר אים מורא און ריכטן זיך אויף אַ געוויטער, און האָט זיך געשפּירט — וואָס ס׳האָט מיט אים קיינמאָל ניט פּאַסירט — שולדיק פאַר אַלעמען. אים איז געווען מיאוס, וואָס אַלע זיינען אַזעלכע אָנגעכמורעטע און לויפן פון אים, און דאָס שווערע, אומפאַרשטענדלעכע געפיל, וואָס ער האָט געבראַכט צו פירן פון שטאָט, האָט אים נאָך מער באַהערשט.

אַפילו קוזמאַ קאָסיאַק, דער נייער שוסטער פון אָרלאָוו, אַ ליץ און אַ קריגער, אַ יונגער בחור, אַ פריילעכער און אַ מעכטיקער, מיט פריילעכע בלויע אויגן און מיט אַ גלייכער ריי קליינע און, ווי שוים, ווייסע ציינער, וואָס זיינען געווען אויסגעשטשירעט מיט אַן אַרויס־רופנדיקן שמייכל, — אַפילו דער דאָזיקער קוזקע, וואָס האָט פאַרדינט מע זאָל אים געשמאַק אויסזידלען, איז אויך עפּעס אָפּגעוועלקט געוואָרן פאַר דער לעצטער צייט, איז געוואָרן מאָליד און העפלעך, האָט ניט געזונגען מער קיין לידער, אויף וואָס ער איז געווען אַ גרויסער מייסטער, האָט ניט געשאָטן מער מיט קיין טרעפ־

לעכע אַנעקדאָטן אין אַלע זייטן, און באַמערקנדיק דאָס אַלץ ביי אים, האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געטראַכט ביי זיך: „כ׳בין, קענטיק, געוואָרן אַ גוטער טיוול!“ און טראַכטנדיק אַזוי, איז ער אַלץ מער געוואָרן געהאָרכזאַם עמעצן, וואָס האָט אָן אויפהער געזויגן זיין האַרץ.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט ליב געהאַט צו זיין צופרידן מיט זיך און מיט זיין לעבן, און בעת ער האָט זיך אַזוי געשפּירט, האָט ער בפירוש און קינסטלעך פאַרשטאַרקט זיין שטימונג מיט דעם שטענדיקן דערמאָנען אָן זיין פאַרמעגלעכקייט, אָן דעם אָפּשיי צו אים מצד די שכנים און אָן אַלדאָס איבעריקע, וואָס האָט אים געקענט דערהייבן אין זיינע אויגן. אַלע שטוב־מענטשן האָבן געוואוסט די דאָזיקע שוואַכקייט זיינע, וואָס האָט געקאָנט זיין ניט בלויז אַ געפיל פון כבוד־גייציקייט, נאָר אויך אַ פאַרלאַנג פון אַ זאַטן און געזונטן וועזן, ווי בעסער זיך צו לאָזן וואוילגיין מיט דעם געפיל פון זאַטקייט און געזונטקייט. די דאָזיקע שטימונג האָט אַרויסגערופן ביי טיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ געוויסן גוטמוטיקן קוק אויף זאַכן און הגם זי האָט אים ניט ערלויבט אַוועקצוואַרפן זיין שטאַנדפּונקט, האָט זי אים אָבער געשאַפן צווישן באַקאַנטע אַ רעפּוטאַציע פון אַ האַרציקן און ברייטן מענטשן. און אַט איז דאָס דאָזיקע שטאַנדהאַפטיקע, לעבנספריידיקע געפיל פלוצלונג ערגעץ צערונען געוואָרן, אַוועקגעפלויגן, פאַרלאָשן געוואָרן און אויף זיין אָרט האָט זיך באַוויזן עפּעס אַ נייס, אַ שווערס און אַ טונקעלס.

— אַך, גאָט! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש, ליגנדיק לעבן זיין ווייב און צוהערנדיק זיך צו די ווייכע זיפצן פון דער נאַכט הינטערן פענסטער, געשעפּטשעט. פון דער אָנגעוואַרעמטער פּוכענער פערענע איז אים געוואָרן הייס, הישנע; ער האָט זיך אומרויק גענומען באָרבלען, האָט געשאָלטן דאָס ווייב, האָט אַראָפּגעלאָזן די פיס אויף דער דיל און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן בעט, ווישנדיק דאָס פאַרשוויצטע געזיכט.

אינם דאָרף באַלאָטנאָיע, פינף וויאָרסט פון דער מיל, האָבן זיך דערהערט די קלעפּ פון דעם וועכטער־גלאָק. די אומעטיקע קופּערנע קלאַנגען האָבן, אַראָפּפליענדיק פון גלאָקנטורעם, שטיל

געשוועכט אין דער ליפּטן און זיינען שפּורלאָז צערונען געוואָרן. אין גאָרטן האָט אַ קנאַק געטאָן אַ צווייג, און אין וועלדל האָט זיך ווידער צעשריען דער טשערעט־פֿייגל, גלייך ער וואָלט געלאַכט פֿון עפּעס מיט אַ טויבן און ביזן געלעכטער.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש איז אויפֿגעשטאַנען, צוגעגאַנגען צום פֿענסטער און האָט זיך אַריינגעזעצט אין דעם טיפֿן לעדערנעם פֿאָטעל, וואָס ער האָט ניט לאַנג געקויפֿט פֿאַר צוויי רובל ביי דער פֿאַראָרעמטער שכנה, דער אַלטיטשקער פּריצטע. בעת דער קאַלטער לעדער האָט זיך צוגערירט צו זיין לייב, האָט ער אויפֿגעציטערט און האָט זיך אַרומגעקוקט.

ס'איז געווען אומהיימלעך. דורך די בלומען אויף דעם פֿענסטער און דורך די צווייגן פֿון דעם קליאָן פֿאַר דעם פֿענסטער זיינען אין צימער אַריינגעדרונגען די שטראַלן פֿון דער לבנה און האָבן אָנגעצייכנט אויפֿן דיל אַ שאָטנדיקן ציטעריקן געמעל. איינע פֿון די פֿלעקן אינם צענטער פֿון געמעל איז געווען זייער ענלעך אויף דעם קאָפּ פֿון דער באַלעבאָסטע פֿון פֿאָטעל. פּונקט ווי דעמאָלט אויף דעם קאָנקורס, וויגט זיך דער דאָזיקער קאָפּ פֿול מיט פֿאָרוואורף אין טונקעלן, האָריקן הייבל; און די אַלטע ליפּן טשאַמקען צו אים, צו דעם מילנער:

— „האָסט קיין מורא ניט פֿאַר גאָט, טייערינקער! דעם פֿאָטעל האָט דער פֿאַרשטאָרבענער פּיאָדאָר פּעטראָוויטש געקויפֿט פֿאַרן סאַמע טויט, 18 רובל האָט ער געגעבן. וויפֿיל איז דען פֿאַראַן, ווי ער איז געשטאָרבן? אינגאַנצן אַ נייע זאַך, און דו גיסט אָנדערטהאַלבן!...“

און דער פֿאַרשטאָרבענער פּיאָדאָר פּעטראָוויטש ליגט אָט דאָ־אָ אויפֿן דיל: אָט איז זיין גרויסער, פּאַטלאַטער קאָפּ מיט די געדיכטע כאָכלישע וואָנצעס.

— גאָט, דערבאַרעם זיך! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ זיפֿץ געטאָן. דערנאָך איז ער אויפֿגעשטאַנען פֿון פֿאָטעל, האָט אַראָפּגעשטעלט די בלומען פֿון פֿענסטער אויף דער דיל, און אַליין האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף זייער אָרט.

הינטערן פֿענסטער איז געווען שטיל און אומעטיק. די ביימער אין גאָרטן זיינען געשטאַנען אומבאַוועגלעך, צונויפֿגעגאָסן דורך

דער נאַכט אין אַ געדיכטער, פינסטערער וואַנט, וואָס הינטער איר האָט זיך געדוכט עפּעס שרעקלעכס. און פון דעם מילראָך האָט הילכיק אין מאָנאָטאָן געטריפט דאָס וואַסער, גלייך עס וואָלט גערעכנט די צייט. אינטערן סאַמע פענסטער האָבן זיך שלעפעריק געוויגט די לאַנגע שטענגלעך מאַלווע. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט זיך איבערגעצלמט און האָט פאַרמאַכט די אויגן. דעמאָלט האָט זיך אין זיין פאַנטאַזיע לאַנגזאַם גענומען פאָרמירן די שטאָטישע געשיכטע, וואָס האָט אים אַראָפּגעשלאָגן פון וועג.

איבער דער שטייביקער, מיט ברענענדיקע זונענשטראַלן פאַרגאָסענער גאַס, באַוועגט זיך שטיל אַ טרויער-פּראָצעסיע. די ריזעס פון דעם גלח און דעם דיאַקאָן בלענדן די אויגן מיט זייער גלאַנץ; אין דעם דיאַקאָנס הענט קלינגט די ווייהיך-כלי, די קליינע קנוילן בלויען רויך צעגייען אין דער לופטן.

— היי–יילי... — דרייט אויס דער קליינטשקער אַלטיטשקער גלח מיט אַ דינינקן טענאָר.

— קער! — ברומט דער דיאַקאָן — אַ הויכער מאַנספּאַרשוין, מיט אַ געדיכטער טשופּרינע שוואַרצע האָר און מיט גרויסע, גוטע אויגן — מיט אַ דונערדיקן באַס.

— גאָ–אָט, — גיסן זיך צוניף ביידע שטימען צוזאַמען און טראָגן זיך אַוועק אין דער וואָלקנפרייער הייך צו דער בלענדנדיק-שימערירנדיקער זון, וואו ס'איז אַזוי ווייט און רויק.

— אומשטערבלעכער! — רעוועט דער דיאַקאָן און פאַרהילכט מיט זיין מעכטיקער שטימע אַלע קלאַנגען פון גאַס, די טראַסקעריי פון די דראָשקעס, דעם רויש פון די טריט איבער דעם ברוק און די איינגעהאַלטענע רייד פון דעם גרויסן המון, וואָס באַגלייט דעם נפטר, — רעוועט אין, ברייט צעעפנט די אויגן, קערט ער אום זיין באַבערדיקט געזיכט צום עולם, גלייך ער וואָלט אים וועלן זאָגן:

— עכוואַ! כ'האָב גוט אויסגעדרייט די נאָטע!?

אין טרונע ליגט אַ הער אין אַ סורדוט, מיט אַ מאָגערן און שאַרפן געזיכט. איף דעם דאָזיקן געזיכט איז פאַרגליווערט געוואָרן אַן ערנסטע און רויקע מינע. די טרונע טראָגט מען ניט גלייך, און דער קאָפּ פון דעם נפטר וויגט זיך פאַרטיפט פון

אין זייט אויף דער צווייטער. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַ קוק געטאָן אויף דעם געזיכט פון דעם נפטר, האָט אַ זיפץ געטאָן, איבערגעצלמט זיך אין, מיטגעריסן פון דעם המון, איז ער אַוועק נאָך דער טרונע, באַטראַכטנדיק דעם דיאַקאָן, וואָס האָט אים פאַראינטערעסירט מיט דער מאַכטיקייט פון דער שטימע און מיט דער פיגור. דער דיאַקאָן איז געגאַנגען און געזונגען, און ווען ער האָט ניט געזונגען, האָט ער געשמועסט מיט עמעצן פון די מיטגייער. קענטיק, אַז דער מענטש, וואָס איז געלעגן אין טרונע, האָט ביי דעם דיאַקאָן ניט אַרויסגערופן קיין טרויעריקע מחשבות וועגן דעם, אַז אויך ער איז אונטערגעוואָרפן דעם דאָזיקן נאַטירלעכן פליכט, אַז ס'וועט קומען אַ צייט, ווען אויך אים וועט מען טראָגן אַזוי איבערן גאַס, כדי צו באַגראָבן אים אין דער ערד; און ליגנדיק אין טרונע, וועט ער אויך אַזוי טרייסלען מיטן קאָפּ, און דאַמאָלסט וועט ער שוין ניט קענען נעמען קיין איין נאָטע, אַפילו די סאַמע איינפאַכע.

אין טיכאָן פּאַוולאָוויטשן איז געוואָרן אומאָנגענעם צו קוקן אויף דעם פרייַלעכן דיאַקאָן; ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און, דורכלאָזנדיק פאַרביי זיך אַ סך פּובליקום, האָט ער געפרעגט ביי אַ גימנאַזיסט:

— וועמעס לוויה איז דאָס, ליבער?

יענער האָט אויף אים אַ וואָרף געטאָן אַ בליק און האָט אים גאָרנישט ניט געענטפערט. דאָס האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטשן באַליידיקט.

— אַזאַ שנעק און האָט ניט קיין דרך-ארץ פאַר עלטערע! קאָן טעוועס דאַרף מען אייך! וואָס קלערסטו זיך, אַז איך ווייס ניט, וואָס איך דאַרף? אַ שררה אַ ביסל!

ער איז אַוועק ווייטער און האָט זיך ווידער אָפּגעפונען לעבן דער טרונע. די טרונע האָבן געטראָגן פיר מענטשן, דערביי איז מען געגאַנגען זייער שנעל און ניט אין פוס. ביי איינעם פון די טרעגער איז נאָכאַנאַנד אַראָפּגעפאַלן די פענסנע פון נאָז, און אַרויפוואַרפנדיק זיי ווידער אויף דעם נאָז-זאָטל, פלעגט ער אומבאַדינגט אַ טרייסל טאָן דערביי מיט דער געדיכטער גריווע פון די געלע האָר.

— דער מת — האָט טיכאָן פאַוולאָוויטש אַ טראַכט געטאָן, — איז, קענטיק, אַ גרינגינקער; — אַ טשינאָווניק, ווייזט אויס — זיינען אויסגעמאָגערט...

מען איז געגאַנגען אַזוי שנעל, גלייך דער מענטש, וואָס איז געלעגן אין טרונע, וואָלט נאָך ביים לעבן באַוויזן אַלעמען שרעקלעך צו דערעסן, און אַלע וואָלטן זיך איצט געפליילט וואָס גיכער פטור צו ווערן פון אים. טיכאָן פאַוולאָוויטש האָט עס באַמערקט.

— גלייך מ׳טרייבט זיי!

— וואָדען, אײַלן זיי זיך? איך גאָטס מענטשן! נישקשה, בעת דער מענטש האָט געלעבט, איז געווען אי דאָס, אי יענץ, אָבער ווי נאָר צוגעמאַכט מיטן אָן אויג — איז וואַ״ך וואָס גיכער אין גרוב אַריין: מיר האָבן קיין צייט ניט!

און טיכאָן פאַוולאָוויטשן איז געוואָרן אומעטיק: ס׳וועט קומען אַ צייט, ווען מע וועט אים אויך אַזוי שלעפן. מעגלעך, אַז באַלד טאַקע — אים איז אַכט־און־פערציק יאָר.

— און וואָס איז דאָס? — האָט טיכאָן פאַוולאָוויטש זיך אַליין געפרעגט, דערזעענדיק אויף דעם דעקל פון טרונע קרענץ, לענטעס מיט אויפשריפטן פון גאָלדענע אותיות און בלומען.

— נ־יאָ... הייסט עס, פאָרט אַ וויכטיקע פערזאָן. אָבער די באַגלייטער — די זיינען פון די באָרוועסע. דורכאויס אָרעמע לייט, קענטיק... וועמען באַגלייט מען דאָס? — האָט דער מילנער געפרעגט אַ הדרת־פנימדיקן הער מיט ברילן און מיט אַ קיילעכיקער באָרד, וואָס האָט זיך אויסגעגלייכט מיט אים.

— אַ שרייבער.... — האָט זיך יענער שנעל אָפגערופן און, אָפמעסטנדיק טיכאָן פאַוולאָוויטשעס פיגור, האָט ער איבערצייגנדיק צוגעגעבן: — אַ פּראָפעסער....

— מיר פאַרשטייען, — האָט זיך טיכאָן פאַוולאָוויטש אָפגערופן — מיר שרייבן אויס די „ניוואַ“, דאָס טעכטערל האָט געלייענט וועגן זיי. דער פאַרשטאָרבענער איז פון די וויכטיקע לייט?

— נ־יין.... ניט פון די וויכטיקע... — האָט זיין מיטשמועסער געשמייכלט.

— יאָ... ס׳מאַכט ניט אױס... דאָך אַ מענטש מיט פאַרדינסטן פאַר דער װעלט. אַן אַנדער לױב איז פאַר דער זון, אַן אַנדער לױב איז פאַר דער לבנה... אַ שטערן פון אַ שטערן שײדט זיך אונטער אין לױב... קרעניץ פונדעסטװעגן...

טיכאָן פאַװלאָװיטשן האָט צוליב־עפּעס פאַרקלעמט דאָס האַרץ, האָט אַזױ פאַסקודנע געקלעמט — דאָס אַזױ װי ס׳װאָלט אים געצופּט, דאָס — אַזױ װי ס׳װאָלט אים געשטיקט.

און דער דיאַקאָן מיט דער הילכיקער שטימע האָט אַלץ געזונגען:

— היי—יליקער, אומשטערבלעכער!....

און דער ציטעריקער טענאָר פון דעם גלח, װאָס האָט זיך קוים דורכגעשלאָגן דורך דער געדיכטעניש פון דעם דיאַקאָנס באַס, האָט שעמעװדיק און שטיל געבעטן:

— דערבאַרעם זיך איבער או—ו—נז....

דער המון באַגלייטער האָט שטומפּיק געטופּעט מיט די פיס און אױפגעהױבן אַ שטױב פון װעג; דער מת האָט אַלץ געשאָקלט מיטן קאָפּ, און איבער דעם אַלעמען האָט גלייכגילטיק געשײנט די זון, דער יולי־הימל.

און אָט איז טיכאָן פאַװלאָװיטשן באַפאַלן עפּעס אַ מרה־שחורה — ס׳האָט זיך ניט געװאָלט ניט טראַכטן, גיט רײדן. ער האָט זיך צוגעפּאַסט צו די טריט פון די שכנים און, באַהערשט פון דער אַלגעמײנער קאַלאַמוטנער שטימונג פונם המון, איז ער מיט אים געגאַנגען, האָט געשפּירט בלױז די אײן איבערדריסיקע נאָגעניש ערגעץ־טיף אין דער ברוסט און האָט ניט געפונען ניט קײן כּוחות, ניט קײן װילן אָפּצוטשעפּען זיך פון איר.

מע איז געקומען אױפן בית־עולם, אָפּגעשטעלט זיך לעבן גרוב און אַװעקגעשטעלט די טרונע אױף דעם בערגל ערד, װאָס איז אַרױסגענומען געװאָרן פון דער גרוב. געמאַכט האָט מען דאָס עפּעס אַזױ אומגעשיקט, אַזױ אומגעראָטן. דער מת האָט זיך אַ רוק געטאָן צו דעם ברעג פון דער טרונע, דערנאָך האָט ער װידער אָנגענומען די פריערדיקע פּאָזע; ס׳האָט זיך אױסגעדוכט, אַז ער האָט זיך אַרומגעקוקט און איז געבליבן צופרידן, װאָס מע האָט

אים איינגעהערט צו טרייסלען און וואָס באַלד וועט מען אים אויפהערן צו בראָטן אויף דער זון. דער דיאַקאָן האָט, צעטרייסלענדיק די לופט, כסדר אַרויסגעוויזן זיין גינציקייט; דער גלח איז ניט אָפּגעשטאַנען פון אים; עמעצער פון עולם האָט אונטערגעזונגען מיט אַ הימפּן קול. די קלאַנגען האָבן זיך געטראָגן איבערן בית-עולם און, פּלאָנטערנדיק זיך צווישן די צלמים און די פאַראַרטע ביימער, האָבן זיי טיכאָן פּאַוולאָוויטשן געשטיקט.

און אָט איז — דאָס סאַמע וויכטיקע.

דער הדרת-פּנימדיקער הער, וואָס ביי אים האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געהאַט געפרעגט וועגן דעם מת, איז צוגעגאַנגען צום ברעג קבר און, אַ פיר געטאָן מיט דער האַנט איבער די האָר, האָט ער געזאָגט:

— מיינע הערן!...

ער האָט עס אַזוי געזאָגט, אַז דער מילנער האָט אפילו אַ ציטער געטאָן און האָט אויסגעשטעלט אויף אים די אויגן. דעם הערס אויגן האָבן אויסטערליש געפינקלט. ער האָט זיי דאָ אַראָפּגעלאָזן אויף דער טרונע, דאָ באַטראַכט דעם עולם, און די פּויזע צווישן זיין ווענדונג און דעם אָנהייבן ריידן איז געווען אַזוי לאַנג, אַז אַלע, ווער עס איז געווען אויפן בית-עולם, האָבן באַוויזן אַנטשווייגן און פאַרגליווערט צו ווערן פול מיט דערוואַרטונג. און אָט האָט זיך דערהערט אַ ווייכע, אַ בראַסטיקע, אַזאַ פאַרטראַכטע און טרויעריקע שטימע. דער רעדנער האָט ריטמיש געפאָכט מיט דער האַנט צום טאַקט פון זיינע ווערטער; זיינע אויגן האָבן געברענט אונטער די ברילן און, הגם טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט שלעכט פאַרשטאַנען דאָס, וואָס דער דאָזיקער הער האָט גערעדט, האָט ער זיך דאָך דערוואוסט פון זיינע רייד, אַז דער פאַרשטאָרבענער איז געווען אַן אָרעמאַן, הגם ער האָט צוואַנציק יאָר אומדערמידלעך געאַרבעט לטובת הכלל; אַז ער האָט ניט געהאַט קיין פאַמיליע; אַז ביי זיין לעבן האָט זיך מיט אים קיינער ניט אינטערעסירט און קיינער האָט אים ניט געשעצט, און אַז ער איז געשטאָרבן פון אויסצערונג, אין אַ שפּיטאָל, פּונקט אַזוי איינזאַם ווי איינזאַם ער איז געווען דאָס גאַנצע לעבן זיינס. טיכאָן פּאַוולאָוויטשן איז געוואָרן באַנג אויף דעם פאַרשטאָרבענעם, און דער נאָגנדיקער ווייטאָג אין

בריקן דאָט זיך פאַרשטאַרקט. ער האָט זיך אין אים שאַרף איינגעקוקט, האָט אָפּגעמאָסטן מיט די אויגן זיין מאָגער, אויסגעמאַרעט געזיכט, די קליינינקע, דינע און גלייכע פיגור און האָט פּלוצלינג אויסגעפונען, אַז דער בר־מינן איז ענלעך אויף אַ נאָגל. ער האָט אַ שמייכל געטאָן פון זיין געדאַנק. און אין דער זעלביקער צייט האָט דער הער מיט דעם אָנשטענדיקן אייזען אויפגעהויבן די שטימע און געזאָגט: „די קלעפּ פון דעם גורל זיינען איינע נאָך די אַנדערע געפאַלן אויף זיין קאָפּ, און אָט האָט דער גורל צולעצט דערהרגעט דעם האָזיקן מענטשן, וואָס האָט זיך געווידמעט דער אומדאַנקבאַרער, שוואַרצער צורייטונגס־אַרבעט, צו באַשאַפן אויף דער ערד אַ גוט לעבן פאַר מענטשן! פאַר אַלע מענטשן, אָן אונטערשייד...“

פונקט אין דער צייט האָבן זיך דעם רעדנערס אויגן אָפּגעשטעלט אויף טיכאָן פּאַוולאָוויטשעס געזיכט און, כאַפּנדיק זיין שמייכל, האָבן זיי שטרענג אַ פינקל געטאָן. דער מילנער האָט זיך פאַרלאָרן און איז אָפּגעטראָטן אויף צוריק, שפּירנדיק זיך שולדיק סיי פאַר דעם געשטאָרבענעם, סיי פאַר דעם מענטשן, וואָס האָט וועגן אים דערציילט.

די זון האָט געבאַקט אָן רחמנות, דער בלויער הימל האָט געקוקט רויק אויף דעם טויטן־פעלד, אויף דעם המון אַרום דעם פרישן קבר, און דעם אָראַטאָרס שטימע, אַ טרויעריקע און אַ האַרציקע, האָט אַליין געקלונגען.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט געדרייט מיטן קאָפּ, האָט באַטראַכט די פינסטערע געזיכטער פון די צוהערער און האָט געשפּירט, אַז ניט אים אַליין, — אַלעמען איז דער האָזיקער אומעט באַפאַלן.

— „מיר האָבן פאַרשאָטן אונזערע נשמות מיט מיסט פון טאָגטעגלעכע דאגות און האָבן זיך צוגעוווינט צו לעבן אָן אַ נשמה, אַזוי ווייט זיך צוגעוווינט, אַז מיר באַמערקן שוין ניט, ווי מיר זיינען אַלע געוואָרן פאַרהילצערט, געפּיללאָז, טויט. און אַזעלכע מענטשן, ווי ער, זיינען אונז אומפאַרשטענדלעך“.... — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געהערט.

— ריכטיק! — האָט ער דעמאָלט געזאָגט צו זיך — איז דאָס... צי דען האָב איך ניט פאַרגעסן אָן מיין נשמה? גאָט! — טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַ זיפץ געטאָן און אויפגעעפנט די אויגן. אַ שטראָם פרישע לופט האָט זיך אַריינגעגאָסן אין דער פינצטערניש פון גאָרטן און האָט דעם פאַרטרוימטן מענטשן באַהויכט מיט אַ ריח פון טויִקן גראָז, בלומען און זומפּיקן וואַסער פון סאַזשאַלקע. די שאָטנס אויפן דיל האָבן געציטערט שטאַרקער, גלייך זיי וואָלטן זיך געפּרווט אויפהייבן און אַוועקפליען. דער מילנער איז אויפגעשטאַנען פונם פענצטער, האָט ווידער צוגערוקט דעם פאָטעל צום פענצטער און איז צוגעגאַנגען צום בעט: אַ וואָרף געטאָן זיך איף דער פּערענע, האָט דאָס ווייב געסאָפּעט און געכראָפּעט, ברייט צעשפּרייט די פולע הענט. די דאַריקע הענט און די אָנטבלויזטע ברוסט האָבן טיכאָן פּאַוולאָוויטשן אויסגעוויזן, ווי זיי וואָלטן אין דער דאַריקער נאַכט עפּעס ניט געווען איף אַן אָרט און גלייך זיי וואָלטן זיך מיט אים גערייצט. אַ וואָרף געטאָן מיט כעס דעם ליילעך איף דעם ווייבס לייב, האָט ער גענומען אַ קישן און, צוגייענדיק צום פענצטער, האָט ער זיך ווידער אַריינגעזעצט אין פאָטעל, האָט אַוועקגעלייגט די קישן אויפן פענצטער, האָט זיך אָן איר אָנגעשפּאַרט און האָט גענומען טראַכטן. אים איז פּלוצלינג געקומען אויפן געדאַנק די מחנה ווייסע טויבן, וואָס האָבן געשוועבט הייך אין הימל איבערן בית-עולם אין דעם געדענקווערדיקן טאָג פון דער לויה. פאַרמאַכנדיק די אויגן, האָט ער זיך פאָרגעשטעלט די דאַריקע ווייסע פינטעלעך אין בלייען הימל... און שווייגנדיק האָט ער זיך אַליין געשמייכלט...

— וואָס, ברודער, קענטיק, ס'האָט דיך גוט דורכגענומען? אָט איצטער לעב... פּלאָג זיך.

און אַרום איז אַלץ געווען אַזוי קלאָר און דייטלעך און אין דערזעלבער צייט אַזוי אומרויִק שטיל, גלייך עפּעס וואָלט געדאַרפט געשען. און די אומרויִקע, מחוץ די טאָג-טעגלעכע געדאַנקען, וואָס שטערן דעם נאָרמאַלן לעבנסגאַנג, האָבן זיך אַלץ געצאַפּלט אין דעם מילנערס קאָפּ, וואָס איז געווען ניט געוויינט צו זיי; איינע נאָך די אַנדערע זיינען זיי געקומען, פאַרשוואונדן און ווידער גע-

קומען, נאָר שוין אין אַ גרעסערן פֿאַרנעם, שווערערע. אַזוי פֿליט דורך אין אַ ליכטיקן זומערדיקן טאָג איבערן הימל אַ לייכט אָפּגעריסן שטיקל וואָלקן און באַהאַלט זיך, צעגייענדיק, ערגעץ אין די זונען־שטראַלן.... נאָר אָט איז נאָך איינער... נאָך.... נאָך... און דער פֿינסטערער געוויטער־וואָלקן קריכט לאַנגזאַם איבער דער ערד, אָנגעברוגזט און וואָרטשענדיק טריב.

פֿון זײַנע טראַכטענישן האָט זיך בײַ דעם מילנער אַרויסגעוויזן אַ באַזונדער מין פֿעיִקייט, וואָס איז אים פֿריִער ניט געווען באַקאַנט, אַ פֿעיִקייט צו באַמערקן און פֿאַרגעדענקען אַלץ און צו אַלץ צוגעבן די פֿראַגע: „און צו וואָס דאַרף מען דאָס?“

— מיר אונטערדריקן די נשמה! — האָט זיך דער מילנער דערמאָנט אָן דעם רעדנערס אויסגעשריי און האָט זיך צונויפֿגעקנוילט.

— ריכטיק — די נשמה לעבט ניט. דער עיקר זײַנען — די געשעפֿטן. ווען דער נשמה איז ניטאָ ווען צו טראַכטן. און פֿלוצלונג איז זי... איז זי אויפֿגעשטאַנען, הייסט עס, האָט אָפּגעטשאַטעוועט אַ פּוסטע צײַט, און האָט ערוואַכט.... אָט האָסטו דיר געשעפֿטן! און צו וואָס אָנציִען אומגעהײַער פֿיל געשעפֿטן, אַז סײַ ווי דאַרף מען דאָך שטאַרבן? צו וואָס זאָלן מיר זיך גרייטן, בעת מע דאַרף נעמען דאָס לעבן נאַקעטערהייט? צוליב.... דעם טויט... מיט וואָס וועלן מיר קומען פֿאַר גאָט? אָט דעריבער דערמאָנט עס די נשמה: טשוכע זיך פֿונאַנדער, דו מענטש איינער, הען הי ווייסט ניט, ווען דײַן צײַט וועט קומען.... גאָט, דערבאַרעם זיך! — טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַ ציטער געטאָן, האָט זיך איבערגעצלמט און האָט אַ קוק געטאָן אין ווינקל אויף דעם הייליקן בילד פֿון דעם דערלייזער. די שאָטנס פֿון דער לאַמפּאַדע האָבן אויף אים נאָכאַנאַנד געציטערט, ער איז געווען אַזוי טונקל און שטרענג און ס׳האָט אויסגעזען, ווי אַלץ וואָלט געטראַכט זײַן גרויסע מחשבה. בײַ דעם מילנער אין האַרצן איז געוואָרן קאַלט. און טאָמער וועט ער פֿלוצלונג באַלד... אָדער נײַן, מאָרגן... טאָמער שטאַרבט ער פֿלוצלונג מאָרגן! דאָס פּאַסירט אַמאָל מיט אַ מענטשן — פֿלוצלונג, אָן קיין שום מחלה, אַנידערגעפֿאַלן און געשטאָרבן....

— אַננאַ! — רופֿט טיכאָן פּאַוולאָוויטש הויך. — אַננאַ, כאַפּ

זיך אויף, כאַטש אויף אַ מינוט, איך בעט דיך זייער. אַ מענטש מאַטערט זיך, און זי שלאָפט!

נאָר דאָס ווייב, הערדריקט פונם שלאָף, הערט ניט. און ניט דערוואַרט זיך אויף איר ענטפער, האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש אָנגעטאָן אין, באַגלייט פון איר כראָפּען, איז ער אַרויס פון צימער אויפן גאַניק, איז געשטאַנען אויף אים בײַ אַ מינוט און איז שטיל אַוועקגעגאַנגען אין גאָרטן. ס'האָט שוין געטאָגט. דער מזרח איז געוואָרן אַלץ בלאַסער, און דער דינער רויער פּאַס פונם מאָרגנ-רויט איז געלעגן אויפן קאַנט פון אַ תכלתדיקן וואָלקן, וואָס איז אין אַן אומבעוועגלעכער פּאָזע פאַרגליווערט געוואָרן אויף דעם האָ-ריזאָנט. די קליאָנעס און די ליפּעס האָבן שטיל געוויגט זייערע שפּיצן. די ראָסע איז געפאַלן אין אומזעעוודיקע טראָפּנס; ערגעץ-ווייט האָט געקנאַקט די ריטהון, און אין וועלדל, הינטער דער סאַזשלקע האָט טרויעריק אונטערגעפּייפט דער שטאָר. ס'איז פרי... אין דעם שטאָך איז, ווייזט אים, קאַלט...

— אָבער האָט ער אַ קאָפּ, דער דאָזיקער הער! היכע גע-דאַנקען פאַרמאָגט ער... אָט מיט אים וואָלט געווען גוט אויסריידן זיך חאָס האַרץ. ער וואָלט מיר הערק'ערט, ווי און וואָס... איך קען דען עפּעס אַליין? דער קאָפּ טויג גאָר בײַ מיר צו דעם ניט!

דער מילנער האָט אַראָפּגעלאָזט זיין קאָפּ, וואָס איז ניט געווען צוגעפּאַסט צו די הויכע געדאַנקען, און האָט דאָך ווייטער גע-טראַכט.

— אפשר זאָל איך גאָר אַ פּאָר טאָן צו דעם לערער קיין יאַמקע? ער איז אויך, ווי זאָגט מען דאָס... אַ נאָגל. דער פּאָפּ אַלעק-סעי זאָגט, אַז דאָס האָט ער מיך אָפּגעדריקט אויף די גאַזעטן. עך, די פּיפּערנאָטער איינער מיטן געלן שנוק!

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט זיך דערמאָנט, ווי מיאוס ס'איז אים גע-ווען, בעת די מאָכטער האָט איבערגעלייענט אין צייטונג וועגן זיין געלונגענער אָפּעראַציע מיט די קרווישינער פּויערים, און ווי זי האָט, פאַרדעקנדיק דאָס געזיכט מיט דער צייטונג, שטיל גע-פרעגט:

— טאַטעשי, ניט שוין-זשע איז טאַקע אַזוי געווען?

ער האָט זיך דעמאָלט צעבייזערט:

— דיין טאַטעשי איז דען אַ היבער? אַזוי איז געווען: פּראָ־אָדם, וואָס לערנסטו דאָרטן אין דער גימנאַזיע?

און געווען איז דאָס טאַקע פּונקט אַזוי, ווי דער לערער האָט אָנגעשריבן. נאָר איך וועל דאָך ניט גיין מודה זיין זיך פאַר דער טאַטער! וואָס פאַרשטייט זי? איצט איז ער מיט די קרייזישינער קוויט: בעת די הרעבליע איז ביי אים איינמאָל שיר ניט אַראָפּגע־שווענקט געוואָרן, און זיי האָבן זי פאַרפּעסטיקט — האָבן זיי אַ העלפט אומגעקערט צוריק: דריי קערבלעך אַ טאָג האָבן זיי ביי אים געריסן. ס'איז אַ קאַמף! האַסט זיך אָפּגעלאָזן — איז אַ סוף — נאָך דיר. יאָ... דער לערער איז דערביי געווען.

— וואָס, — זאָגט ער, — סחר, איך האָט מען דען אויך צוגעשטיקט? און לאַכט. דאָס גיזיכט איז ביי אים אַ טרוקנס, אַ געלס, אַ שטרענגס.

— איר זייט פאָרט אַ שלעכטער סוחר... איר זייט גייציק און שלעכטלעך.

דער מילנער איז בייז און שפּירט — ס'איז אמת: אי דאָס, וואָס ער איז גייציק, אי דאָס, וואָס ער איז שלעכט.

— גאָט, ס'וועט שוין ווערן אַמאָל טאָג? — האָט ער מיט צער אַ טראַכט געטאָן. — שוין באַלד: — דער ראָזער פּאַס אויף דעם ברעג וואָלקן איז געוואָרן אי העלער, אי ברייטער...

אָט ריידן ערגעץ מענטשן. דער מילנער איז צוגעגאַנגען צום פּלויט און האָט זיך געלייגט לעבן אים אויפן באַנק; ער האָט געשפּירט, אַז פון דער שלאָפלאָזיקייט איז ער ניט געזונט. און די שטימען פון די מענטשן, וואָס האָבן זיך הילכיק צעטראָגן אין דער קלינגענדיקער פאַרטאָגיקער לופט, האָבן זיך אַלץ מער דער־נענטערט...

— בעט ניט, מאַטריאַ. פּטר ניט אומזיסט קיין רייך — ב'וועל ניט בלייבן!

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט איבגעציטערט, האָט זיך אויפגע־הייבן אַ ביסל פון באַנק און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויפן איילנ־בויגן. מע האָט גערעדט נאָענט הינטערן פּלויט, אין די בוזינעס־

קיסטעס: דאָס איז געווען קוזמאַ קאָסיאַק, דער שיטער, מיט נאָך עמעצן.

— איך זאָג דיר, בעט ניט! כ'קען דאָ ניט בלײַבן. כ'וועל אַוועקגיין הינטער קובאַן.

— און וואָס וועט זײַן מיט מיר, קוזיאַ? דו גיב נאָר אַ טראַכט, וואָס וועל איך טאָן אָן דיר? כ'האָב דאָך דיך ליב, פֿייגעלע מײַנס, כ'האָב ליב־ליב, פֿרײַער מענטש די מײַנער! —ן האָט קוזקען אָפּגעענטפֿערט אַ נידעריקער פֿרייענקאָנטראַלטאָ.

— ע, מאַטריאַ! פֿיל האָבן שוין מיך ליב געהאַט, מיט אַלעמען בין איך זיך צעגאַנגען, און גאָרנישט — האָבן חתונה געהאַט און זײַנען פֿאַרזוירעט געוואָרן אין דער אַרבעט! באַגעגנסט אַמאָל, גיסט אַ קוק — און גלייבסט דײַנע אויגן ניט. אָט דאָס זײַנען זיי די זעלביקע, וואָס איך האָב געקושט און געצערטלט! נו־נו! אײַנע מכשפֿהדיקער פֿאַר דער צווייטער. ניין, מאַטריאַ, ניט מיר איז אָנגעחתמעט געוואָרן צו חתונה האָבן, יאָ, נאַרעלע, ניט מיר. מײַן פֿרײַהייט וועל איך אויף קיין שום ווײַב, אויף קיין שום כאַטע ניט בײַטן. כ'בין געבאָרן געוואָרן, פֿאַרשטייסט מיך, הינטער אַ פּלויט און וועל שטאַרבן הינטער אים. ס'איז אַזוי באַשערט. ביז גרויע האָר וועל איך זיך אַרומשלעפּן וואו די וועלט האָט אַן עק... און זיצן אויף איין אָרט איז מיר אומעטיק...

— און מיך, קוזיאַ? מיך? וואו וועל איך זיך אַהינטאָן פֿון דיר? גיב נאָר אַ טראַכט! אָדער האָסטו מיך שוין אפֿשר ניט ליב? אָדער די שאַנעוועסט מיך אפֿשר ניט?

— דיך, דיך... דיך וועל איך דאָ לאָזן... מיט דעם אַלמן משעקמאַרעוון וועסטו חתונה האָבן... ער האָט קינדער... אָבער ס'מאַכט ניט אויס, אַ פֿויער איז ער אַ וואוילער.

— האָסט מיך ניט ליב!... — האָט די פֿרוי שטילערהייט געזאָגט.

— ניט ליב!... זעסט דאָך, אַז כ'האָב ליב, אַז איך רייד מיט דיר. כ'וואָלט ניט ליב געהאַט, וואָלט איך ניט געמאַכט קיין מחוקות. דערפֿאַר טאַקע ברענגט מען אויס די צייט מיט מיידלעך, ווײַל מען האָט זיי ליב, און אַז מע זאָל זיי ניט געווען ליב

האָבן — וואָס וואָלטן זיי זיך דערמאָנט אַהינגעטאָן? און ס'איז מיר טאַקע אַ רחמנות אויף דיר... אָבער וויפל דו זאָלסט אויף עמעצן ניט רחמנות האָבן, איז אויף זיך אַליין שטענדיק אַ גרעסערער רחמנות. כ'לעבן, ס'וואָלט געווען אַ סך ערגער, ווען מיר וואָלטן זיך צעקריגט און פונאַנדערגעגאַנגען. ריכטיק? אָבער איצט־אָ קומט אַליין אַרויס אָפּנהאַרציק־ליבשאַפטלעך, צערטלעך. איך וועל, הייסט עס, גיין אין מיין זייט, דו — אין דיין זייט, וואָס ווען ווען דאָס מזל וועט באַשערן. עכמאַ, וואָס איז דאָ צו ריידן! גיב, מילאַ, טייבעלע, נאָך אַמאָל אַ קוש!

די קלאַנגען פון די קושן האָבן דערגרייכט צו טיכאָן פּאַוולאָוויטשן און זיינען צעגאַנגען געוואָרן אין דעם רויש פון די בלעטער. דער שטאָר האָט זיך צעזונגען העכער און פרייליכער, די הענער הינ־טערן מיל האָבן מקבל־פּנים געווען דעם באַגינען, און ער איז שנעל געגאַנגען אַנטקעגן דער איפּגעוואַקסטער ערד.

— אַך, מיין ליבער קוזיאַ... גוטער דו מיינער! נעם מיך מיט, די בירנע! — האָט דאָס מיידל ווידער הויך גענומען שעפּטשען.

— אָט האָסטו דיר — זי איז ווידער דאָ מיט אירס... איך קוש זי, האָלובע זי, ווי אַ רעכטן מענטשן, און זי הענגט זיך מיר אויפן האַלדז, ווי אַ שטיין. נו, אַ מיידל! און שטענדיק איז מיט איך די זעלביקע פּאַרדרייעניש.

— יאָ, אָבער כ'בין דען ניט קיין מענטש?

— נו, יאָ, אַ מענטש. נו? און איך? איך בין, הייסט עס, ניט קיין מענטש? דערציילסט מיר מעשיות... מיר זיינען זיך ביידע צונויפגעגאַנגען מיטן גוטן ווילן... נו, און אָט איז געקומען די צייט זיך פונאַנדערצוגיין. דאַרף מען אויך מיטן גוטן ווילן.... דו דאַרפסט לעבן, און איך אויך; פּלאָנטערן זיך איינער דעם אַנ־דערן דאַרפן מיר ניט.... און דו כליפּעסט! נאַרעלע! דו דער־מאָן זיך נאָר: ס'איז זיך זיס צו קושן מיט מיר? נו! עך, דו... לאַטקע....

ווידער האָבן גענומען קלינגען קושן, וואָס זיינען איבערגעריסן געוואָרן דורך אַ ליידנשאַפטלעכן, זיך פאַרכליעדיקן פליסטערן און טיפע זיפצן.

פּלוצלונג האָבן די שפּיצן פֿון די ביימער און אַלץ אַרום און דער הימל גופֿא אַזוי ווי אַ ציטער געטאָן און זיך צעשמייכלט מיט אַ פֿרישן, פּורפּור-רויטן שמייכל — האָט דער ערשטער זונענשטראַל אַ קוק געטאָן אויף דער ערד. און גלייך, ווי אַ באַגריסונג צו אים, האָט זיך דערהערט אַ ליבער גערויש פֿון דעם שלעפֿעריקן גאָרטן, וואָס האָט גענומען אויפֿוואַכן; ס'האָט אַ בלאָז געטאָן אַ ווינטעלע, אַ פֿרישס, אַ מונטערדיקס, פֿול מיט פֿאַרשיידענע ריחות.

די קלינגענדיקע טענאָריקע רייד פֿון קוזקע קאָסיאַקן, דער טרויעריק ליידנשאַפֿטלעכער קאָנטראַלטאָ פֿון דעם מיידל האָבן אַזוי ווי ווייך געמאַכט דעם ווייטאָג, וואָס האָט גענאָגט אין טיכאָן פּאַוולאָוויטשעס ברוסט.

— אַך, די טייוול! האָט ער אויסגעשריען אין געדאַנק אויף דעם אַדרעס פֿון דעם מילנער-געהילף. — אַך, דו, פּלאַפּלער!

און שפּירנדיק אַ קנאה צו דעם דאָזיקן פֿרייען מענטשן, צו זיין זיכערקייט און זיין גערעכטיקייט, איז ער אײַנגעשטאַנען, האָט אַ זיפֿץ געטאָן און האָט געוואָלט אַוועק אַהיים.

— שוין צייט, מאַטריאַ! שוין צייט מיר צו גיין צו דער אַרבעט! געדענק, זאָלסט קומען!

— כ'וואָלט ניט געקומען, נאָר כ'האָב ניט קיין כּוח — ניט צו קומען, פֿייגל מיינס! — האָט דאָס מיידל אַ קרעכץ געטאָן.

— ע, זאָרג זיך ניט! ס'וועט קומען אַ צייט — און דיין טרויער פֿאַרמיידט. און ביז יענער צייט וועלן מיר זיך נאָך ניט איינמאָל זען. ניט אַזוי? אַדיאָ!

הינטער טיכאָן פּאַוולאָוויטשעס פּלייצעס האָט גענומען קנאַקן דער פּליט.

„ווי אין סטעפּ דער ווינט,
„טראָגט זיך אום און שפּילט...‘

— עט!... גוט מאָרגן, באַלעבאָס.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַראָפּגענומען דאָס היטל פֿון קאָפּ און האָט מיט פֿאַרווירונג אַ קוק געטאָן אויפֿן יונג.

— גוטמאָרגן !

יענער איז געשטאַנען פאַר אים אין אַ פרייער, שטאַרקער פּאָזע: פון אונטער דער אָפּגעשפּליטערטער רויטער העמד האָט זיך געזען די ברייטע, אָפּגעברענטע ברוסט, וואָס האָט געעטעמט טיף און גלייך, די געלע וואָנצעס האָבן זיך איראָניש באַוועגט, די ווייסע, געדיכטע ציינער האָבן געפינקלט פון אונטער די וואָנצעס, די בלויע, גרויסע אויגן האָבן זיך כיטרע געשמייכלט, און דער גאַנצער קוזמאַ האָט אויסגעוויזן זיין באַלעבאָס אַזוי שטאָלץ און חשיבותדיק, אַז דעם מילנער האָט זיך וואָס גיכער געוואָלט אַוועקגיין פון אים, כדי דער שיטער זאָל ניט באַמערקן זיין העכערקייט איבער אים.

— די הוליעסט אַלץ?

— כל־זמן ס'איז דאָ חשק און צייט — פאַרוואָס זאָל מען ניט הוליען? ס'ט'קומען אַן אַנדער צייט — וועל איך אַרבעטן! ווען זאָל איך היינט פאַרשיטן? ענדיקן מאָלן פּאַפּאָוום קאָרן, צי וואָס? מע דאַרף איך, זען מאַן מכה דער גרויפּנמיל־מאַשין!

— יאָ, מע דאַרף... אָט האָב איך דאָס... — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ זאָג געטאָן און האָט פּלוצלינג קענגן זיין ווילן פאַרענדיקט: און איך בין, ברודער, געלעגן דאָ אויפן באַנק און האָב געהערט, ווי די ביסט זיך... מיט דעם מיידל הייסט עס... באַגאַנגען... די מאַכסט מיט זיי געשייט...

— אַ באַקאַנטע מעשה! — האָט קוזמאַ געזאָגט.

— אַ היבש ביסל מיידלעך האָסטו, משמעות, קאַליע געמאַכט?

— כ'האָב ניט געציילט....וואָס שטעקט דאָ אין דעם פאַר אַ שאָדן? ביז'לעבן, איך מאַך דאָך זיי ניט פאַר קיין קאַליקעס....

— ריכטיק איז עס אפילו — נאָר דאָך.... צום ביישפּיל, ניט שיין־זשע, קוזקע, האָסטו אויף דעם דאָזיקן מיידל קיין רחמנות ניט?

— אַ רחמנות.... ס'איז שטענדיק אַ רחמנות... אָבער אויף זיך איז אַ גרעסערער רחמנות!

— און ווי איז, אַז ס'ווערט, צום ביישפּיל, אַ קינד? ס'האָט דאָך אַמאָל, מסתמא געטראָפן, אַ?

— מסתמא געטראָפן, — ווער ווייסט זיי....

קוזמען, האָט, קענטיק, דער פֿאַרהער אָנגעהויבן צו דערעסן. ער האָט געקלאַפּט מיט די פּיס אין, צונויפגעדריקט מיט פֿאַרדראָס די ליפּן, האָט ער אַ קרעקע געטאָן.

טיכאָן פּאַוולאָוויטשן איז געפעלן געוואָרן, וואָס דער אַרבעטער קומט אין פֿאַרלעגנהייט פון זיין פֿאַרהער, און ער האָט, שוין שטרענג, מיט אָנגעכמורעטע ברעמען, ווייטער גערעדט:

— ס'איז דאָך אָבער אַ זינד — ווי? ס'איז דאָך פֿונדעסטוועגן אַ זינד!

— וואָס אַ זינד?

— אָט אַזוי צו טאָן...

קינדער ווערן דאָך געבאָרן אויף איין שטייגער, אַליין איינס, צי פון אַ מאַן, צי פון אַ פֿאַרביי־גייער, — האָט קוזמאַ געזאָגט און האָט סקעפּטיש אויסגעשפּיגט אָן אַ זייט.

— לחלוטין אומזיסט מיינסטו עס אַזוי. פון אַ מאַן איז עס אַ געזעצלעכס, און אויב פון דיר — וואו זאָל מען עס אהינטאָן? זי, דאָס מיידל, הייסט עס, וועט נעמען און וועט — פון בושה — אַריינוואַרפן דאָס קינד אין אַ סאַזשלקע. און דו נעמסט אויף זיך אַ זינד! — האָט דער מילנער געגעמען דעם אַרבעטער דעם לונג, און האָט געשפּירט דערביי עפּעס אַ באַזונדערע הנאה.

— באַלעבאָס, אָבער אַז מע זאָל שטאַרקער אַ טראַכט טאָן,— האָט קוזמאַ ערנסט און טרוקן גענומען ריידן, — קומט דאָך אויס אַזוי, אַז ווי דו זאָלסט ניט לעבן, איז אַליין אַ זינד! אי אַזוי אַ זינד, און אי אַזוי זינד, — האָט קוזמאַ דערקלערט און האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט רעכטס און לינקס. — געזאָגט — אַ זינד, געשוויגן — אַ זינד, געטאָן — אַ זינד און אַז ניט געטאָן— איז אויך אַ זינד. קענסט זיך דען פֿונאַנדערקלייבן? סיידן זאָלסט אַוועק אין אַ מאָנאַסטיר! כ'האָב אָבער קיין חשק ניט אויף דעם.

אַ ווײַלע האָבן זיי געשוויגן. פון דער פרימאָגנפּישקייט האָט קוזמאַ אויפגעציטערט.

— האָסט אַ פֿריילעך לעבן, ברודער, אַ לייכטס, — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ זיפֿץ געטאָן.

— איך באַקלאָג זיך ניט, — האָט קוזמאַ, ציענדיק מיט די פּלייצעס, געזאָגט.

— אַן אָנגענעם לעבן... יאָ... נו מילאָ? גיי, פּאַרשיט!

— פּאָפּאָווס?

— שיט פּאָפּאָווס. כ'וועל קומען אַהין שפּעטער... ווי דו אורטיילסט עס אַזוי פּשוט... באמת! אַלץ איז אַ זינד... — נ־יאָ.. ביסט לייכט, קוזמאַ, ווי אַ... באַלאָן.

קוזמאַ האָט אויפמערקזאַם אַ קוק געטאָן אויף דעם באַלעבאָס.

— אויף מיין וואָרט. אָט דאָרטן לאָזט ביי מיר מיטקע: ער בלאָזט אים אָן אויף אַ שטרויעלע און אינגאַנצן איז ער עפּעס אַזוי — שפּילט מיט רעגנבויגנקאָלירן און פּליט, גיט אַ פּלי אַ ביסל און — פּלאַצט.

קוזמאַ האָט אַ שמייכל געטאָן.

— געפינען צו וואָס צו פאַרגלייכן.

— ס'איז אָבער ריכטיק. און דו וועסט טאַקע פון מיר אַוועקגיין?

— כ'וועל אַוועקגיין.

— אָבער וואוהין וועסטו גיין? וואָלסט זיך דאָ געלעבט, כ'וואָלט דיר געהעכערט דעם געהאַלט.

— ניין, מע דאַרף ניט. ס'איז לאַנגווייליק דאָ, כ'וועל סיי־ווי אַוועקגיין.

— ס'איז מיר אַ שאָד דיך אָפּצולאָזן: אַן אַרבעטער ביסטו אַ גוטער, — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט פאַרטראַכט.

— ניין, — כ'וועל שוין גיין. און איר וועט מיר אויך זיין אַ שאָד — צוגעוווינט זיך. כ'וועל אָבער אַוועקגיין, ווייל עס ציט! איך דאַרף זיך ניט שטעלן קעגן זיך אַליין. ווען עמעצער שטעלט זיך אַנטקעגן זיך אַליין, מאָגסטו שרייבן — פאַרלאָרן געגאַנגען אַ מענטש.

— אָט דאָס, קוזמאַ, איז ריכטיק. אַך, ווי ריכטיק! — טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט זיך אַפילו אינגאַנצן אָנגעצונדן און האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ, פעסט פאַרזשמורענדיק די אויגן. — אָט איך איך... איך שטעל זיך אַנטקעגן....

— טיכאָן פּאַוולאָוויטש: גיי טרינקען טיי, — האָט דאָס ווייב פון ערגעץ אויסגעשריען.

— כ'גיי! גיי דו אויך, קוזמאַ, הייב אָן מיט מזל.

קוזמאַ האָט קרום אַ קוק געטאָן דעם באַלעבאָס אין געזיכט אַריין און איז, אונטערפייפנדיק, אַוועק.

אין דעם גערוימען, זויבערן צימער לעבן פענסטער איז גע־שטאַנען אַ טיש מיט אַ הודושענדיקן סאַמאָוואַר, מיט אַ לעבל ווייס־ברויט און מיט אַ קריגל מילך. ביי דעם טיש איז געזעסן דאָס ווייב, אַ געזונטס, אַ פרישס, אַ רויטס, אַ גוטמוטיקס און אומע־טום אין צימער איז פול געווען מיט דער צערטלעכער און ניט הייסער פרימאָרגן־זון.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש איז, בייסנדיק די באָרד, לאַנגזאַם צוגעגאַנגען צום טיש, געהאַלטן די הענט אויף הינטן און ברוגזדיק געקוקט אויף דעם ווייבס רוקן.

— גוט מאָרגן, פּאַווליטש, — האָט זי, אומקערנדיק זיך צו אים מיטן קאָפּ, געזאָגט און פריינדלעך געשמייכלט. — וואָס, היינטיקע נאַכט האָסטו ווידער ניט געשלאָפן? דו וואָלסט בעסער באַדאַרפט מיט עפּעס זיך צו היילן, וואָרעם איך ווייס שוין ניט וואָס איבער־צוטראַכטן....

— אָט דאָס האָסטו טאַקע אַ גאַנצע נאַכט געהודזשעט מיט דיינע בראַכטענישן, אַזוי ווי אַ פאַבריק־קוימען, — האָט דער מילנער גע־לאַכט.

— דו רעדסט שוין.... כאָטש אַדאַנק גאָט, וואָס דו האָסט אַ שמייכל געטאָן, וואָרעם די לעצטע צייט לאַכסטו גאָרניט. ס'איז ביי דיר לחלוטין פאַרפאַלן געוואָרן דער געלעכטער... ביסט רק בייז...

— שרעק זיך ניט, ס'מיז פאַרפאַלן ווערן פון אַזאַ לעבן, — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט מיט אַ שטילן קול.

— זיינען אפשר די געשעפטן ביי דיר ניט אין אָרדענונג? — האָט דאָס ווייב געפרעגט מיט שרעק.

— ניט מיט ברויט אַליין, שטייט געשריבן אין די הייליקע שריפטן... נו אָט איז עס מקוים געוואָרן. ס'האָט אָנגעכאַפּט פאַרן

הארצן אין ס'זויגט... און ס'וועט זויגן אזוי לאנג, ביז די וועסט די נשמה ניט לויז מאכן... מיר האבן אנגעוואלגערט אויף דער נשמה פארשיידענע מיסט, נו איז קרעכצעט זי און לופט.

— מע דארף עפעס מנדב זיין אין קלויסטער — וועט עס איבער־גיין, — האט דאס ווייב געעצהט.

דער מילנער האט געשוויגן און האט געטראכט וועגן דעם פאטער אלעקסעי. זייער א גייציקער פאפ; פיל מאל האט ער אונ־טערגעשטעלט א פוס דעם מילנער און זיינע אפעראציעס מיט די ארומיקע פויערים...

— אדער גאר נעמען צו זיך א יתומה...

— דאס איז א ענין. ווי ביי די דיאבילקינס, למשל...

— אנגיסן נאך טיי? וואס האסטו עפעס צוגעדעקט דאס גלאז?

— איך וויל ניט.

טיכאן פאוולאוויטש האט געקוקט דעם ווייב אין געזיכט אריין, און זי האט אים אויסגעוויזן אזוי פעט, פריקרע, נאריש. וואס שמייכלט זי אליין?

— מע דארף פונדעסטוועגן רופן א דאקטאר. רופן?

— גיי שוין מיט דיין דאקטאר צוזאמען, — האט דער מילנער ביז געזאגט, און, ארויסגייענדיק אין א צווייטן צימער, האט ער זיך אנגעשטויסן אויף דעם זון, וואס איז געשלאפן אויף דער דיל. טיכאן פאוולאוויטש האט זיך אפגעשטעלט אויף אים און האט גענומען דורכדרינגלעך קוקן אויף דעם שווארצן קוטשעראווון קאפ, וואס האט זיך דערטרינקען אין די פאלבן פון דעם קישן און האט זיך פארפלאנטערט אין א קופע ליילעך. אויף די אפגע־ברענטע באקן און אויף דעם קינדישן שטערן זיינען ארויסגעטראטן קליינע טראפעלעך שוויים.

— געזען... ווי ער האט זיך עס צעשפרייט, — האט טיכאן פאוולאוויטש א טראכט געטאן. שלאפסט... און וואס פאר א ווע־ליגט פאר דיר אנגעגרייט אין לעבן?...

— טיכאן פאוולי־יטש! קוזמא רופט איך!

דאס שרייט מארפיטקע מיטן קרומען מויל, פון דער גרויפנ־מיל. פאראיארן האט דער מילנער איבגערן געמאכט א תל פון

איר גאַנצער פאַמיליע און איצטער האָט ער זיך אָן דעם דערמאָנט. מאַרמיטקעס טאַטע, מאַמאַ, האָט, אַוועקגייענדיק ערגעץ אויף אַר־בעט, געזאָגט אים, ווען ער איז געשטאַנען אויפן גאַניק:

— הייסט עס, קען מען ניט פּראָלאָנגירן? יאָ—אָ... נו, גוט. איז הייסט עס, אַדיע, פּאַווליטש! גאָט זאָל דיך משפּטן. מע דאַרף האָפן, אַז ס'וועלן דיר ניט געשוויגן ווערן אונזערע יתומישע טרערן, וועסט איך אַמאָל אַזוי יאָמערן, ליבער פריינד מיינער! אַדיע!

און לאַנג נאָך איז מאַמאַ געשטאַנען פאַרן גאַניק, האָט דאָ געקראַצט די זייט, דאָ דעם ריקן, האָט מיט אַן אָנגעשטרענגט געזיכט איבערגעחזרט איין און דאָס זעלבע וואָרט צו פינף מאָל און האָט געצויגן טיכאָן פּאַוולאָוויטשן פאַר דער נשמה.

— ס'איז ניט ערלויבט צו פּראָלאָנגירן? יאָ־אָ... — צום סוף האָט אים דער מילנער דורכגעטריבן....

— יאָ, פאַרשיידענע זאַכן פּאַסירן, — האָט ער איצט גע־טראַכט. — ס'טרעפט אַמאָל אַ זאַך, וואָס איזווירקלעך ניט לייטן געזעץ. אָבער ניט טאָן זי קען מען ניט. ס'וועט שאַטן דער רע־פּוטאַציע.

נאָר דער דאָזיקער געדאַנק האָט אים ניט באַרויקט. די מחשבות האָבן, איפּזאַמלענדיק זיך, אַלץ שווערער געדריקט די ברוסט.

— כ'וועל פאָרן קיין יאַמקי, — האָט ער פּלוצלונג באַ־שלאָסן. — מאַרפאַ, זאָג יעגאָרן — ער זאָל שפּאַנען די פערד.

ביי דער טיר פון דער גרויפּנמיל איז געשטאַנען קוזמאַ, אינ־גאַנצן גרוי פון דעם שטויב, און האָט אונטערפּייפנדיק געקוקט אין הימל אַריין, וואו אין די זונען־שטראַלן האָט זיך געשמאָלצן אַ קליינטשיק פרעכטיק וואָלקנדל. אין דעם גרויפּנמיל האָט עפּעס גע־קלאַפּט און געסקריפּעט; און הינטער איר זיינען פון מיל געפלויגן זילבערנע שפּריצן וואַסער און אַ געדיכטער שאָרך. די גאַנצע לופט איז געווען פול מיט שווערע קרעכצנדיקע קלאַנגען און איבערגעבעט מיט אַ דינעם היכל פון שטויב.

— טיכאָן פּאַווליטש, אָט וועסטו זען, אַז דער רימען וועט זיך איבעררייסן, — האָט קוזמאַ, אויסשפּייענדיק אָן אַ זייט, געזאָגט.

— נעם דאָרטן בײַ דעם ווײַב אַ נײַעם...ווי גײען די געשעפֿטן?...
האָט מיכאָן פּאַוולאָוויטש געפֿרעגט בײַ דעם אַרבעטער און תּיכּף טאַקע האָט ער באַמערקט אײַף זיך, אַז ער האָט קײנמאָל פֿרײַער ניט גערעדט מיטן אַרבעטער אַזוי ליבלעך, ווי הײַנט.

— זײ דרײען זיך, — האָט קוזמאַ געענטפֿערט, — און האָט באַטראַכט דעם באַלעבאָס מיט אַ צאָרנדיקן בליק.

— נו, איז גוט.... און דו ביסט, הײסט עס, — אַ באַלאָן?

— נו, זאָל זײַן אַ באַלאָן, אויב איר ווילט, — האָט קוזמאַ ניט גערן מסכּים געווען און האָט אַ פּיר געטאָן מיט די פּלײצעס.

— דו האָסט אַ לײכט לעבן!.... יאָ....

— פֿאַרוואָס זאָל זײַן שווער?

— אמת, — האָט דער מילנער מסכּים געווען און האָט אַ זיפֿץ געטאָן. ער האָט מיט ווערטער בשום אופֿן ניט געקענט משיג זײַן יענע מחשבה, וועגן וועלכער ער האָט געוואָלט פֿרעגן קוזמען, און האָט געשפּירט, אַז, שטײענדיק פֿאַר אים אַזוי — שווײַגנדיקערהײט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ — פֿאַרלירט ער בײַ דעם אַרבעטער די ווירדע פֿון אַ באַלעבאָס.

— און אַז ס'וועט.... אויסקומען צו שטאַרבן... וואָס וועט זײַן דעמאָלט?

— אַז ס'וועט אויסקומען — וועלן מיר זיך לײגן און שטאַרבן,— האָט קוזמאַ געענטפֿערט און האָט מיט אַלץ אַ גרעסערן חשק באַקוקט דעם באַלעבאָס.

— יאָ—אָ. און די איבעריקע, — די אַנדערע מענטשן?

— און וואָס זײַנען די אַנדערע? זײ וועלן אויך שטאַרבן, אויך, זײער צײַט וועט קומען...

— יאָ—אָ! — האָט מיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ זיפֿץ געטאָן. — דאָס איז ריכטיק, — אַלע וועלן שטאַרבן.... פֿאַר דעם מענטשן איז עס מתיעריק....

קוזמאַ האָט אַ שאָקל געטאָן מיט די וואָנצעס, האָט אַרײַנגעלאָזן אין האַנט אין זײַנע געלע האָר, די צווײטע האָט ער אַרײַנגערוקט אין קעשענע פֿון די ברײטע הויזן און, קלאַפּנדיק מיט דער פּיס, האָט ער זיך פֿלוצלונג ברײט צעשמײכלט.

— איר האָט באַדאַרפֿט, באַלעבאָס, פֿאָרן אין שטאָט אַריין און אַ הוליע טאָן, אַז ס'זאָל גיין אַ רויך; אָט וואָלט עס אײַך געהאָלפֿן! וואָרעם בײַ אײַך איצט הארצן איז, קענטיק, ווי בײַ אַ קימפּעטאָרין אין בויך. ניט אַזוי?

און קוזמאַ האָט זיך צוגערירט מיט דער האַנט צום באַלע־באָס פּלייצע און האָט זיך שטאַרק צעלאַכט. זײַן באַוועגונג און זײַן געלעכטער האָבן דעם מילנער איבערראַשט. ער האָט אַזוי ווי פֿאַרלאָרן דעם באַוואוסטזײַן פֿון זײַן פֿרײַנדלעכקייט און האָט נאַריש געשמייכלט צום אַרבעטער, שפּירנדיק אין דער זעלבער צײַט, אַז ער איז פֿון אים באַליידיקט ביז ווייטאָג.

— אַך דו, קוזמאַ... ווי זאָגסטו עס אונדז? קיין יאַמקי וועל איך פֿאָרן, דאָס איז ריכטיק... צום לערער...

— פֿאָר! דאָרטן וועט אײַך די ניאַשע דיקאָווע מכבד זײַן מיט אַזאַ שמועס, אַז אַלע אײַערע מחשבות וועלן פֿון אײַך אַרויסשפּרינגען, אַזוי ווי פֿליי פֿון פֿײַער, — האָט זיך קוזמאַ געזעגנט מיט דעם באַלעבאָס, וואָס איז פֿון אים אַוועקגעגאַנגען.

אין אַ מינוט פֿינף אַרום איז דער זאַטער קאַשטאַנעוואַטער פֿערד לוקיטש געלאָפֿן מיט אַ מאָלידן געלאַפּ איבער דעם געשלענגלטן, ווייכן וועג, וואָס איז געווען פֿון בײדע זײַטן געדיכט באַוואַקסן מיט קוסטעס פֿון נים־ביימלעך און קאַלינע. די עלאַסטישע צווייגן האָבן אָנגערירט טיכאָן פּאַוולאָוויטשעס קאָפּ, האָבן אים אַרײַנגעקוקט אין געזיכט אַרײַן, און בעת אַ בלאַט פֿלעגט אַרײַנפֿאַלן אין די ליפּן, פֿלעגט דער מילנער אָפּקערן דעם קאָפּ, פֿלעגט אויסשפּײַען און פֿלעגט אַלץ טראַכטן וועגן זײַן לעבן, וואָס האָט זיך גענומען וואַקלען.

„ס'איז רק שלעכט, און שלעכט", — האָט ער זיך געטראַכט.

„איך מיר אַ לעבן! דו לעבסט אַזוי ווי אַלע און ס'וואָלט געווען גוט... נאָר פּלוצלונג פֿאַלט אויף דיר אַרויף עפּעס אַ צווייפֿלעניש, און אַלץ קערט זיך איבער מיט די פֿיס אַרויף".

און אַ מאָדנער טאַנצנדיקער אומאָרדענונג האָבן די מחשבות באַלאַגערט דעם מילנערס קאָפּ, און די אַלע מחשבות זײַנען אים

געווען אומגעוויינלעך פרעמד, ניי. און אים איז געווען אַ שאָד די פריערדיקע רויִקע טעג, בעת אַלץ איז געווען אַזוי קלאָר און גוט.

ס'פלעגט טרעפן, אַז נאָך דעם אָוונט־טיי, זיצנדיק איבן גאַניק, פלעגט ער צווינגען מיטקען, ער זאָל לייענען די שרעקלעכע דערציילונגען פון דעם זשורנאַל „אַרום דער וועלט", אַרום אים זיצט די גאַנצע משפחה: די פרוי, די טאָכטער, און אַרום אים איז אַלץ אַזוי שטיל, אַזוי נאָענט. די נשמה איז רויִק. ניטאָ וועגן וואָס צו טראַכטן. טיילמאָל פאַלט אַריין אַ אינטערעסאַנט בילדל: אויף דעם בילדל זיינען אויסגעמאָלט ביימער מיט אַזעלכע ריזיקע אויסגעצירטע בלעטער; אַ טייך פליסט; אַ רחבות, אַ ווייטקייט, אַ ברייטקייט, ניט אונזער היסישע ברייטקייט — די וויסטע און די אומעטיקע — נאָר אַזאַ פאַרלאָקנדיקע. און די משפחה באַטראַכט: „אָט וואו ס'וואָלט גוט געווען אַוועקצושטעלן אַ מיל!" דורכגערעדט זיך וועגן דעם, פאַרזינקען אַלע אין עפּעס וואַרעמס אַזעלעכס און ווייכס, ווי אַ פוכענע קישן, און מער ווילט זיך שוין וועגן קיין זאַך ניט ריידן. אָט אַזוי וואָלט איך רק געזעסן שווייגנדיקערהייט און ניט גערירט זיך פון אָרט.

ס'האָט זיך באַוויזן יאַמקן. די שייערס, וואָס זיינען געווען צעשאָטן איבערן בערגל, די שטעלכעלעך און די כאַטעס האָבן אויסגעוויזן, ווי זיי וואָלטן פון עמעצן אַראָפּגעוואָרפן געוואָרן מיט אַמאָל אויף דער ערד, און זיי האָבן זיך אַזוי צוגעטוליעט דערשראָקן און דערשלאָגן, און ניט געוואַגט אויסצושטעלן זיך אין איין גלייכער ליניע. בלאָטיק־גרויע, נישטיקע, האָבן זיי אויסגעזען נאָך רחמנותדיקער און עלנטער אונטערן צודעק פון דעם גלייכגילטיקן, טיפן הימל, וואָס האָט זיך צעשפּרייט איבער זיי פאַרטראַכט און חשיבותדיק.

— איך וואוינונגען פאַר מענטשן! — האָט טיכאָן פאַוולאָוויטש, צופאָרנדיק צו זיי, געטראַכט. — אין יעדער פון די דאָזיקע סטאַדאָלעס לעבט איך אַ מענטשלעכע נשמה, ס'טראַכט ניט אים, וואָס דער בנין שטייט אויף הינערשע פיסלעך.

— איך פאָר צום לערער... אָבער צו וואָס? דורכשמועסן זיך...

אויסטערליש... אָבער וואָס פאַר אַ שמועס וועט עס זיין? ער וועט מיך טאַדלען, ער וועט זאָגן: אַך, דו מענטש איינער, גיב אַ טראַכט וועגן דער נשמה!" — און וועט מיר — מיך, געבן צו דערקלערן. און איך וועל אים זאָגן — דערלאַנג, שטער זיך ניט!... כ'בין זיך מודה — כ'בין זינדיק... האָסט ריכטיק געשריבן אין די צייטונגען.... כ'האָב זיי באַשווינדלט. און הגם זיי האָבן מיך אויך באַשווינדלט. אָבער זיי האָבן מיך בלויז איין מאָל, און איך זיי — דריי מאָל! ווילסט שרייבן — שרייב! דערלאַנג! נאָר קודם־כל דערקלער מיר, פאַרוואָס האָב איך פריער געלעבט און ביי מיר איז גאָרנישט ניט געווען, קיין שום נאַרישקייטן, און היינט־אָ, האָב איך זיך פאַרפּלאָנטערט? איז דאָס דער גרעניץ פאַר דעם מענטשן, אָדער דאָס איז זיין אייגענע נאַרישקייט? איז דאָס אָנ־געחתמעט פונם גורל, אָדער ער האָט עס אַליין אויסגעטראַכט.

לוקיטש האָט געפּאַרשקעט פון דעם שטויב, וואָס איז אים אַריין אין די נאָזלעכער, האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ און האָט, וואַרפנדיק סאָליד מיט די פיס, צוגעפירט זיין זינדיקן באַלעבאָס צו יאַמקן.

אָט איז די שול, וואָס איז מער ענלעך צו אַ באַרקע, וועלכע מע האָט איבערקערט מיט די פיס אַרויף, איידער אויף אַ טעמפּל פון וויסנשאַפט. לעבן איינעם פון די דריי פענסטער זיצט דער לערער, שניצט מיט אַ מעסער עפּעס אַ שטעקעלע און קוקט גלייכגיל־טיק אויף דעם אָנגעקומענעם מילנער.

— שלום־עליכם, אַלעקסאַנדער איוואַנאָוויטש! כ'בין געקומען צו דיר אין גאַסט; וועסט צונעמען?

— מיטן גרעסטן כבוד — האָט דער לערער געזאָגט און איז אַוועק פון פענסטער.

דער טרוקענער טאָן פון לערער און זיין ערנסט, מאָגער, האַרט געזיכט האָבן טיכאָן פּאַוולאָוויטשן געבראַכט אין פאַרלעגנהייט, און זיין האַרץ האָט זיך אומאָנגענעם צונויפגעפּרעסט.

איידער ער איז אַריין אין שול האָט ער זיך לאַנג געפּאָרעט לעבן וועגעלע, אָנבינדנדיק די לייצעס אָן זיין ראַנד, און בעת ער איז פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי אין פענסטער, האָט ער דערזען, אַז

דער לערער שטעלט אַוועק אויף דער ביכער-פּאָליצע עפּעס אַ דיק ביכעלע און שמייכלט דערביי אַזוי בייסיק.

— נאָך אַמאָל שלום-עליכם! האָט דער מילנער געזאָגט מיט אַ געצוואונגענער האָפערדיקייט און האָט דעם לערער אויסגעשטרעקט די האַנט. — פּ—פּ, ווי הייס!

דער לערער האָט אים שווייגנדיק אַרייַנגערוקט די קאַלטע, ביינערדיקע פינגער און, אַ שאָקל געגעבן מיטן קאָפּ אויף דער באַנק, האָט ער קורץ אַ וואָרף געטאָן:

— זיצט...

— מירן זיצן, — האָט דער מילנער מסכים געווען און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן באַנק לעבן פענסטער, וואו ס'איז פריער געזעסן דער לערער, וועלכער האָט איצט, פאַרלייגט די הענט אויף הינטן און אונטערהוסטנדיק, אַרומגעשפּאַצירט איבערן צימער און האָט אַלץ מער פאַרגיכערט די טריט.

מע שווייגט. טיכאָן פּאַוולאָוויטש איז געזעסן, האָט אומגעשטערט געווישט מיט דער לינקער האַנט די קני, און מיט די פינגער פון דער רעכטער האָט ער פונאַנדערגענומען די באָרד און האָט אויפמערקזאַם געקוקט אויף דער וואַנט.

דער לערער איז צוגעגאַנגען צו דער ביכער-פּאָליצע און האָט גענומען באַטראַכטן די ביכער, גלייך ער וואָלט זיך געוואָלט איבערצייגן, צי דאָס זיינען די זעלביקע ביכער, וואָס זיינען דאָ געשטאַנען, ביז דער גאַסט איז געקומען. ביידן איז געווען אומבאַקוועם און ביידע האָבן דאָס געשפּירט, און פון דעם איז זייער שווייגן געוואָרן אַלץ שווערער...

— וואָס פאַר אַ ענין האָט איר צו מיר? — האָט דער לערער געפרעגט און איז צוגעגאַנגען פון דער ביכער-פּאָליצע צום גאַסט און געקוקט אויף אים מיט עקשנות. דער שטערן האָט זיך ביי אים צונויפגעקנייטשט, די ברעמען האָבן זיך צאָרנדיק אָנגעשפּיצט. אים האָט זיך פאַרוועלט הוסטן, נאָר ער האָט זיך צוליב-עפּעס איינגעהאַלטן און האָט פעסט פאַרדריקט די ליפּן. אויף זיין געזיכט האָבן זיך באַוויזן ברייטע פלעקן, די דאַרע, איינגעפאַלענע ברוסט האָט זיך געהויבן הויך און נערוועז.

— כמ־ממ... — האָט דער מילנער, אָפּוועגדנדיק זיין בליק פון דעם לערער, אַ בתים געטאָן און האָט אַ טראַכט געטאָן פאַר זיך:

— אַ שטאַרבן... וועסט לאַנג, ברודער, ניט ציען...

— ווי זאָל איך דיר, אַלעקסאַנדער איוואַנאָוויטש, זאָגן?

און ריידנדיק אַזוי, טראַכט זיך דער מילנער: אויך — אַ נאָגל... אַזוי ווי יענער... דער געשטאָרבענער... וועגן דעם וועט ניט זיין וועמען אַ וואָרט צו זאָגן.... אַזוי וועט ער איינזאַם אויסגיין. די פייערימלעך וועלן אים באַגראָבן אין דער ערד — און אויס מיט אַליין. און מער איז קיין זאַך ניטאָ... הגם ער שרייבט אויך... דאָך איז ביי אים, קענטיק, די קישקע אַ שוואַכע. ער שרייבט — און לעבט אין האָרף... ווי זאָל איך אָנהייבן דעם שמועס?

— אפשר וועט איר טרינקען טיי? — האָט דער לערער גע־פרעגט און, ענדלעך, האָט ער זיך שרעקלעך פאַרהוסט און האָט זיך אָנגעכאַפּט מיט די הענט אָן דער ברוסט. דאָס געזיכט איז ביי אים געווען גרוי, ער האָט זיך אינגאַנצן צאַיינגעבויגן, און אין ברוסט האָט עפּעס געפּייפט, געקלאַפּט, געסקריפּעט, גלייך דאָרטן וואָלט געווען באַהאַלטן אַן אַלטער וואַנטזייגער און איצט האָט ער זיך גענומען שלאָגן.

— מע קען טרינקען טיי. — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש באַ־שלאָסן. די הוסט גאָר היבש! דוכט זיך, פון וואָס? ס'איז זו־מער־צייט, וואַרעם... אַ?

— אַזוי איז דאָס... — זאָגט דער לערער און לאָזט זיך אַראָפּ אויף אַ שטול. דער מילנער האָט דערפילט, אַז פון די דאָזיקע פּשוטע און גאָרנישט זאָגנדיקע ווערטער האָט אויף אים אַ בלאָז געטאָן מיט קאַלטן אומעט.

— איוואַנאָווע! שטעלט דעם סאַמאָוואַר. — האָט דער לערער אויסגעשריען אין פענסטער. באַלד האָט זיך אין פירהויז דערהערט אַ גערויש פון אייזן. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט געוואוסט, אַז דאָס רוישט די סאַמאָוואַר־טרויב, נאָר ער ווייס ניט פון וואָס אָנצוהייבן דעם שמועס מיט דעם לערער.

יענער שוויגט אויך, כמורעט די ברעמען און לאָזט אַראָפּ

דעם שטערן צו דער ערד. און ווידער ציט זיך לאַנג דאָס דאָזיקע שווייגן און מאַכט ביידן בייז.

— די טרויב איז אַנידערגעפאַלן, — מעלדעט טיכאָן פּאַוולאָוויטש דעם לערער. יענער איז אויפגעשטאַנען און, צוגייענדיק צום טיר, זאָגט ער:

— איוואַנאָווע, די טרויב איז אַנידערגעפאַלן!

— כ'זע, היטט זיך. איך בין דאָך דאָ, — ענטפערט זי אים וואָרטשענדיק.

דאָס פאַלן פון דער טרויב האָט אַזוי ווי געגעבן געדעכט די דאָזיקע צוויי מענטשן, וואָס האָבן איינע די אַנדערע געדריקט.

— ניי, איז אָט.... — זאָגט דער לערער, רייבנדיק די לינקע זייט. — ווילט איר, הייסט עס, ריידן מיט מיר....

— אָט טאַקע דאָס.... איז דער מילנער, שאָקלענדיק מיטן קאָפּ, מסכים.

— גוט.... איך שטויס מיך אָן, וועגן וואָס אייגנטלעך....

— ניי? — פרעגט טיכאָן פּאַוולאָוויטש, אויפהייבנדיק די ברעמען און שמייכלענדיק מיט אומצופרי.

— געוויס וועגן דעם, וואָס איך האָב געשריבן אויף אייך אין די גאַזעטן, — זאָגט דער לערער און קנייטשט דערביי די ברעמען, און ער בלאָזט אָן צוליב־עפּעס מיט אַ פּאַ־זאָרגטער מינע די באַקן און כמורעט נאָך פינסטערער דעם שטערן.

— אַזוי האָב איך טאַקע געטראַכט, אַז דאָס האָסטו געשריבן! — האָט דער מילנער אויסגעשריען. — אַך דו!.... ס'איז אומבאַדינגט ער! מחמת בלויז צוויי קענען דאָס.... דו און דער פּאָפּ אַלעקסעי. ער איז אויך בייז אויף מיר....

— דאָס הייסט, ווי קען דאָס זיין אויך? איך בין דען אויף אייך בייז? — האָט זיך דער לערער געחידושט.

— אַוודאי!

— פאַרוואָס אָבער?

— ווער ווייסט דיך! האָסט אָנגעשריבן — און שוין; און איך פאַרשטיי, ווי איך וויל...

—ערלויבט! ניט אויס פּערזענלעכער שנאה צו אײַך האָב איך עס געשריבן, נייערט אויס דעם געפיל פון גערעכטיקייט, — האָט דער לערער, אויפציטערנדיק, אַרויסגערעדט און, אויפהויבנדיק דעם טאָן, האָט ער צוגעגעבן מיט כעס:

— איר האָט ניט קיין רעכט צו זאָגן, אַז איך האָב געשריבן דערפאַר, וואָס איך בין געווען אין כעס... יאָ.

— וועמען דערציילסטו מעשיות! —האָט דער מילנער סקעפּטיש אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. און פאַרוואָס האָסטו געשריבן?

— דערפאַר, וואָס איר זייט זיך באַגאַנגען מיט די קורישינער פּויערים... ניט אָרענטלעך!

— אָ! ווי ער האָט זיך עס צעזיפּצט! ניט אָרנטלעך! און זיי, בעת ביי מיר האָט דורכגעריסן די הרעבליע, — זיי האָבן געטאָן אָרנטלעך? נישקשה, וועגן זיי האָסטו ניט געשריבן?!

— אָבער ערלויבט! — האָט זיך דער לערער אַליין שטאַרקער געקאָכט.

האָס געזיכט האָט זיך ביי אים באַדעקט מיט רויטע פלעקן, ער האָט גענומען שטאַמלען, וועלנדיק, קענטיק, זאָגן אַ סך און ניט געפינענדיק די נייטיקע ווערטער. ביי אים האָבן מאָדנע געציטערט די אייערן, די אויגן האָבן געפינקלט. און דער מילנער האָט, קוקנדיק אויף אים, זיך אויך גענומען קאָכן.

— וואָס — ערלויבט! וועגן מיר האָסטו געשריבן — איז שרייב איך וועגן זיי. אויב איך בין זיך מיט זיי באַגאַנגען ניט געוויסנהאַפטיק, ווייסטו אַליין, אַז זיי דינען זיך מיט מיר אויך אַזוי באַגאַנגען; פאַר דיר אין די אויגן איז עס געווען. פונדעסטוועגן שווייגסטו! דו זאָגסט נאָך — אויס גערעכטיקייט! עך דו...

— נו, וואָס איז ווייטער? — האָט דער לערער געפרעגט, און פּלוצלונג, אַזוי ווי ער וואָלט זיך אינגאַנצן איינגעבויגן, האָט ער, הוסטנדיק און אײַלנדיק, אָנגעהויבן שטאַרקער:

— איר פאַרשטייט ניט... איך האָב ניט געקאָנט... ד. ה. איך... איר זייט מיך חושד דער טייוול ווייסט אין וואָס! וואָס פאַר אַ... שנאה איז ביי מיר פאַראַן צו אײַך? ד. ה. ניין.... זי

איז פאַראַן! די וועט שטענדיק זיין! — האָט ער פּלוצלונג הויך אויסגעשריען.

— נו אָט! אַהאַ! און דו זאָגסט נאָך: אויס גערע—עכטיקייט! ווי איז עס אויס גערעכטיקייט, אַז ס'איז אויס רישעות? עך, דו! דיר איז דאָך קיין סך ניט געבליבן צו לעבן, און דו פאַרטומלסט מענטשן די מוחות. ווי די טאָכטער האָט עס מיך אַ ביסל אויסגעשמירט מיט דיין שרייבעכץ! אַ לייבלעכע טאָכטער — באַגרייף! פאַרוואָס?

— ערלויבט! — האָט שוין דער לערער געשריען. — וואָס פאַר אַ עסקים האָב איך מיט אייער טאָכטער? איך זאָג ניט, אַז איך שפּיר צו איך פּערזענלעך אַ שנאה, איך זאָג נאָר — צו דער גרופּע, צו דעם קלאַס.

— חי רייד מיר ניט קיין הייכע ווערטער, מע דאַרף ניט! איך פאַרשטיי דיך אַזוי אויך גאַנץ גוט.

— ניין, איך... איר באַליידיקט מיך מיט אייערע חשדים! איר קענט מיר אָפּלייקענען מיט פאַקטן, איר קענט דערווייזן, אַז איך האָב ניט ריכטיק פאַרשטאַנען די געשעעניש, אַז איך בין ניט גערעכט... אָבער זאָגן...

— אַליין קען איך מיט דיר ריידן, — האָט, אַ זעץ טוענדיק זיך אין ברוסט מיט דער הלאָניע און אויפהויבנדיק זיך פון שטול — געזאָגט דער מילנער מיט דעם באַוואוסטזיין פון זיין אייגענער ווערדע: — איך בין אַן אָנגעזעענער מענטש אין דעם געגנט... מיך קען מען אויף הונדערט וויאָרסט אַרום, און דו ביסט אינגאַנצן ווערט אַכצן רובל אַ חודש.

— איך וויל ניט... — האָט דער לערער אַ טאַפּע געטאָן מיטן פּיס און, טרייסלענדיק זיך אינגאַנצן, האָט ער זיך פאַרכליניעט פון אויפרעגונג און פון דעם הוסט-אָנפאַל. און כל-זמן ער האָט געהוסט און האָט זיך געקאָרטשעט פון ווייטאָג און פון ווייניק לופט אין די אָנגעריפענע לונגען, האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש, שטייענדיק פאַר אים אין אַ פּאָזע פון אַ זיגער, הויך און דייטלעך, מיט אַ רויטן, אויפגערעגטן געזיכט און מיט דעם באַוואוסטזיין פון זיין גערעכטיקייט, אָפּגעזאָגט אים:

— עך, הי, אָרנטלעכער מענטש! דו רייסט אַראָפּ די מאַסקע פֿון אַנדערע, און פֿון זיך אַליין האָסטו דאָך אויך אַראָפּגעריסן די מאַסקע! וואָס ביסטו נאָך דעם אַלעם ווערט? איך בין געקומען צו דיר, כּדי דורכצורײדן זיך מיט דיר, ווי מיט אַ קלוגן מענטשן... דורכשמועסן זיך אָפֿנהאַרציק... און דו וואָס? האָסט מיך דען פֿאַרשטאַנען? אָנגעשריבן! נו, איז וואָס? האָסטו אָנגעשריבן! ווער האָט עס געלייענט? בלויז דער פּאָפּ אַליין האָט עס געלייענט... איך בין דער זעלבער: ווי איך בין געווען, אַזוי בין איך פֿאַרבליבן... נ-יאָ... איך בין געקומען צו דיר מיט פֿריינדשאַפֿט און ניט מיט שנאה, און דו האָסט דיינס, און שרייסט נאָך אויף מיר. קענסטו דען אויף מיר שרייען? באַקומסט 18 רובל אַ חודש, לעבסט אָן קיין שום געזעץ, איינער אַליין, ווי אַ פֿינגער, און דאָ — זאָל דאָס זיין אָרנטלעכקייט? עך-עך! אַדיע, ברודער! איך האָב אויף דיר קיין פֿאַריבל ניט פֿאַר דיין עזות, נאָר ס'איז מיר אַ רחמנות אויף דיר.... אַ רחמנות... אַדיע! שלעכט איז דיין לעבן, און אַלע וועלן מיר שטאַרבן.... מע דאַרף עס ניט פֿאַרגעסן.... יאָ!

טיכאָן פּאַוולאָוויטש איז ענדלעך געוואָרן אומעטיק, כּמעט ביז טרערן. באַפֿאַלן פֿון דעם הוסט, איז דער לערער געזעסן איינגעדרייט אויף אַ שטול און, אָנבייגנדיק נידעריק דעם קאָפּ פֿאָראויס, האָט ער אינגאַנצן געציטערט. מיט איין האַנט האָט ער זיך געהאַלטן פֿאַר דער זייט, און מיט דער צווייטער האָט ער קאָנוואולסיוו געפּאַכט אין דער לופֿטן, וועלנדיק, משמעות, אָפּשטעלן דעם סותר, וואָס האָט זיך צעלאָזן.

דעם מילנער איז געווען אַ רחמנות צו קוקן אויף אים און אין דער זעלבער צייט האָט זיך אים געוואָלט זאָגן עפּעס פֿילבאַרס, וואָס זאָל פֿאַרקלעמען דעם לערערס האַרץ מיט דעם זעלבן געפֿיל, מיט וועלכן זיין, דעם מילנערס האַרץ, איז געווען אָנגעפֿילט. נאָר קיין פֿילבאַרע ווערטער זיינען ניט געווען, הגם די שטימע האָט געציטערט און האָט זיך איבערגעגאָסן אין נידעריקע און אַזוי ווי וויינענדיקע טענער. דער מילנער האָט אָנערקענט, אַז אַליין, וואָס איז פֿאָרגעקומען צווישן אים און דעם

לערער, באַליידיקט שטאַרק ביידן, און אים האָט זיך געוואָלט וואָס גיכער איבעררייסן די האָזיקע שווערע סצענע.

— אַדיע! דערמאָן מיך, ניט צום שלעכטן... ווערסט דאַרפֿן אָפּגעבן חשבון פֿאַר גאָט.... — און, אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, האָט ער טיף אָנגערוקט דאָס היטל אויפֿן קאָפּ און איז איילנדיק אַרויסגעגאַנגען.

— ניין, ערלויבט... — האָט זיך גלייך נאָך אים דערהערט דער הייזעריקער, אויפֿגערעגטער אומגעשריי פֿונם לערער.

— גוט! — האָט אונטערן נאָז אַ מורמל געטאָן דער מילנער, אָפּבינדנדיק די לייצעס.

— קערט זיך אום.... מיר דאַרפֿן... — האָט זיך דער לערער באַוויזן אין פֿענצטער. ער האָט זיך אַרויסגערוקט ביז העלפֿט אויפֿן גאַס, האַלטנדיק זיך מיט איין האַנט אָנעם ביישטידל און מיט דער צווייטער שטאַרק זשעסטיקולירנדיק.

— קיינער דאַרף גאָרנישט.... אַלע זיינען מיר — מענטשן...— האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געמורמלט און האָט אַרויפֿגעשטעלט די פֿוס אויפֿן טרעפּל פֿון זיין פֿורל.

— קערט זיך אום! — האָט דער לערער אויסגעשריען.

ער האָט זייער מאָדנע אויסגעשריען. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט זיך אומגעקערט און האָט אַ קוק געטאָן אויף אים. דאָס געזיכט איז ביי אים געווען שרעקלעך, די אויגן טריב, דער שטערן באַדעקט מיט שווייס און די האַלדז האָט זיך ספּאַזמאַטיש צונויפֿגעדריקט.

דעם מילנער האָט עפּעס אַ שטאָך געגעבן.

— ע... כ'וועל קומען אַ צווייטן מאָל! אַלץ איינס!

און אַ מאַך געטאָן פֿאַרצווייפֿלט מיט דער האַנט, האָט ער ווייטאָגלעך אַ שמיץ געטאָן לוקעטשן מיט די לייצעס, און יענער האָט תּיכּף אונטערגעכאַפּט דאָס פֿורל אין אַ פֿלינקן גאַלאָפּ. דער לערער האָט אים עפּעס נאָכגעשריען.

— פֿיר! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש נאָך אַמאָל אויסגעשריען, האָט געגעבן אַ זעץ דעם פֿערד, און האָט אַפֿילו אַ סקריפּע געטאָן

מיט די ציינער, וועלנדיק פאַרשטיקן אין זיך דאָס ביטערע געפיל, וואָס האָט אים אָנגעפילט.

אַרויספאָרנדיק פון דאָרף, האָט ער זיך אַ ביסל אָפּגעקילט. לוקיטש איז געלאָפן מיט דריבנע טריט איבער דעם געשלענגלטן וועג צווישן דעם גאָלדענעם מדבר פון דעם ציטיקן ברויט. פאַראויס פאַר דעם וועג האָט זיך איבער דעם האָריזאָנט געקליבן אַ כמאַרע: די טונקל-בלויע, פּאַטלאַטע וואָלקנס זיינען זיך צונויפגעקראָכן אין אַ שווערער, כמעט שוואַרצער מאַסע, וואָס האָט זיך באַוועגט אַנטקעגן דעם מילנער. און האָט געוואָרפן פון זיך אויף דער ערד אַ געדיכטן שאָטן. און אויך אויף דער נשמה האָבן זיך ביי אים געלייגט שאָטנס. ער האָט אַ צי געטאָן מיט די לייצעס, און, ניט טראַכטנדיק, פאַרקערעוועט אויף לינקס, אויף אַ מער ברייטן און איינגעטראָטענעם וועג. די כמאַרע איז איצט געבליבן רעכטס, און פאַראויס האָט זיך אין דעם געלן ים פון תבואה געזען אַ טונקעלער וואַלד-אינזעלע און ערגעץ-וואו צווישן דעם בערגלדיקן מדבר, וואָס איז געווען פאַרגאָסן מיט זון, האָבן זיך געוואָרפן אין די אויגן ברייטע שוואַרצע סטענגעס צעאַקערטע ערד, איינזאַמע אין דעם שפּעדיקן פעלד, אָרעמע, מרה-שחורהדיקע. פון זיי האָט אַ וויי געטאָן אויף דעם מילנערס נשמה, מיט עפּעס נאָענטס פאַר איר. לוקיטש איז געלאָפן און אים אַנטקעגן האָט זיך, גרינענדיק, דערנענטערט דאָס וואַלד-אינזעלע און איז אַלץ רעליעפער אַרויסגעטראָטן אויף דעם העל-געלן פאָן פון די ברויט-פעלדער און דעם טריב-בלייען הימל.

— דאָס פאָר איך דאָך צו דער סטאַנציע! — האָט דער מילנער אַ טראַכט געטאָן, בעת הינטער דעם בערגל האָט זיך באַוויזן די ליניע פון די טעלעגראַף-סלופּעס.

— אפשר זאָל איך גאָר פאָרן אין שטאָט? דאָס פערד וועל איך פון דער סטאַנציע אָפּשיקן מיט עמעצן אַהיים... נ-יאָ. געפאָרן צום לערער, דורכגערעדט זיך, כע-כע! אַ לערער! לערנען מאָגסטו טאַקע, אָבער אַליין מאָגסטו זיך אויך אַ ביסל לערנען, באַגרייף זיך פון אַלע זייטן, ווי און וואָס. וואָס פאַר אַ רוח וואָלט מיך געבראַכט צו טראָגן צו דיר, ווען די נשמה וואָלט

מיך דערצו ניט געצוואונגען? און דו, לערער, דאַרפסט שטיין אויף אַזאַ מדרגה, אַז אַ מענטש זאָל קענען צוקומען צו דיר, ניט דאַרפנדיק זיך קאַליעטשען. ווערעם אַזוי — געזען אַ ביסל! פאַרקראָכן ערגעץ מיט זיין שטרענגקייט העכער פון דעם קוימען, און נעמט זיך פון דאָרטן זאָגן נביאות.... הונדערטפודיקע בעלי-טובות!

וואָס לענגער ער האָט געטראַכט, אַלץ קלערער איז געוואָרן, אַז דער לערער איז שולדיק אַנטקעגן אים, און דעם מילנער איז געווען אָנגענעם צו אָנערקענען דאָס...

— עך, מענטשן וואָס איר זייט! איר קענט ניט לייגן קיין אַכט אויף אַ צווייטן, אויב ער איז אַייך ניט נייטיק און איר שרעקט זיך ניט פאַר אים. און דאָס זיינען נאָך לערער! קענטיק, אַז אָפּהיטן אייער שטרענגקייט איז אַייך טייערער פאַר דעם צווייטנס נשמה....

לוקיטש איז מונטער צוגעלאָפן צו דער סטאַנציע, און אַנטקעגן אים, פייפנדיק און שלידערנדיק אין דער לופט אַ דיקן קנויל ווייסן דאַמף, האָט זיך דערנענטערט דער צוג. און האָט אָנגעפילט די לופט מיט אַ שווערער קלאַפעריי.

און דער קלאַפעריי פון דעם צוג האָבן אָפּגעענטפערט די דונער-קנאַלן פון דעם געוויטער, וואָס האָט שוין געהאַט אַרומגענומען מיט פינסטערניש כמעט צוויי דריטל הימל. אין עטלעכע מינוט אַרום איז טיכאָן פאַוולאָוויטש געזעסן אין וואַגאָן און האָט זיך געטראָגן דורכן סטעפּ און נאָכגעפאָלגט מיט די אויגן די תבואהשטחים און די צעאַקערטע ערד, וואָס האָבן דורכגעשימערט פאַרביי די פענסטער.

דעם שוואַרצן הימל האָבן כסדר פונאַנדערגעריסן פייערדיקע בליצן-פילן, און דער דונער האָט געברומט איבער דעם שנעל פליענדיקן צוג. דער רויש פון די רעדער אויף די פוגעס פון די רעלסן און דער בראַזג פון די קייטן זיינען פאַרפאַלן געוואָרן אין דעם רעווען פון דעם דונער, און די האַסטיק-שנעלע בליצן האָבן, פאַרביישווינדלענדיק פאַרביי די פענסטער, געבלענדט די אויגן.

— צו וואָס דאַרף איך אין שטאָט? — האָט דער מילנער טרויעריק ביי זיך געפרעגט.

ס'האט געווארפן, געוויגט; דער שימער פון בליץ האט אים געצוואונגען אלע ווײלע צו פארזשמורען די אויגן, די קנאלערײ פונם דונער — האט אים געצוואונגען אויפצוציטערן און צו צלמען זיך. און ענדלעך האט ער אײנגעדרעמלט.

.2

— וואוהין־זשע זאל איך א שטײגער גײן? צו וועמען? — האט טיכאן פאוולאוויטש בײ זיך געפרעגט, אפגײענדיק צווײ קווארטאלן פון וואקזאל און דערשפירנדיק, אז ער וויל קײנעם ניט זען פון די באקאנטע, און אז אים ווילט זיך בכלל קײן זאך ניט.

דער גאנצן וועג איז ער געשלאפן; געקומען צו פארן אין שטאט, איז ער אוועק אין א האטעל, געגעסן דארטן הײסע קרײט מיט פלײש, געטרונקען טײ און געקוקט אין פענסטער, ווי דער רעגן איז געגאנגען.

א רעגן איז געגאנגען א גרײסער, און לאנג איז ער געגאנגען — א שעה דרײ, און די גאנצע דרײ שעה האט דער מילנער פארבראכט אין זײנע מחשבות, וואס האבן אויף אים ארויפגעיאגט עפעס א פארגליווערטקײט. דערנאך האט ער באשלאסן צו פארן צוריק אהײם, נאר בעת ער איז געקומען אויפן וואקזאל, האט זיך ארויסגעוויזן, אז דער צוג איז שוין אוועק. האט ער זיך אוועקגעזעצט אויף דער פלאטפארמע פון וואקזאל און האט געקוקט, ווי די צוגן האבן מאנעווירט און עס האבן ארומגעשמײעט פארשײדענע שמוציקע, דעמפיקע מענטשן — די שמירער, די צונויפשטעלער, די פארקײטלער, די קאנדוקטארן פון די משא־צוגן. די צוגן זײנען געקומען און זײנען אוועק, און טיכאן פאוולאוויטש האט די גאנצע בהלה פון דעם סטאציע־לעבן אויסגעוויזן עפעס אן א ממשות, ניט דורכגעטראכט. צו וואס דארף מען אזוי פיל האווען און זארגן, אפילו אפפירן און צופירן, אז אלע מענטשן וועלן שטארבן, בעת ס'וועט קומען די צײט? און מעגלעך נאך, אז מארגן וועט זי קומען?... מע וואלט זיך באדארפט מערער זארגן וועגן דו... און דעם מילנער האט זיך ווידער פארגלוסט רו, טיפע, שלעפעריקע

רו, אָן מחשבות און אָן דאגות. און דער דאָזיקער פֿאַרלאַנג האָט אים אַ צי געטאָן ערגעץ. דעמאָלט איז ער ווידער אַוועק אין שטאָט, און איצט איז ער שוין געגאַנגען קאַלט און גלייכגילטיק צו אַלץ, אויסער צו דעם, וואָס ס'האָט זיך נעפּלהאַפּט געצאַפּלט אין זיין נשמה און וואָס ס'איז אים געווען אַזוי אומפֿאַרשטענדלעך און האָט אַזוי געשטערט צום לעבן.

אויף דער גאַס איז שטיל און טונקל. איבערן הימל זיינען שנעל געפֿלויגן אָפּגעריסענע שטיקלעך וואָלקן, און איבער דעם ברוק און איבער די ווענט פֿון די הייזער האָבן געפֿריזעט געדיכטע שאָטנס. די לופֿט איז געווען פֿייכט און שטיקנדיק, ס'האָט געשמעקט מיט פֿרישן בלאָט, מיט צעווייכטער ערד און מיט דעם שווערן ריח פֿון שטאָט. דורכפֿליענדיק איבער די גערטנער, האָט דער ווינט גערוישט אין די בלעטער פֿון די ביימער — אַ שטיל און ווייך פֿליסטערן האָט זיך געטראָגן אין דער לופֿט. די גאַס איז געווען שמאָל, וויסט און נידערגעשלאָגן פֿון דער דאָזיקער פֿאַרטראַכטער שטילקייט, און דאָס טויבע קלאַפּן פֿון אַ דראָשקע, וואָס האָט זיך געהערט פֿון ווייטן, האָט געקלונגען עפּעס באַליידיקנדיק-פֿרעמד. דער מילנער איז געגאַנגען די הענט פֿאַרלייגט אויף אַהינטער און האָט געטראָגן מיט זיך זיינע פֿאָרמלאָזע האַלבע מחשבות, האַלבע שפּירונגען, וואָס האָבן איינגעהילט זיין האַרץ אין קעלט און נעפּל.

פּלוצלונג האָט זיך אַרויסגעריסן פֿון ערגעץ אַ מחנה אויסטערלישע נאָטעס פֿון רעליגיעזער מוזיק, גלייך זיי וואָלטן זיך אַלע איינאיינעם צונויפֿגעקלאַמערט, און האָבן זיך אַ לאָז געטאָן איבערן שטאָט אין אַ שטורעמדיק-הויכן וואַלס. איין נאָטע איז געווען אַזאַ שווערע, אַזאַ אָפּגעריסענע — אוף, אוף! זי האָט זיך לחלוטין ניט געבונדן מיט די איבעריקע... ס'האָט אויסגעזען, ווי עפּעס שווערס און גרויס פּרוּווט זיך אַרויסצורייסן אויף דער פֿרייהייט מיט שווערע שפּרינגען און קען ניט.

— אַריינגיין אפֿשר? — האָט דער מילנער, אָפּשטעלנדיק זיך לעבן אָפֿענע טויערן מיט צוויי העל-ברענענדיקע לאַמטערנעס, געפֿרעגט ביי זיך. גלייך פֿון טויער האָט זיך ערגעץ אַוועקגעצויגן

אין דער ווייט אַריין אַן אַלייע פון אַקאַציעס. און נאָך ניט באַשלאָסן, צי זאָל ער אַריינגיין אין סאַד, צי ניט, איז שוין טיכאָן פּאַוולאָוויטש געגאַנגען איבער דער אַלייע און געקוקט אויף די לאַמטערנעס, וואָס זיינען געווען צעהאָנגען אויף אַ דראָט איבער איר לענג און האָבן אָפּגעוואָרפן פון זיך אויף דעם ברוינעם שטעגעלע פאַרשיידנפאַרביקע פלעקן. די אַלייע האָט זיך פלוצלונג פאַרקערעוועט אויף רעכטס, און טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט דערזען אַן עסטראַדע, אויף וועלכער עס האָט געשפּילט אַ מיליטערישער אָרקעסטער. פאַר דער עסטראַדע שטייען בענקלעך, אויף זיי — עפּעס טונקעלע פיגורן. אים האָט זיך ניט געגלוסט צו גיין אַהין — האָט ער זיך געזעצט אויף איינעם פון די בענק, וואָס זיינען געשטאַנען ביי די זייטן פון דער אַלייע.

די ביימער האָבן גערוישט, און איבער זיי האָבן זיך איבערן הימל געטראָגן שטיקלעך, וואָלקן און האָבן אים אַלץ מער אָפּגערייניקט. עפּעס אַ פרוי איז פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי טיכאָן פּאַוולאָוויטשן.... ער האָט גלייכגילטיק אַ קוק געטאָן אויף איר רוקן. זי האָט זיך אומגעקוקט און איז ווידער פאַרבייגעגאַנגען. דעמאָלט האָט ער זי ביי זיך אויסגעזידלט.... פלוצלונג האָט זי זיך געלאָזט גיין צו אים, האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן אים און האָט אים אַריינגעקוקט אין געזיכט. פאַר אים האָבן אַ שימער געטאָן טונקעלע, פאָרשנדיקע אויגן, גרויסע רויטע ליפּן און אַ גלייכע, שיינע נאָז. ער האָט זיך אַרטיק און מיט ווידערווילן אָפּגערוקט פון איר, און איז געוואָרן עפּעס נאָך אומעטיקער.

— ס׳איז אומעטיק, סודר? — האָט די שכנטע ביי אים געפרעגט.

— יאָ־אָ... — האָט ער אויסגעצויגן, נאָר תיכף האָט ער זיך געכאַפּט און האָט איר געזאָגט מיט רוגזא: — טראָג זיך אָפּ.... ניט כדאַי צו לומטערן אומזיסט די צונג.... איך בין ניט פון די....

זי האָט זיך צעלאַכט מיט אַ טיפן, ברוסטיקן געלעכטער.

— אַ בייזער... שרעק זיך ניט, כ׳וועל ניט טשעפּען... מיר איז אַליין אויך אומעטיק, איז אָט... האָב איך געפרעגט....

ער האָט געשוויגן אַ ווײַלע, און געוואַרט, אַז זי זאָל אויפשטיין און אַוועקגיין. נאָר זי איז ניט אַוועקגעגאַנגען, נאָר איז, גע־

נעצנדיק, ווייטער געזעסן מיט אים. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף איר פון דער ווייטן און האָט דערזען, אַז זי איז זייער יונג און שיין. די מוזיק האָט אויפגעהערט און ווידער אָנגעהויבן צו שפּילן, דאָס מאָל שוין עפּעס ווייניקער רוישיק.

— וואָס-זשע שטעקסטו דאָ, אויב דיר איז אומעטיק? — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש פּלוצלונג עפּעס אומבאַמערקט אַ פרעג געטאָן ביי זיין שכנטע.

— און דו? — האָט זי, ניט קוקנדיק אויף אים, קורץ אַ זאָג געטאָן.

— איך בין אַ גאַסט... וואוהין זאָל איך גיין?...

— אין דעם האָטעל, וואו דו האָסט זיך אָפּגעשטעלט, גיי, אָדער אין אַ טראַקטיר.

— אַהאַ! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט — און שווייגנדיק אַ ווייל, האָט ער צוגעגעבן: — אָבער דאָרטן איז אויך איינעם אַליין אומעטיק...

— איז זוך זיך אויס אַ קאָמפּאַניע...

— פון גאַס זאָל איך זי אפשר אויפקלייבן?

— אין אַ טראַקטיר איז שטענדיק דאָ אַ קאָמפּאַניע.

— דאָס איז אפשר ריכטיק.. — האָט דער מילנער אַ זיפץ געגעבן און האָט זיך פאַרטראַכט: — פאַרוואָס ניט, פאַרוואָס זאָל איך באמת ניט גיין אין אַ טראַקטיר? און זי... אָט די-אָ נעמען מיט זיך... אפשר וועט עפּעס אַרויסקומען דערפון? — וועסט גיין מיט מיר אין טראַקטיר? — האָט ער געפרעגט.

זי האָט גלייך ניט געענטפערט און האָט עפּעס גענומען שמאַכלען.

— ביטע זייער... נאָר איינער אַ מענטש וועט מיך דאָ זוכן.

— נו, ווייס איך, וואָס איז דאָרטן פאַר אַ מענטש?

— ניין, ריכטיק... איינער אַן אַרבעטער...

— אויף וואָס דאַרפסטו אים? לאָז זיך אויס, לאָמיר גיין...

אים האָט ווידערקלעך גענומען שמייכלען דער געדאַנק וועגן אַ גוטער הוליאַנקע.

— איך גיי... ער וועט אפשר אָנקומען אונדז אַנטקעגן...

— נייטיק דאַרפסטו אים! — האָט דער מילנער געזאָגט און איפגעהויבן זיך פון באַנק. האַידאַ!

זי האָט זיך איפגעהויבן און איז אַוועק, אַ הויכע, אַ שלאַנקע, אין אַ ווייס טיכל איפן קאָפּ, לעבנאַנאַנד מיט אים, דעם שטאַרקן מענטשן, וואָס איז געווען אָנגעטאָן אין אַ פּאַדיאָווקע.

— ניין, ווען מע זאָל אים באַגעגענען, וואָלט געווען גוט, — האָט זי געזאָגט, און דערנאָך האָט זי דערקלערט: — דאָס איז אַ מענטש אָן אַ האַנט...

— וואָס הייסט עס?

— אַ האַנט האָט אים אָפּגעריסן פון אַ מאַשין.

— איז אייך וואָס דאַרפסטו אים? — האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש אַ ביסל געחידושט.

— אָבער ער זינגט זייער גוט

— נו?

— מיר האָבן היינט ביידע געוואָלט גיין איבערן טייך אין וועלדל...

— יאָ... — האָט דער מילנער געשמייכלט. — נו, איז וואָס-זשע איז איצט?

— גאָרנישט, — האָט זי קורץ געזאָגט.

זיי זיינען אַרויסגעגאַנגען פון כאַטע, און פרעגנדיק, וואוהין מע דאַרף גיין, האָט דער מילנער אַ היפּ געטאָן אַ פורמאַן. אונטערשפּרינגענדיק איבער דעם ניט גלייכן ברוק, האָט זיך די דראָשקע מיט אַ טראַסקערײַ אַוועקגעקײַקלט צווישן צוויי רייען הייזער. ס'איז נאָך געווען ניט שפּעט. פון די פענסטער אַרויס האָט זיך אויפן גאַס געגאָסן דאָס ליכט פון די לאָמפּן און די קלאַנגען פון די שטימען. פאַרבײַפאָרנדיק פאַרבײַ אַ קליין ווייס הויז מיט אַ גערטעלע פון פאָרנט, האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש דערהערט טרעלן פון אַ באַסיקן געלעכטער, וועלכן עס האָט אָפּגעענטפערט אַ קלינגענדיקער האַרציקער געלעכטער פון אַ פרוי.

— ס'לעבן זיך מענטשן... מאַכן זיך ניט נאַריש און פילאָסאָפירן ניט, — האָט ער מיט עגמת-נפש אַ טראַכט געטאָן, און אים איז געוואָרן פאַרדראָסיק פאַר זיך אַליין.

— איז האָסטו — אָן הענט? — האָט ער, שווייגנדיק אַ ווײַלע, אַ פֿרעג געטאָן בײַ דער פּרי.

זי האָט זיך צו אים פֿעסט צוגעטוליעט, האַלטנדיק זיך מיט איין האַנט פֿאַר דעם פֿליגל פֿון דער דראָשקע און מיט דער אַנ־דערער — פֿאַר זײַן קני.

— מישע? יאָ... — האָט זי געזאָגט.

— אַזוי. וואָס איז ער דײַנער? אַ ליבער פֿרײַנד, צו וואָס?

— נ־נו! איך גערעדט... ער איז דאָך שוין אַן אַלטער, אַ קראַנקער. ער איז אונזערער אַן אַלטער באַקאַנטער — ער האָט מיך אַ קליינינקע געפֿלעגט ניאַנטשען אויף די הענט.

— אַט־וואָס דו ביסט! און ווער איז דײַן טאַטע?

— געווען אַ שטובן־מאַלער.

— געשטאָרבן?

— געשטאָרבן פֿון כאָלערע... מיר וועלן שוין באַלד קומען.

— אַזוי... און ביז איצט וואָס האָסטו געטאָן? — איז דער מילנער געווען ניגעריק צו וויסן, און האָט געשפּירט, אַז בעת ער האָט גערעדט, איז אים אַזוי ווי לײַכטער געוואָרן.

— אַ נייטערין, — האָט זי געענטפֿערט.

אין עטלעכע מינוט אַרום זײַנען זיי געזעסן אין אַ ווינקל פֿון אַ גרויסן טראַקטיר־זאַל. דער טראַקטיר איז געווען אַ שמו־ציקער, אַן ענגער, אַ דעמפּיקער. אינמיטן זאַל האָט לעבן איינעם אַ טישל געטומלט אַ כאָפּטע שיכורע פֿורמאַנעס; לעבן איינעם פֿון די פֿענסטער, וואָס זײַנען געווען פֿאַרשטעלט מיט טעפּלעך גע־אַן אין פֿוקסיעס, האָבן עפּעס צוויי פֿאַרדעכטיקע פֿאַרשווינען געטרונ־קען טיי; איינער איז געווען אַ פֿליכעוואַטער, מיט אַ שפּאַרבער־נאָז און האָט אַלץ ווײַלע געהוסט, דער צווייטער — אַ שוואַרצער, מיט זעלנערישע וואָנצעס און האָט מעלאַנכאָליש געפּײַפֿט דורך די ציינער, קוקנדיק אויף זײַן גלאָז. אין אַ ווינקל לעבן דעם קאַבל־איוון איז געזעסן אַ גרויִנקער, אַלטיטשקער מיט אַ פּרום, מיד גע־דיכט און זיס פֿאַרזשמורעטע איגעלעך. ס׳זײַנען געווען נאָך עט־לעכע מענטשן, — אַלע זײַנען זיי זייער מאָדנע געווען צעוואָרפֿן

איבער דעם גריטן, פֿאַררויכערטן צימער און קיינער האָט אויף קיינעם ניט געלייגט קיין אַכט.

דער מילנער מיט זיין פֿריינדין האָבן זיך אַוועקגעזעצט אין אַ פֿינסטערן ווינקל, לעבן טיר אין אַ קליין צימערל, און האָבן גוט געקענט זען דעם גאַנצן טראַקטיר, וואָס איז געווען באַלייכטן מיט פֿינף וואַנט־לאַמטערנעס. זייער טיש איז געשטאַנען לעבן אָפֿענעם פֿענצטער; פֿון גאַס האָט אויף זיי געבלאָזן אַ וואַרעמער ווינט, וואָס איז געווען געדיכט פֿון די פֿאַרשיידענע געמישטע ריחות.

— ווי רופֿט מען דיך, שיינהייט?

— אַננאַ.

— אַני, אַנושקע, לאָמיר מאַכן לחיים פֿאַר אונזער באַקאַנטשאַפֿט.

ער האָט פֿון דעם פֿלעשל, וואָס מע האָט אַוועקגעשטעלט פֿאַר אים, אָנגעגאָסן צוויי קעלישקעס בראָנפֿן; זיי האָבן זיך אָפּגעקלאַפּט און אויסגעטרונקען. אַנושקע האָט אַראָפּגענומען פֿון קאָפּ דאָס טיכל און איז געוואָרן נאָך שענער: די האָר זיינען ביי איר געווען כוואַליקע, קאַשטאַנענע, די אויגן — אָוואַלע, ברוינע. זי האָט זיי דאָ צוגעשמירעט, דאָ אויפֿגעפֿענט, איבערקלייבנדיק מיט די פֿינגער פֿון דער פֿולער און ווייסער האַנט די פֿאַלבן פֿון דעם סיצענעם קאָפֿטל אויף דער ברוסט.

— און טאַנצן קענסטו? — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געפֿרעגט און זי באַטראַכט, און געפֿונען, אַז זי דאַרף זיין באַזונדערס שיין אין טאַנץ, ווען זי גייט אַזוי מיט אַ זייט און דרייט מיט די אַקסלען, און לאַכט מיט די אויגן....

— איך טאַנץ... — האָט זי געענטפֿערט און ווידער אָנגעגאָסן די קעלישקעס.

— קענטיק, אַז דו מוזט טאַקע טרינקען? — האָט דער מילנער געחוזקט.

— ווי־זשע דען? אַ לעבן אַזאַ... מיר קענען ניט — ניט טרינקען.... — האָבן זיי רויִק געזאָגט.

— ס'איז דען אַזוי שווער? — האָט דער מילנער אויסגעפֿרעגט.

ניט באַהאַלטן דעם אומצוטרוי צו איר און כּסדר געשמייכלט אירואָניש.

זי האָט ניט באַלד געענטפֿערט: תּחילת האָט זי צורעכט געמאַכט די האָר אויפֿן קאָפּ, האָט אָפּגעבראָכן אַ שטיקעלע שוואַרץ ברויט, האָט אים אַ שמעק געטאָן מיט אַ מינע פֿון אַ געניבטן שיכּור, הערנאָך האָט זי אים אַרײַנגעלייגט אין מויל און האָט, לאַנגזאַם קײַענדיק, געזאָגט:

מיר דוכט זיך, אַז ווען מע זאָל אײַך צווינגען צו קושן זיך מיט יעדער פֿרויענצימער, וואָס ווערט עס פֿון אײַך פֿאַרלאַנגט, ווערט אַפֿילו אײַך גופֿא, וואָס איר זייט שוין אַ מאַנסביל, אויך מיאוס ווערן. און אונזערע אַ שוועסטער מוז.... און צווישן אײַך זײַנען האָך זייער ווייניק דאָ גוטע, דאָס רובֿ זײַנען עס אַלץ... אַזעלכע, וואָס ווי דו גיסט נאָר אַ קוק אויף זיי, נעמט דיך עקלען. ווידער אין אַן עבֿירה.... מיר זײַנען ניט אַבי־וועלכע געפֿאַלענע מענטשן — מיר געדענקען פֿינדעסטוועגן אָן גאָט... דאָס האַרץ לאָזט ניט. טײַלמאָל — דערהויפּט נאָכן אויפֿניכטערן זיך — ווערט אַזוי אומהיימלעך, אַז איך וואָלט אָט גענומען און אַרײַנגערוקט דעם קאָפּ אין אַ פּעטליע.... נו, איז נעמסטו תּיכּף אַ האַלבע פֿלעשעלע און לאָזט זיך באַטויבן אויפֿן ניכטערן האַרצן.... און דו ציסט זיך אַרײַן.... און בראָנפֿן טאָר מען אויף אַזאַ אַרבעט ניט אַרויסגיין — וועסטו ניט קענען.... ס'ווערט אומעטיק...

נאָך בײַם אָנהייב פֿון געשפּרעך האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש דערשפּירט, אַז אירע אויגן קנייפּן אים עפּעס פֿאַרן האַרצן, שטעלן זיך אָפּ אויף זײַן געזיכט און גלײַך ווי זיי פֿלייסן זיך ניט צו פֿאַרגעסן אים. בעת זי האָט געזאָגט דאָס וואָרט „אַזעלכע“.... איז האָט געמאַכט אַ הפֿסקה, נאָך דעם דאָזיקן וואָרט — האָט ער דערשפּירט, אַז אין דער הפֿסקה ליגט אַ סך באַליידיקנדיקס פֿאַר אים. און דערנאָך האָט זי גענומען ריידן וועגן גאָט. ער האָט זי אײַנגעלאַדן גאָרניט צוליב דעם. און דעמאָלט האָט זיך עפּעס אָנגעצונדן אויף איר אין זײַן נשמה. ער האָט שטרענג און וואָגיק גענומען ריידן:

— אויב עמעצן איז עפּעס באַשערט, דאַרף יענער טראָגן די

לאָסט... נו־יאָ. אָט בין איך מיט דיר געקומען אַהער צו הוליען, און ניט אויף פּוסטע שמועסן. אַזאַ מין שמועס — האָט קיין שום שייכות ניט צו אונזער ענין. איך וויל אַ הוליע טאָן און טאַקע מיטן גאַנצן ברען.... פאַרשטאַנען? הונדערט קערבלעך וואַרף איך אַרויס, אָבער די נשמה זאָל קענען אָפּרוען. ס'זאָל גיין אַ רויך! קענסטו מיר מיטהעלפן אין דער זאַך? אַרבעט — וועסטו קריגן אַ צענערל! אָבער — ס'זאָל זיין אָט אַזוי אָ!

ער האָט אַ פיר געטאָן מיט דער האַנט איבער דער האַלז און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און פאַרזשמורעט די אויגן.

זי האָט אים פאַרשטאַנען און האָט זיך אויך תיכּף אָנגעצונדן. ביז יענער צייט האָט ער איר אויסגעוויזן פאַר אַ לעמעשקע, פאַר אַ באַבערדיקטן משפחה־מענטש, וועלכער האָט אַפילו חשק צו זינ־דיקן, אָבער בלויז ביז אַ געוויסער גרענעץ. נאָר איצט איז איר געוואָרן קלאָר, אַז ער קען זיך ברייט צעגאַרטלען. און אַ בליק געטאָן מיט די אויגן, איז זי אויפגעשטאַנען פון שטול, אַרויפגע־וואָרפן אויפן קאָפּ דאָס טיכל און געזאָגט:

— האָט איר באַלד אַזוי באַדאַרפט צו זאָגן, וואָרעם איר רייבט דעם צונג און מע קען ניט פאַרשטיין — צו וואָס. זיצט אַ ווײלע, אין אַ מינוט אַרום וועל איך קומען. באַלד וועט קומען דער האַרמאָניסט, וועלן מיר זינגען לידער, מיר וועלן אַ ביסל טאַנצן.... און איר קלייבט זיך אַריבער דערווײלע אָט אַהער, ביז וואַנען איך קום... — זי האָט באַוויזן מיט דער האַנט אויף דעם דערבייקן צימער, — און באַשטעלט טיי, בראָנפן און פאַרבייסן.... אַנו, כ'וועל אַריינגיסן נאָך איינע!

— זי האָט „אַריינגעגאָסן“ אַ גלעזל בראָנפן, האָט אַ שמייכל גע־טאָן און איז פאַרשוואונדן.

און ער האָט צוגערופן דעם האָטעל־דינער, האָט אים געזאָגט אַלץ, וואָס איז געווען נייטיק, און איז אַריבער אין דעם שכנות־דיקן צימער. אין דעם דאָזיקן צימער זיינען געווען דריי פענסטער, אַלע צום גאַס; אויף איין צווישנווענטל איז געהאַנגען אַ בילדל, וואָס האָט פאַרגעשטעלט אַ געיעג אויף חיות, אויף דעם צווייטן — אַ נאַקעטע פרוי. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַ קוק געטאָן אויף זיי־

און האָט זיך אַוועקגעזעצט הינטער אַ קיילעכיקן טישל, וואָס איז געשטאַנען פאַר אַ ברייטן לעדערנעם דיוואַן, איבער וועלכן ס'איז ווידער געהאַנגען אַ בילד, וואָס האָט פאָרגעשטעלט אַ לאָנקע, צי אַ ים אין אַ שטורעם. אין צענטער פון דעם בילד איז געווען אַ ברייטער פלעק, וועלכן מע האָט גאַנץ פיין געקענט אָננעמען אי פאַר אַ שטיבעלע, אי פאַר אַ שיף. ביי די זייטן פון דער ראַם האָבן געברענט צוויי לאָמפּן. אין דעם שכנותדיקן צימער האָט גע־הודעשעט דער עולם, וואָס איז אַלץ מער צוגעקומען, ס'האָבן גע־קלונגען גלעזער, ס'האָבן געקנאַקט פּראָפּנס.

לאָמיר פּרוּוון זיך אַ ביסל פאַנאַנדערוויגן... — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געטראַכט, האָט אָנגעגאָסן בראָנפן און אַראָפּגעשלונ־גען. ווער ווייס, אפשר וועלן מיר נאָך דעם צוריק אָפּ־לעבן. געענוג אַרומגעשלעפּט זיך מיט זיך אַליין. ווען איך וואָלט געקענט פאַרשטיין, ווי און וואָס — וואָלט געווען אַן אַנדער זאַך. נאָר פאַרשטיין קען איך נים. עס פייניקט מיך, אָבער וואָס פייניקט?— ווייס איך נים. עס נאָגט — און שוין.... נו, לאָמיר זאָגן, ס'איז גע־שטאָרבן אַ מענטש — איז וואָס־זשע? אַ קלאָרע זאַך — פאַרוואָס איז ער געשטאָרבן, ווייל ער האָט געלעבט. איך וועל אויך שטאַרבן.... די נשמה פאַרגעסן דאַרף מען נים — דאָס איז ריכטיק, אָבער וואָס וויל זי? ווען איך וואָלט דאָס געקענט פאַרשטיין! — ער האָט זיך דערמאָנט אָן קוזקען. — אָט ער איז אַ פרייער מענטש. ער לעבט און וויל פון קיין זאַך נים וויסן.... און 'ס איז קיין שום מחשבות נים אונטערגעוואָרפן. און ער האָט דאָך אויך אַ נשמה, איבּ מע זאָל ריכטיק באַטראַכטן. און דער לערער האָט אויך אַ נשמה. האָך זיינען אַלע מענטשן — פאַרשיידן. אָט זאָגט דאָס האָדיקע ווייבעלע אויך: צו לעבן — זאָגט זי — דאַרף מען האָבן אַ האַרץ. און צו וואָס דאַרף מען האָבן אַ האַרץ, ווייבאַלד, אַז אַזוי איז באַשערט? אָ, גאָטס ווילן וועט ביי דיר אַפילו קיין האָר פון קאָפּ נים אַראָפּפאַלן....

ער האָט שווער אָפּגעדיפּצט, האָט ווידער איינגעטרונקען און, אָפּוואַרפנדיק זיך אויף דעם אָנלען פון דיוואַן, האָט ער זיך צו־געהערט צו זיך.

אים האָט זיך צוליב עפּעס פאָרגעשטעלט אַ גרויסע טראָמפּייט פון מיליטערישער מוזיק אין גאָרטן.

אוף, אוף, — האָט זי געברומט אַרויסשטויסנדיק זיך פון דער מחנה אַנדערע נאָטעס. דערנאָך האָט ער זיך קלאָר דערמאָנט אָן דער טראַסקעריי פון דער דראָשקע, וואָס האָט אַזוי גראָב צע־שטערט די טרויעריקע שטילקייט פון דעם אָוונט.

— צי איז דען מעגלעך זיך אַליין צו באַגרייפן, ווען אַ מענטש איז, קען מען זאָגן, ווי אַ מיל: פאַר אַ גאַנצן טאָג צעמאָלט ער מיט זיין שכל פאַרשיידענע זאַכן? — האָט טיכאָן פּאַװלאָוויטש אַ קלער געטאָן אויף עמעצן מיט פאַרדראָס.

אים האָט זיך געדוכט, אַז ער האָט זיך אַזוי ווי צעטיילט אויף צוויי טייל: איין העלפט פליכט זיך אומבאַמערקט פון דער צווייטער אַוועקגעשטויסן זי ערגעץ—אָדער אַזוי ווי ער וואָלט זיך אַליין פאָרזיכטיק באַשווינדלט, פונקט ווי ער האָט באַשווינדלט די פאַר־שיידענע פייערלעך, וואָס האָבן מיט אים געהאַט צו טאָן.

— איך אַמפער זיך דען? — האָט ער כמורנעדיק דעם שטערן זיך אַליין דערוויזן. — אַז איך בין זינדיק און אָפּגע־שטאַנען — דאָס פאַרשטיי איך.... אָבער ווי זאָל איך זיך לייז מאַכן? אַז ס'וועלן קומען די פאַסט־טעג — וועל איך פאַסטן, און ביז יענער צייט דאַרף מען ליידן — ווי עס זאָל ניט זיין.

און דאָך האָט ער סוף־כל־סוף געשפּירט, אַז אים אַליין לוינט ניט אָפּצושטעלן זיך דאָ לאַנג, אַז ביסלעכווייז קלאַמערט אים ווידער אַרום און נאָגט אים אויס דער אומעט. ער איז אויפגע־שטאַנען, האָט אָנגעגאָסן אַ קעלישאָק בראָנפן, איבערגעטרונקען און איז אַרויסגעגאַנגען אין יענעם צימער, וואו ער איז פריער גע־זעסן.

— און וואו איז דאָס די טיוולישע ליאַלקע אַנטרונען גע־וואָרן? — האָט ער אַ טראַכט געטאָן מיט צאָרן.

פאַר אים איז געשטאַנען אַ הייכער מענטש אין אַ רויטער העמד, וואָס אירע פוסטע אַרבל האָבן זיך פריי געבאָמבלט ביי די זייטן און אַראָפּגעפאַלן פון די אַקסלען. די קלינפאָרמיקע טונקל־בלאָנדע באָרד האָט געמאַכט לענגער זיין בלאַס, אויסגעצערט גע־

זיכט מיט די פּיבּעדהאָפּט גלאַנציקע גרויע אויגן; די לאַנגע האַלז מיט דעם גאָרגל־קנאָפּ, וואָס איז געווען אויסגעבויגן און אויסגע־צויגן אויף פאָראויס, האָט צוגעגעבן דער דאָזיקער פיגור עפּעס באַטשאַנישס. אויף די פיס האָט ער געטראָגן וואָליקעס און פליו־שענע ברייטע הויזן, וואָס זיינען געווען אויסגעריבן אין די קני. אים איז געווען געווים אַ יאָר פופציק, נאָר די אויגן האָבן אים געמאַכט יונג. ער האָט אָפּגעמאָסטן טיכאָן פּאַוולאָוויטשן מיט די אויגן און איז פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי אים אין דעם לאַנגן צימער.

— הייסט עס, זייט איר עס דער סוחר?... — האָט ער גע־זאָגט, בעת ער האָט דערזען, אַז דער מילנער איז אַריינגעגאַנגען נאָך אים.

— איך...

— גיט מיר אָן אַ קעלישעקל.

— בּיטע.

— און טראָגט צו.

— איך קען.

דער מילנער האָט אָנגעגאָסן בראָנפן, האָט צוגעטראָגן צו די ליפּן פון דעם קריפל און יענער האָט עס תיכף, אַריינציענדיק אין זיך לופט מיט עפּעס אַ באַזונדערן פייף, אויסגעזשלאָקעט ביז אַ טראָפּן.

— פאַרבייסן ווילט איר?

— נאָך דעם ערשטן גלעזל פאַרבייס איך נים.

— אָנגיסן נאָך?

— איך דאַנק אייך זייער.

ער האָט גערעדט מיט אַ הייכער מעטאַלענער שטימע, און נאָך די צוויי גלעזלעך האָבן זיינע אויגן גענומען פינקלען נאָך העלער, און אויף די באַקן האָבן זיך באַוויזן צוויי רויטע פלעקן. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אים געגעבן אַ שטיקל ברויט מיט עפּעס פיש אַזעלכע, יענער האָט גענומען מיט די ליפּן, האָט זיך אַוועק־געזעצט אויפן דיוואַן און, אָנגעבויגן דעם קאָפּ אָן טיש, האָט ער דעם פאַרבייסן אַוועקגעלייגט אויפן ברעג טיש און האָט געגעסן. בעת ער האָט געגעסן, האָט ער ווייט אויסגעצויגן די אונ־

מערשטע ליפּ און האָט איינגעהאַלטן מיט איר די שפּייז, זי זאָל ניט אַראָפּפאַלן אויפן דיל. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אויף אים געקוקט, און אים האָט באַנג געטאָן אויף דעם דאָזיקן פאַרקריפּלטן מענטשן.

— ווי אַזוי האָט עס געטראָפן מיט דער האַנט?... — האָט ער געפרעגט מיט אַ טאָן פון מיטגעפיל.

— גאָר פּשוט: כ'בין שיכורערהייט אַריינגעפאַלן אין דעם טרייבּרימען — איינס און צוויי! — דריי חדשים אין שפּיטאָל, און — אַוועק בעטלען! — האָט דער קריפּל שנעל דערציילט און האָט אָפּגעמאָסטן דעם מילנער מיט די אויגן.

— ס'האָט געמוזט שטאַרק ווי טאָן! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש, טשמאָקענדיק מיט די ליפּן, אויסגעשריען.

— ס'האָט ווי געטאָן... נאָר דאָס איז פאַראיבערגעגאַנגען. און וואָס ס'איז פאַראיבער, דאָס עקזיסטירט שוין ניט. שלעכט איז דאָס, וואָס עקזיסטירט, אָבער אַזוי איז אַלץ ווערט אַ שפּײַ.

— דאָס הייסט, וואָס מיינט איר? — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש ניט פאַרשטאַנען.

— גאָר פּשוט: לעבן אָן הענט איז אוממעגלעך, ס'איז אַפילו ניטאָ מיט וואָס צוצונעמען קיין נדבה — אָט וואָס פאַר אַ פּאַסקודנע זאַך! כאַפּן מיטן מויל — וועט מען אויסהאַקן די ציינער.

— דאָס איז ריכטיק, — האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש צעלאַכט.

אין דעם קריפּל איז געווען עפּעס לעבעדיקס, ענערגישס, מונטערדיקס, און זיינע אויגן האָבן געפינקלט אַזוי קלוג. טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט געטראַכט, אַז ער איז, משמעות, אַ גוטער און אַ פריילעכער יונג, טראָץ דעם וואָס ער איז אָן הענט.

— וואָס קען נאָך זיין ריכטיקער... — האָט דער קריפּל אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט זיך הויך אויסגעהוסט.

— און אַנושקע וועט באַלד? — האָט דער מילנער געפרעגט.

דער קריפּל האָט שנעל אויפגעהויבן דעם קאָפּ און האָט שאַרף אַריינגעקוקט טיכאָן פּאַוולאָוויטשן אין געזיכט אַריין. יענעם האָט זיך אויסגעוויזן, אַז דאָס איז עפּעס אַ באַזונדערער קוק, אַן אומ-

פריינדלעכער, און ער האָט אויסגעקרימט די אויגן אויף אַ זייט, אַ ביסל פאַרווירט.

— וואו האָט איר זי... געפאַנגען? — האָט דער קריפּל געפרעגט.

— אין גאָרטן... זיך באַגעגנט...

— אַ!...

— וואָס?

— אַזוי...

אַ שיינע מויד... — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט, שפּירנדיק, אַז ביי זיין מיטשמועסער וואַקסט אַלץ מער די אומפריינדשאַפט צו אים.

— איך אַ קריפּל... — האָט ער קורץ אַ וואָרף געטאָן.

— וואָס הייסט?

— ניטאָ קיין נשמה. ביי מיר האָט די מאַשין אויסגעריסן אַ האַנט, און ביי איר האָט דאָס לעבן די נשמה אויסגעריסן. דאָס לעבן איז ביי אָרעמע מענטשן אַ פאַרשאָלטנס — עס קאַלעטשעט און שיט שכל. אַ גרויזאַם לעבן.

אַ ווײַלע האָבן זיי געשוויגן. דער קריפּל האָט זיך געדרייט איבן דיוואַן, גלייך ער וואָלט געווען אויפגערייצט פון עפּעס אַן אומגעדולדיקייט, און קוקנדיק אויף אים, האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש געשפּירט אומבאַקוועם און האָט געכעסט, און האָט פאַר עפּעס מורא געהאַט.

— נאָך אַ גלעזעלע?

— ניט... נאָך מער דאַרף מען ניט, אַניט וועל איך ניט זינגען.

— געווען אַ זינגער?

- איך? געווען אַלץ — געווען אַ ווײַנערמאַכער, אַ זינגער, אַ שמידער איבן באַן, געהאַנדלט מיט האָרנאויסאַרבעטונגען, געווען אַן אָנגעשטעלטער אין אַ וואַלד... איך לעב שוין לאַנג!

— נ״יאָ... אַזוי גאָר... — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט און איז געוואָרן איבערראַשט פון דעם מיטשמועסערס פלינקייט. ווידער זיינען זיי אַנטשוויגן געוואָרן.

— עפּעס זאַמט זי זיך לאַנג, די אַנושקע?...

— אַניוטע? — האָט זיך בײַ דעם קריפּל עפּעס אײַנגאַנצן צעקרימט דאָס געזיכט און ער האָט זיך צעלאַכט מיט אַ טרוקענעם געלעכטער. — זי װעט אומבאַדינגט קומען... איר האָט איר געװאָלט געבן צען רובל; זי װעט קומען — נאָך װי! פאַר צען רובל! אַז פאַר אַ רובל... עך! און צונויפגעקנוילט זײַן לאַנגן קערפּער, האָט ער זיך פאַרהוסט. — איר װייסט, איך קאָן די דאָזיקע אַניוטע פון פינף יאָר אָן. נ-יאָ.... װאָס זאָגסטו דערצו? איך האָב זי אויף די הענט געטראָגן, געקויפט איר לעקעכלעך, און איצט אָט לעב איך אַליין אונטער איר שוץ... איך האָב זי געקעכלט מיט לעקעכלעך, און זי גיט מיר איצטער ברויט, מיט בראַנפן.... צײַטן בײַטן זיך... און מענטשן — זײַנען בהמות. איבעריקנס, אַלץ האַלט זיך אין זײַנע געזעצן, און אַפילו דער מענטש אויף דער ערד איז אויך ניט מער, װי אַ נישטיקע װאַנץ. אַלץ איז אין אָרדענונג, קרעכצן און װײנען איז ניט כּדאַי — ס׳װעט צו קיין זאַך ניט ברענגען. לעב און װאַרט, ביז ס׳װעט דיך איבערברעכן. און האָט דיך שוין איבערגעבראָכן — איז װאַרט אויפן טויט! אויף דער ערד זײַנען נאָך פאַראַן קלוגע רייד. פאַרשטאַנען? סײַ אַניוטע, סײַ איך, סײַ איר — אַלע האָבן מיר אין אונדזער יוגנט פאַרלאָרן אַלץ, און געפונען האָבן מיר ביז איצט אַ פײַג! ריכטיק! און מער קיין זאַך. אַלע רײדערײַען זײַנען װערט אַן אויסגעבלאָזענע איי. פרײַער האָב איך געהאַט אַן אַנדער קוק אויפן לעבן און האָב זיך זייער באַאומרויִקט פאַר זיך און פאַר אַנדערע — װי אַזוי, הייסט עס, און װאָס, און װאָס פאַר אַ זינען, און אין װאָס ליגט דער תּוך פון דער זאַך, און צוליב װאָס, און פאַרװאָס... הײַנט — לאַך איך זיך אויס פון אַלץ! דאָס לעבן גייט דורך אין אַ געװיסער אָרדענונג. נו, איז זאָל עס זיך גיין, — מסתּמא דאַרף אַזוי זײַן, און איך האָב דערצו קיין שום שײַכות ניט. ס׳איז אַ געזעץ; קעגן אים קען מען ניט גיין.... און ס׳איז ניט כּדאַי, האָרעם אַפילו דער, װאָס װייס אַלץ, װייס אויך גאָרנישט. אין דעם פאַל פאַרלאָזט זיך שוין אויף מיר — כ׳האָב מיט די קליגסטע מענטשן געשפּרעכן װעגן די דאָזיקע

ענינים — מיט סמידענטן און מיט פּיה הײליקע דינער פֿון העם קלײסטער. כע־כע!

ער האָט געברענט און זיך געקאָכט, דער דאָזיקער אָנ־געהענטיקער קריפּל, און האָט געוואָרפֿן טיכאָן פּאַװלאָװיטשן אײנע נאָך די אַנדערע אָפּגעהאַקטע און נעפּלדיקע פֿראַזן. דער טאָן פֿון זײַן רײדן איז געװען אױסטערליש: אין אים האָט געקלונגען אי בײטערער פֿאַרדראָס, אי האָפֿענונגסלאָזיקײט, אי אירגאָניע אױף עפּעס אָדער אױף עמעצן, אי אַ מורא פֿאַר די דאָזיקע געזעצן און כּוחות — פֿאַר די װערטער, װאָס ער האָט אַרױסגערעדט מיט עפּעס אַ באַ־זונדער באַטאָנונג און אַראָפּלאָזונג פֿון דער שטימע.

טיכאָן פּאַװלאָװיטש האָט פֿון זײַנע רײד װײניק פֿאַרשטאַנען, נאָר זײ האָבן אים אָנגעשטעקט מיט עפּעס אַ נערװעזן ציטער, און ער האָט געשפּירט, אַז ער ערקלערט אים עפּעס. און בעת דער קריפּל האָט געמאַכט אַ הפסקה און האָט זיך פֿאַרכלײַעט פֿון דעם אַלעם, װאָס ער האָט געזאָגט, האָט ער אים שרעקעװדיק און פֿאַרטראַכט געפֿרעגט:

— הײסט עס, אַז דער מענטש האָט זיך ניט װאו אַהינצוטאָן?

— אױף קײן אײן שפּאַן ניט! — האָט דער קריפּל, אַ פֿינקל געבנדיק מיט די צײנער, געזאָגט און, אַ רוק געטאָן זיך מיטן גאַנצן קערפּער אין טיכאָן פּאַװלאָװיטשעס זײַט, האָט ער מיט אַ גע־דריקטער און שטרענגער שטימע צוגעגעבן: — געזעצן! געהײמע סיבות און כּוחות — איר פֿאַרשטײט? — ער האָט אױפֿגעהױבן אין דערהױך די ברעמען און האָט פֿילבאַדײַטנדיק אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. — קײנער װײס גאָרניט... ס'איז פֿינסטער! ער האָט זיך צו־ריבגעקנײלט, אײַנגעצױגן דעם קאָפּ אין זיך, און דעם מילנער האָט זיך פֿאַרגעשטעלט, אַז װען זײַן מיטשמועסער װאָלט געהאַט הענט, װאָלט ער אים געװיס אַ דראָע געטאָן מיט אַ פֿינגער. — איז, הײסט עס, לעב, אָבער קלאָג זיך ניט און גיב זיך אונטער! מער גאָרנישט...

— נ־יאָ־אָ! — האָט דער מילנער, צופּנדיק פֿאַרטראַכטערהײט די באָרד און קנײטשנדיק דעם שטערן, אױסגעצױגן. — נו, און װי איז מיט דער נשמה?

— די נשמה?... איר האָט געזען די עופעלעך, די קליינע קינדער אין די שענקלעך און אין אַנדערע אַזעלכע ערטער? אָט — די נשמה און אויף דער ערד! זי דאַרף בײַשטיין אַ נסיון...

— אױ, הייסט עס, איז ווי איז איצטער, אויב דאָס געווען?...

— אָט — גייען זיי... — האָט דער אָנהענטיקער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

אין טיר איז געשטאַנען אַנושקע, אַ פֿאַררויטלטע און אַ שווער אָטעמענדיקע: הינטער איר פּלייצע האָט זיך אַרויסגערוקט אַ באַוואָנצטע פיגור אין אַ היטל, וואָס איז געווען וואוילעריש אַראָפּגערוקט אויפֿן אויער, און מיט איראָניש-צוגעשמורעטע אויגן.

— מיכאַל אַנטאָניטש! קאָסטיאַ איז געקומען... און איך בין פֿאַרמאַטערט!

— קאָסטיאַ? — האָט זיך דער אָנהענטיקער אַ כאַפּ געטאָן. — דאָס איז אַ זאַך! ס'וועט שוין זיין, הייסט עס, איינמאָל אַ שמחה! קאָסטיאַ, קום נאָר אַהער!... אָט איז אַ סוחר, אַ מענטש, קען מען זאָגן, אַ טאַלאַנט! אָט, לעבן מיינס!

פֿון הינטער אַנושקעס אָרעם איז אַרויסגעשוואומען אַ מאָגער און רויט בחורל, אַן אײַנגעהויקערטס, מיט אַן אײַנגעפֿאַלענער ברוסט, מיט דינע ליפּן; זיי זיינען ביי אים געווען האַלב אָפֿן, און צוליב דעם האָבן זיך אַרויסגעזען צוויי רייען שוואַרצע ציינער, וואָס זיינען געווען באַשעדיקט פֿון אַלקאָהאָל-שטיין.

אין צימער איז מיט אַמאָל געוואָרן רוישיק — די געקומענע האָבן געבראַכט מיט זיך אַ גאַנצע כוואַליע פֿאַרשיידנאַרטיקע קלאַנגען. דער באַוואָנצטער מענטש מיט די שפּאָטיקע אויגן איז געווען דער האַרמאָניסט; ער האָט זיך תיכף אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקל דיוואַן, האָט אַוועקגעשטעלט בײַ זיך אויף די קני אַ גרויסע האַרמאָניק מיט אַן אַ שיעור רעקעלעך, און האָט גענומען עפּעס אַן אויסערגעוויינלעכן הויכן און שטאַרקן אַקאָרד, און נאָך דעם האָט ער מיט טריומף אַ קוק געטאָן אויף טיכאָן פּאַוולאָוויטש און האָט זיך אָנגעגאָסן אַ גלעזל בראָנפֿן.

אויסער אַנושקען, איז געקומען נאָך אַ פֿריילין — טאַניאַ, ווי עס האָט זי גערופֿן עפּעס אַ יונגערמאַן אין אַ רעקל, וואָס איז געווען ענלעך אי אויף אַ פֿראַנצײזישן בעל־מלאכה, אי אויף אַן אָנגעשטעלטן. זיי האָבן זיך אויסגעזעצט לעבן פֿענצטער, און אַנושקע, דער האַרמאָניסט, טיכאָן פּאַוולאָוויטש, דער קריפּל און קאָסטיאַ האָבן לעבן טיש געבילדעט אַ גרופּע. דאָרט, אין דעם גרויסן צימער, האָט זיך שוין אויפֿגעזאַמלט אַ גרויסער עולם, כּמעט אַלע טישן זיינען געווען פֿאַרנומען און ס'איז געשטאַנען אַ מעכטיקער, שיכּורער גערויש.

דער קריפּל און קאָסטיאַ האָבן עפּעס גערעדט צווישן זיך אין דער שטיל; קאָסטיעס געזיכט איז געווען באַלויכטן מיט די טיף איינגעפֿאַלענע בלויע אויגן, אונטער זיי זיינען געווען גרויסע, טונקעלע פֿלעקן. ער איז געווען אָנגעטאָן אין אַ פּאָדיאָווקע, אין אַ רויטער העמד און אין שטיוול מיט קנייטשן. אַנושקע האָט עפּעס איינגערוימט דעם האַרמאָניסט, שמייכלענדיק כיטרע, און יענער האָט זי געהערט און האָט קאַלטבלוטיק געקוקט אויף דעם מילנער.

אַלע האָבן זיך געשפּירט אַ ביסל ניט פֿריי, דערהויפּט האָט זיך געשפּירט ניט פֿריי טיכאָן פּאַוולאָוויטש, וואָס האָט זיך פֿאַרלאָרן, בעת ער האָט דערזען די אומבאַקאַנטע פּנימער. ער האָט זיך תּיכּף דערשפּירט אַזוי ווי ער וואָלט געווען אַרויסגעריסן פֿון ערגעץ, און הגם פֿון דעם אויסגעטרונקענעם בראָנפֿן און פֿון דעם געשפּרעך מיט דעם קאַליקן האָט זיך ביי אים דער קאָפּ אָנגעפֿילט אַזוי ווי מיט אַ נעפּל, האָט ער דאָך פֿאַרשטאַנען, אַז ער דאַרף שפּילן די ראָלע פֿון אַ באַלעבאָס.

דער מילנער האָט אַ קרעקע געטאָן, וועלנדיק ציען דערמיט אויף זיך די אויפֿמערקזאַמקייט, און מע האָט אים פֿאַרשטאַנען. אַלע האָבן עפּעס גענומען שמייען, האָבן זיך מיטאַמאָל צוגערוקט נעענטער צום טיש; אַנושקע איז אויפֿגעשפּרונגען פֿון דיוואַן און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ שטול לעבן דעם מילנער; די פּאָר פֿון פֿענסטער זיינען אויך צוגעגאַנגען צום טיש.

— לאָמיר אויסטרינקען פֿאַר דער התחלה, מיינע הערן פֿון דער

קאָמפּאַניע! — האָט מיכאָן פּאַוולאָוויטש אויסגערופן, און אים איז זייער געפעלן געוואָרן וואָס ער האָט די דאָזיקע ווערטער געזאָגט אַזוי אַרטיק, סאָליד, וואָגיק.

— מיר האָבן אויסגעטרונקען. דעם קריפּל האָט דערלאַנגט קאָסטיאַ, וואָס איז געזעסן לעבן אים.

— איר — האָט זיך מיכאָן פּאַוולאָוויטש געווענדט צו דעם קריפּל, — ווי אַ מענטש, הייסט עס, אַזעלכער.... — ער האָט זיך פאַרדאַקט און האָט אַ קוק געטאָן אויף די אַקסלען פון דעם דאָזיקן מענטשן. — איר פירט אָן מיט אַלעמען. כדי ס'זאָל זיין פריילעך, כדי אַלץ זאָל גיין ווי אויף רעדלעך... לאָמיר אויסטרינקען נאָך צו איינע פאַר דער אַנטוויקלונג פון דער זאַך!

— מע קאָן, — האָט דער קאַליקער מסכים געווען. וואָס מער ער האָט געטרונקען, אַלץ מער זיינען ביי אים ברייטער געוואָרן די אויגן און אין קנאָפּ פון גאָרגל האָט עפּעס אָנגעהויבן צו זידן. — לאָמיר אויסטרינקען און עפּעס אויפזינגען צוזאַמען! גייט עס? ס'וועט זיין גוט! דו, קאָסטיאַ, וועסט אונטערהאַלטן, אַנושקע וועט זיין די פּאַרזינגערין, און איר, מאַרק איוואַניטש, וועט אונטערהאַלטן אויפן האַרמאָניק.

אַלע האָבן מיט אַמאָל גענומען ריידן. דאָס בחורל אין רעקל האָט געפונען, אַז קיין כאָר וועט ניט אַרויסקומען — ווייניק שטימען; דער האַרמאָניסט האָט איינגעשטימט מיט אים און, וועלנדיק, משמעות, אַרויסווייזן זיך פאַר אַ ידען, האָט ער באַנוצט פאַרשיידענע ספּעציעלע טערמינען.

— ס'וועט בשום אופן ניט אַרויסקומען, ווייל אַלע זיינען מאַזשאָרע, ד. ה. הויכע שטימען, און ס'וועט זיין איין געשריי. אַ טריאָ — דאָס זעט איר, קען מען באַלד, מע דאַרף, הייסט עס, זינגען זאַלבעדריט.

בגילופנדיק און אויפגערעגט, האָט זיך אַנושקע געלאַשטשעט, ווי אַ קאַץ, צו דעם מילנער. ער האָט זיך אַפילו געפלייצט איינצוהיטן די סאָלידקייט, נאָר ער האָט שוין בוימלדיק געשמייכלט און האָט זי אַ קנייפּ געטאָן אין זייט. זי האָט שטיל אַ קוויטש געטאָן און האָט אים געגעבן אַ קלאַפּ איבער דער האַנט. ביסלעכווייז

זיינען זיי מיטגעריסן געוואָרן איינע פון די אַנדערע, און לעבן זיי האָט זיך אַליין הייסער צעברענט די מחלוקת וועגן דעם, וואָס און ווי מע זאָל זינגען.

— מאַרק איוואַניטש, דאָס איז ניט אַזוי! — האָט דער קריפּל אויסגעשריען מיט טרויער אין דער שטימע.

— ניין, ניין! — האָט דער האַרמאָניסט געשניטן מיט אַ שטומפּיקן באַס. קאָסטיאַ האָט אין דעם וויכוח קיין אָנטייל ניט גענומען: איינגעשפּאַרט זיך מיטן רוקן אין דעםווינקל דיוואַן, האָט ער אויסגעשטאַרצט די ברוסט, האָט אויף דער העלפט פאַרמאַכט די אויגן און איז פלוצלונג צוליב עפּעס בלאַס געוואָרן.

— קאָסטיושקע, הייב אָן זינגען! — האָט טאַניאַ אויסגעשריען מיט אַ הויכן קאָנטראַלטאָ און האָט זיך אָנגעלענט אָן טיש, אונטערשפּאַרנדיק די באַק מיטן דער האַנט. איר קאַוואַלער האָט עפּעס אָנגעהויבן איינרוימען איר אין איער און האָט אויסגעדרייט די אויגן אין דער זייט פון דעם מילנער, וואָס האָט אַרומגענומען זיין שכנטע אַרום טאַליע און האָט צוגעטראָגן צו איר מויל אַ גלעזל ראַבינעס־בראָנפן. זי האָט זיך געברעקלט, האָט אָפּגעקערט דעם קאָפּ אָן אַ זייט. טאַניאַ האָט אויף איר אַ קוק געטאָן מיט אַ פוילן בליק פון די טריבע, בלויע אויגן, האָט ווידער אָנגענומען די פריערדיקע פּאָזע און האָט אַ זאָג געטאָן צום האַרמאָניסט:

— הערט אויף!

און דער קריפּל האָט, אָנבייגנדיק זיך צו אים מיטן גאַנצן קערפּער און שפּריצנדיק מיט שפּייעכץ, געשריען מיט אַ הויכער, קלינגענדיקער שטימע:

— ווידער ניט אַזוי! מע דאַרף אָנהייבן אומעטיק, כדי צו ברענגען די נשמה אין אָרדענונג, כדי צו צווינגען זי צוצוהערן זיך.

— ד. ה. ווי אַזוי? — האָט דער האַרמאָניסט סקעפּטיש געווידערט, כמורנדיק די ברעמען און באַוועגנדיק מיט די וואָנצן.

— אָט אַזוי — זי איז שפּירעוודיק צו אומעט... פאַרשטייט איר? פאַרוואַרפט איר אָקאָרשט אַ ווענטקע — „דאָס קינעלע", אַ שטייגער, אָדער „די שיינע זון איז פאַרגאַנגען" — וועט זי זיך אָפּשטעלן, וועט ווערן פאַרשמעלעט. און דאָ פּאַקט איר זי גלייך מיט די „טשאָבאָטעס"

אָדער „אין די לאָנקעס", און מיט שרויט, מיט פייער, מיט טאַנץ, עס זאָל ברענען! און אַז איר וועט זי אָפּברענען, וועט זי דעמאָלט ערשט אויפוואַכן! דעמאָלט גייט אַלץ אַוועק מיטן פולן גאַנג. דאָ וועט זיך שוין אָנהייבן דער אמתער טירוף — עפּעס ווילט זיך און קיין זאַך דאַרף מען ניט! אומעט און פרייד — אַלץ וועט נעמען שפּילן מיט קאָלירן פון אַ רעגנבויגן!...

דער קריפּל האָט זיך פאַרכליניעט פון איבערעגונג און האָט מאָדנע געווויגט דעם קערפּער, גלייך ער וואָלט זיך געגרייט אַ וואָרף טאָן זיך אויפן דיל, צו די פיס פון דעם האַרמאָניסט. דער גערויש אין טראַקטיר איז געוואָרן אַלץ כאַאָטישער, באַטויבנדיקער, שיכורער.

און פּלוצלינג האָט זיך אין אים אַיינגעזויגן אַ הויכע טענאָרנאָטע, אַ שמערצלעך-וויברירנדיקע, אַן אויסגעצויגענע, אַ מרה-שחורהדיקע:

„עך, אין אַ שלעכטן וועטער..."

— ש-ש-ש! — האָט דער אָנהענטיקער גענומען צישען ווי אַ שלאַנג, פאַרדרייסנדיק דעם קאָפּ אין דער הייך און באַקוקנדיק דעם עולם מיט ברייט צעעפנטע אויגן, וואָס האָבן אויסגעדריקט אי געבעט, אי עפּעס אַ מורא, אי פאַרגעניגן. דאָס פּובליקום איז מיט אַמאָל אַנטשוויגן געוואָרן און האָט גענומען קוקן אויף קאָסטיען, וואָס איז געזעסן אויפן דיוואַן מיט אַ בלאַס געזיכט און מיט קאָנוואולסיוו אָפענע ליפּן, פון וועלכע ס'האָבן זיך, קרייזלענדיק זיך אַלץ העכער, געגאָסן שיינע, טרויעריקע קלאַנגען...

— טאַניאַ, כאַפּ אונטער, טייבעלע! — האָט דער קריפּל געשעפּטשעט מיט אַ בעטנדיקן געפּליכטער.

„דער ווינט ברומט און הוילט..."

איז קאָסטיאַ תיכף אַריבער-אַנגאַנגען אין רעטשיטאַטיוו.

טאַניע האָט גלייכגילטיק, נאָר מיט אַ מינע פון אַ מענטשן, וואָס זאָגט: „כ'קען — מיר איז אַלץ איינס!", אַ קוק געטאָן אויף קאָסטיען און, צולייגנדיק שטאַרקער די האַנט צום באַק, האָט זי

אונטערגעכאַפּט פריער, איידער קאָסטיאַ האָט געענדיקט זיין רעטשיטאַטיוו:

„און מיין קע—עפּעלע"

— „דער בייזער אומעט פייניקט!..." —דאָט קאָסטיאַ פאַרטגעזעצט אומבאַוועגלעך און אינגאַנצן פאַרטיפט אין זיך. ער איז געווען אַ קלײנינטשקער, אַ דאַרער, אַ געלער. קאָסטיעס שטימע, אַ דינכער, מעטאַלענער טענאָר, האָט געציטערט, אַזוי ווי זי וואָלט געוויינט, און איז זיך פאַרגאַנגען אין בענקשאַפט, נאָר איידער זי האָט זיך איבערגעריסן האָט זיך דערהערט טאַניעס דיקער קאָנטראַלטאָ. ער איז פאַרטראַכט און טרויעריק געשוואומען פון איר האַלז, אַ גלייכער, אַ האָפענונגסלאָז-רויקער; דאָס האָט נאָך טרויעריקער געמאַכט די ווערטער פון דעם ליד. אין טיר פון צימער איז געשטאַנען אַ מחנה מענטשן מיט רויטע, אויפגערעגטע פנימער; הינטער זיי האָבן אַזוי ווי פריער ערגעץ-דאָרט אין צימער געקלונגען די גלעזער און געהודזשעט די שיכורע שטימען, נאָר זיי זיינען וואָס ווייטער אַלץ שוואַכער געוואָרן, און דער המון ביי דער טיר האָט זיך דורכגעשטופּט ווייטער אין צימער.

„עך, כ'וועל אַוועקגיין אין סטעפּ..."

האָט קאָסטיאַ טרויעריק דערציילט מיט די רויטע פלעקן אויפן געזיכט. —

„אין סטעפּ...."

האָט טאַניאַ אונטערגעכאַפּט, און איר שטימע האָט געקלונגען בלויז ווי אַ גלייכגילטיקער עכאָ פון פרעמדן צער:

„כ'וועל דאָרטן זוכן סימזל..."

די שטימען האָבן זיך צונויפגעגאָסן און האָבן אַ פלייץ געטאָן גלייכמעסיק אין אַ לעבעדיקן, וואַרעמען שטראָם איבערן צימער, וואָס איז געווען דורכגעזאַפּט מיט דעם ריח פון בראָנפן, טאַבאַק און שוויס. פלוצלונג האָבן זיי אַ ציטער געטאָן, האָבן זיך פאַרהאַקט, האָבן זיך צעקלאָגט, גלייך זיי וואָלטן דאָ געוואָרן ענג און לאַנג-

ווייליק. דערנאָך האָט זיך קאָסטיעס שטימע איבערגעריסן און איז
אַנטשוויגן געוואָרן, און מאַניע האָט ווייטער געזונגען

„מאַמעלע־כּדבר...“

— „מאַמעלע־כּדבר!“ — איז ווידער אַריינגעטרעטן קאָסטיע
מיט אַ טרויעריקן געשריי:

„טוליע־צו דאָס יתו—ומל...“

— „טוליע־צו דאָס יתומל“ — איז אַריינגעטרעטן אַ דריטע, אַ נייע שטימע. זי האָט זיך צונויפגעגאָסן מיט קאָסטיעס שטימע און, קלינגענדיק אין אוניסאָן מיט אים, אויך אַזוי בייגעוודיק, ציטעריק; און ווערנדיק אַזוי ווי אַן עכאָ, ווי אַ שאָטן פון אַ גרונטקלאַנג, האָט זי זיך צעוויינט און גענומען זיפצן און האָט אויסגעזונגען בלויז וואָקאַלן. דאָס האָט געזונגען דער קריפּל, האָט פאַרמאַכט די אויגן און אויסגעצויגן זיין גאָרגל־קנאָפּ. טאַניעס קאָנטראַלטאָ — אַ נידעריקער, אַ גלייכער, אַ דיקער, האָט געקלונגען און איז געווען ענלעך אויף אַ מין ברייטן פּאַס סאַמעט, וואָס האָט זיך געשלענגלט אין דער לופט, און אויף אים, אויף דעם דאָזיקן סאַמעט, האָבן אין פאַנטאַסטישע געמעלן געציטערט גאָלדענע און זילבערנע פעדים פון דעם קריפּלס און קאָסטיעס שטימען.

דער עולם איז געווען נידערגעשלאָגן פון דער דאָזיקער דערציילונג פון דעם יתום, וואָס האָט געזוכט זיין מזל. טיכאָן פּאַוולאָוויטש איז שוין לאַנג געזעסן אומבאַוועגלעך אויף דער שטול, דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזן נידעריק אויף דער ברוסט און דאָרשטיק צוגעהערט זיך צו די קלאַנגען פון דעם ליד. זיי האָבן ווידער געוועקט אין אים אַ בענקשאַפט, נאָר איצט איז צו איר געווען צוגעמישט אַ בייסיק־זים געפיל, וואָס האָט אַזוי אָנגענעם געשטאָכן אין האַרצן. ער האָט זיך געפילט, ווי מע וואָלט אים באַגאָסן מיט עפּעס אַ וואַרעמער און געדיכטער זאַך, אַזוי ווי מיט פרישן מילך, באַגאָסן און, אַריינגעדרונגען אין זיין אינעווייניקסטן מהות, האָט זי אָנגעפילט אַלע זיינע אָדערן, האָט אויסגעריינקט דאָס בלוט, האָט אויפגערודערט זיין בענקשאַפט און, אַנטוויקלענדיק זי,

און פֿאַרגרעסערנדיק זי, האָט זי אַליין ווייכער געמאַכט. אין דעם מילנערס נשמה איז אויסגעוואַקסן אַ מאָדנער דיסער וויטאָג, גלייך אַן אײַז־קריע פֿון בענקשאַפֿט, וואָס האָט געדריקט זיין האַרץ, וואָלט זיך צעשמאָלצן, צעפֿאַלן אויף שטיקלעך און די שטיקלעך וואָלטן אים געשטאָכן דאָרטן, אינעווייניק.

אַנושקע האָט אַרויפֿגעלייגט איר קאָפּ אויף איר שכן און איז, איינגראָבנדיק די אויגן אין דער ערד, פֿאַרשטאַרט געוואָרן אין דער האָזיקער פּאָזע. דער האַרמאָניסט האָט פֿאַרטראַכטערהייט געדרייט די וואָנץ, און דער מענטש אין דעם רעקל איז אָפּגעגאַנגען צום פֿענסטער און האָט זיך דאָרטן אַוועקגעשטעלט, צוטוליענדיק זיך צום וואַנט און קאָמיש אויסציענדיק דעם קאָפּ אין דער ריכטונג פֿון די זינגערס, גלייך ער וואָלט מיטן מויל געפּאַנגען די קלאַנגען פֿונם ליד. דער המון אין מיר האָט געראַשט מיט די קליידער און האָט טויב געוואָרטשעט, צונויפֿגיסנדיק זיך אין איין גרויסער חיה.

דריי זינגער האָבן געזונגען און האָבן זיך אַליין באַצויבערט מיט זייער ליד, און דאָס ליד האָט געקלונגען, דאָ פֿינסטער און לײַדנשאַפֿטלעך, ווי אַ תּפֿילה פֿון אַ בעל־תּשובֿה, דאָ טרויעריק און זאַנפֿט, ווי אַ געוויין פֿון אַ קראַנקן קינד, דאָ פֿול מיט פֿאַרצווייפֿלטער און האָפֿענונגסלאָזער בענקשאַפֿט, ווי יעדעס גוט רוסיש ליד.

„ע איך זי—יץ — לעבן — י—אַם...“

האָט קאָסטיע געקלאָגט און פֿון אָנשטרענגונג איז בײַ אים אַ שווייס אַרויס אויפֿן שטערן און האָט זיך געקייקלט איבער די באַקן, אַזוי ווי טרערן;

„עאָ—אַ, ע־אָאָ — ע־לָ אַ!“

האָט אים אונטערגעהאָלפֿן דער אָנהענטיקער מיט גאָלע וואָקאַלן. ער האָט פּעסט פֿאַרשמורעט די אויגן, און זיינע נאָזלעכער האָבן נערוועז געציטערט, אויך זיינע ליפּן און די גאָמבע האָבן געציטערט.

„כ׳וואַרט אויף מיין מזל!“

האָט טאַניע געזונגען מיט אַ שטימע, פֿול מיט האָפֿענונגסלאָזיקייט.

האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און האָט געשמייכלט מיט אַזאַ טרויעריקן, שאַרפן שמייכל.

„מיין נשמה...

האָט קאָסטיעס טענאָר געזונגען און געוויינט.

„די טרע—ערן....
די ברענענדיקע טרערן וואַשן!....

די טענער האָבן אַלץ געוויינט, געשוועבט; ס'האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז אָט-אָט וועלן זיי זיך אָפּרייסן און שטאַרבן, נאָר זיי זיינען ווידער אויפגעשטאַנען תחית-המתים, און באַלעבנדיק די שטאַרבנדיקע נאָטע, האָבן זיי זי ווידער אויפגעהויבן ערגעץ-הויך. דאָרטן האָט זי זיך געצאַפּלט און געוויינט, איז אַראָפּגעפאַלן אונטן. דעם קריפּלס פאַלצעט האָט באַטאָנט איר גסיסה, און טאַניע האָט אַלץ געזונגען, און קאָסטיאַ האָט ווידער געקלאָגט, דאָס אַריבעריאָגנדיק אירע ווערטער, האָט איבערחזרנדיק זיי, און ס'וואָלט, משמעות, קיין סוף ניט גענומען צו דעם דאָיקן וויינענדיקן און בעטנדיקן ליד — צו דער ערציילונג וועגן דעם יתום, וואָס זוכט זיין מזל.

— ברידער! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש דומפּ אויסגעשריען און איז אויפגעשפּרונגען פון שטול. — מער קען איך ניט! כ'שווער אייך, איך קען מער ניט!

דאָס געזיכט איז ביי אים געווען רויט און דורכאויס אין טרערן, די באָרד, וואָס איז געווען איינגענעצט אין זיי, האָט זיך צונויפגעקלאָנט, און אין די ברייטגעעפנטע, צעשראָקענע אויגן, וואָס זיינען געווען פול מיט קרענקלעכער שפּאַנונג, האָט געפינקלט עפּעס ווילדס און באַגייסטערטס, נעבעדיקס און הייס. אויפשטייענדיק, האָט ער אָפּגעשטויסן אַנושקען; זי איז שיר ניט אומגעפאַלן, האָט זיך צורעכט געמאַכט און, גלייך זי וואָלט זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף, האָט זי געקוקט אויף דעם אנהענטיקן מיט נעפּלדיקע און טעמפּע אויגן — מיט אַ שווערן קוק פון אַ מידער חיה.

— מיין נשמה האָט מען דורכגעשטאָכן! זאָל זיין גענוג —

אומעט מיינער! איר האָט מיר אָנגערירט דאָס קראַנקע האַרץ...
ס'הייסט, אַזאַ־אָ צייט האָב איך ניט געהאַט אין לעבן!

טאַניע האָט טעמפּ אויף אים געקוקט, און פון אירע ליפּן האָבן זיך אַלץ געגאָסן גלייכע, זאַפטיקע נאָטעס, וואַרעמע, אָבער אָן פייער.

— ברידער! אַזוי ווי קוילן וואָלטן אין מיר איצטער געברענט — אָט וואָס פאַר אַן אומעט! וואָס טו איך איצט? כ'וועל גיין אויף מעסערס! — האָט דער מילנער טויב געהודושעט, שרעקלעך גלאָצנדיק מיט די אויגן און רייבנדיק די ברוסט מיטביידע הענט — לאָמיר הוליען! אַז ס'זאָל גיין אַ רויך! עך, דו לעבן!

דער קריפּל און טאַניע האָבן איבערגעריסן דאָס ליד. טאַניע האָט זיך תיכף אָנגעגאָסן אַ האַלבע גלאָז בראָנפן און האָט עס אַריינגעפלוכעט אין מויל מיט אַזאַ שנעלקייט, גלייך ביי איר וואָלטן דאָרטן קוילן געברענט און זי האָט געוואָלט וואָס גיכער זיי פאַרלעשן. דער קריפּל, וואָס איז געווען אויפגערעגט און מיד, האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם, ער איז עפּעס מיט אַמאָל אַרונטער, די באַקן זיינען ביי אים איינגעפאַלן, און די אויגן האָבן געקוקט טעמפּ, פאַרנעפּלט און אומזיניק.

— גיס מיר אָקאָרשט אָן די ריאַבינעס־בראָנפן, מאַרק איוואַ־ניטש!

— זייער וואויל געזונגען... — האָט דער האַרמאָניסט שטיל געזאָגט, צוטראָגנדיק צום מויל דאָס גלאָז.

דער עולם איז געוואָרן לעבעדיק, און ס'האָט זיך אויפגע־הויבן אַ כאַאָטישער טומל און אַ ריידעריי, ס'האָבן זיך דער־הערט צושטימענדיקע אויפרופן, ליבלעכע זידל־ווערטער.

„מזל מיינער, מזל, וואו ביסטו...“

האָט זיך קאָמיעס טענאָר פלוצלונג ווידער צעקלאָגט.

ער האָט די גאַנצע צייט געזונגען מיט פאַרמאַכטע אויגן און, פאַרכאַפּט פון זיין ליד, האָט ער, משמעות, קיין זאַך ניט גע־הערט. דאָס געמאַכט אַ הפסקה און האָט — ווידער גענומען זינגען. ס'האָט זיך דערהערט אַ געלעכטער. ס'האָבן געלאַכט די, וואָס זיינען

געשטאַנען בײַ דער טיר, און מיט זײַ האָט אויך געלאַכט טאַניע. די האָזיקע באַגײַסטערונג קאָסטיעס האָט אויסגעזען קאָמיש, און דער געלעכטער האָט אים אויפגעוועקט. ברייט צעעפנט די אויגן, אַ ברענענדיקער און אַ נערוועזער, האָט ער אַ קוק געטאָן אויף די לאַכעדיקע פּנימער, האָט זיך צונויפגעהויקערט, איז בלאַס געוואָרן און איז עפּעס פּלוצלונג פאַרלאָשן געוואָרן, האָט זיך פאַרוואַנדלט אין יענעם מאָגערן, געלן בחור, אַזעלכער ער איז אַהער אַרײַנגעקומען.

— טרינק, טײַבעלע! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש מכבד געווען אַנושקען. — טרינק, הוליע! כ'בעט דיך דייער! איך וואָלט זיך אַליין אומגעבראַכט...

דער האַרמאָניסט האָט גענומען די האַרמאָניק אין דער האַנט, האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ אין דערהויך, און האָט איבערגעשפּילט עפּעס אַ לעבעדיקס.

— אָט ווי מיר האָבן צענומען דעם סוחר! אַ!? — האָט אים דער קריפּל געשטויסן אונטערן טיש מיט דער פוס. דער האַרמאָניסט האָט, שווײַגנדיק, אַ שאָקל געטאָן מיט דעם קאָפּ. לעבן טיכאָן פּאַוולאָוויטשעס טיש האָבן זיך באַוויזן עפּעס פרעמדע פיגורן און האָבן געטרונקען זײַן בראָנפן. ער האָט געטרונקען מיט אַלעמען און איז שנעל שיכּור געוואָרן. און אַנושקע איז אויך געוואָרן שיכּור.

— כ'וויל טאַנצן, מאַרק, שפּיל אויף אַ קאַמאַרינסקע! — האָט זי געשריען, קנײַטשנדיק מיט די פּלייצעס. דער קריפּל האָט אָנבלאָזנדיק זיך, געקוקט אויף איר פון דיוואַן אַפער און האָט זיך געביסן די ליפּן.

— נו, מיכאַיל אַנטאָניטש, זײַ ניט ברוגז! וואָס מאַכסט עס דען אויס! — האָט זי געשמייכלט צו אים, באַמערקנדיק זײַן מינע. — איין מאָל לעבט מען אויף דער וועלט...

— אַ פרעמדער, ווען זי לעבט אַפילו פיר לעבנס, וועט זי אַלץ זײַן אַ בהמה! — האָט ער איר בײַז אַ וואָרף געטאָן.

— פרײַנד מײַנער! זידל זיך ניט! זי איז — אַ ליבע פריילין, כ'האָב זי ליב! — האָט דער מילנער געבושעוועט. איר האָט בײַ מיר

צענומען מיין האַרץ און עס אויסגעלייטערט. איך שפּיר מיך איצט — אַך, ווי איך שפּיר זיך! כ׳וואָלט אין פייער געקראָכן...

— אַ מענטש באַדאַרף אין ערגעץ ניט קריכן... דו גיס מיר בעסער אָן!

— מע באַדאַרף אין ערגעץ ניט קריכן? דאָס איז ריכטיק! די האַנט! יאָ, דו האָסט ניט קיין האַנט... נו, לאָמיר זיך צעקושן. — ער האָט אַרומגענומען דעם קריפּל און האָט אים גענומען קושן. קאָסטיאַ האָט זיך אָנגעגאָסן בראָנפן און זעענדיק, אַז קיינער קוקט ניט אויף אים, האָט ער געטרונקען אַ גלעזל נאָך אַ גלעזל.

— שפּילן מיר עפּעס אויף אַ רוסיש! כ׳וויל טאַנצן! — איז אַנושקע אַליין באַשטאַנען אויף אירס. דער האַרמאָניסט האָט אַ נעם געטאָן עפּעס אַ וואונדערלעכן אַקאָרד און האָט גענומען שפּילן:

„איבער דער ברוקירטער גאַס“

די הענט אין די באָקעס און קנייטשנדיק מיט די אַקסלען, האָט אַנושקע, אַ רייצנדיק־שיינע און אַ ברענענדיקע פון אויפרעגונג, פאַרביי־געשוועבט, ווי אַ פּאַווע, פאַרביי דעם מילנער, וואָס איז געווען צעהיצט פון דעם וויין און האָט צו איר שעלמיש געוואונקען מיט אַן אויג.

— עך דו! איך גיי אויך! — האָט ער וואוילעריש אויסגעשריען און, טופּענדיק שטאַרק מיט די פיס, האָט ער זיך אַ לאָז געטאָן גלייך נאָך איר.

דער קריפּל האָט געקוקט אויף אים, האָט שרעקלעך געשטשירעט מיט די ציינער און געדרייט מיט די ווייסלען.

ס׳האָט זיך ווידער אויפגעקליבן אַן עולם און האָט געטומלט און געקוקט אויף די טאַנצנדיקע.

— טיכאָן האָט זיך צעהוליעט! — האָט דער מילנער דראַ־עריש אויסגעשריען. — אַ מענטש האָט זיך באַגייט! ע־עכמאַ!

ביינאַכט אַנטקעגן דעם פינפטן טאָג נאָך דעם באַשרייבענעם, האָט זיך טיכאָן פּאַוולאָוויטש אומגעקערט פון דער סטאַנציע אַהיים, און זיין כומאַר.

מיט אַ קראַנקן קאָפּ, אַ צעשלאָגענער און אַ פינסטערער, האָט ער זיך געטריסלט אין וואָגן, מיט אַן עקלדהאַפט, ביטער געפיל אין דער ברוסט, נאָך דער פּרטאָגיקער אָרגיע. ער האָט זיך פאָר־געשטעלט, ווי דאָס ווײַב וועט אים באַגעגענען און נעמען עקבערן: „וואָס, פּאַטערל, זיך ווידער אָפּגעריסן פון קייט?" און נעמען ריידן וועגן די יאָרן, וועגן דער גרויסער באָרד, וועגן די קינדער, וועגן דער חרפּה, וועגן איר אומגליקלעך לעבן, — טיכאָן פּאַוולאָ־וויטש האָט זיך צנויפגעקאָרטשעט און האָט בייז געשפּיגן אויפן וועג און האָט מויב געוואָרטשעט:

— נו־נו, אַ לעבן!...

— וואָס איז מיט אײַך? — האָט אים דער באַריידעוודיקער קוטשער „פּאַנטעלעי פון דער סטאַנציע", וואָס האָט זיך אַזוי גע־רופן אַלס אונטערשייד פון אַן אַנדער פּאַנטעלעי — אַ „ניי־געקו־מענעם", געפרעגט.

— גאָרנישט, גאָרנישט! דו פיר! — האָט טיכאָן פּאַוולאָ־וויטש געוואָרטשעט.

— אַהאַ! ס׳טרעפט: אַ מענטש טראַכט און נעמט ריידן אויפן קול מיט זיך אַליין. דאָס קומט אַמאָל פון אַ סך טראַכטן, אויב... — האָט דער קוטשער ניט געקענט אַנטשווייגן ווערן.

— ווער אַנטשוויגן! — האָט אים טיכאָן פּאַוולאָוויטש איבער־געריסן.

— מילא! מע קען שווייגן... — האָט פּאַנטעלעי אײַנגעשטימט און האָט אין אַ ווײַלע אַרום ווידער גענומען ריידן.

די וואָלקנדיקע נאַכט האָט אײַנגעהילט דעם גאַנצן סטעפּ אין אַ שווערער פינסטערניש און אין הימל זײַנען אומבאַוועגלעך גע־שטאַנען גרויע וואָלקנס. אין איין אָרט האָט זיך בײַ זיי געזען אַ ווײַסלעכער אויסגעריסנער פלעק — דאָס האָט זיך די לבנה געוואָלט דורכשלאָגן דורך די וואָלקנס און האָט ניט געקענט. מען איז צוגעפאָרן צו דער הרעפּליע.

— שטיי! — האָט טיכאָן פּאַוולאָוויטש געזאָגט, איז אַראָפּ פון וואָגן און האָט זיך אַרומגעקוקט. אַ טריט פערציק פון אים האָט זיך געצייכנט דער כוטאָר, ווי אַ טונקעלע, ווינקלדיקע קופּע. רעכטס

פון אים איז געווען דער סטאַוו. דאָס טונקעלע וואַסער אין אים איז געווען אומבאַוועגלעך און האָט געדראָט מיט דער דאָזיקער אומבאַוועגלעכקייט. אַלץ אַרום איז געווען אַזוי שטיל און פחדימדיק. די ווערבעס אויף דעם סטאַוו, וואָס זיינען געווען געדיכט פאַרהילט אין שאָטנס, זיינען געשטאַנען אַזוי גלייך, שטרענג און פינסטער. ערגעץ־וואו זיינען געפאַלן טראָפּנס... פּלוצלינג איז אָנגעפלויגן אויף דעם סטאַוו אַ ווינט פון וועלדל; דאָס וואַסער האָט זיך אַ וויג געטאָן צעשראָקן. און ס׳האָט זיך דערהערט אַ שטילער, טרויעריקער פּליעסק... און די ביימער האָבן, אָפּטרייסלענדיק פון זיך דעם שלאָף, אויך גענומען רוישן.

טיכאָן פּאַוולאָוויטש האָט אַ קוק געטאָן, ווי דאָס וואַסער, באַרירט פונם ווינט, איז ווידער איינגעשלאָפן, האָט זיך ביסלעכווייז באַרויקט, נאָר דערוויילע איז עס געווען באַדעקט מיט אַ קליינעם גערונצל און האָט אַזוי ווי געציטערט; ער האָט אַ קוק געטאָן, האָט טיף אָפּגעזיפצט און איז אַוועק צום כוטאָר, מורמלענדיק אין דער שטיל:

— דאָס לעבן... איז בלויז איין וויג... אַ וואַסער־גערונצל.

נאָר דאָס דאָזיקע מורמלען האָט אים ניט באַרויקט, און, שפּירנדיק זיך שולדיק פאַר אַלעמען און פאַר זיך אַליין, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, האָט גענומען די באָרד אין האַנט, האָט זי אַ צופּ געטאָן, האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט הויך אַרויסגערעדט:

— טישקע, אַלטער טייוול דו!...

— וואָ—אָס? — האָט „פאַנטעלעי פון דער סטאַנציע“ זיך אָפּגערופן פון דער פינסטערניש.

— גאָרנישט, גיי צו אַלדי...

ערגעץ־וואו האָבן העגער געקרייט.

אויף פליטן.

.1

...שוואַרצע כמאַרעס קריכן לאַנגזאַם איבער דעם שלעפֿעריקן טייך; הױכט זיך, זיי לאָזן זיך אַראָפּ אַלץ נידעריקער און נידעריקער; הױכט זיך, אַז זייערע גרויע טראַנטעס רירן זיך אָן אין דער ווייט אָן דער איבערפֿלאַך פֿון די שטראָמיקע און טריבע פֿרילינגס-כוואַליעס, און אַז האָרטן, וואו זיי האָבן זיך אָנגערירט אָן דעם וואַסער — האָט זיך איבערגעהויבן ביזן הימל אַן אומדורכדרינגלעכע וואַנט פֿון וואָלקנס, וואָס האָט פֿאַרשפּאַרט דעם שטראָם פֿון טייך און די פֿליטן — דעם וועג.

און אונטערשווענקענדיק די האָזיקע וואַנט, שלאָגן זיך ערפֿאָלגלאָז אָן איר אָפּ די כוואַליעס מיט אַ שטילן, טרויעריקן געמורמל. שלאָגן זיך אָפּ און, אָפּגעוואָרפֿן פֿון איר, צעלויפֿן זיי זיך רעכטס און לינקס, וואו עס ליגט די פֿייכטע פֿינסטערניש פֿון דער פֿרילינגדיקער, פֿרישער נאַכט.

נאָר די פֿליטן שווימען פֿאָרויס, און די ווייטקייט רוקט זיך אָפּ פֿאַר זיי אין דעם הים אַריין, וואָס איז פֿול מיט שווערע וואָלקנמאַסן.

קיין ברעגעס זעט מען ניט — די נאַכט האָט זיי פֿאַרבאָרגן און עס האָבן זיי אָפּגעשטויסן ערגעץ די ברייטע כוואַליעס פֿון דעם צעגאָסענעם טייך.

— דער טייך איז ווי אַ ים. און דער הימל איבער אים, וואָס איז דורכאויס פֿאַרהילט אין וואָלקנס, איז שווער, פֿייכט און אומעטיק.

דאָס דאָזיקע גרויע און טריבע בילד פֿאַרמאָגט ניט — ניט קיין לופֿט, ניט קיין בונטע פֿאַרבן.

די פּליטן גליטשן זיך איבערן וואַסער שנעל און רוישלאָז, און אַנטקעגן זיי רוקט זיך פֿון דער פֿינסטערניש אַ דאַמפֿער און וואַרפֿט פֿון דעם קוימען אַ פֿריילעכע מחנה פֿונקען און קלאַפּט טריב מיט די ראָד-שופֿלען איבערן וואַסער...

די צוויי הויטע לאַמטערנעס ביי די פֿליגלען ווערן אַלץ גרעסער, העלער, און דער לאַמטערן אויפֿן מאַסטבוים וויגט זיך שטיל אונטער פֿון איין זייט אויף דער אַנדערער און ווינקט געהיימנישפֿול צו דער פֿינסטערניש.

דער רויך איז פֿול מיטן רויש פֿון דעם צעפּאַטשטן וואַסער און מיט שווערע זיפֿצן פֿון דער מאַשין.

— גיב אַ-אַכטונג! — האָט זיך אַ שטאַרקער ברוסטיקער געשריי דערהערט אויף די פּליטן.

ביי די שטייערדודערס, אין עק פּליט, שטייען צוויי מענטשן: מיטיע — דער זון פֿון דעם האָלצטרייבער, אַ טונקל-בלאָנדער, קראַנקער, פֿאַרטראַכטער בחור פֿון אַ יאָר 22, און סערגעי, — אַ אַרבעטער, אַן אָנגעברוגזטער, אַ געזונטער יונג, וואָס איז אַרומגענומען מיט אַ געלער באָרד; פֿון אירע רעמלעך קוקן אַרויס שטאַרקע, גרויסע ציינער, וואָס זיינען ניט פֿאַרדעקט מיט דער אייבערשטער ליפּ, וועלכע איז קאָמיש פֿאַרריסן אַרויף.

— לינג לינקס! — צעטרייסלט ווידער די לופֿט אַ הויכער געשריי פֿאָראויס פֿאַר די פּליטן.

— מיר ווייסן אַליין! וואָס רייסטו זיך? — וואָרטשעט סערגעי אומצופֿרידן און, אָפּזיפֿצנדיק, שפּאַרט ער זיך אָן מיט דער ברוסט אויפֿן רודער!

— אָ — איך! קער פֿעסטעווער, מיטיוק!

— איינשפּאַרנדיק זיך מיט די פֿיס אין די פֿייכטע בערוועגעם, ציט מיטיע צו זיך מיט די דינע הענט אַ שווערן שטאַנג — דעם שטייער-הודער — און הוסט הייזעריק.

— ביג!... נעם לינקס!... שדים, טייוואָלים! — שרייט מען אומרויק און בייז פֿון פֿאָרנט.

— רייס די האַלז! דיין שוואַכער זון קען קיין שטריעלע אָן קני ניט איבערברעכן, און דו שטעלסט אים אַוועק ביים שטייער־רודער, און דערנאָך שרייסטו איבערן גאַנצן טייך. דער מיאוסער אשת־איש־ניק האָט געזשאַלעוועט צו דינגען נאָך אַן אַרבעטער. נו, איז זאָל ער איצט רייסן די האַלז!...

סערגעי וואָרטשעט שוין הויך, משמעות, אַז ער האָט קיין מורא ניט, מע זאָל אים דערהערן, און גלייך ער וואָלט עס אַליין געוואָלט...

דער דאַמפער טראָגט זיך פאַרביי די פליטן און קערט אַרויס פון אונטער די רעדער די שוימיקע כוואַליעס. די קלעצער צעוויגן זיך אויפן וואַסער, און די בינטן, צונויפגעדרייט פון סוקעס, סקריפען מיט אַ טרויעריקן און פייכטן קלאַנג.

די באַלויכטענע פענסטער פון דאַמפער קוקן אויפן טייך, און די פליטן שפיגלען זיך אָפּ, ווי אַ ריי פייערדיקע אויגן, אין דעם צעכוואַליעטן וואַסער מיט ליכטיקע, ציטערנדיקע פלעקן און פאַרשווינדן.

די כוואַליעס פּליעסקען זיך שטאַרק אָן די פליטן, די קלעצער שפרינגען, און מיטרי פרעסט זיך, ווינדיקערהייט, פעסט צו צום שטייער־רודער און האָט מורא, ער זאָל ניט אַריינפאַלן.

— נו, נו! — מורמלט סערגעי מיט געלעכטער, — זיך צעמאַנצט. אָט וועט דער פאָטער ווידער אויף דיר נעמען ברומען... אָדער ער וועט גאָר נעמען און דיר אַריינלייגן אַ פּאָר מאָל אין די זייטן, וועסטו דעמאָלט ניט אַזוי טאַנצן! נעם רעכטס! אָי—נו! אָ, אָי...

און מיט די הענט, וואָס זיינען עלאַסטיש, ווי שטאָלענע פּרוזשינעס, קערעוועט ער מעכטיק דעם רודער, טיף פונאַנדעררייסנדיק מיט אים דאָס וואַסער...

אַן ענערגישער, אַ הויכער, אַ ביסל אַ בייזער און אַ קאָמישער, שטייט ער אַזוי, גלייך ער וואָלט צוגעוואָקסן געוואָרן צו די קלעצער מיט די באָרוועסע פיס, און אין אַן אָנגעשטרענגטער פּאָזע, גרייט יעדע סעקונדע אַ דריי צו טאָן דעם פליט, קוקט ער וואַכזאַם פאָראויס.

— ען, ווי דיין טאַטע נעמט עס אַהים מאַרקען! נו-נו, טײַוואָלים! ניטאָ, ניט קיין בושה, ניט קיין האַרץ! און פּאַרוואָס זאָלסטו, מיטרי, ניט אַוועקגיין פון זיי, פון די האָזיקע פּאַסקודנע שדים, עתגעץ-וואו?... אַ? הערסט, צי ניין?

— כ'הער! — זאָגט מיטרי מיט אַ האַלבן מויל און קוקט ניט אַהין, וואו סערגעי זעט, דורך דער פינסטע-ניש, זיין פּאָטע-.

— כ'הע-ער! עך די, בלייענער פויגל, וואָס דו ביסט! — רייצט זיך מיט אים סערגעי אין הירושעט אירהאָניש.

— געשעפטן! — רעדט ער ווייטער, ווערנדיק אונטערגעהעצט פון מיטרים אַפּאַטיע; נו, איז דאָס דער אַלטער — אַ טייוול: דאָט חתונה געמאַכט דעם זון, האָט אָפּגעשלאָגן די שנור און — איז נאָך געדעכט! אַלטער מנוול!

מיטרי שווייגט און קוקט אויף צוריק-טייך, וואו עס האָט זיך אויך געבילדט אַ וואַנט פון געדיכטע וואָלקנס.

איצט זיינען די וואָלקנס אומעטום, און עס דוכט זיך, אַז די פלוטן שווימען ניט, נאָר זיי שטייען אומבאַוועגלעך, אין דעם דאָזיקן געדיכטן און שוואַרצן וואַסער, וואָס איז דערשטיקט פון די שווערע, טונקל-גרויע שטוסן כמאַרעס, וועלכע זיינען אין אים אַרייַנגעפאַלן פון הימל און האָבן אים פאַרשטעלט דעם וועג.

דער טייך, זעט אויס, ווי אַ גרונדלאָזע טיפעניש, וואָס איז פון אַלע זייטן אַרומגערינגלט מיט הויכע בערג ביזן הימל און איז פאַרהילט מיט אַ געדיכטן צודעק פון נעפּל.

אַרום — איז פיינלעך שטיל, און דאָס וואַסער פּלעסקעט זיך שוואַך אין די פלוטן, גלייך עס וואָלט אויף עפּעס געוואַרט. אַ סך טרויער. און עפּעס אַ ציטעריקע פראַגע הערט זיך אין דעם דאָזיקן עלנדן קלאַנג, וואָס איז איינזאַם אין דער דאָזיקער נאַכט און באַטאָנט נאָך מער איר שטילקייט...

— אַ ווינטעלע זאָל איצט געווען אַ בלאָז טאָן... — זאָגט סערגעי. — ניין, מע דאַרף ניט קיין ווינט — מחמת דער ווינט וועט ברענגען רעגן, — דערווידערט ער זיך אַליין און הייבט אָן אָנצינדן די ליולקע, און קרעכצעט אונטער בשעת מעשה.

ס'צינדט זיך אָן אַ שוועבעלע, ס'הערט זיך אַ כריפען אין דעם פּאַרמיסטיקטן ציבוק, און אַ רויט פּיערל, דאָ פונאַנדערגעבּרענט, דאָ צוריק פאַרלאָשן, באַלייכט סערגעיס געזיכט, וואָס וואַלט זיך אַזוי ווי געטונקט אין דער פינסטערניש.

— מיטרי! — דערהערט זיך זיין שטימע. איצט איז זי ווייניקער אָנגעברוגזט און אין איר קלינגט דייטלעכער אַ קאָמישע נאָטע.

— אַ? — ענטפערט מיטרי מיט אַ שטילן קול און ווענדט אָפּ דעם בליק פון דער ווייט, וואו ער באַקוקט עפּעס דורכדרינגלעך מיט זיינע גרויסע און טרויעריקע אויגן.

— איז ווי־זשע, ברודער־לעבן, איז האָס, אַ?

— וואָס — רופט זיך מיטרי אָפּ אומצופרידן.

— דאָסט חתונה געהאַט?! ס'איז דאָך צום לאַכן! ווי אַזוי איז דאָס געווען? נו, ביסטו, הייסט עס, אַוועק מיט דער ווייב שלאָפן? נו, ווי?! כאַ,כאַ,כאַ!

— עי! הירזשעט האָרטן ניט! גיט אַ—כט—טינג! — האָט זיך הויאָענדיק דורכגעטראָגן איבערן טייך.

— געזען, ווי ער רעוועט עס אַ ביסל, דער פאַרפלוכטער אשת־אישניק! — באַמערקט סערגעי מיט אַנטיציקונג און קערט זיך ווידער אום צו דער טעמע, וואָס אינטערעסירט אים.

— נו, דו זאָגסט, צי ניט? מיטרי! זאָג שוין אַמאָל! אַ?

— לאָז מיך צורו, סערגעַא! — כ'האָב דאָך שוין געזאָגט! — שעפּטשעט מיטרי מיט אַ בעטנדיקער שטימע; אָבער ווימנדיק, משמעות, אַז פון סערגעיען קען מען זיך ניט אָפּטשעפּען, הייבט ער אָן אויף גיך:

— נו, זיינען מיר געקומען שלאָפן. איז זאָג איך איר: איך קען מיט דיר, הייסט עס, מאַריע, ניט לעבן, ווי אַ מאַן. דו ביסט אַ מיידל אַ געזונטע, און איך בין אַ מענטש אַ קראַנקער, אַ שוואַכער. און כ'האָב גאָר, הייסט עס, ניט געוואָלט חתונה האָבן, נאָר דער טאַטע האָט מיך געגייט — האָב חתונה, זאָגט ער, און שוין! איך האָב, קען מען זאָגן, אַייערע ווייבער ניט ליב, און דיך מער פאַר אַלעמען. דו ביסט אַ צו רירעוודיקע.... יאָ... אַז איך קען דאָס

גאָרניט... פאַרשטייסט... גאָלע געמיינהייט, און דערצו איז אַ זינד... קעגן אייך... פאַר זיי דאַרף מען אָפּגעבן גאָט אַ חשבון....

— געמיינהייט! — האָט זיך סערגעי צעקוויטשעט און צעהירזשעט הייך אויפן קול. — נו, און זי וואָס, מאַרקע הייסט עס? אַ?

— נו... איז וואָס־זשע, זאָגט זי, זאָל איך איצט טאָן? זיצט זי און וויינט. מיט וואָס, זאָגט זי, בין איך דיר ניט צום האַרצן? אָדער איך בין אפשר אַ פאַרזעעניש? זי איז אַ בעזחרפּהטניצע, סע־רעגאַ!... און אַ שלעכטע. איז וואָס, זאָגט זי, זאָל איך אפשר מיט מיין געזינטקייט גיין צום שווער? זאָג איך איר: טו וואָס דו ווילסט... וואוהין דו ווילסט, גיי. איך קען ניט, הייסט עס, טאָן דאָס, וואָס איז דערווידער מיין נשמה... ווען ס'זאָל געווען זיין ליבע! אָבער אַזוי — וואָס? דער זיידע איוואַן האָט געזאָגט — אַז דאָס־אָ איז אַ שרעקלעכע עבירה. וואָס זיינען מיר דען ביידע, בהמות? איז נאָכאַנאַנד זי וויינט. גענומען און געפּטרט, זאָגט זי, מיין מיידלשע שיינקייט. איז מיר געוואָרן אויף איר אַ רחמנות. נישקשה, ווערסט אויסקומען ווי עס איז. און אויב ניט, איז גיי אַוועק אין אַ מאָנאַסטיר. האָ האָט זי זיך גענומען זידלען: ביסט אַ שוטה, זאָגט זי, מיטקע, ביסט אַ געמיינער יונג...

— אַי־אַי־אַי! — צישעט סערגעי מיט התפעלותדיקן געפּליכטער. דו האָסט איר טאַקע אַזוי אָפּגעפּייערט — אין אַ מאָנאַסטיר?

— אַזוי האָב איך טאַקע געזאָגט! — זאָגט מיטיאַ פּשוט.

— און זי דיך — שוטה? — הייבט סערגעי אויף דעם טאָן.

— יאָ... זי האָט מיך אָפּגעזידלט.

— ס'קומט, ברודער! אַך, ווי עס קומט! מע האָט נאָך דיר באַדאַרפט אָנברעכן די ביינער אייך! — גייט פּלוצלונג סערגעי דעם טאָן. איצט רעדט ער שטרענג און איינדרינגלעך.

— דו קענסט דען גיין קעגן געזעץ? און דו — ביסט געגאַנגען! מ'איז איינגעשטעלט אַזוי — נו, איז הייסט עס פאַרפאַלן! טאָר מען ניט דערווידערן. און דו טוסט פּונקט פאַרקערט! אַרויסגעריסן דעם בוים מיט די וואָרצלען. אין אַ מאָנאַסטיר! נאַריישער מוח! וואָס דאַרף דען האָבן אַ מיידל? אַ מאָנאַסטיר? נו, זיינען דאָס איצטער מענטשן? גיב נאָר אַ טראַכט — וואָס איז

אַרויסגעקומען: האָסט גענומען, פריש, געזונט און משוגע, און האָסט געפּטרט אַ מיידל... זי איז געוואָרן דעם אַלטנס אַ געליבטע — האָסט דעם אַלטן געבראַכט צו זינדיקן מיט דער שנור. באַטראַכט, וואָס פאַר אַ זינד די ביסט באַגאַנגען קענען געזעץ? קאַ—אַפּ!

— האָס געזעץ, סערגעי, ליגט אין דער נשמה. איין געזעץ פאַר אַלעמען: טו ניט האָס, וואָס איז קעגן דיין נשמה, און דו וועסט קיין שום שלעכטס ניט טאָן אויף דער וועלט, — האָט מיטרי געזאָגט שטיל און באַרויקנדיק און האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ.

— און דו האָסט טאַקע געטאָן! — האָט סערגעי ענערגיש דער־ווידערט. — אין דער נשמה! ער רעדט נאָך... מאַלע וואָס ס'איז פאַראַן אין דער נשמה. אַלץ קען מען ניט פאַרבאָטן — מען קען ניט. די נשמה, די נשמה... מען דאַרף זי, ברודער, פאַרשטיין, און דערנאָך שוין אויך, ווי זאָגט מען...

— ניין, דו רעדסט ניט ריכטיק, סערגעי! — האָט מיטרי זיך צעהיצט, גלייך ער וואָלט זיך פּלוצלונג אָנגעצונדן. — די נשמה, ברודער, איז שטענדיק ריין, ווי אַ טייעלע. זי ליגט אין אַ שאָ־לעכצל, אָט־וואָס! זי איז טיף. און אַז דו וועסט זיך צו איר צוהערן, וועסטו קיין טעות ניט האָבן. שטענדיק וועט אויסקומען, ווי גאָט האָט געבאָטן, אויב נאָר ס'וועט זיין געטאָן מענטשלעך. אין דער נשמה איז דאָך גאָט, הייסט עס, אַז אין איר איז אויך דאָ דאָס געזעץ. גאָט האָט זי באַשאַפן, האָט זי אַריינגע־בלאָזן אינם מענטשן. מע דאַרף נאָר קענען אין איר אַריינקוקן. מע דאַרף נאָר ניט שאַנעווענדיק זיך....

— עי! פאַרשלאָפענע טייוואָלים! קוקט מיט ביידע אויגן! — האָט אַ חנער געטאָן איבערן טייך.

גלייך דעם כוח פון דעם קלאַנג, האָט זיך געשפּירט, אַז דאָס שרייט אַ געזונטער, ענערגישער מענטש, וואָס איז צופרידן מיט זיך, אַ מענטש מיט אַ גרויסער, און קלאָר פון אים באַנומענער לעבנס־פעיקייט. ניט דערפאַר האָט זיך געשריען, ווייל דער געשריי איז געווען אַרויסגערופן פון די פּלוטנטרייבער, נאָר מחמת דעם, ווייל די נשמה איז געווען פול מיט עפּעס פריידעוודיקס און שטאַרקס,

אין דאָס־אָ — דאָס דאָזיקע פריידעוודיקע און שטאַרקע — האָט זיך געבעטן אַרויס פונדאַנען, אויף דער פריי, און אָט — האָט זיך עס אַרויסגעריסן אין דעם דאָזיקן הילכיקן, ענערגישן קלאַנג.

— אָהאָ, ווי ער האָט זיך עס צעבילט, דער אַלטער טייוול! — האָט סערגעי מיט פאַרגעניגן באַמערקט און האָט שאַרף אַ קוק געטאָן פאַראַיס מיט אַ איראָנישן שמייכל.

— די טייבעלעך האָלבען זיך! ס'פאַרדריסט דיך ניט, מיטקע?

מיטרי האָט גלייכגילטיק אַ קוק געטאָן אַהין, צו די פאָרערשטע רודערס, וואו צוויי מענטשלעכע פיגורן זיינען אַריבערגעלאָפן איבער די פליטן פון רעכטס אויף לינקס און, אָפגעשטעלט זיך נאָענט איינער צו דעם אַנדערן, האָבן זיי זיך טיילמאָל צונויפגעגאָסן אין איין געדיכטער פינסטערער מאַסע.

— ס'פאַרדריסט ניט? — האָט סערגעי איבערגעחזרט.

- וואָס אַרט עס מיך? זיי זינדיקן — ווען זיי ענטפערן, האָט מיטיאַ שטיל געזאָגט.

— אַוויי־וי — האָט סערגעי אויסגעצויגן איראָניש און האָט דערלייגט טאַבאַק אין דער ליולקע. אין דער פינסטערניש האָט ווידער אַ בליץ געטאָן אַ רויט פייערל.

אין די נאַכט איז געוואָרן אַלץ געדיכטער, און די גרויע, שוואַרצע כמאַרעס האָבן זיך אַלץ נידעריקער אַראָפּגעלאָזן איבערן שטילן, ברייטן טייך.

— וואו האָסטו עס, מיטרי, געפּאַקט די דאָזיקע גרויסע חכמה? אָדער ביסטו אפשר געבאָרן געוואָרן דערמיט? ביסט, ברודערל, ניט געראָטן אין טאַטן. דיין טאַטע איז טאַקע אַ העלד! גיב נאָר אַ קוק — 48 יאָר איז אים, און ס'אַראַ מלכהלע ער האָלובעט עס! אַ ווייבעלע — גאָלע זאַפט! און זי ליבט אים, וואָס איז דאָ צו ריידן! זי ליבט, ברודער. מען קען ניט ניט ליב האָבן אַזאַ טרומף! אַ מלך, טרומף, אַ מלך אייכל — אָט־וואָס דיין טאַטע איז! אַרבעט ער — איז אַ פאַרגעניגן צו קוקן, פשוט אַ תענוג; כבוד — כאָטש שעפּ גאַנצע עמערס, און דער קאָפּ איז אויף אַן אָרט. נ־יאָ. און דו אָט ביסט ניט געראָטן ניט אין דער מאַמען, ניט אין דעם טאַטן. מיט'? און וואָס וואָלט דער טאַטע געטאָן, ווען אַנפּיסע

וואָלט געלעבט? ווי וואויל! כ׳וואָלט נאָר געוואָלט זען, ווי זי וואָלט אויס... איך געווען אַ קוואַק אַ ווייבל, דיין מאַמע... פּונקט אָנגעמאָסטן פאַר סילאַנען.

מוטרי האָט געשוויגן, האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויפן רודער און געקוקט אין וואַסער אַריין. סערגעי איז אויך אַנטשוויגן געוואָרן. פאָראויס פאַר די פּליטן האָט זיך דערהערט אַ קלינגענדיקער פרויענגעלעכטער. אים האָט אָפּגעענטפערט אַ באַסיקער געלעכטער פון אַ מאַנסביל. סערגעי, וואָס האָט נייגעריק און דורכדרינגלעך געקוקט אויף זיי דורך דער פינצטערניש, האָט קוים געזען זייערע פיגורן, וואָס זיינען געווען איינגעוועבט אינם נעפּל. מע האָט געקענט זען, ווי אַ הויכער מאַנספּאַרשוין שטייט ביי די רודערס, ברייט צעשפּרייט די פיס אין אַ האַלב-קרייז צו אַ קיילעכיקער, קליינטשקער פרוי, וואָס האָט זיך צוגעטוליעט מיט דער ברוסט צו אַן אַנדער רודער, וועלכער איז געלעגן אַ קלאַפּטער אָנדערהאַלבן פון דעם ערשטן. זי דראָט דעם מאַנסביל מיט אַ פינגער און לאַכט זיך אונטער מיט אַ הריבנעם און אויפרייצנדיקן געלעכטער. סערגעי האָט זיך אָפּגעקערט מיט אַ זיפץ פון אַ צעבראָכענעם האַרצן און, שווייגנדיק אַ ווילע אויפמערקזאַם, האָט ער ווידער גענומען ריידן:

— עכמאַ! אָט איז זיי דאָרטן גוט. וואויל! אָט איך, דער שלעפּער, דער לידיקגייער — וואָלט עס באַדאַרפט האָבן! כ׳וואָלט אייביק פון אַזאַ ווייבעלע ניט אַוועק! עך, דו! כ׳וואָלט זי כסדר אַזוי געקוואַטשן אין די הענט, ניט אַרויסגעלאָזן זי. נאַ, שפּיר, ווי איך האָב ליב... כאַפּט דיך דער טייוול! עס גייט מיר אָבער ניט אין ווייבער... זיי ליבן ניט, קענטיק, די ווייבער, קיין געלע. נ-יאָ. זי איז אַ קאַפּריזע — דאָס דאָזיקע ווייבל... אָבער אַ שעלמע! זי איז זשעדנע צו לעבן. מיטיאַ! עי, דו שלאָפסט?

— ניין, — האָט מיטיאַ שטיל געענטפערט.

— דאָס איז דאָס! ווי אַזוי-זשע, ברודער, וועסטו דורכגיין דאָס לעבן! וואָרעם דעם אמת זאָגנדיק, — ביסטו דאָך איינזאַם, ווי אַ פינגער. שווער! וואו-זשע וועסטו זיך איצט אַהינטאָן? ווערסט זיך ניט קענען איינאָרדענען ווי געהעריק צווישן מענטשן. ביסט זייער אַ קאָמישער. אַזאַ מענטש קען דאָך ניט באַשטיין פאַר זיך!

מע דאַרף, ברידער־לעבן, האָבן ציינער און נעגל. יעדערער וועט דיך באַליידיקן. דו קענסט זיך דען פאַרטיידיקן? מיט וואָס וועסטו זיך פאַרטיידיקן? עכּכע־כע! ביסט אַ מאָדנער! וואו־זשע וועסטו גיין?

— איך? — האָט זיך מיטיע ווידער אַ צאַפּל געטאָן. — כ׳וועל אַוועקגיין. כ׳וועל, ברידער, היינטיקן האַרבסט — אַוועק אויף קאַווקאַז און — אַ סוף! גאָט! כ׳וויל נאָר וואָס גיכער אַוועק פון אײַך! איר האָט ניט קיין האַרץ! גאַזלאָניע מענטשן זייט איר, אַנטלויפן פון אײַך — איז די איינציקע רעטונג! צו וואָס לעבט איר? וואו איז בײַ אײַך גאָט? בײַ אײַך איז בלויז ווערטער... איר גלויבט דען אין קריסטוסן? עך, איר וועלף, וואָס איר זייט! און דאָרטן זיינען אַנדערע מענטשן, זייערע נשמות לעבן אין קריס־טוסן, און זייערע הערצער זיינען אָנגעפילט מיט ליבע און וועגן דער גאולה פון דער וועלט ליידן זיי. און איר? עך, איר! חיות, וואָס ברומען אַרויס גאָטס־נאָמען. פאַראַן אויך אַנדערע מענטשן. איך האָב זיי געזען. זיי האָבן מיך גערופן. אָט צו זיי גיי איך. דאָס בוך פון די הייליקע שריפטן האָבן זיי מיר געבראַכט. לייען, ליבער ברו־דער אונזערער, זאָגט גאָטס מענטש, לייען אַן אמת וואָרט... און איך האָב געלייענט, און מיין האַרץ האָט זיך באַנייט פון גאָטס וואָרט. כ׳וועל אַוועקגיין. כ׳וועל אײַך אַוועקוואַרפן, משוגענע וועלף; — איר לעבט איינער פון דעם צווייטנס לייב. אַ קללה אויף אײַך!

מיטרי האָט עס געזאָגט מיט אַ ליידנשאַפטלעכן געפּליסטער און האָט זיך פאַרקלינגט פון דעם פאַראַכטונגספולן האַס צו די משוגענע וועלף, וואָס האָט אים אָנגעפילט, און פון דעם דאָרשט פון די־יעניקע מענטשן, וואָס זייערע נשמות טראַכטן וועגן דער גאולה פון דער וועלט.

סערגעי איז געווען דערשטוינט. ער האָט אַ ווײַלע געשוויגן; ברייט צעעפנט דעם מויל און האַלטנדיק אין האַנט זיין ליולקע, האָט ער אַ טראַכט געטאָן, האָט זיך אַרומגעקוקט און האָט גע־זאָגט מיט אַ הויכן, בייזן קול:

— אָהאָ, ווי ער האָט זיך אײַנגעגעסן!... דערצו נאָך אַ שלעכטער אויך. אומזיסט האָסטו געלייענט דאָס בוך. ווער ווייס, וואָס

פֿאַר אַ בוך האָרטן איז? נו... אַרבעט, אַרבעט, צי אָפּ, וואָרעם די קענסט אינגאַנצן קאַליע ווערן. האַידאַ! לויף, כּל־זמן דו ביסט אינגאַנצן ניט פֿאַרחידושט געוואָרן.... און וואָס פֿאַר אַ מענטשן זײַנען עס האָרטן אויף קאַווקאַז? מאָנאַכן? אָדער אפשר „סטאַראָ־ווערץ”? זיי זײַנען „מאָלאָקאַנעס”, צי וואָס? אַ?

נאָר מיטרי איז שוין פֿאַרלאָשן געוואָרן פּונקט אַזוי גיך, ווי גיך ער האָט זיך אָנגעצונדן. ער האָט געדרייט מיט דעם רודער, פֿאַרכלויִענדיק זיך פֿון אָנשטרענגונג, און האָט עפּעס געשעפּטשעט שנעל און נערוועז.

סערגעי האָט לאַנג געוואַרט אויף זײַן ענטפֿער און האָט זיך ניט דערוואַרט. די האָזיקע פֿינסטערע, טויט־שטילע נאַכט, האָט געשטיקט זײַן געזונטע, פּשוטע נאַטור, אים האָט זיך געוואָלט זיך אַליין דערמאָנען אָן לעבן, צו וועקן די האָזיקע שטיל־קייט מיט קלאַנגען, צו באַאומרויִקן און אויפֿרודערן מיט אַלערליי מיטלען דאָס האָזיקע פֿאַרטייעטע, פֿאַרטיפֿטע שווײַגן פֿון דער שווערער וואַסער־מאַסע, וואָס האָט זיך לאַנגזאַם געגאָסן אין ים אַרײַן, און פֿון די אומבאַוועגלעכע שטומע וואָלקנס, וואָס זײַנען אומעטום פֿאַרגליווערט געוואָרן אין דער לופֿט. אויף יענעם ברעג פֿליט האָט מען געלעבט און מע האָט אויך אים געוועקט צום לעבן.

פֿון דאָרטן פֿלעגט כּסדר קומען אָנצופֿליִען דאָס אַ שטילער, צופֿרידענער געלעכטער, דאָס אָפּגעריסענע אויסגעשרייען, וואָס זײַנען פֿאַרטושט געוואָרן דורך דער שטילקייט און דער פֿינסטערניש פֿון דער האָזיקער נאַכט, וואָס איז געווען אָנגעפֿילט מיט דעם ריח פֿון פֿרילינג, וועלכער האָט געוועקט אַ הייסע תּשוקה צום לעבן.

— לאָז אָפּ, מיטרי, וואָזשע קערעוועסטו? דער אַלטער וועט זיך זידלען, זע, — האָט ער ענדלעך באַמערקט, ניט קענענדיק מער אויסהאַלטן דאָס שווײַגן און זעענדיק, ווי מיטרי בויערט צוועקלאָז דאָס וואַסער מיט דעם רודער. מיטרי האָט זיך אָפּגעשטעלט, האָט אויסגעווישט דעם פֿאַרשוויצטן שטערן און איז, טוליענדיק זיך מיט דער ברוסט צו דעם רודער, פֿאַרשטאַרט געוואָרן און האָט שווער געעטעמט.

— עפּעס זיינען היינט ווייניק דאַמפּערס... פֿון ווען=אָן מיר שווימען שוין, און סך=הכּל איינעם באַגעגנט.

און זענענדיק, אַז מיטרי קלייבט זיך ניט צו ענטפֿערן אויף דער דאָזיקער באַמערקונג, האָט סערגעי זיך אַליין ערקלערט מיט פֿאַרשטאַנד:

— דאָס איז דערפֿאַר, וואָס די נאַוויגאַציע האָט זיך נאָך ניט אָנגעהויבן. זי הייבט זיך נאָך ערשט אָן. מיר פֿאָרן שנעל, קיין קאַזאַן — די וואָלגע שלעפּט געזונט. אַ קאַרק האָט זי, ווי ביי אַ ריז — אַלץ הייבט זי אויף. וואָס שטייסטו? ביסט אין כּעס, צי וואָס, מיט'? עי!

— נו, וואָס? — האָט מיטרי אומצופֿרידן געפֿרעגט.

— גאָרנישט, מאָדנער מענטש איינער... וואָס שווייגסטו עפּעס? טראַכסט אַלץ? וואַרף אַוועק, ס'איז שעדלעך פֿאַר אַ מענטשן. עך, דו חכם איינער, דו ווילסט אַלץ זיין צו קלוג, און דאָס, וואָס דו האָסט קיין שכל ניט, דאָס פֿאַלט דיר אַפֿילו ניט איין! כאַ, כאַ!

און, אויסלאַכנדיק זיך, האָט סערגעי אַ שטאַרקן קרעכץ געטאָן מיט דעם באַוואוסטזיין פֿון זיין העכערקייט, האָט געשוויגן אַ ווײַלע, האָט געוועזט געגנומען פֿייפֿן, נאָר האָט איבערגעריסן דעם פֿייף און האָט ווייטער גענומען אַנטוויקלען זיין געדאַנק.

— מחשבות! כאַ! דאָס איז דען אַן עסק פֿאַר אַ פּשוטן מענטשן? אָט, גיב=נאָר אַ קוק, דיין פֿאָטער פֿילאָסאָפֿירט ניט — ער לעבט. ער ליבט דיין ווייב, און ער מאַכט נאָך מיט איר חוזק פֿון דיר, פֿון דעם נאַרישן חכם. אַזוי איז דאָס! דו הערסט, ווי זיי? אַך, די, כאַפּט זיי דאָס שוואַרצע יאָר! מחשבותן, זי איז שוין אַוודאי טראָגעדיק, די מאַרקע! שרעק זיך ניט, און דיר וועט דאָס קינד ניט זיין געראָטן. מע דאַרף משער זיין, אַז ס'וועט זיין פּונקט אַזאַ וואָוילער יונג, ווי סילאַן פּעטראָוו. און דאָך וועט עס זיך רעכענען פֿאַר דיין קינד. געשעפֿטן! כאַ, כאַ! „טאַטע", — וועט עס דיר זאָגן. און דו ביסט גאָר זיינער, הייסט עס, ניט קיין טאַטע, נאָר אַ ברודער. און דער טאַטע זיינער איז — דער זיידע! עך, געשייט! אָט וואָס פֿאַר אַ פּאַסקודניקעס דאָס זיינען! אָבער כוואַטעס! אַ? ניט ריכטיק, מיטיאַ?

— סערגעי! — האָט זיך דערהערט אַ לײדנשאַפטלעכער, איפּגערעגטער, כמעט װײנענדיקער געפּליסטער. ? איך בעט דיך בײ קריסטוס, רײס ניט מײן האַרץ, ברען מיך ניט, לאָז אָפּ! שװײג: בײ גאָט און בײ קריסטוס בעט איך דיך, רײד ניט מער, רײץ מיך ניט, זױג ניט מײן בלוט. כ'װעל זיך אין טײך אַרײנװאַרפן, און דו װעסט נעמען אױף זיך אַ גרױסע זינד! כ'װעל פאַרדאַרבן מײן נשמה, טשעפּע מיך ניט! כ'באַשװער דיך בײ גאָט — איך בעט!...

חאָס קרענקלעך-קװיטשענדיקע געװײן האָט צעריסן די נאַכט-שטילקײט און מיטרי, אַזױ װי ער איז געשטאַנען, האָט זיך אַראָפּ אַ זעץ געטאָן אױף די קלעצער, גלײך עפּעס אַ שװערע זאַך, װאָס איז אַראָפּגעפאַלן אױף אים פון דער הײך פון די פאַראומערטע װאָלקנס, װעלכע זײנען געהאַנגען איבער דעם שװאַרצן טײך, װאָלט אים דערשלאָגן.

— נו, נו, נו! — האָט סערגעי מיט מורא גענומען װאָרטשען, זשענדיקן, װי זײן חבר האָט זיך געװאָרפן איבער די קלעצער, גלײך ער װאָלט זיך אָפּגעבריט מיט פײער.

— אַ מאָדנער מענטש! אַזאַ מאָדנער... כ'װאָלט געזאָגט, כ'װײס... אַז מיט דיר איז ניט אַזױ... און ניט אַזױ...

— דעם גאַנצן װעג פּײניקסטו מיך... פאַרװאָס? כ'בין דיר אַ שונא? אַ? אַ שונא?... — האָט מיטיאַ הײס געפּליסטערט...

— ביסט אַ מאָדנער, ברודער! אַך, װאָס פאַר אַ מאָדנער! — האָט סערגעי פאַרשעמט און באַלײדיקט געמורמלט. — איך האָב דען געװאָוסט װאָס? איך קאָן דאָך ניט, נאַטירלעך, דײן נשמה!

— כ'װיל חאָס פאַרגעסן, פאַרשטײ! פאַרגעסן אױפן גאַנצן לעבן! מײן תּרפּה... מײן בײזע צרה... אַכזריותדיקע מענטשן, װאָס איר זײט! כ'װעל אַװעקגײן! אױף אײביק אַװעקגײן... ס'איז ניט גאָך מײנע כּוחות...

— טאָ גײ!... — האָט סערגעי אַ ברום געטאָן איבערן גאַנצן טײך, האָט באַקרעפטיקט דעם אױסגעשרײ מיט אַ דונערדיקן ציניש זידלװאָרט און האָט זיך תּיכּף אָפּגעהאַקט, האָט זיך אַזױ װי צעװײפּעקנײלט און האָט זיך צוגעזעצט, קענטיק, אױך דערדריקט פון

דער גייסטיקער דראַמע, וואָס האָט זיך אויפגעוויקלט פאַר אים, וואָס ניט פאַרשטיין זי — האָט ער שוין איצטער ניט געקענט.

— עי איר! מע שרייט דאָך צו אייך! איר זייט טויב געוואָרן, צי וואָס? — האָט זיך איבערן טייך געטראָגן סילאַן פּעטראָוס שטי־מע. — וואָס איז דאָרטן ביי אייך? וואָס בילט איר? אַ־עי! משמעות, אַז סילאַן פּעטראָוויטש איז געפעלן געוואָרן צו הישן אויפן טייך אין דעם שווערן שווייגן מיט זיין דיקן און שטאַרקן באַס, וואָס איז געווען פול מיט מעכטיקער געזונטקייט. די געשרייען האָבן זיך צו־גייפגעגאָסן איינער נאָכן אַנדערן און האָבן צעטרייסלט די וואַרעמע און פייכטע לופט און דערדריקט מיט זייער לעבנסקראַפט מיטריס אויס־געצערטע פיגור, וואָס איז שוין ווידער געשטאַנען לעבן רודער. ענטפערנדיק דעם באַלעבאָס מיטן גאַנצן כוח, האָט סערגעי אין דערזעלבער צייט געזידלט אים מיט אַ שטילן קול, מיט שאַרפע געפעפערטע רוסישע זידלערייען. צוויי שטימען האָבן געריסן די שטילקייט פון דער נאַכט, האָבן זי געוועקט, אויפגעטרייסלט און דאָ צונויפגעגאָסן זיך אין איין געדיכטער נאָטע, וואָס איז געווען זאַפטיק, ווי אַ קלאַנג פון אַ גרויסן קופּערנעם טרומייט, דאָ אויפ־געהויבן זיך ביז אַ פאַלאַץ, זיינען זיי געשוואומען אין דער לופטן, האָבן זיך געלאָשן און זיינען אַוועקגעקומען. דערנאָך — איז ווי־דער געוואָרן שטיל.

דורך דעם שפּאַלט פון די וואָלקנס זיינען אויף דעם טונקעלן וואַסער געפאַלן געלע פלעקן פון די לבנה־שטראַלן און, אַ פינקל גע־טאָן ביי אַ מינוט, זיינען זיי פאַרשוואונדן, אָפּגעמעקט געוואָרן דורך דער פייכטער פינסטערניש.

די פליטן זיינען געשוואומען ווייטער אין פינסטערניש און אין שווייגן.

2

ביי איינעם פון די פאָדערשטע רודערס איז געשטאַנען סילאַן פּעטראָוו, אין אַ ברייטער רויטער העמד מיט אַן אָפּגעשפּילעטן קאָל־נער, וואָס האָט אַנטבלויזט זיין מעכטיקע האַלדז און די האָריקע ברוסט, וואָס איז געווען פעסט, ווי אַ קאָוואַדלע. די טשופּרינע גרויע האָר איז אים אַראָפּגעהאַנגען איבערן שטערן, און פון אונ־

מער איר האָבן אַרויסגעשמייכלט גרויסע, הייסע, ברוינע אויגן. די העמד-אַרבל, וואָס זיינען געווען פֿאַרקאַשערט ביזן איילנבויגן, האָבן אַנטבלויזט די וואָרעדיקע הענט, וואָס האָבן פֿעסט געהאַלטן דעם רודער, און אַרויסרוקנדיק זיך אַ ביסל מיטן קערפּער פֿאָרויס, האָט סילאַן עפּעס שאַרף באַטראַכט אין דער ווייטער געדיכטער פֿינס-טערניש.

מאַרקע איז געשטאַנען אַ טריט דריי פֿון אים, מיט דער זייט צו דעם וואַסער-שטראָם, און האָט מיט אַ שמייכל געקוקט אויף דער ברייטבריסטיקער פֿיגור פֿון איר געליבטן. ביידע האָבן געשוויגן, פֿאַרנומען מיט באַאָבאַכטן: ער — די ווייטקייט, זי — די שפּיל פֿון זיין לעבעדיקן, בערדיקן געזיכט.

— קענטיק, אַ פֿישער-שייטער! — האָט ער זיך אומגעקערט צו איר מיטן געזיכט. — ס'איז גאָרנישט. מירן האַלטן גלייך! — אָ-אָך! — האָט ער אַרויסגעעטעמט פֿון זיך אַ גאַנצן זייל הייסע לופֿט און האָט גלייכמעסיק אַ צי געטאָן מיטן רודער לינקס און האָט מעכטיק געפֿירט מיט אים איבערן וואַסער.

— שטערנ זיך ניט אָן שטאַרק, מאַשורקע! — האָט ער באַ-מערקט, זעענדיק, ווי זי מאַכט אויך אַ געשיקטע באַוועגונג מיט איר רודער.

אַ קיילעכיטשקע, אַ פֿולע, מיט שוואַרצע ריזעוודיקע אויגן און מיט אַ פֿאַרדייטלטער באַק, אַ באָרוועסע, מיט אַ פּייכטן פֿאַרטעך, וואָס איז צוגעשטאַנען צו איר לייב, — האָט זי זיך אומגעקערט צו סילאַנען מיטן געזיכט און, שמייכלענדיק ליבלעך, האָט זי געזאָגט:

— שוין צופֿיל היטסטו מיך. דאַכט זיך, דאַנקען גאָט!

— איך שווער דיר — איך היט ניט! — האָט סילאַן אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען.

— און מע דאַרף טאַקע ניט! — האָט זי אַרויספֿאָדערנדיק צוגעפּליוסקערט.

זיי זיינען ביידע אַנטשוויגן געוואָרן און באַקוקט איינע די אַנ-דערע מיט האָרעשטיקע בליקן.

אונטער די פּליטן האָט דאָס וואַסער פֿאַרקלערט געמורמלט. פֿון דער רעכטער זייט, ערגעץ-ווייט, האָבן הענער געקרייט.

וויגנדיק זיך קוים אונטער די פיס, זיינען די פליטן געשוואו־מען פאראויס, אהין, וואו די פינסטערנישן איז שוין געוואָרן שיטער און איז צערונען געוואָרן, און די וואָלקנס האָבן באַקומען שאַרפערע קאָנטורן און ליכטיקע טענער.

— סילאַן פעטראָוויטש! די ווייסט, וואָס זיי האָבן דאָרטן גע־קוויטשעט? איך ווייס, אויף מיין וואָרט, איך ווייס! דאָס האָט זיך מיטרי געקלאָגט אויף אונז פאַר סעריאָזשקען, און האָט עס אַזוי געיאָמערט אויס עגמת־נפש, און סעריאָזשקע האָט אונז געזידלט.

מאַריע האָט מיט פאָרשנדיקע בליקן אַיינגעגעסן זיך אין סי־לאַנס געזיכט, וואָס איז איצט, נאָך אירע ווערטער — געווען שטרענג און עקשנותדיק־קאַלט.

— נו, איז וואָס? — האָט ער קורץ געפרעגט.

— אָט סתם אַזוי. גאָרנישט.

— אַז גאָרנישט, דאַרף מען ניט ריידן.

— אָבער זיי ניט אין כעס!

— אויף דיר? ווען כ׳וואָלט אַפילו אַמאָל יאָ געוואָלט, בין איך עס אויך ניט בכוח.

— דו האָסט ליב מאַשקען? — האָט זי, אָנבייגנדיק זיך צו אים, שטיפעריש אַ שעפטשע געטאָן.

— ע־עך! — האָט סילאַן אויסדרוקפול אַ קרעכץ געטאָן און, אויסשטרעקנדיק צו איר זיינע קרעפטיקע הענט, האָט ער דורך די ציינער געזאָגט:

— גיי, ווייס איך... רייץ ניט...

זי האָט זיך אויסגעבויגן ווי אַ קאַץ און האָט זיך צו אים ווייך געטוליעט.

מיר וועלן ווידער צונויפשטויסן די פליטן! — האָט ער גע־שעפטשעט און האָט געקושט איר געזיכט, וואָס האָט געברענט אונטער זיינע ליפן.

ט׳זיין געניג! ס׳טאָגט... מע זעט אונז פון יענעם ברעג. און אַ בייג געטאָן דעם קאָפ אויף דעם הינטערשטן טייל פון די פליטן, האָט זי זיך געפרוווט אָפּשטויסן פון אים. נאָר ער האָט

זי נאָך פעסטער צוגעדריקט מיט איין האַנט, און מיט דער צווייטער האָט ער אָנגענומען דעם שטייעררודער.

— מע זעט? זאָל מען זען! זאָלן אַלע זען! איך שפּיי אויף אַלעמען! כ׳באַגיי טאַקע אַ זינד. אמת... נו איז וואָס? וועל איך ענטפערן פאַר גאָט. אָבער זיין ווייב ביסטו פאָרט ניט געווען. הייסט עס, די ביסט אַ פרייע, ביסט בלויז דיינע... ס׳איז אים שווער? כ׳ווייס. און מיר? און ליב האָבן די שנור איז דען וואויל? הגם, הייסט עס, די ביסט ניט זיינע קיין ווייב... אָבער דאָך! מיט מיין אָנזען — ווי איז מיר איצטער? און פאַר גאָט איז דען ניט קיין זינד? אַ זינד! אַלץ ווייס איך! און אויף אַלץ האָב איך איבער געווען. ווייל — ס׳איז כדאי! איינמאָל לעבט מען אויף דער וועלט, און יעדן טאָג קען מען שטאַרבן. עך, מאַריאַ! איין חודש ווען איך וואָלט צוגעזאָגט און חתונה געמאַכט מיטקען! ס׳וואָלט קיין זאַך ניט געשען. גלייך נאָך אַנפּיסעם טויט וואָלט איך צו דיר באַדאַרפט שיקן שדכנים — און פּאַטיק! ליטן דין. אָן זינד, אָן חרפּה. ס׳איז מיין טעות געווען. נאָגט מיך דער דאָזיקער טעות שוין אַ יאָר פינף־צען. קענסט פון אים שטאַרבן נאָך איידער דער טויט וועט קומען...

— ניי, גוט, זאָל זיין גענוג, באַאומרויק זיך ניט. מע האָט שוין וועגן דעם ניט איינמאָל גערעדט, — האָט מאַריע אַרויסגעפליסטערט און, שטיל אַרויסבאַפרייענדיק זיך פון זיינע אָרעמס, איז זי צוגעגאַנגען צו איר רודער. ער האָט גענומען אַרבעטן מיט היץ און שטאַרק, גלייך ער וואָלט וועלן געבן אַן אויסוועג יענער שווערקייט, וואָס האָט זיך געלייגט אויף זיין ברוסט און האָט פאַרפינסטערט זיין שיין געזיכט.

ס׳האָט געטאָגט.

זיין ווערנדיק אַלץ שיטערער, זיינען זיך די וואָלקנס צעקראָכן איבערן הימל, גלייך זיי וואָלטן ניט געוואָלט געבן אַן אָרט דער אויפגייענדיקער זון. דאָס וואַסער פון טייך איז געוואָרן העל און האָט באַקומען אַ קאַלטן גלאַנץ פון מאַטן שטאָל.

— ער האָט אַנומטן ווידער זיך געהאַט צעשמועסט. טאַטע, זאָגט ער, ס׳איז דען ניט מיאוס פאַר דיר און פאַר מיר? לאָז זי אָפּ־

דיך הייסט עס, — האָט סיראַן פּעטראָוו געשמייכלט, — לאָז זי אָפּ. כאַפּ ניט אַריבער די מאָס. מיין ליבער זון, טרעט אָפּ, אויב דו ווילסט לעבן! כ'וועל צערייסן אויף שטיקלעך, ווי אַ צעפּוילטע שמאַטע. פון דיינע מידות טובות וועט גאָרנישט ניט בלייבן. אויף צרות, אַזוי צו זאָגן, האָב איך דיך געבוירן, אַ בעל־מום. טרייסלט ער זיך: טאַטע! בין איך דען, זאָגט ער, בין איך דען שולדיק? ביסט שולדיק, פּיסקאַטער מוק, — ווייל דו ביסט אַ שטיין אויף מיין וועג. ביסט שולדיק דערפאַר, ווייל דו קענסט ניט באַשטיין פאַר זיך. דו ביסט, פאַרשטייסטו מיך, אַ בר־מינן, אַ צעפּוילטע נבלה. ווען דו וואָלסט, פאַרשטייסטו מיך, געווען געזונט, וואָלט מען דיך כאָטש געקענט דערהרגענען, אָבער אַזוי, קען מען אַפילו דאָס אויך ניט. אַ רחמנות אויף דיר, דו אומגליקלעכער טייוול? יאָמערט ער! — עך, מאַריע! די מענטשן זיינען געוואָרן שלעכט! אַן אַנדערער וואָלט— ע־עכמאַ! וואָלט זיך שנעל אַרויסבאַפרייט פון דעם תליה־שלייף. און מיר — שטעקן אין אים! יאָ, אפשר וועלן מיר טאַקע אַזוי איינע די אַנדערע פאַרציען.

— וועגן וואָס רעדסטו עס? — האָט מאַריע שעמעוודיק געפרעגט און האָט געקוקט מיט שרעק אויף אים, דעם שטרענגן, מעכטיקן און קאַלטן.

— סתם אַזוי... ווען ער וואָלט געשטאָרבן... אָט־וואָס. ווען ער וואָלט געשטאָרבן... וואָלט געווען אַ חכמה! וואָלט אַלץ אַריינגעשפּרונגען צוריק אין די ראַמען. כ'וואָלט דייניקע אָפּגעגעבן די ערד, וואָלט זיי פאַרשטאָפּט די האַלז, און מיט דיר — גלייך, און סיביר... אָדער אויף קובאַן! ווער איז זי? מיין ווייב? פאַרשטאַנען? מיר וואָלטן געקראָגן אַזאַ דאָקומענט... אַ פּאַפּיר. מיר וואָלטן ערגעץ אין אַ דאָרף אַ קרעמל געעפנט. און וואָלטן זיך געלעבט. און וואָלטן אונזערע זינד מכפר געווען פאַר גאָט. אַ סך דאַרפן מיר דען האָבן? וואָלטן געהאָלפן מענטשן צו לעבן, און זיי וואָלטן אונז געהאָלפן צו באַרויקן דאָס געוויסן... גוט? אַ? מאַשע?!..

— יאָ—יאָ! — האָט זי אָפּגעזיפצט און, פעסט פאַרזשמורעט די אויגן, האָט זי זיך וועגן עפּעס פאַרטראַכט.

— זיי האָבן געשוויגן אַ ווײַלע... דאָס וואַסער האָט געשטרעמלט...

— ער איז אַן אײַנגעצערטער... ער וועט, אפשר, אינגיכן שטאַרבן, — האָט סילאַן פּעטראָוו געזאָגט מיט אַ פֿאַרשטיקטן קול.

— הלוואַי, רבונו־של־עולם, וואָס גיכער! — האָט תפֿילהדיק אַרויסגערעדט מאַריע און האָט זיך איבערגעצלמט.

. . . .

ס'האָבן זיך צעשפּרייט די שטראַלן פֿון דער פֿרילינגס־זון און האָבן זיך צעשפּילט אויפֿן וואַסער אַזוי ווי גאָלד אין אַ רעגנבויגן. ס'האָט אַ בלאָז געטאָן אַ ווינט, אַלץ האָט אַ ציטער געטאָן, האָט אָפּגעלעבט און זיך צעלאַכט. דער בלויער הימל צווישן די וואָלקנס האָט אויך געשמייכלט אין דעם וואַסער, וואָס איז געווען באַצירט מיט זון. און די וואָלקנס זײַנען שוין פֿאַרבליבן הינטער די פֿליטן.

צונויפֿקלײַבנדיק זיך אין אַ שווערער פֿינצטערער מאַסע, זײַנען זיי דאָרטן מיט איבערלייגונג געשטאַנען אומבאַוועגלעך איבער דעם ברייטן טײַך, גלײַך זיי וואָלטן זיך איבערגעקליבן אַ וועג, מיט וועלכן מע זאָל גיכער קענען אַוועקגיין פֿון דער לעבעדיקער פֿרילינגס־זון, וואָס איז רײַך מיט גלאַנץ און פֿרייד און איז זיי אַ שׂונא, זיי, די מוטערס פֿון די ווינטערדיקע זאַווערוכעס, וואָס האָבן פֿאַרשפּעטיקט אָפּצוטרעטן דעם פּלאַץ פֿאַר דעם פֿרילינג.

פֿאַר די פֿליטן האָט געשײַנט אַ זיבערער, לויטערער הימל, און די זון, נאָך אַ קאַלטע, אַזוי ווי אויפֿן פֿרימאָרגן, נאָר אומדערטרעגלעך העל, אַזוי ווי אום פֿרילינג, איז האָפֿערדיק און שיין אויפֿגעשטיגן אַלץ העכער אין דעם בלויען הימל־מדבר פֿון די פּורפּור־גאָלדענע כוואַליעס פֿונם טײַך אַפֿער.

רעכטס פֿון די פֿליטן האָט זיך געזען דער גרינער באַרגיקער ברעג, באַצוימט מיט אַ גרינעם וואַלד, לינקס — האָט דער בלאַס־שמאַראַגדענער טעפּעך פֿון די לאָנקעס געשעמערירט מיט טויבריליאַנטן.

אין דער לופטן האָט זיך אויפגעהויבן פון דער ערד — דער זאַפטיקער ריח פון דעם ערשט געבוירענעם גראָז און דער פעביקער אַראָמאַט פון די נאָדל-ביימער.

סילאַן פעטראָוו האָט אַ קוק געטאָן אויף די הינטערשטע רודערס.

סערגעי און מיטרי זיינען אַזוי ווי צוגעוואַקסן געוואָרן צו זיי. נאָר איבער דער וויטקייט איז נאָך געווען שווער צו זען דעם אויסדרוק פון זייערע פנימער.

ער האָט אָפּגעווענדט זיין בליק אויף מאַריען.

איר איז געווען קאַלט. שטייענדיק ביים רודער, האָט זי זיך צונויפגעדרייט אין אַ קניילכל און איז געוואָרן אינגאַנצן קיילאַכיק. באַגאָסן מיט זון, האָט זי געקוקט פאָראויס מיט פאַרטראַכטע בליקן, און אין אירע אויגן האָט געשפּילט יענער רעטענישפולער און באַציבערנדיקער שמייכל, וואָס מאַכט אַפילו ניט קיין שיינע פרוי פאַר באַציבערנדיק און באַגערנדיק.

— קוקט מיט בײדע אויגן, קינדערלע-עך! אָ—אָ!... — האָט סילאַן פעטראָוו אַ הינער געטאָן מיטן גאַנצן כוח און האָט דערשפּירט אַ מעכטיקן צופּלוס פון מונטערקייט אין זיין ברוסט.

און פון זיין געשריי האָט זיך אַלץ אַרום אַזוי ווי אַ וויג געטאָן. איבער דעם באַרגיקן ברעג האָט לאַנג אָפּגעהילכט דער עכאָ.

אַ מעשה מיט קליאַמרעלעך.

געווען זיינען מיר דריי גוטע פריינד — סיאָמקאַ קאַרגוז, איך און מישקע דער בערדיקער גיגאַנט מיט די גרויסע בלויע אויגן, וואָס האָבן איביק צו אַלץ געשמייכלט און זיינען איביק געווען געשוואָלן פון שיכּרות. געוואוינט האָבן מיר אין פעלד, הינטערן שטאָט, אין אַן אַלטן האַלב איינגעפאַלענעם בנין, וואָס האָט זיך צוליב־עפּעס גערופן „גלאָזפאַבריק“, — אפשר דערפאַר, ווייל אין זיינע פענסטער איז ניט געווען קיין איין גאַנצע שייב, — און האָבן געטאָן כל־ערליי מלאכות, זיך מיט קיין זאַך ניט געמיאוסט: גערייניקט הויפן, געגראָבן גראָבנס, קעלערס, מיסטגריבער, פונאַנדערגענומען אַלטע בנינים און פּאַרקאַנעס און איינמאָל געפּרוווט אַפילו אויפבויען אַ הינער־שטייג. נאָר דאָס איז אונז ניט געלונגען — סיאָמקע, וואָס האָט זיך שטענדיק באַצויגן פעדאַנטיש־ערלעך צו די פליכטן, וואָס ער האָט אויף זיך גענומען, האָט געצווייפלט, צי מיר זיינען באַקאַנט מיט דער אַרכיטעקטור פון הינער־שטייגן, און איינמאָל אין האַלבן טאָג, בעת מיר האָבן גערוט, האָט ער גענומען און אַוועקגעטראָגן אין שענק אַריין די נעגל, וואָס מע האָט אונז אַרויסגעגעבן, צוויי נייע ברעטלעך און דעם באַלעבאָס האַק. הערפאַר האָט מען אונז דורכגעטריבן פון דער אַרבעט; היות, ווי נעמען איז ביי אונז ניט געווען וואָס — האָט מען צו אונז ניט געהאַט קיין שום טענות, מיר זאָלן באַצאָלן פאַר דעם היזק, וואָס מיר האָבן אָנגעמאַכט. מיר האָבן זיך קוים דורכגעלעבט מיט ברויט און וואַסער און אַלע דריי זיינען מיר געווען אומצופרידן מיט אונזער גורל, וואָס אין אַזאַ לאַגע איז עס פּולקום

נאַטירלעך און געזעצלעך: טיילמאָל האָט די אומצופֿרידנקייט אָנגענומען אַ שאַרפֿע פֿאָרם, און דעמאָלט האָט זי אַרויסגערופֿן בײַ אונז אַ פֿײַנדלעך געפֿיל צו אַלץ, וואָס האָט אונז אַרומגערינגלט, און האָט אונז גערייצט צו העלדישע מעשׂים, וואָס זײַנען געווען סקאַנדאַליעז און זײַנען געווען פֿאַראויסגעזען אין די „געזעצן וועגן שטראָפֿן, וואָס ס'ווערן אַרויפֿגעלייגט דורך די פֿרידנסריכטער". נאָר בכלל זײַנען מיר געווען מעלאַנכאָליש טעמפּ, פֿאַרנומען מיט דאגת־פּרנסה, און האָבן זייער שלעכט רעאַגירט אויף די אַלע אײַנדרוקן פֿון דעם לעבעדיקן לעבן, פֿון וועלכן מיר האָבן גאָרנישט ניט געקענט געניסן.

מיר האָבן זיך אַלע דרײַ באַגעגנט אין דער נאַכט־היים מיט אַ וואָכן צוויי פֿאַר דער פּאַסירונג, וועגן וועלכער איך וויל דאָ דערציילן, ווײַל איך האַלט זי פֿאַר אינטערעסאַנט.

אין צוויי־דרײַ טעג אַרום זײַנען מיר שוין געווען פֿרײַנד, ד. ה. מיר זײַנען געגאַנגען אומעטום צוזאַמען, האָבן איינע די אַנדערע פּאַרטרייט אונזערע פּלענער און פֿאַרלאַנגען, האָבן זיך געטיילט אויף גלײַך מיט אַלץ, וואָס איז צוגעפֿאַלן עמעצן פֿון אונז, און האָבן בכלל געשלאָסן צווישן זיך אַ שטומען בונד צו פֿאַרטיידיקן זיך און אָנצוגרײַפֿן דאָס לעבן, וואָס איז זיך מיט אונז באַגאַנגען העכסט פֿײַנדלעך.

אין משך פֿון דעם טאָג האָבן מיר זייער פֿלײַסיק געזוכט אַ מעגלעכקייט צו פֿאַרדינען וואָס־ניט־איז, צו צעזעגן, אויסצוגראָבן, אַריבערצושלעפּן, און ווען אַזאַ מעגלעכקייט האָט זיך געמאַכט, האָבן מיר זיך תּחילת גענוג פֿלײַסיק גענומען צו דער אַרבעט.

נאָר דערפֿאַר, משמעות, וואָס יעדערער פֿון אונז האָט בײַ זיך געהאַלטן, אַז ער איז באַשטימט צו אַ סך העכערע פֿונקציעס, ווי, למשל, צו גראָבן מיסטגריבער אָדער רייניקן זיי, — וואָס איז נאָך ערגער, גיב איך צו פֿאַר די אומבאַהאַוונטע אין דעם דאָזיקן ענין — האָט אונז אין אַ פּאָר שעה אַרום די אַרבעט איבערגעהערט צו געפֿעלן. דערנאָך האָט סיאָמקע אָנגעהויבן צו צווייפֿלען אין איר נייטיקייט פֿאַרן לעבן.

— מען גראָבט אַ גרוב... און צוליב־וואָס? צוליב די פּאָמיעס. און אַז מע זאָל פּשוט אַזוי אויסגיסן אויפֿן הויף? טאָר מען ניט. מע טאָר ניט, זעסט. ס'וועט, הייסט עס, זײַן אַ גערוך. אַהאָ! די פּאָמיעס וועלן אַרויסגעבן אַ גערוך! מע וועט אויך זאָגן, אַז דאָס איז פֿון ליידיק גיין. וואַרף אַרויס, למשל, אַ געזאַלצענע אוגערקע — וואָס פֿאַר אַ גערוך וועט זי אַרויסגעבן, אַז זי איז אַ קליינע? זי וועט אָפּליגן אַ טאָג — און ניטאָ זי... צעפֿוילט געוואָרן. אָט, ווען מע זאָל אַ טויטן מענטשן אַרויסוואַרפֿן אויף דער זון, וועט ער ווירקלעך אַרויסגעבן אַ גערוך, ווײַל — ס'איז אַ גרויסע פּאַסקודסטווע.

די היזיקע סענטענציעס סיאָמקעס האָבן שטאַרק אָפּגעקילט אונדזער אַרבעטס־היץ... און דאָס איז פֿאַר אונדז געווען גענוג באַקוועם, ווײַל די אַרבעט פֿלעגט גענומען ווערן פֿון טאָג, נאָר ווען מען פֿלעגט זיך באַדינגען פֿאַר דער גאַנצער אַרבעט, פֿלעגט שטענדיק אויסקומען אַזוי, אַז דעם לוין פֿלעגן מיר אָפּנעמען און אויפֿעסן פֿריער, איידער די אַרבעט איז פֿאַרענדיקט געוואָרן. דעמאָלט פֿלעגן מיר אַוועק צום באַלעבאָס בעטן אַ „הוספֿה“; דער באַלעבאָס אָבער פֿלעגט אין דאָס רוב פֿאַלן אַרויסטרײַבן אונדז און פֿלעגט אונדז דראָען, אַז ער וועט אונדז צווינגען מיט דער הילף פֿון פּאָליציי צו פֿאַרענדיקן די אַרבעט, פֿאַר וועלכע ער האָט שוין באַצאָלט. מיר האָבן דערווידערט, אַז הונגעריקערהייט קענען מיר ניט אַרבעטן, און דיינען מיט אויפֿרעגונג מער אָדער ווייניקער פֿעסט באַשטאַנען אויף דער הוספֿה, וואָס מיר האָבן טאַקע דאָס רוב באַקומען.

געווײנטלעך, איז דאָס געווען ניט אָנשטענדיק, נאָר דערפֿאַר איז עס, ווירקלעך, געווען זייער באַקוועם, און אונדז גייט ניט אָן, ווײַל דאָס לעבן איז אײַנגעאָרדנט געוואָרן אַזוי ניט ריכטיק, אַז די אָנשטענדיקייט פֿון דעם טאַט שטייט כמעט שטענדיק אין סתירה צו זײַן באַקוועמלעכקייט.

צו אונטערהאַנדלען מיט די אַרבעטסגעבער האָט שטענדיק אויף זיך גענומען סיאָמקע און האָט זיי, באמת, געפֿירט ממזריש־געשייט. האָט דערוויזן זײַן גערעכטיקייט מיט אַ טאָן פֿון אַ מענטשן, וואָס איז איבערגעמאַטערט פֿון דער אַרבעט און פֿאַלט אונטער איר לאַסט...

און מישקע האָט געקוקט, געשוויגן און געקלאַפּט מיט זײַנע

בלייע אויגן, און נאָכאַנאַנד געשמייכלט מיט אַ גוטן, באַרויקנדיקן שמייכל, גלייך ער וואָלט זיך געפּרוווט עפּעס זאָגן און ניט געפונען אין זיך קיין אַנטשלאָסנקייט. ער האָט בכלל זייער ווייניק גערעדט, בלויז שיכורערהייט איז ער געווען פעיק צו האַלטן עפּעס אַזוינס, וואָס איז ענלעך געווען אויף אַ ספּיטש.

— ברידער מיינע! — פלעגט ער דעמאָלט שמייכלענדיקערהייט אויסשרייען, און דערביי פלעגן זיינע ליפּן מאָדנע אויפציטערן, און האַלז פלעגט אים נעמען רייסן און ער פלעגט אַ געוויסע צייט נאָכן אָנהייבן די רעדע הוסטן און צוקוועטשן די האַלז מיט דער האַנט...

— נ-נו? — פלעגט סיאָמקע מיט פאַרדראָס און אומגעדולד אים צוגעבן היץ.

— ברידער מיינע! מיר לעבן, אַזוי ווי הינט... און אַפילו ערגער נאָך ווי הינט... און פאַרוואָס? ווייסן מיר ניט. נאָר מע דאַרף אָננעמען, אַז גאָטס ווילן איז אַזוי. אַלץ ווערט געטאָן לויט זיין ווילן... אַ, ברידער? נו, אָט... הייסט עס, זיינען מיר ווערט די הינטישע לאַגע, ווייל מיר זיינען שלעכטע מענטשן. מיר זיינען שלעכטע מענטשן, אַ? נו, אָט... זאָג איך דאָס איצטער: זייער רעכט אויף אונז, הינט. איך זאָג ריכטיק? קומט אויס, אַז דאָס איז פאַר אונזערע מעשים. הייסט עס, אַז מיר דאַרפן פאַרטראָגן אונזער גורל... אַ? ריכטיק?

— שוטה! — פלעגט סיאָמקע קורץ און גלייכגילטיק ענטפערן אויף די אומרויקע און פאָרשנדיקע פראַגעס פון דעם חבר.

און יענער האָט זיך צוזאַמענגעקאָרטשעט מיט אַ פאַראומשולדיקטער מינע, האָט שעמעוודיק געשמייכלט און האָט געשוויגן, פינטלענדיק מיט די אויגן, וואָס האָבן זיך געקלעפּט פון שיכרות.

איינמאָל האָט אונז אָפּגעגאָלטן.

וואַרטנדיק אויף אַרבעט, האָבן מיר זיך געטויטשעט אויפן מאַרק און האָבן זיך אָנגעשטויסן אויף אַ קליינער, דאַרער אַלטיטשקער מיט אַ צעקנייטשט און שטרענג געזיכט. דער קאָפּ האָט זיך ביי איר געטרייסלט, און אויף דעם סאָוו-נאָז האָבן אַרומגעטאַנצט גרויסעברילן אין אַ שווערער זילבערנער איינפאַסונג; זי האָט זיי שטענ-

דיק צורעכט געמאַכט און געפינקלט דערביי מיט די קליינינקע, טרוקן גלאַנצנדיקע אייגלעך.

— וואָס — איר זייט פריי? איר זוכט אַרבעט? — האָט זי ביי אונז געפרעגט, בעת מיר האָבן אַלע דריי מיט געלוסטונג אויסגעשטעלט אויף איר די אויגן.

— גוט, — האָט זי געזאָגט, באַקומענדיק פון סיאָמקען אַ ווערדיקן און אַ פּאָזיטיוון ענטפער. — אָט איך דאַרף מע זאָל מיר צעוואַרפן די אַלטע באָד און אויסרייניקן דעם ברונעם... וויפל וואָלט איר דערפאַר גענומען?

— מע דאַרף, האַרינטע, אַ קוק טאָן פון וואָס פאַר אַ גרייס זיינען זיי, ד. ה. אייער בעדל... — האָט סיאָמקע געזאָגט העפלעך און פאַרנינפטיק. — און דער ברונער ווידער... איז פאַראַן פאַרשיידענע. טיילמאָל זייער טיפע...

מע האָט אונז אײַנגעלאַדן אַ קוק צו טאָן, און, אָננעמענדיק זיך פאַר פינף רובל צו צעוואַרפן די באָד און אויסצורייניקן דעם ברונעם, האָבן מיר שוין אין אַ שעה אַרום, באַוואָפנט מיט העק און מיט דרענגער, בריהש געקייקלט די קראָקוועס פון דער באָד. די באָד איז געשטאַנען אין אַ ווינקל פון אַן אַלטן פאַרלאָזענעם גאָרטן. ניט ווייט פון איר איז אין די קוסטעס פון דעם קאַרשנבוים געשטאַנען אַן אַלטאַנע, און פון דער סטעליע פון דער באָד האָבן מיר געזען, ווי די אַלטיטשקע זיצט אין דער אַלטאַנע אויף אַ בענקל און, האַלטנדיק אויף די קני אַ גרויס געעפנט בוך, האָט זי אין אים אויפמערקזאַם געלייענט... טיילמאָל האָט זי געוואָרפן אין אונזער זייט אַן אויפמערקזאַמען און שאַרפן בליק, דאָס בוך אויף אירע קני האָט זיך געוויגט, און אויף דער זון האָבן געבלאַנקט אירע מאַסיווע, קענטיק זילבערנע קליאַמרעס...

ניטאָ קיין לעבעדיקערע אַרבעט, ווי די אַרבעט פון צעשטערן...

מיר האָבן זיך פליסיק געעסקט אין די קנוילן טרוקענעם און ביסיקן שטויב, ניסנדיק אַלע מינוט, הוסטנדיק, שנייצנדיק די נאָז און ווישנדיק די אויגן; די באָד האָט געפּלאַצט און זיך צעשאָטן, אַ האַלב צעפוילטע און אַן אַלטע, ווי איר באַלעבאָסטע...

— אַני, לייגט זיך אָן, חברים, אַלע צוזאַמען! — האָט סיאָמקע געקאָמאַנדעוועט, און איין ריי קלעצער נאָך דער אַנדערער איז, קרעכצנדיק, געפאַלן אויף דער ערד.

— וואָס פאַר אַ בוך קען דאָס ביי איר זיין? אַ שטאַרק דיקס אַזאַ, — האָט מישקע, אָנשפאַרנדיק זיך אויף אַ דראָנג און אָפּווישנדיק מיט דער דלאָניע דעם שווייס פון געזיכט, געפרעגט פאַרטראַכטערהייט. פאַרוואַנדלט זיך כהרף־עין אין אַ מילאַט, האָט ער אָנגעשפיגן אויף די הענט, האָט זיך צעוויגט מיט דעם דראָנג, וועלנדיק אים אַריינזעצן אין אַ שפאַלט צווישן די קלעצער, האָט אים אַריינגעזעצט און האָט אויך צוגעגעבן פאַרטראַכט: — זאָל עס זיין אַן עוואַנגעליע — איז עפּעס צו דיק...

— און וואָס אַרט עס דיך? — איז סיאָמקע געוואָרן נייגעריק.

— מיך? גאָרנישט... כ'האָב ליב הערן אַ בוך... אויב נאָר אַ הייליקס... ביי אונז אין דאָרף איז געווען אַן אַפריקאַנער זעלנער, פלעגט טרעפן, אַז ער פלעגט אָנהייבן זאָגן תהילים... פלעגט עס זיין פונקט, ווי אַ פויק וואָלט געשלאָגן... ער האָט געשייט געלייענט!

— נו, איז וואָס? — האָט סיאָמקע, צונויפדרייענדיק אַ פאַפּיראָס, ווידער געפרעגט...

— גאָרנישט... זעלטן גוט... הגם ס'איז אומפאַרשטענדלעך... דאָך עפּעס פונקט אַזוי ווי... אויפן גאַס וועסטו עס ניט הערן... עס איז אומפאַרשטענדלעך... און דאָך שפּירסטו, אַז דאָס דאָזיקע וואָרט איז פונקט פאַר דער נשמה.

— אומפאַרשטענדלעך, זאָגסטו... און דאָך זעט מען, אַז דו ביסט נאַריש, ווי אַ קאָפּיען אין וואַלד... — האָט סיאָמקע איבערגעמישט דעם חבר.

— פאַרשטייט זיך... שטענדיק זיחלסטו זיך... — האָט יענער אָפּגעזיפצט.

— ווי־זשע זאָל מען ריידן מיט נאַראָנים? זיי קענען דען עפּעס פאַרשטיין? אָט די־אָ תורבה... אָ־אָ!

די באָר האָט זיך צעשאָטן, אַרומרינגלענדיק זיך מיט שפּליטערס און טרינקענדיק זיך אין וואָלקנס שטויב, פון וועלכן די בלע־

טער פון די נאָענטע ביימער זיינען שוין גרוי געוואָרן. די יוליזון האָט ניט געשאַנעוועט אונזערע רוקנס און פּלייצעס און האָט זיי צעפּאַרעט...

— און האָס בוך איז אין זילבער, — האָט מישקע ווידער גענומען ריידן.

סיאָמקע האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און האָט דורכדרינגלעך אַ קוק געטאָן אין דער זייט פון דער אַלטאַנע.

— ענגלעך, — האָט ער קורץ אַרויסגערעדט.

— הייסט עס, אַ עוואַנגעליע...

— ניי, און אַז אַ עוואַנגעליע... איז וואָס?

— גאָרנישט...

— פון דער האָזיקער סחורה האָב איך אַ היבש ביסל. און דו, ווען דו וואָלסט טאַקע ליב געהאַט די הייליקע שריפטן, וואָלסט אַוועק און וואָלסט מיר געזאָגט: לייען מיר אָקאָרשט, באַבעשי. מיר, פאַרשטייסטו, האָבן עס ניט פונוואַנען צו נעמען... אין קלויסטער גייען מיר ניט צוליב אונזער אומאָנשטענדיקייט און צוליב אונזער שמוץ... און אַ נשמה, פּאַסט צו זאָגן, האָבן מיר אויך... ווי עס באַדאַרף צו זיין... אויף איר אָרט... כ'לעבן, ניי!

— און אַז איך וועל טאַקע אויף אַן אמת... גיין?

— איז ניי...

מישקע האָט אַוועקגעוואָרפן דעם דראָנג, האָט פאַרקאַטשעט די העמד, האָט מיט אירע אַרבל צעשמירט דעם שטויב איבערן פּנים און האָט אַ שפרונג געטאָן פון באַר אַרויס אויף אונטן.

— זי וועט דיך פאַרטרייבן, די וואַלד-טייוול... — האָט סיאָמקע אַ וואָרטשע געטאָן און האָט סקעפּטיש געשמייכלט, נאָר ער האָט מיט גרויס נייגעריקייט באַגלייט די פיגור פון דעם חבר, וואָס האָט געמאַכט אַ וועג צווישן די מיסט-גראָז צו דער אַלטאַנע. אַ הויכער, אַן איינגעבויגענער, מיט נאַקעטע שמוציקע הענט. שווער וויגנדיק זיך אין גאַנג און פאַרטשעפּענדיק די קוסטעס, האָט ער זיך מיט מי באַוועגט פאָראויס און האָט פאַרשעמט און קורץ געשמייכלט. די אַלטע האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ אַנטקעגן דעם אָנקומענדיקן וואַגאַבונד און האָט אים רויק באַקוקט.

אויף די גלעזלעך פון אירע ברילן און אויף זייער זילבערנער איינפאַסונג האָבן געשפּילט די שטראַלן פון דער זון.

זי האָט אים ניט „הינטערגעטריבן", טראָץ סיאָמקעס השערה. אָבער דעם רעשט פון די בלעטער האָבן מיר ניט געהערט, וועגן וואָס מישקע האָט גערעדט מיט דער באַלעבאָסטע: נאָר־אָט זעען מיר, אַז ער לאָזט זיך שווער אַראָפּ אויף דער ערד צו דער אַלטערס פיס, אַזוי אַז זיין נאָז רירט כמעט אָן דאָס אָפענע בוך. זיין געזיכט איז סאָליד און רויק; ער — זעען מיר — בלאָזט אין זיין באָרד און פּלייסט זיך אַראָפּצוטרייבן פון איר דעם שטויב, ער עסקט זיך עפּעס אין. ענדלעך, זעצט ער זיך אַנידער אין אַ אומגעלומפּערטער פּאָזע; אויסשטרעקנדיק די האַלז פאָראויס און אָנגעוואַרטנדיק באַקוקט ער די דאַרע קליינע הענט פון דער אַלטער, וואָס קערן מעטאָדיש די בלעטער פונם בוך...

— אָהאָ... די האָריקער כלב!... האָט זיך געמאַכט אַן אָפּרו... קומט — לאָמיר אויך? וואָס איז דאָס עפּעס? ער וועט זיך דאָרטן האָבן פאַרגעניגן, און מיר זאָלן אויף אים האָרעווען. היידאַ?

אין צוויי־דריי מינוט אַרום זיינען מיר מיט סיאָמקען אויך געזעסן אויף דער ערד פון ביידע זייטן פון אונזער חבר. די אַלטיטשקע האָט אונז מיט קיין וואָרט ניט באַגעגנט, זי האָט בלויז אַ קוק געטאָן אויף אונז דורכדרינגלעך און טרוקן און האָט ווידער גענומען איבערוואַרפן די בלעטער פונם בוך, און האָט געזוכט אין אים עפּעס... מיר זיינען געזעסן אין אַ ברייטן גרינעם רינג פון פרישע שמעקעדיקע בלעטער, און איבער אונז איז געווען צעשפּרייט אַ צערטלעכער, ווייכער, לויטערער הימל. טיילמאָל איז הינטערגעפלויגן אַ ווינטעלע, און די בלעטער האָבן אָנגעהויבן צו שאָרכן מיט יענעם געהיימנישפולן קלאַנג, וואָס מאַכט שטענדיק אַזוי ווייך די נשמה, רופט אַרויס אין איר אַ שטיל, באַרויקנדיק געפיל און צווינגט צו פאַרטראַכטן זיך וועגן אַזוינס, וואָס איז עפּעס אומקלאָר, נאָר איז נאָענט דעם מענטשן, וואָס רייניקט אים אָפּ פון דעם אינעווייניקסטן שמוץ, אָדער צווינגט אים לפּחות, צייטווייליק צו פאַרגעסן אָן אים און עטעמען פריי און ניי...

— „פּאַוול, דער קנעכט פֿון יעזוס קריסטוס...“ — האָט זיך דערהערט דער אַלטערס שטימע. זי האָט זקניש געציטערט און האָט איבערגעריסן, נאָר זי איז געווען פֿיל מיט גאַטספּאַרכטיקייט און שטרענגער חשיבות. ביי אירע ערשטע קלאַנגען האָט ער זיך מיט פֿאַרשטענדעניש איבערגעצלמט. סיאָמקע האָט גענומען אַרומטאַנצן איף דער ערד, אויסזוכנדיק אַ מער באַקוועמע פּאָזע. די אַלטיטשקע האָט איף אים אַ וואָרף געטאָן אַ בליק און האָט ניט איפּגעהערט צו לייענען.

— איך וויל אייך זייער זען, כּדי צו געבן אייך אַ געוויסע גייסטיקע מתּנה פֿאַר אייער טובֿה ווען, ד. ה. צו טרייסטן זיך מיט אייך מיט דעם געמיינזאַמען גלויבן, מיט אייערן און מיט מיינעם.

סיאָמקע האָט, ווי אַן עפּעטער הייה, הייך אַ געניץ געטאָן, זיין הבֿר האָט אַ וואָרף געטאָן איף אים מיט פֿאַרוואורף זיינע בלויע אייגן און האָט נידעריק אַראָפּגעלאָזן זיין צעפּולדטן קאָפּ, וואָס איז געווען אינגאַנצן אין שטויב.

די אַלטיטשקע האָט, ניט איפּהערנדיק צו לייענען, אויך שטרענג אַ קוק געטאָן איף סיאָמקען, און דאָס האָט אים צעטומלט. ער האָט אַ פּיר געטאָן מיט דער נאָז, האָט איבערגעקרימט די אויגן און — וועלנדיק, משמעות, פֿאַרגלעטן דעם איינדרוק פֿון זיין געניץ — האָט ער טיף און פֿרום אַ זיפֿץ געטאָן.

עטלעכע מינוט איז אַריבער רויק. דאָס פֿאַרשטענדלעכע און מאָנאָטאָנע לייענען האָבן געווירקט באַרויקנדיק.

„דען גאָטס צאָרן עפֿנט זיך פֿון הימל איף יעדעס אומגליק און...“

— וואָס פֿאַרלאַנגסטו? — האָט די לייענערין פּלוצלונג אויסגעשריען איף סיאָמקען.

— גאָ...גאָרנישט! לייענט, זייט מוחל, ווייטער, — איך האָב... האָט ער געהאַרכזאַם ערקלערט.

— פֿאַרוואָס טשעפּעסטו די קלאַמערס מיט דיין שמוציקער לאַפּע. — האָט די אַלטע זיך געבייזערט.

— וויל ס'איז טשיקאַווע... וויל — די אַרבעט איז זעלטן

פֿײַן. און איך פֿאַרשטײ האָס — איך האָב אַ ידיעה אין שלאָ-
סערײַ... אָט האָב איך עס באַטאַפּט.

— הער! — האָט די אַלטיטשקע טרוקן באַפֿױלן. — זאָג מיר־
װעגן װאָס האָב איך דיר געלײענט?

— האָס — אַדרבא! — איך פֿאַרשטײ דאָך...

— נו, איז זאָג...

— אַ פּרײדיקט... אַ מוסר־השׂכּל, הײסט עס, מכּוח אמונה, און
איך מכּוח אומערלעכקײט... גאָר פּשוט און... אַלץ איז ריכטיק!
ס'גיט אַזױ אַ צופּ פֿאַרן האַרצן.

די אַלטיטשקע האָט טרױעריק אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און
האָט אונז אַלעמען באַקוקט מיט פֿאָרװאָרף.

— פֿאַרפֿאַלענע... שטײנער זײַט איר... גײט אַרבעטן!

— די איז, הײסט עס... קענטיק, אין כּעס געװאָרן? האָט
מישקע מיט אַ פֿאַרשולדיקטן שמײכל דערקלערט.

און סיאָמקע האָט זיך געגעבן אַ קראַץ, האָט אַ געװעץ גע-
טאָן און, נאָכקוקנדיק נאָך דער באַלעבאָסטע, װאָס איז אַװעק אי-
בער דעם שמאָלן שטעגעלע פֿון גאָרטן און זיך ניט אומגעקוקט,
האָט ער פֿאַרקלערטערהײט אַרױסגערעדט:

— די קלאַמערלעך זײַנען בײַ דער צדקנית זילבערנע...

און ער האָט זיך צעשמײכלט מיטן גאַנצן פּרצוף, גלײַך ער
װאָלט פֿון עפּעס פֿאַראױס געהאַט גענאָסן.

איבערגענעכטיקט אינם גאָרטן לעבן די חורבות פֿון באָר, װאָס
מיר האָבן פֿאַרן טאָג שױן אינגאַנצן געהאַט צעשטערט, האָבן
מיר אױף מאָרגן אַרום האַלבן טאָג אױסגערײניקט דעם ברונעם,
האָבן זיך אױסגעװײקט אין װאַסער, אײַנגעריכט אין שמוץ און,
װאַרטנדיק אױף געצאָלט, זײַנען מיר געזעסן אױפֿן הױף לעבן
גאַניק, גערעדט אײנע מיט די אַנדערע און געמאָלט זיך אַ זאַטן
מיטאָג און אַן אָװנברױט אין דער נאָענטער צוקונפֿט; פֿאַרטראַכטן
זיך, װידער, און אַ מער װײַטערער צײַט האָט קײנער פֿון אונז ניט
געהאַט קײן חשק...

— נו, פֿאַרװאָס גײט זי נאָך ניט, די אַלטע מכשפֿה, צו אַלדי

טיוּל? — האָט זיך סיאָמקע אומגעדולדיק און מיט אַ האַלבן קול געבייזערט. — געפרעגט, צי וואָס?

— אָהאָ, ווי ער זידלט זיך! — האָט מישקע מיט פאָרוואורף אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. — און צו וואָס, אַ שטייגער, זידלט ער זיך? די אַלטיטשקע איז אַן אמתער געטלעכער מענטש. און ער זידלט זי. אַ כאַראַקטער אַזאַ ביי אַ מענטשן....

— האָסט שוין באַטראַכט... — האָט זיין חבר געזאָגט איראָניש.— סטראַשידלע... פון גאָרטן...

דער אָנגענומענער שמועס פון די פריינד איז דורך דעם אָנקומען פון דער באַלעבאָסטע איבערגעריסן געוואָרן. זי איז צוגעגאַנגען צו אונז און, אויסשטרעקנדיק די האַנט מיט געלט, האָט זי מיט פאַראַכטונג געזאָגט:

— נעמט אין... טראָגט זיך. כ'האָב אייך געוואָלט אָפּגעבן די באָד, איר זאָלט זי צעזעגן אויף האָלץ, זייט איר עס אָבער ניט ווערט.

ניט פאַרדינט דעם כבוד צו צעזעגן די באָד, וואָס אין דעם האָבן מיר זיך, אַגב, ניט גענייטיקט, האָבן מיר שווייגנדיק גענומען דאָס געלט און זיינען אַוועק.

— אַך, דו, אַלטע מכשפה! — האָט סיאָמקע אָנגעהויבן ווי נאָר מיר זיינען אַרויס פון טויער. — נאַ-דיר גאָר! מיר זיינען ניט ווערט! געפגרטע זשאַבע! אַנו, ריפּע איצט איבער דיין בוך....

אַריינגעריקט די האַנט אין קעשענע, האָט ער פון איר אַרויסגעצויגן צוויי גלאַנציקע מעטאַלענע שטיקלעך און האָט זיי אונז באַוויזן מיט טריומף.

מישקע האָט זיך אָפּגעשטעלט, האָט נייגעריק איבערגעצויגן דעם קאָפּ פאָרויס און אינדערהויך צו סיאָמקעס אויפגעהויבענער האַנט.

— אָפּגעבראָכן די קליאַמערלעך? — האָט ער פאַרוואונדערט געפרעגט...

— זיי זיינען סאַמע... זילבערנע!... אַפילו ווער עס דאַרף ניט — וועט געבן אַ רובל.

— אַך, דו! ווען האָסטו עס געפּאַקט? באַהאַלט... פון אַ זינד...

— כ'וועל טאַקע באַהאַלטן...

מיר זיינען שווייגנדיק ווייטער געגאַנגען איבערן גאַס.

— געשייט... — האָט מישקע געזאָגט פאַרטראַכט צו זיך אַליין. — גענומען און אָפּגעבראָכן... נ־יאָ... און דאָס בוך איז אַ גוטס... די אַלטע... וועט זיך, וואַרשיינלעך, אויף אונז באַליידיקן...

— ניין... וואָס פעלט דיר אײן! זי וועט נאָך אונז רופן צוריק און וועט נאָך געבן אויף טיי... — האָט סיאָמקע געהוזקט.

— און וויפל ווילסטו פאַר זיי?

— דאָס לעצטע — ניין גריוונעס. קיין גראָשן לאָז איך ניט אַראָפּ... כ'קאָסט זיך אַליין טייערער... די זעסט — צעבראָכן אַ באַנגל!

— פאַרקויף מיר... — האָט מישקע שעמעוודיק געפרעגט.

— דיר? וואָס — די ווילסט זיך איינשאַפן שפּאַנקעס?... קויף, גוטע שפּאַנקעס וועלן אַרויסקומען... טונקט אָנגעמאָכטן צו דיין פּרצוף.

— ניין, באמת, פאַרקויף! — און מישקע האָט אַראָפּגעלאָזט דעם טאָן פון זיין בקשה...

— קויף, זאָג איך... וויפל גיסטו?

— נעם... וויפל קומט דאָרטן אויס אויף מיין חלק?

— אַ רובל מיט צוואַנציק...

— און וויפל ווילסטו פאַר זיי?..

— כ'לעבן, לאָז אַראָפּ... פאַר אַ פריינד!

— יאָלד געבראָטענער! אויף וואָסערע כפרות דאַרפסטו זיי?

— אָבער וואָס אַרט עס דיך, פאַרקויף...

ענדלעך איז דער מסחר געשלאָסן געוואָרן, און די קליאַמערלעך זיינען אַריבער צו מישקען פאַר ניינציק קאָפּיקעס.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט זיי גענומען דרייען אין די הענט, אָנגעבויגן דעם פּאַטלאַטן קאָפּ און צונויפגעקנייטשט די ברעמען און שאַרף באַטראַכט די צוויי שטיקלעך זילבער.

— טשעפּע זי אָן אויף דער נאָז... — האָט אים סיאָמקע געעצהט.

— צו וואָס? — האָט מישקע ערנסט דערווידערט. — כ'וועל זיי אַוועקשלעפּן צו דער אַלטער. אָט, הייסט עס, אַלטיטשקע, האָבן מיר אומגערן פֿאַרכאַפּט די האָזיקע שטיקלעך, איז... שטעל זיי ווידער... אַוועק אויף זייער אָרט... טאַקע צו יענעם בוך... דו האָסט דאָך זיי אָבער אויסגעריסן מיט די פֿלייש... איז ווי וועט איצטער זיין?

— הי רעכנסט טאַקע, טייוול איינער, אויף אַן אמת אַוועקצו־טראָגן? — האָט סיאָמקע פֿינאַנדערגעעפֿנט דעם מויל.

— ווי דען?.... פֿאַרשטייסט, אַזאַ בוך... דאַרף מען זען, עס זאָל בלייבן פֿולקום גאַנץ... אָפּברעכן פֿון אים פֿאַרשיידענע שטיקלעך טויג ניט... און די אַלטיטשקע וועט זיך אויך... באַ־לייזיקן... און זי דאַרף דאָך שוין שטאַרבן... אָט וועל איך, הייסט עס.... איר וועט אויף מיר, ברידער, וואַרטן ביי אַ מינוט... און איך קום באַלד צוריק....

און איידער מיר האָבן באַוויזן אים אײַנצוהאַלטן, איז ער מיט גרויסע טריט פֿאַרשוואונדן געוואָרן הינטערן ראָג....

— אָט איז עס אַ וואָרעם פֿין אַ מענטשן! אַ שטיק בלאָטי־קער שליים! — האָט סיאָמקע געכעסט, באַנעמענדיק דעם תּוך פֿין דעם פֿאַקט און זיינע מעגלעכע רעזולטאַטן.

און איבער יעדן צווייטן וואָרט זיך שרעקלעך געזידלט, האָט ער מיך אָנגעהויבן צו איבערצייגן:

— האַידאַ, שנעל! ער וועט אונז פֿאַרשיטן... כ'לעבן, ער מוז שוין איצטער זיצן, מן הסתּם, די הענט אויף אַהינטער... און די אַלטע מכשפה האָט שוין געווים געשיקט נאָך דעם וועכטער!... אָט האָסטו דיר, האָב צו טאָן מיט אַזאַ פֿאַסקודניק! נישקשה, ניט פֿאַר דיינע מעשים־טובים וועט ער דיך אַריינפּאַקן אין טורמע! ניין! אָט איז אַ נידערטרעכטיקער מענטש!? וועלכע געמיינע באַשעפֿעניש וואָלט זיך אַזוי באַגאַנגען מיט אַ חבר? אַך, גאָט! נו, זיי־נען עס איצט מענטשן אויף דער וועלט! הע, טייוול, וואָס האָסטו זיך צעלאָזן! דו וואַרסט? וואַרט, דער טייוול זאָל אייך אַלע־מען כאַפּן, שווינדלער! טפֿו, פֿאַרפֿלוכטע! גייסט ניט? נו, איז...

פאַרשפּראָכן מיר עפּעס אומגלויבלעך עקלהאַפטס, האָט סיאָמ־קע מיט פאַרביטערונג מיר אַ שטויס געטאָן מיט דער פויסט אין זייט אַריין און איז שנעל אַוועקגעגאַנגען...

מיר האָט זיך געוואָלט וויסן, וואָס טוט מישקע מיט אונזער געוועזענער באַלעבאָסטע, און איך האָב זיך שטיל געלאָזט גיין צו איר שטוב. איך האָב ניט געטראַכט, אַז איך בין אויסגעשטעלט אויף עפּעס אַ סכנה אָדער אומאָנגענעמלעכקייט. און איך האָב קיין טעות ניט געהאַט.

צוגייענדיק צום שטוב און צולייגנדיק אַן אויג צו דער שפּאַרונע אין פאַרקאַן, האָב איך דערהערט און דערזען בלויז פאָלגנדיקס: די אַלטע איז געזעסן אויף די טרעפּלעך פון גאַניק, האָט געהאַלטן אין די הענט די מיט די „פלייש אויסגעריסענע" קליאַמרעלעך פון איר ביכל און דורך די ברילן האָט זי פאַרשנדיק און שטרענג געקוקט אויף מישקען, וואָס איז געשטאַנען צו מיר מיטן רוקן...

ניט געקוקט אויף דעם שטרענגן און טרוקענעם גלאַנץ פון אירע שאַרפע אויגן, האָט זיך אין די ווינקלען פון אירע ליפּן געבילדעט אַ ווייכער הויט־פאַלב; ס'איז געווען קענטיק, אַז די אַלטע וויל פאַרבאַהאַלטן דעם גוטן שמייכל, — דעם שמייכל פון פאַר־געבונג.

פון הינטער דער אַלטערס רוקן האָבן עפּעס געקוקט דריי פּרצופים: צוויי פרייש, איינער אַ רויטער, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט אַ בונט טיכל, דער צווייטער מיט אַן אָפּגעדעקטן קאָפּ, מיט אַ בעלמע אויף דעם לינקן אויג, און פון הינטער אירע פּלייצעס האָט זיך אַרויסגערוקט אַ פיזיאָנאָמיע פון אַ מאַנספּיל, אַ קלינפּאָרמיקע, מיט גרויע באַקנ־באַרדן און מיט אַ טשופּרינע אויפן קאָפּ... די דאָזיקע פיגור האָט רק געפינטלט מיט בײדע אויגן, גלייך זי וואָלט געוואָלט זאָגן מישקען:

— צי אָפּ, ברודער, וואָס שנעלער!

— מישקע האָט געשטאַמלט און האָט געפּרוווט ערקלערן:

— ... אַזאַ זעלטן בוך, איר, זאָגט ער, זייט אַלע — בהמות און כּלבים... הינט. איך טראַכט טאַקע... גאָט — ס'איז ריכטיק! אַזוי

דאַרף מען זאָגן דעם אמת... מיר זיינען מגולים און פאַרדאַמטע מענטשן... אויסוואורפן. און ווידער צוריק טראַכט איך, מיר: די האַרינטע — איז אַן אַלטיטשקע, אפשר איז דאָס ביי איר בלויז אַ צייטפאַרטרייב — וואָס אָט־איז פאַראַן אַ בוך — און מער גאָר... איצט מכּות די קליאַמרעלעך... אַ סך וועט מען דען פאַר זיי געבן? אָבער צו דעם בוך — זיינען זיי אַ חפץ! האָב איך טאַקע אַ טראַכט געטאָן... לאָמיך אָקאָרשט, פאַרשטייסטו מיך, דערפרייען די הייליקע אַלטיטשקע און אָפּטראָגן איר צוריק דעם חפץ... אויסער דעם, האָבן מיר, דאַנקען גאָט, פאַרדינט אַ ביסל אויף צום לעבן. דאָט מיר אַ גוטן תמיד! כ׳וועל שוין גיין.

— וואַרט, — האָט אים די אַלטע אָפּגעשטעלט. — האָסט פאַרשטאַנען, וואָס איך האָב נעכטן געלייענט?....

— איך? ווי קום איך צו פאַרשטיין! כ׳הער טאַקע — דאָס איז ריכטיק... אָבער — ווי הער איך? ביי אונז זיינען דען פאַראַן אויערן פאַר גאָטס וואָרט? פאַר אונז איז עס ניט פאַרשטענדלעך... אַדיע...

— יאָ־יאָ! — האָט די אַלטע אויסגעצויגן. — ניין, וואַרט...

מישקע האָט זיך טרויעריק אָפּגעזיפצט איבערן גאַנצן הויף און האָט זיך גענומען טוישען אויף איין אָרט, ווי אַ בער. די האָזיקע דערקלערונג האָט אים, קענטיק, שווער געדריקט...

— די ווילסט, איך זאָל דיר לייענען נאָך?

— ממ... די חברים וואַרטן....

— שפּיי אויף זיי... ביסט אַ וואוילער יונג... וואַרף זיי אַוועק.

— גוט... — האָט מישקע מסכּים געווען.

— וועסט אַוועקוואַרפן? יאָ?

— כ׳וועל אַוועקוואַרפן...

— נו, אָט... ביסטו אַ חכם!... ביסט אינגאַנצן אַ קינד... און אַ באָרד האָסטו — אָט אַזאַ־אָ... כמעט ביזן גאַרטל... ביסט אַ באַווייבטער?

— אַן אַלמן... דאָס ווייב איז געשטאָרבן...

— און פאַרוואָס טרינקסטו? ביסטו דאָך אַ שיכּור?

— אַ שיכור... כ'טרינק.

— צו וואָס?

— איך טרינק? אוים נאַרישקייט טרינק איך. כ'בין נאַריש, ניי, איז טרינק איך. נאַטירלעך, אויב אַ מענטש וואָלט האָבן שכל... וואָלט ער דען זיך אַליין געטאָן שאָדן? — האָט מישקע געזאָגט מרה־שחורהדיק.

— האָסט ריכטיק געזאָגט... ניי, איז אָט, זאָמל שכל... זאָמל אויף און פאַרריכט זיך... גיי אין קלויסטער..... הער גאָטס וואָרט... אין אים ליגט די גאַנצע חכמה.

— האָס איז אמת... — האָט מישקע כמעט אַ קרעכץ געטאָן.

— און איך וועל דיר נאָך לייענען אַ ביסל... ווילסט?.....

— אדרבא...

די אַלטע האָט פון ערגעץ־וואו הינטער זיך אַרויס־אַקומען אַ ביכל, האָט זיך אין איר אַ גראַבל געטאָן, און דער הויף האָט זיך צעקלונגען מיט איר ציטעריקן קול:

— „בכן איז ניט צו פאַרגעבן ניט דיר, ניט קיין שום מענטשן, וואָס משפט אַ צווייטן. מחמת מיט דעם זעלבן משפט, וואָס די משפטסט אַ צווייטן, פאַרמשפטסטו זיך אַליין, ווייל משפטנדיק יענעם, טוסטו אַליין דאָס זעלבע!"

מישקע האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט זיך אַ קראַץ געטאָן אין דער לינקער פּלייצע.

— „ניט שוין־זשע, דענקסטו, מענטש, אַז דו וועסט אויסמיידן גאָטס משפט?"

— האַרינטע! — האָט מישקע טרויעריק גענומען ריידן, — כ'בעט איך זייער, לאָזט מיך אָפּ... כ'וועל בעסער אַ צווייטן מאָל קומען הערן... און איצט ווילט זיך מיר זייער שטאַרק עסן... און אין בויך פּוישט מיך אַזוי... פון אָוונט אָן האָבן מיר ניט געגעסן...

די האַרינטע האָט אַ שטאַרקן קלאַפּ געגעבן מיט דעם בוך.

— מאַרש! גיי! — האָט אָפּגעהאַקט און שאַרף אָפּגעקלונגען איבערן הויף...

— מיר דאַנקען געהאָרכזאַם!... — און ער האָט זיך שיער ניט געלאָזט לויפן צום טויער....

— נשמות אָן תשובה... חיהשע הערצער, האָט נאָך אים נאָכגעציִשעט איבערן הויף...

אין אַ האַלבע שעה אַרום זײַנען מיר געזעסן אין אַ טראַקטיר און געטרונקען טיי מיט בולקע.

— ווי מיט אַן עקבער האָט זי מיך געעקבערט... — האָט מישקע געזאָגט און צערטלעך צו מיר געשמייכלט מיט זײַנע ליבע אויגן.— איך שטיי מיר און טראַכט... אַך, רבונו־של־עולם! צו וואָס בין איך גאָר געגאַנגען? אויף צרות בין איך געגאַנגען... אָנשטאָט צו נעמען בײַ מיר די קליאַמערלעך און אָפּלאָזן מיך — האָט זי מיט מיר פאַרפירט אַ שמועס. אָט איז אַ מאָרנע פּאָלק! דו ווילסט זיך מיט זיי באַגיין מיט יושר, און זיי קערעווען אויף זייערס... איך זאָג איר מיטן גאַנצן האַרצן: אָט האָסטו דיר, האַרינטע, דײַנע קליאַמערלעך, זיי ניט אין כעס אויף מיר... און זי זאָגט: ניין, וואַרט, חי דערצייל אָקאָרשט, צו וואָס האָסטו זיי מיר געבראַכט! און דאָס גענומען ציען פון מיר אָדערן... כ'האָב זיך אַזש באַגאָסן מיט שווייס פון איר געשפּרעך... אויף מיין וואָרט.

און ער האָט אַלץ געשמייכלט מיט זיין אומענדלעך־זאַנפטן שמייכל...

סיאָמקע, אַן אָנגעבלאָזענער, אַ צעשייבערטער און אַ בייזער, האָט אים ערנסט געזאָגט:

— שטאַרב בעסער, ליבער גולם! אַניט וועלן דיך פליגן אָדער וואַנצן אויפעסן מיט די העוויות דײַנע...

— נו, נו! דו זאָגסט שוין איינמאָל! קום לאָמיר אויס־טרינקען צו גלעזעלעך... פאַר דעם, וואָס די זאַך האָט זיך גע־ענדיקט!

און מיר האָבן מונטערדיק אויסגעטרונקען צו גלעזלעך פאַר דעם ענדיקן זיך פון דעם קוריאָזן ענין.

אַ טעות.

(עפּיזאָד)

דער דעמיסיאָנירטער לערער, קיריל איוואַנאָוויטש יאַראָסלאַוצעוו, האָט, אָנשפּאַרנדיק זיך מיט דעם עלנבויגן אָן טיש און עגגצונויפפרעסנדיק די שליפן, געקוקט מיט די טעמפּע אויגן אויף די סטאַטיסטישע קאַרטלעך, וואָס זיינען געלעגן צעשאָטן פאַר אים, און האָט געפּרווט אַרויסשטויסן פון זיין מוח, וואָס איז געווען מיד פון אַרבעט, די פאָרשטעלונג, וואָס מע דאַרף איצט טאָן מיט די דאָזיקע פּינקטלעכע ביגעלעך פּאַפּיר?

דאָס איז אים בשום אופן ניט געלונגען. אין קאָפּ האָט טויב גערוישט, און אים האָט זיך געדוכט, אַז ער איז אָנגעגאָסן מיט עפּעס אַ געדיכטער און שווערער זאַך, וואָס דריקט שמערצלעך פון אינעווייניק אויף די אויגן, שטרעבנדיק זיך אַרויסצוגיסן אויף דרויסן. די ציפער מיט די קאַרטלעך זיינען דאָ פאַרשוואונדן געוואָרן פּלוצלונג, דאָ זיך באַוויזן און האָבן ווידער קאַלט און טרוקן עדות געזאָגט וועגן עפּעס; טיילמאָל האָבן זיי זיך פאַרקלענערט ביז פּיצעמאָנציקע צוקעלעך און פּלוצלונג זיינען זיי ווידער אויסגעוואַקסן אין גרויסע אויסטערלישע און איינגעדאַרטע פיגורן. קיריל איוואַנאָוויטש האָט נאָכגעפאָלגט זייער שפּיל און האָט געשפּירט, אַז ערגעץ טיף אין אים וואַקסט און פאַרמירט זיך אַ שווערער אומרויִקער געדאַנק. דער דאָזיקער געדאַנק איז נאָך אים ניט געווען קלאָר, נאָר ער וועט אומבאַדינגט ערשיינען, און דעמאָלט וועט אים זיין נאָך ערגער, ווי איצט.

דן לעצטע צייט האָבן אים די דאָזיקע געדאַנקען, וואָס האָבן

געדריקט אויף דער נשמה, גענומען אַליין מער פּאַ־פאָלגן. באַפאַרבנדיק אַליין מיט אַ טונקעלער פאַרב, האָבן זיי, פייכטע און קאַלטע, ווי האַרבסטיקע כמאַרעס, איבערגעלאָזן אויף דער נשמה אַ ראָסט פון קומער און טעמפּער גלייכגילטיקייט צו אַליין. ס׳איז געווען עפּעס פאַטאַלס אין דער דאָזיקער לאַנגזאַמקייט, מיט וועלכער די געדאַנקען האָבן זיך פאָרמירט אין דעם באַוואוסטזיין, און קיינמאָל איז אים מיט גאָרנישט ניט געלונגען צו פאַרהאַלטן זייער וואוקס און אַנטוויקלונג. ער האָט געמאַכט אַזעלכע פּרוון: ער איז אויפגעשטאַנען פון טיש, איז אַרומגעגאַנגען איבערן צימער און האָט געזונגען אָדער ער איז געגאַנגען צו עמעצן פון די באַקאַנטע, נאָר די געדאַנקען האָבן פאַרטיפט דאָס ליד און זייער אומעטום געקראָכן נאָך אים, ניט אָפּלאָזנדיק אים אויך מחוץ דעם הויז.

תחילת האָט ער עקשנותדיק געקעמפט מיט זיי, נאָר דערנאָך האָט ער דערזען, אַז דער דאָזיקער קאַמף וועט בלויז מיד מאַכן די נשמה, און וועט צו קיין שום רעזולטאַט ניט ברענגען, און אַז דער קאַמף פירט שטענדיק דערצו, אַז די געדאַנקען ווערן בילדלעכער און קלאָרער פון זיין דערווידערן זיי, און דריקן אים נאָך שטאַרקער. דעמאָלט איז ער אָפּגעטראָטן, און אַז ער פלעגט שוין פילן, אַז אָט גייען זיי, פלעגט ער זיך גלייך לייגן אויפן דיוואַן און, פאַרלייגנדיק די הענט אונטערן קאָפּ, פלעגט ער זיך אָן אַ קאַמף איבערגעבן אין זייער רשות.

אַזוי פלעגט ער בלייבן אויף צוויי, אויף דריי שעה, און טיילמאָל אויף גאַנצע נעכט גלייך. ווי צעהאַקט אויף צווייגן; דערביי פלעגט איין טייל, וואָס פלעגט פון אַ געוויסער צייט ווערן אַליין וויניקער, נאָכשפּירן עלנט און הילפלאָז דעם צווייטן טייל, וועלכן עס האָבן באַהערשט די דאָזיקע שווערע מחשבות, וואָס פלעגן צעטרייבן, אַזוי ווי מילשטיינער, אַלדאָס גוטע און ליכטיקע, וואָס איז דאָ אין לעבן, און אַליין, מיט וואָס די האָפענונג האָט אים באַשאָנקען — אין טרוקענעם, פאַרבלאָזן שטויב.

ער איז געלעגן און האָט עקשנותדיק געקוקט אויפן סופיט און האָט געהערט, ווי זיין האַרץ האָט געשלאָגן און ווי עס האָט

געקלאַפּט דער אומרו פון דעם זייגער אין צימער פון דער באַלעבאָסטעס וואוינונג: טאַק־טאַק! טאַק־טאַק! — האָט ריטמיש געשלאָגן דער זייגער און האָט אַזוי ווי באַשטעטיקט מיט זיין זיכערן און פעסטן קלאַנג די גערעכטיקייט פון דעם, וואָס די מחשבות האָבן מיט גוואַלד אָנגעבונדן קיריל איוואַנאָוויטשעס באַוואוסטזיין. ענדלעך האָט ער זיך צו זיי צוגעוווינט, ער פלעגט בלויז שפּירן אַן אומקלאָרן פּחד, בעת זיי פלעגן לאָזן וויסן, אַז זיי גייען אויף אים. דערנאָך איז דער דאָזיקער פּחד צייטווייליק פאַרשוואונדן, דערדריקט פון זייער אַרבעט, און דערנאָך פלעגט ער זיך אין אַ קורצער צייט אַרום ווידער באַווייזן.

נאָר באַווייזן פלעגט ער זיך שוין אין אַ נייער פאָרם — אין אַ פאָרם פון אַ אומעטיקער, אויף עפּעס וואַרטנדיקער, צושטייענדיקער שרעק, וואָס איז אַלץ מער געוואַקסן און האָט מיט אַלץ מער שפּאַנונג געוואַרט אויף עפּעס אַ שרעקלעכן פאַקט. קיריל איוואַנאָוויטשן האָט אויסגעוויזן, אַז אָט וועט זיך באַווייזן עפּעס האַרבס און טריומפירנדיקס, וועט זיך באַווייזן, אַוועקשטעלן זיך לעבן דיוואַן און, הראָענדיק, וועט עס כיטרע־בייז אַ זאָג טאָן:

— איך זע חאָך וועגן וואָס איר טראַכט. איך זע אַלץ; דער קלענסטער קנייטש פון אייער מאַרך איז מיר קלאָר. ווי אַזוינע איז האָס, מיין הער? און איר ווייסט, אַז דערפאַר קען מען אייך... — און ער וועט באַווייזן, וואָס מע קען טאָן מיט אַ מענטשן פאַר „דעם“.

פאָרשטעלנדיק זיך אַזאַ בילד, האָט קיריל איוואַנאָוויטש אויפגעציטערט און האָט רחמנותדיק געקוקט אויף דער טיר. די טיר איז געווען אַ דינינקע, אַ לייכט צעברעכלעכע און די זאַוויעסע איז געווען אַ הראָטענע. דעם באַזוך פון דעם אַלוויסנדיקן וועזן וועט זי ניט אָפּהאַלטן און קיין זאַך קען ניט אָפּהאַלטן זיין באַזוך. קיריל איוואַנאָוויטשן האָט זיך אויסגעדוכט, אַז דאָס וועזן וואָלט אַפילו דורכגעדרונגען דורך שטיינערנע ווענט. און וואַרטנדיק אויף אים, האָט ער געליטן און האָט אויפגעציטערט ביי יעדן גערויש, און זיך פאַרדעכטיק צוגעקוקט צו יעדן אומבאַקאַנטן מענטשן, — האָט געליטן און געשפּירט, אַז דער דאָזיקער או־

מעטפּלער פּחד וועט מיט יעדער איפּהיטערונג: זיינער אַליין שטאַר-קער און קלאַמערט אים אַרום אַליין פעסטער, און אַט, אַט וועט ער אויסוואַקסן, וועט אים איינשלינגען... און הנה האָט זיך שוין די פאַנטאַזיע אָפּגעשטעלט פאַר עפּעס, וואָס איז געווען טונקל און פול מיט גליווערדיקן גרויל.

ווי אַזוי קען מען זיך באַפרייען פון דעם אַלעם? — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געטראַכט אין די ליכטיקערע מאָמענטן, און האָט זיך אַליין געענטפערט: — אונטערוואַרפן זיך. זאָל ער מיך איינגאַנצן אַרומקלאַמערן, און דעמאָלט וועל איך אים אויפהערן צו שפּירן...

און דאָס מאָל האָט ער זיך אויך געווען געלייגט אויפן דיוואַן, נאָך פלוצלונג האָט ער דערהערט אַן איילנדיקן סקריפּ מיט דער טיר הינטער זיין רוקן, גיכע טריט און אַ מידן קול:
— איר זייט אין דער היים? נו, ענדלעך, געפינען איינעם!...
פּ-כו!

קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך אומגעקערט צום שטול און האָט דערזען דעם באַקאַנטן סטאַטיסטיקער, וואָס אין ביורא האָט ער גע-הייסן דער מינאָרער. ער האָט זיך געזעצט אויפן שטול און, דאַלטנדיק אין איין האַנט דאָס ווייסע היטל, האָט ער מיט דער צווייטער אָפּגעווישט פון שטערן די גרויסע טראָפּנס שווייס. דאָס געזיכט איז ביי אים געווען בלאָס און צעקאָרמשעט, די אויגן האָבן זיך אַנ-געצונדן און איינגאַנצן האָט ער געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ מענטשן, וואָס איז שרעקלעך מיד.

קיריל איוואַנאָוויטש איז צוגעגאַנגען צו אים און האָט אים שטאַרק, שוויגנדיק, געדריקט די האַנט. דער דאָזיקער מענטש האָט מיט זיין ערשיינען דערוויטערט דעם אָנפאַל פון די מחשבות.
— געלאָפן אין היץ, ווי אַ משוגענער, — קיינער ניטאָ — האָט דער מינאָרער, אַנדערש גערעדט — פיאָטר וואַסיליעוויטש באַבקין, געזאָגט. פאַרקוועטשט מיט צופרידנקייט די ליפּן און פאַר-זשמורעט די אויגן, האָט ער נערוועז אַ פיר געטאָן איבער זיי מיט אַ פינגער, אַזוי ווי ער וואָלט עפּעס אַראָפּגעטרייסלט פון די וויעס.

— וועמען דאַרפֿט איר? — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געוואָלט פֿרעגן, נאָר ער האָט ניט באַוויזן.

— אַט ווייסט איר גאָר וואָס... איך בעט אײַך, איר זאָלט זיך מער ניט אָפּזאָגן... ווײַל מער קען איך שוין ניט. צוויי גאַנצענע נעכט האָב איך זיך געעסקט, געטוט! דאָס איז מצד ליאַכאָווען און אַלע אַנדערע אַ חזירײַ... אָבער כ'האָב אײַך האָך ניט דערציילט, אין וואָס דאָ גייט... אַט דער... ווי הייסט ער?... קראַווצאָוו! איז אַראָפּ פֿון זינען... יאָ. שוין דער דריטער טאָג... רק ער רעדט און רעדט, אַפֿילו דער טײַוול אַליין פֿאַרשטייט אויך ניט, וואָס ער רעדט! אַגב, טיילמאָל ווייער באַוואָסטזיניקע און קלוגע זאַכן. נו, איז אַזוי... בין איך בײַ אים געווען צוויי טעג נאָכאַנאַנד און מער קען איך ניט... כ'בין שרעקלעך מיד. ער איז ווילד; אַז מע דערווידערט אים, וואַרפֿט ער זיך שלאָגן, און ערלויבן אים אַליין קען מען ניט. ער רעדט שרעקלעכע טיפּשות! ער האָט אָנגעהויבן שמירן די ווענט מיט שוכוואַקס... אויסגעטאָן זיך אַ נאַקעטער און רײַבט מיט דעם בערשטל די הוילע ברוסט. ער האַלט זיך פֿאַר אַ סימבאָל פֿון גוטסקייט און שלאָגט זיך. ס'איז קאָמיש און ס'איז אַ רחמנות.... און ס'פֿאַרמאַטערט. ס'קומט אַ דאָקטאָר. מען איז זיך משתדל וועגן אײַנאָרדענען אים אין שפּיטאָל, אָבער אַלץ גייט צו אַזוי לאַנגזאַם. און דער עיקר, וואָס מיר זײַנען אַלע שרעקלעך פֿאַרמעל און טרוקן! מע קומט, הערט איר, צו זיין, מע גיט אַ קוק אויף אים אין טיר־שפּאַלט, מע פֿילט מיט און מע גייט אַוועק. אַלע האָבן קיין צײַט ניט, אַלע זײַנען געוואָרן עפּעס אַזוי באַשעפֿטיקט. מער קען איך ניט, איך פֿאַרזיכער אײַך! גייט איר אָקאָרשט, ליבינקער, אַ? און ליזשין איז איך איצט האָרטן... איר, ווייס איך, זייט ווייניק באַקאַנט געווען מיט דעם האָדיקן אומגליקלעכן; נאָר ס'איז דען איצט ניט אַלץ איינס? ניט אַזוי? איר וועט גיין?

— יאָ, איך... אַוודאי. איך קען..... כאָטש שוין! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש לאַנגזאַם אויסגעצויגן.

— אַט טאַקע באַלד! — האָט דער מינאָרער אײַנדרינגלעך און אײַליק אויסגעשריען און האָט דערקלערט: דער־אָ ליזשין איז

געבליבן בלויז אויף דעם תנאי, אַז אין אַ פּאָר שעה אַרום זאָל מען אים אומבייטן... אויסגעצייכנט... גייט טאַקע! איר זייט אַ שטאַרקער, אײַך וועט עס ניט זײַן שווער. ווי אַזוי איז דאָס מיר שוין לאַנג ניט געקומען אויפן שכל, אַרײַנכאַפּן זיך צו אײַך?... כ'וואָלט זיך אַזוי ניט פאַרמאַטערט... נו, איז גייט איר?

— גוט... לאָמיר גיין...

דער מינאָרנער האָט זיך אויפגעהויבן פון שטול, האָט מיט אַ האַסטיקער באַוועגונג אַרויפגעוואָרפן אויפן קאָפּ דאָס היטל, האָט עס צורעכט געמאַכט און, עפענדיק די טיר, האָט ער זיך אומגעקוקט אויף קיריל איוואַנאָוויטשן.

דער לעצטער האָט פאַרטראַכט און לאַנגזאַם אָנגעצויגן אויף זיך דעם מאַנטל, האָט פאַרביסן די אונטערשטע ליפּ און האָט עקשנותדיק געקוקט אויף דעם מינאָרנס פים.

— איר ווייסט וואָס, יאַראָסלאַווצעוו? — האָט יענער רירעוודיק גענומען רײדן. — איר ווייסט דאָך זײַן קוואַרטיר? איז גייט, ליבער, אַליין, און איך וועל קומען גלײַך אַהין. אַ? גוט? נו, איז אַדאַנק אײַך! איר גלויבט דאָך ניט, נו, דער טײַוול ווייס, ווי הייט איך....

נאָר די לעצטע ווערטער פון זײַן פראַזע האָט קיריל איוואַנאָוויטש שוין ניט געהערט — דער מינאָרער האָט זיי אַוועקגעטראָגן מיט זיך טיף אין פּרוזדור, און דאָרטן זײַנען זיי פאַרהילכט געוואָרן פון דעם דינעם קוויטש מיט דער טיר, וואָס האָט צעמרייסלט קיריל איוואַנאָוויטשעס נערוון. פון דעם דאָזיקן קוויטש האָט ער אויפגעציטערט, האָט געמאַכט אַ קרענקלעכע גרימאַסע און האָט זיך אַראָפּגעלאָזן אויפן שטול, ווערנדיק געצוואונגען דערצו פון דער דריקנדיקער מישא, וואָס איז אויף אים אַראָפּגעפאַלן צוליב מינאָרנס מעלדונג מכּוח דעם טרויעריקן פאַקט.

ווי נאָר דער מינאָרער האָט געזאָגט קראַוצאָוס פאַמיליע, האָט קיריל איוואַנאָוויטש רעפּראָדוצירט פאַר זיך אַ פיגור פון אַ מענטשן פון מיטעלן וואוקס, אַ טרוקענע, אַ ווינקלדיקע, אַ נערוועזע, מיט שוואַרצע, שטענדיק אויפציטערנדיקע וואָנצן און מיט אַ ברענענדיקן, בלאָנדזשענדיקן בליק פון מאַנדל־פאָרמיקע שוואַרצע

אויגן. איבער דעם ווייסן, מיט קנייטשן־פולן שטערן פון דעם דאָזיקן מענטשן האָבן זיך שרעקלעך באַוועגט די געדיכטע ברעמען, וואָס האָבן דאָ אַרויסגעקלעטערט צו די האַרטע באַרשטיקע האָר, דאָ פּלוצלונג אַראָפּגעשפּרונגען און אינגאַנצן פאַרשטעלט די אויגנלעכער. בעתן ריידן פלעגט ער טיילמאָל צוהאַלטן איין ברעם — די לינקע, און צוקוועטשן זי מיט דעם לאַנגן פינגער פון דער לינקער האַנט; דאָס האָט ניט געשטערט, די צווייטע ברעם זאָל אַרויפקלעטערן צו די האָר, און דעמאָלט פלעגט זיך דאָס גאַנצע געזיכט זיינס אויסקרימען און אָננעמען אַ פיינלעך־שאַרפן אויסדרוק פון אַן אָנגעשטרענגטן באַגער אַריינצודרינגען ערגעץ טיף, דאָרטן, וואו אַנדערע קענען ניט דערגרייכן, און דערגיין דאָס, וואָס קיינער קען ניט דערגיין. די אויגן ווידער האָבן אין דער דאָזיקער צייט געוואָרפן פונקען, אין זיי איז געווען אַ גאַנצער ים אָדער פון אומעט, אָדער פון פיינלעכער באַגייסטערונג.

מע האָט אים שוין לאַנג געהאַלטן פאַר אַ אומנאָרמאַלן מענטשן, און יעדן טאָג פלעגט ער באַשטעטיקן די דאָזיקע מיינונג אויף זיך: היינט פלעגט ער אַרויסזאָגן דעם פאַרלאַנג צו לערנען זיך מאַטעמאַטיק, כדי צו דערגיין די חכמה פון אַסטראָנאָמיע; מאָרגן — אַוועקצוגיין אין דאָרף, כדי צו באַקומען אַ גלייכגעוויכט אין דער נשמה; אַוועקצופאָרן קיין אַמעריקע און וואַנדערן דאָרטן איבער די סטעפּעס מיט כמאַדעס פיך; אָנצוקומען אויף אַ פאַבריק, כדי צו אַנטוויקלען צווישן די אַרבעטער די טעאָריע פון סאָציאַליזם; צו לערנען זיך מוזיק, לערנען זיך אַ מלאכה, לערנען זיך מאָלן. די נייטיקייט אין דעם אַלעמען האָט ער שטענדיק דערוויזן זיכער און קלאָר, און אויב מע פלעגט אים אָפּרעגן, פלעגט ער עס דערווייזן מיט ווילדער היציקייט. אַלס הויפּט־יסוד פאַר זיינע פאַרלאַנגען פלעגט ער אַרויסשטעלן דאָס געפיל פון זעלבסטדערהיטונג.

—„אַז דו וועסט גאָרנישט ניט טאָן, וועסטו זייער נאַריש פאַרלוירנגיין פאַר מענטשן. אַלע בהמות טוען עפּעס, און איך בין דאָך אַ מענטש און דאַרף שאַפן!“ — האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש דערמאָנט אָן זיינע צוויי פראַזעס. פאַר די און אַנדערע רייד פון דעם מין פלעגט מען אים רופן „מעטאַפיזיקער“. ער האָט קיינמאָל ניט געקענט

ברענגען קיין שטרענג לאָגישע באַווייזן פאַר דעם אָדער יענעם בליק, האַנדלונג און פאַרלאַנג זיינעם, און האָט שטענדיק יוצא געווען מיט קורצע אַפאָריזמען אין דאָגמאַטישן טאָן, און פאַר דעם דאָ-זיקן אינטערעס צו אַזעלכע אַפאָריזמען האָט מען אים געהאַלטן פאַר אַ מענטשן, וואָס לעבט, קודם כל, צוליב דער הויכער פּראָזע. מע האָט זיך צו אים צוגעוווינט און מע האָט אויף אים ניט גע-לייגט קיין באַזונדער אַכט. מע האָט דערציילט, אַז ליאַכאָוו — זייער אַ געבילדעטער און קלוגער מענטש, אַ גרויסער באַאַמטער אין „אַק-ציז", האָט אים ליב געהאַט און האָט אים געהאַלטן פאַר אַ טאַלאַנטפולן מענטשן, נאָר אָן אַ באָדן און אַ גלייכגעוויכט צווישן די פּסיכישע רעסורסן און די פאַרלאַנגען. קיריל איוואַנאָוויטש האָט אויף אים אויך ניט געלייגט קיין אַכט און, באַגעגענענדיק זיך מיט אים, האָט ער זיך קיינמאָל ניט געפּרוווט קלאָר פאָרשטעלן, מיט וועמען ער האָט אַן עסק, און האָט זיך פולשטענדיק פאַרלאָזן אויף דער שפּירעוודיקייט און דער ריכטיקייט פונם בליק פון יענע מענטשן, וואָס האָבן קראַווצאָוון געגעבן דעם עפּיטעט פון אַן אומ-נאָרמאַלן און אַ פּסיכאָפּאַט.

נאָר איצט איז דער דאָזיקער קראַווצאָוו מיט אַמאָל געוואָרן פיינלעך אינטערעסאַנט. מיט אַ טאָג פינף צוריק איז קיריל איוואַ-נאָוויטש צוזאַמען מיט אים געפאָרן אין אַ שיפל, האָט גערעדט און האָט אויף אים קיין שום איבערגעווייניקלעכע זאַכן ניט באַ-מערקט. דוכט זיך, אַז ער איז געווען ווייניקער אויפגערעגט, איי-דער אַלעמאָל. און אָט דער זעלבער מענטש איז אַראָפּ פון זינען. און דעמאָלט זיינען זיי ביינאַנד געזעסן אין שיפל, און ער האָט מיט זיין אָפּגעהאַקטן סטיל, נאָר וואָגיק און פולקום קלאָר פאַר אים, פאַר קיריל איוואַנאָוויטשן, דערציילט, אַז דער דעמאָניזם, דער סימבאָליזם און אַנדערע קרענקלעכע פאָרמען פון געדאַנק זיי-נען אַווילדע רעאַקציע קעגן דעם פאַרשפּרייטן זיך פון דעם מאַ-טעריאַליזם, און אַז דער קרעדיט פון דעם מאַטעריאַליזם וועט באַלד און אומבאַדינגט אַרונטערגעריסן ווערן פאַר די אויגן פון אַלע דענ-קענדיקע מענטשן. קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך ווידער דערמאָנט אָן די מעטאַל-קלינגענדיקע פּראָזן:

— די סיבה, פֿאַרוואָס דער געדאַנק פֿון דער הײַנטיקער צײַט וואַקלט זיך — ליגט אין דער אויסצערונג פֿון דעם אידעאַליזם. די־יעניקע, וואָס האָבן אַרויסגעטריבן פֿון לעבן די גאַנצע ראָמאַנטיק, האָבן אונז אויסגעטאָן מוטער־נאַקעט; אָט פֿאַר־וואָס מיר זײַנען אײנע צו די אַנדערע געוואָרן טרוקן, האָבן אײנע די אַנדערע גענומען עקלען. מיר זײַנען נאָך פֿסיכיש ניט אַזוי געזונט, אַז מיר זאָלן ביזן סוף קענען אויסהערן דעם אמת און דאָס זאָל אונז ניט שאַטן. ווער ווייס, אפֿשר איז דער העכסטער אמת ניט נאָר ניט אומבאַקוועם, נאָר טאַקע פּשוט שעדלעך?

— „איז וואָס־זשע זאָגט איצט דער דאָזיקער מענטש, — איצט, בעת ער איז משוגע? און וואָס הייסט עס זײַן משוגע?"

קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך דערמאָנט, אַז עמעצער האָט דעפֿינירט משוגעת, אַלס טעטיקייט פֿון אַ וועלכער־ס'איז אײנגעשאַפֿט פֿון דער פּסיכיק, וואָס דאָמינירט איבער אַלע אַנדערע אײַנשאַפֿטן, און נאָך עמעצער — ווי אַ באַשעדיקונג פֿון דעם זכרון דורך אַ וואָ־סער־ס'איז פֿאַקט אָדער געדאַנק.

אים איז געקומען אויפֿן זינען די אײַנגעווייד פֿון עפּעס אַ פּרוזשיניקן מעכאַניזם: די מאַסן ספּיראַלע פּרוזשינעס ציִען זיך צו־נויף און ציִען זיך אויס און שטעקן אָן אײנע די אַנדערע מיט כּוח און באַוועגונג, און פֿון דער דאָזיקער באַוועגונג ווערט גע־באָרן דער געדאַנק. פּלוצלונג הייבט אײנע פֿון די פּרוזשינעס צוליב עפּעס אָן שטאַרקער פֿאַר די אַנדערע צוניפֿצוציִען זיך — ווערט צווישן די איבעריקע אַ פֿולקומער פּלאָנטער, ביז זיי נעמען ניט קײן גייעם טאַקט אָדער ביז זי נעמט ניט דעם אַלטן טאַקט. אָדער פּלוצלונג רײַסט זיך אַרײַן פֿון דרויסן אין זייער סיסטעם עפּעס שוועהרס, איבעראַשנדיקס, און פֿאַלט פּונקט אויף דער־אָ פּרו־זשינע, וואָס פֿאַרנאַטירט די פֿאַרגאַנגענהייט און אָט, אַ פֿריטשמע־לעטע פֿונם קלאַפּ, קען זי שוין מער ניט באַווײַקן עפּעס אַנדערש און נאַטירט איבּיק אײנעם און דעם זעלבן געדאַנק, ברענגט אַרויס אײנע און די זעלבע דערשײַנונג.

„— דאָס אַלץ איז זייער פּשוט און זייער נעבעכדיק. צו וואָס דאַרף מען עס, אַז אַ מענטש זאָל אַראָפּ פֿון זינען? ניט שוין־

זשע האָט ער אויף זיין חלק קנאַפּ אַנדערע קרענק און אומגליקן?" — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געטראַכט און האָט זיך דערמאָנט, אַז ער דאַרף גיין אַהין, צו דעם קראַנקן.

נאָר ער איז ניט אויפגעשטאַנען און איז ניט אַוועק, נאָר האָט ווייטער געטראַכט, זיצנדיק אויפן שטול, אין מאַנטל און אין היטל.

— און מאָמער איז ער איצט גאָר געוואָרן אַ זשעני?.... ס'איז דאָך באַוויזן געוואָרן, אַז זשעניען — זיינען משוגעים. קיינער האָט ניט דערציילט, ווי עס קומען אַרויס זשעניען. מעגלעך, אַז דורך אַראָפּגיין פון זינען, דאָס הייסט, דורך פאַרקנעכטן זיך צו דער אידעע אָדער די אידעע פאַרקנעכטן.....

קיריל איוואַנאָוויטש האָט אין זיך געשפּירט אַ פאַרלאַנג צו איבערחזרן יעדעס וואָרט עטלעכע מאָל, נאָר ער האָט עפּעס מורא געהאַט צו טאָן. די ווערטער האָבן אים אויך אויסגעזען, ווי פאַרשיידנפאַרביקע פלעקן, אַזוי ווי לייכטע וואָלקנס, וואָס זיינען צעשפּרייט איבער דעם גרענעצלאָזן רוים. ער פליט נאָך זיי, פאַנגט זיי און שטויסט זיי צונויף איינע מיט די אַנדערע; דערפון ווערט אַ פּאַס, אַזוי ווי אַ רעגנבויגן, און דאָס איז דער געדאַנק. ווען מע זאָל אים אַריינעמען אין זיך אַזוי ווי לופט און דערנאָך צוריק אויסאָטעמען, וואָלט ער גענומען קלינגען, און דערפון אַנטשטייט דאָס ריידן.

„האָך ווי איינפאַך דאָס איז אַלץ!" — און ער האָט אַ שמייכל געטאָן מיט צופרידנהייט — „די דעקאַדענטן — זיינען טיפזיניקע מענטשן. טיפזיניקע און שפּיציקע, אַזוי ווי נאָדלען, — זיי שניידן זיך אַריין אין דאָס אומבאַקאַנטע', — האָט ער אַ זאָג געטאָן מיט צופרידנהייט און האָט אַ כנאַק געטאָן מיט די פינגער.

די טיר האָט זיך אויפגעעפנט און אין דער עפענונג האָט זיך דורכגערוקט דער קאָפּ פון דער באַלעבאָסטע פון דער דירה.

— ער זיצט אַן אָנגעטאָנענער און לאַכט, און רעדט צו זיך אַליין... אויך אַ מלאכה!... דערלאַנגען דעם סאַמאָוואַר, אָדער איר גייט ערגעץ אַוועק?

די באַלעבאָסטע האָט גערעדט וואָרטשענדיק, אָבער קוקן האָט זי געקוקט ליבלעך. אויגן האָט זי געהאַט קליינטשקע, נאָר לעבע-

דיקע; פון זיי ביז די שליפן האָבן זיך אויסגעלייגט פאַלבן פון דינע קנייטשעלעך, און דאָס האָט זיי צוגעגעבן אַ שמייכלענדיקן גלאַנץ.

פון איר רייד האָט קיריל איוואַנאָוויטש דערשפּירט, ווי ער וואָלט זיך אָקערשט-ערשט אומגעקערט פון ערגעץ און איז זייער מיד.

— דעם סאַמאָוואַר? ניין... מע דאַרף ניט! — און ער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. — איך גיי אַוועק... אפשר ביז מאָרגן. איר ווייסט, מיינער אַ באַקאַנטער איז אַראָפּ פון זינען. ווי מיינט איר, וואָס קען עס זיין אַזוינס?

— וואָס טוט זיך דאָ, גאָט מיינער! איינער האָט זיך ניט לאַנג דערשאָסן, דער צווייטער איז אַראָפּ פון זינען... נו, האָט איר חברים!... אײַ-אײַ!... וואָס איז דאָס? — פרעגט איר? אַ נאַטירלעכע זאַך — גאָט וויל אַזוי.

— גאָט וויל? — האָט קיריל איוואַנאָוויטש אַרויסגערעדט פאַרטראַכט און האָט צוליב-עפּעס אַראָפּגענומען דאָס היטל פון קאָפּ. — דאָס איז, ווייסט איר, מאָדנע... זייער מאָדנע... יאָ!

— ווער איז עס אַראָפּ פון זינען, דער בלאָנדער, דער צעשויבערטער, אין די גרויע הויזן, אָדער יענער — דער פּייעלעכער, אין די גאָלדענע פענסנע? — האָט די באַלעבאָסטע געפרעגט.

אויף איר דיקן, צעקנייטשטן געזיכט און אין דעם טאָן פון איר פראַגע איז געלעגן אַ סך רחמנות, וואָס פון דעם איז קיריל איוואַנאָוויטשן געוואָרן אומעטיק.

— ניין, ניט די, כאָטש איר ווייסט ווער — דער שוואַרצער, אין דער פעלערינע, מיט דעם שטעקן און מיט די טאַנצנדיקע ברעמען, — האָט קיריל איוואַנאָוויטש ערנסט און שטיל געענטפערט און האָט דערשפּירט, אַז עס קיצלט אים אין האַלז און אין די אויגן באַווייזן זיך טרערן.

— כ׳האָב אַזאַ ניט באַמערקט. משמעות, אַז ער איז זעלטן געווען, כ׳האָב ניט באַגעגנט. גייט. אָבער קיין סך דאַרף מען דאָרטן ניט פאַרברענגען... ער איז געוואָרן אַזוי געל! — האָט די באַלעבאָסטע שטרענג געזאָגט.

קיריל איוואַנאָוויטש האָט ווידער אָנגעטאָן דאָס הוטל, איז אויפֿגעשטאַנען און איז שווײַגנדיקערהייט אַרויס פֿון צימער, אָנגעפֿילט מיט אַ טרויעריקן געפֿיל און מיט אַ מידקייט.

— פֿאַרמאַכט די טיר! — האָט אים די באַלעבאָסטע נאָכגעשריען.

מע דאַרף ניט! — האָט ער טרויעריק אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

ס'איז שוין געווען אַרום צען אַ זייגער אין אָוונט, נאָר די יולי־היץ איז נאָך ניט אַראָפּ — סיי די שטיינער פֿון ברוק, סיי די ווענט פֿון די בנינים, סיי דער לויטערער הימל האָבן מיט אים געעטעמט. די שטויביקע בלעטער פֿון די ביימער האָבן, אַריבערהענגענדיק זיך איבער די פּאַרקאַנעס, ניט גערוישט. אַלץ איז געווען אומבאַוועגלעך און האָט אויסגעזען אָנגעשטרענגט און געוואַרט אויף עפּעס אַ שטורם.

פֿון די אָפֿענע פֿענצטער פֿון דעם ווײַסן מויער האָט אויף קיריל איוואַנאָוויטשן אַ שטראָם געטאָן אַ כוואַליע צעפּלאָשעטע און אומהאַרמאָנישע קלאַנגען פֿון אַ קלאַוויר; זיי זײַנען געשפּרונגען אין אומאָרדענונג אין דער לופֿטן איבער זײַן קאָפּ. ער האָט אויפֿגעציטערט, זיך אָפּגעשטעלט און זיך אַרומגעקוקט, גלײַך ער וואָלט וועלן אַ קוק טאָן, וואָס טוט זיך מיט דער גאַס אין דעם דאָזיקן טומל. נאָר אַלץ איז געבליבן אומבאַוועגלעך, און די קלאַנגען זײַנען שוין געווען פֿאַרשוואונדן פּונקט אַזוי זאָרגלאָז, ווי זיי זײַנען געקומען.

— „ס'איז קורץ די עקזיסטענץ פֿון אַ קלאַנג!" — האָט אַ בליץ געטאָן בײַ קיריל איוואַנאָוויטשן אַ פֿרעמדער געדאַנק, און גלײַך ווי אַן עכאָ פֿון דעם געדאַנק האָט זיך אין אים צעגאָסן אַ שאַרפֿער פֿאַרלאַנג צו נעמען אויף אַ הויכן פֿאַלצעט עטלעכע רולאַדן אַ־אָ־ע־אָ־אַ! — ווי דאָס טוען די פֿאָלק־זינגערס. נאָר ער האָט דערשטיקט אין זיך דעם דאָזיקן פֿאַרלאַנג און איז אַוועק ווײַטער, אָנבייגנדיק דעם קאָפּ אונטער דעם שטראָם נײַע געדאַנקען און פֿלײַסנדיק זיך צו פֿאָרמירן זיי אין ווערטער, אין אײַנקלאַנג מיט דעם טאַקט פֿון די טריט. דערפֿון פֿלעגט יעדעס וואָרט אָפּ־

הילכן עתגעץ אינעווייניק, אין אים, ווי אַ זעץ אין אַ גרויסן פּויק. די האָזיקע מחשבות צום טאַקט פֿון די טריט האָבן ביי אים אַרויס=
גערופן אַ געפיל פון אָנגענעמער לייכטקייט און ליידיקייט אין ברוסט, אין בויך, אין גאַנצן קערפּער. ס'האָט זיך געדוכט, אַז די מוסקולן האָבן זיך צעשמאָלצן פֿון היץ און ס'זיינען געבליבן בלויז דינע, עלאַסטישע נערוון, וואָס זיינען געווען אָנגעשטימט מעלאַנ=
כאָליש=רויק, נאָר אויסוואַרטנדיק, ווי אַליין אַרום.

— „וועגן וואָס רעדט ער איצט און ווי טראַכט ער? — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געקלערט וועגן קראַוצאָון. — און וואָס וועל איך מיט אים מאַכן? פֿאַרשטיין אים איז, משמעות, אוממעגלעך.... נאָך וואָס=זשע דאַרף איך זיין לעבן אים?... און מיט וואָסערע מאָראַ=
לישע פֿאָנדן? אויס נייגעריקייט? אָדער אפשר איז מיר אויף אים אַ רחמנות, אָדער אַזוי, אויס פֿליכט?.... משוגעת — איז כמעט אַזוי ווי טויט. אויב ער איז נאָך ניט אינגאַנצן אַראָפּ פֿון זינען, וועל איך זיין ביי זיין גסיסה. ס'איז מערקווערדיק, וואָס אַ מענטש רופט אַרויס מער אויפמערקזאַמקייט צו זיך, בעת ער קומט אום, און ניט דאַמאָלסט, בעת ער איז געזונט און געפינט זיך ניט אין קיין שום סכנה! טיילמאָל באַמערקן מיר אַבסאָלוט ניט דעם מענטשן ביים לעבן, מיר אינטערעסירן זיך מיט אים לחלוטין ניט, און פּלוצלונג, בעת מיר דערהערן, אַז ער האַלט שוין ביים שטאַרבן, אָדער ער איז שוין געשטאָרבן, באַדויערן מיר אים, ריידן וועגן אים.... גליַיך דער טויט אָדער זיין דערנענטערן זיך דערנענטערט אויך אונז איינע מיט די אַנדערע. דאָ איז, קענטיק, פֿאַראַן אַ טיפֿער געדאַנק... אויב ס'איז נאָר ניטאָ אין דעם קיין גרויסער ליגן, צו וועלכן מיר זיינען פֿון לאַנגע צייטן צוגעוויינט, און דער=
פֿאַר באַמערקן מיר אים ניט. און אפשר, אָבסערווירנדיק דעם צווייטנס אומקום, דערמאָנען מיר זיך, אַז מיר אַליין מוזן אויך אומקומען און מיר באַדויערן זיך אַליין אין דער געשטאַלט פֿון דעם צווייטן. אין דעם איז פֿאַראַן עטוואָס שאַלקהאַפטיקס און, מעגלעך, מיאוסדיקס.... איבעריקנס, איז אויך אַלדאָס אַלטעגלעכע אין אונזער לעבן — שאַלקהאַפטיק און מיאוסדיק.... אָבער מיט=
לייד — איז גרויזאַם.... רחמנות ! און גרויזאַמקייט ! דאָס

זיינען האָך צוויי ווערטער לחלוטין פון איין מין!... די זיינען סינאָנימען לויטן געדאַנק! מע דאַרף אָנשרייבן וועגן דעם אַן אַרטיקל... זאָל זיין מיט אַ טעות ווייניקער".

פּאַראַלעל מיט זיין אַנטדעקונג האָט קיריל איוואַנאָוויטש רעמ־טאָווירט אין זכרון אַ געוויסן פאַל פון זיין לעבן אין דאָרף. עפּעס איינמאָל איז ביי אַ פויער אַריינגעפאַלן אין אַ גראָבן אַ קעלבל און האָט זיך צעבראָכן ביידע פאָדערשטע פיס. שיר ניט דאָס גאַנצע דאָרף איז זיך צונויפגעלאָפן קוקן אויף איר... דאָס קעלבל איז גע־לעגן אַזוי נעבעכדיק אויפן דעק פון גראָבן און, בלעקענדיק, האָט עס געקוקט אויף אַלעמען מיט גרויסע פייכטע אויגן און האָט זיך אַליין געפּרוווט אויפשטיין, נאָר איז ווידער געפאַלן. דער המון איז געשטאַנען אַרום איר און האָט מער אויס נייגעריקייט, איידער אויס מיטגעפיל, באַאָבאַכט אירע באַוועגונגען און האָט געהערט אירע קרעכצן. און ער האָט אויך געקוקט, הגם דאָס איז געווען ניט אינטערעסאַנט און זייער טרויעריק. פּלוצלונג האָט זיך פון ערגעץ באַוויזן דער שמיד מאַטווי, אַ הויכער, אַ שוואַרצער, אַ בייזער און אַן אויסגעשמיר־טער אין קוילן. די אַרבל זיינען ביי אים געווען פאַרקאַטשעט און אין איין האַנט האָט ער געהאַלטן אַ שווערע שטאַבע אייזן. ער האָט אַ וואָרף געטאָן אויף אַלעמען אַ שטרענגן בליק, פול מיט שווערן פאָרוואורף, פון די שוואַרצע אויגן, האָט אויך אַ קוק געטאָן אויף קיריל איוואַנאָוויטשן, און אָנכמורענדיק די ברעמען און אַ שאָקל געבנדיק פּלוצלונג מיטן קאָפּ, האָט ער הויך געזאָגט:

— שוטים! פון וואָס קלייבט איר דאָ פאַרגעניגן?

און דערנאָך האָט ער אַ פּאָך געטאָן מיט זיין שטאַבע און אַ זעץ געטאָן דער קעלבל אין קאָפּ אַריין! דער זעץ האָט אַפילו אָפּגעקלונגען טעמפּ און ווייך, נאָר דער שאַרבן האָט זיך דאָך צעשפּאָלטן, און דאָס איז געווען זייער שרעקלעך — דאָס קעלבל האָט מער ניט געבלעקעט און זיך ניט געקלאָגט אויף דעם ווייי־טאָג מיט די גרויסע פייכטע אויגן.... און מאַטווי איז זיך רויק אַוועק.

„אָט ווי דער דאָזיקער מאַטווי האָט מיטגעפילט! מעגלעך, אַז

פונקט אזוי וואָלט ער זיך אויך באַגאַנגען מיט אַ האַפּעניונגסלאָז־קראַנקן מענטשן. איז דאָס מאָראַליש, אָדער אוממאָראַליש?

— יאַראָסלאַוועוו! שטייט, וואוהין גייט איר? — האָט זיך דערהערט אַ הילכיקער רוף.

קיריל איוואַנאָוויטש האָט אַ ציטער געטאָן און האָט זיך אַרומגעקוקט. אויף דעם גאַניקל פון אַ וואויל הייזעלע איז, פאַררוקט די הענט אין די קעשענעס, געשטאַנען ליושין און געשמייכלט. דעמאָלט האָט קיריל איוואַנאָוויטש פאַרשטאַנען, אַז דאָ אייגנטלעך וואוינט דאָך קראַווצאָוו.

— איך גיי צו אייך.... דאָס הייסט, צו אים....

— אַהאַ! נו, אַדאַנק אייך טאַקע וואָס איר האָט זיך צוגעאײַלט, וואָרעם אַרבעט, דאַרפט איר וויסן זיין, האָב איך ביז איבערן האַלז, און אַלץ אײַליקע, כ'גיי אַפילו פון שטוב ניט אַרויס. דאָס האָט מיך דער מינאָרער אַרויסגעשלעפּט, ער האָט זיך פאַרבענקט נאָך קראַווצאָווס טיפע חכמות. אַלץ, הערט איר, רעדט ער! נאָר איצט האָט ער איינגעדרעמלט. דער דאָקטאָר האָט געזאָגט, אַז דערווײַלע איז עס ניט געפערלעך, ס'איז פשוט אַ שטאַרקע נערוון־איבערעגונג — ניט מער; איך האַלט אויך אַזוי. ער רעדט, וואָס אַן אמת, ניט אומזיניקער, ווי ער האָט שטענדיק גערעדט. אָבער שוין צופיל — דאָס איז ריכטיק. נו, איז ערלויבט מיר אָפּצוטראָגן זיך. ליאַכאָוו וועט משמעות קומען; זאָגט אים: דער דאָקטאָר איז געווען און האָט רעקאָמענדירט קאַלי, קאַלי און קאַלי.... צום ווידערזען.

ער האָט דערלאַנגט יאַראָסלאַוועוון די האַנט, יענער האָט זי שווייגנדיק צוגעדריקט און, פאַרהאַלטנדיק זי אין זיין האַנט, האָט ער שעפּטשענדיק געפרעגט:

— פון וואָס איז דאָס אים, לויט אייער מיינונג?

— פון וואָס? הם... ווי זאָל איך זאָגן? איר ווייסט, ער האָט דאָך שטענדיק געהאַט אַ איבערגעדרייט שרייפל אין קאָפּ... געווים, ס'איז געגעבן געוואָרן דער אַנטשיידענער שטויס... אַ וואָסער שטויס... ווער ווייס?

— אַז ער וועט וועלן טרינקען — גיט אים פון פלעשל, וואָס אויפן פענסטער, דאָס איז אויך אַ מין באַרויִקנדיק געווירץ, ווי קאַלי, אַ שטייגער. נו, כ'גיי! Addio!

ער האָט אַריבערגעוואָרפן איבערן האַנט דעם מאַנטל און איז אַוועק. קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך געוואָלט אים נאָכשרייען: „וואַרט!" — נאָר ליִזשין האָט זיך אין דערזעלבער צייט אַליין אומגעקערט אין גאַנג און האָט צוליב עפּעס אַרויסגערעדט מיט אַ שמייכל:

— מאָרגן וועט אַלץ געוויס קלאָר ווערן און מע וועט אים אַוועקשיקן.

און ווידער אַריבערגעוואָרפן דעם מאַנטל פון איין האַנט אויף דער אַנדערער, האָט ער שנעל געשפּרייזט איבער דער גאַס.

יאַראָסלאַווצעוו האָט אים נאָכגעקוקט און האָט גענומען טראַכטן, וואָס זאָל ער איצט טאָן: צי גיין אין צימער, וואו יענער ליגט, אָדער אָפּוואַרטן דאָ, ביז ער וועט זיך אויפכאַפּן און נעמען ריידן?

אים האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ווי נאָר קראַווצאָוו וועט זיך אויפכאַפּן, וועט ער תיכף אויסשרייען אויף אַ הויכער, קלינגענדי־קער נאָטע, באַלד נאָך דעם וועט ער נעמען ריידן שנעל און הויך, ווי עס ריידן די פּיפּיקע ווייבער, די מאַרקזיצערינס, און אַזוי, אַז חאָם וועט זיין ענלעך אויף אַ פּייקלען אין אַ פּויק.

ער האָט געטראַכט און איז געגאַנגען מיט אַן אָנגעבויגענעם קאָפּ, ניט אָפּגעבנדיק זיך קיין חשבון, וואוהין ער גייט, פאַרכאַפּט פלוצלונג פון עפּעס אַ פאַטאַלער רויִקייט. אַלע זיינע מחשבות זיי־נען פלוצלונג אַזוי ווי פאַרברענט געוואָרן און אויף זיין נשמה האָט זיך אַראָפּגעשאָטן ווייער אַש, — אַראָפּגעשאָטן און זיך באַדעקט מיט אַ וואַרעמען שיכט פון שטילן טרויער וועגן עפּעס....

דער עקלהאַפטער אַפּטייק־ריח האָט אים געצוואונגען אויפצי־וואַכן פּונקט אין דער צייט, ווען ער איז געשטאַנען פאַר דער טיר, וואָס האָט געפירט אין אַ קליין צימערל, אין וועלכן עס האָט געהערשט אַ כאַאָטישע אומאָרדענונג: די בענקלעך זיינען געווען אָפּגערוקט אויפן מיטן צימער און זיינען געשטאַנען אין אַן אומרעגלמע־

סיקן האַלבקרייז פאַר דעם בעטל. אויפן דיל האָבן זיך געוואַלגערט פאַרשיידענע פאַפּירלעך, ביכער, בלאָטיקע שערבלעך פון אַ טעלער, אַ רויטער געשטריקטער שאַל און אַ לעדערן זעקל. פאַר דעם בעטל איז געשטאַנען אַ קיילעכיקער טיש מיט אַפטייק־פלעשלעך און אַ גלאָז שיטערע טיי. איבער דער ברעט פון טיש האָט מען ניט געזען דעם קאָפּ פון דעם מענטשן, וואָס האָט זיך רויִק אויסגעצויגן מיט דער ברוסט אַרויף אויף דעם בעטל. איין פענסטער פון צימער איז געווען פאַרהאַנגען מיט אַ בלויער שמאַטע, דער צווייטער איז געווען פאַרשטעלט מיט סלאָיִקלעך בלומען, און דורך זיי האָבן זיך אינם גערטל פאַרן הויז געזען קוסטעס שטעכלקעס, אַקאַציעס און בעז.

שנעל אַרומגעקוקט האָט אַלץ, האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש אויפגעהויבן אויף די שפּיץ־פינגער, האָט אויפגעהויבן אין דער הויך דעם טייט־פינגער פון דער רעכטער האַנט, אַזוי ווי וואָרענענדיק זיך אַליין פאַר עפּעס, און האָט זיך געלאָזן גיין צום בעטל, פאָכנדיק בעת־מעשה ריטמיש צום טאַקט פון די באַוועגונגען פון דער לינקער האַנט. צוגייענדיק צום טיש, האָט ער זיך אָנגעבויגן איבער אים און, איינהאַלטנדיק דעם אָטעם, האָט ער געכאַפּט אַ קוק אויף דעם קראַנקנס געזיכט.

דאָס געזיכט איז שטאַרק אויסגעצערט געוואָרן פון זינט יענער צייט, ווען קיריל איוואַנאָוויטש האָט אים געזען צום לעצטן מאָל, נאָר ניט מער. בכלל אָבער איז דאָס געזיכט געווען רויִק ווי ביי אַלע שלאָפעדיקע מענטשן. קיריל איוואַנאָוויטש האָט לייכט אָפּגעאָטעמט. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז די דאָזיקע קראַנקהייט האָט אַרויסגעלייגט אויף קראַוצאָווס געזיכט עפּעס אַ העסלעכן שטעמפּל, האָט אים אויסגעקרימט, צעבראָכן. און ער איז אַוועק שמייכלענדיק און איז געווען אין דער העכסטער מאָס צופרידן מיט זיין טעות. אים איז געווען געפעלן, וואָס דאָס אַלץ איז אַזוי פשוט.

אָבער פלוצלונג, אָפּקערנדיק זיך אָן אַ זייט, האָט ער דערזען, אַז פון וואַנט קוקט אויף אים עמעצנס אַ בלאַס, אויסגעקרימט געזיכט מיט אַ שרעקלעכן שמייכל, מיט צוגעזשמורעטע אויגן און

טרייסלט זיך אינגאַנצן פֿון איינגעהאַלטענער אויפֿרעגונג. אויך אין הייך מיט דעם געזיכט איז געווען אויפֿגעהויבן אַ האַנט מיט אַן אויסגעשטרעקטן טייט-פֿינגער, — די האַנט האָט אַזוי ווי געדראָט קיריל איוואַנאָוויטשן און צוזאַמען מיט דעם געזיכט איז זי געווען פֿול מיט כיטרע-בייזן טריומף איבער אים.

אָבער קיריל איוואַנאָוויטשעס אָדערן האָט זיך צוזאַמען מיט דעם בלוט צעגאָסן אַ קאַלטער אומעט, וואָס האָט פֿאַרקלעמט זיין האַרץ מיט אַ פֿאַרגעפֿיל פֿון עפּעס אַ פֿאַטאַלער זאַך, וועלכע מע קען ניט אָפּווענדן, און, דערדריקט פֿון איר, האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט אויפֿן בענקל. דערנאָך האָט ער דערשפּירט, אַז אונטער דער הויט פֿון דער לינקער זייט לויפֿן אויך און פּלאַצן באַלד עפּעס בלאָטערן אַזעלכע, און פֿון דעם איז אים געוואָרן קאַלט און אַזוי אומאָנגענעם עצבותדיק. ער איז ווידער אויפֿגעשטאַנען, האָט זיך געפּלייסט צו קוקן אויף יענער וואַנט, פֿון וועלכער מען האָט אים געדראָט, און האָט זיך מיט דריקנדיקן פּחד דערמאָנט, וואו ער האָט פֿריער געזען דאָס דאָזיקע צעקרימטע געזיכט, וואָס זיינע שטריכן זיינען אים געווען זייער שטאַרק באַקאַנט!

„ניט שוין-ושע איז עס טאַקע... אָט יענץ אַלוויסנדיק וועזן?"

פֿאַר קיריל איוואַנאָוויטשן האָט זיך פּלוצלונג אויפֿגעעפֿנט אַ פֿינצטערער תהום אָן אַ גרונד און אָן אַ ברעג, פֿול מיט פֿאַרמלאָזער, דריקנדיקער פֿינסטערניש. ער האָט אַריינגעקוקט אין אים און האָט זיך אויס פּחד געגעבן אַ וואָרף אויף צוריק, פֿעסט פֿאַרשמורענדיק די אויגן. אים האָט געצויגן אַראָפּ, און ער האָט דערשפּירט, אַז אויב ער וועט ניט עפֿענען די אויגן, וועט ער תיכף אַריינפֿליען אַהין, און וועט פֿליען אָן אויפֿהער, אָפּשטאַרבנדיק פֿאַר מורא און שפּירנדיק די דאָזיקע מורא אַלץ שטאַרקער מיט יעדער מינוט.

ער האָט אַ ציטער געטאָן, האָט שנעל אַ קוק געגעבן פֿאַר זיך און האָט פֿריי און לייכט אָפּגעאָטעמט: ער איז געווען דאָ, אין קראַווצאָווס צימער, און אונטער זיינע פֿיס איז געווען די דיל, אַ האַרטע דיל, אין וואָס קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך אויך איבערצייגט, דריקנדיק זי שטאַרק מיטן פֿוס. דעמאָלט האָט זיך אים

ווידער גליידנשאַפטלעך פאַרגלוסט נאָך אַמאָל אַ קוק טאָן אַהין, אויף דער וואַנט... אויפהייבנדיק זיך פּאָדזיכטיק פון שטול און אומקערנדיק זיך אין דערזועלבער צייט אויף אַהינטער, האָט ער אים דערזען, דעם האָזיקן געזיכט; נאָר איצט איז עס געווען בלויז אַ נעבעכדיקס, און מיט דעם אויסדרוק פון געשפּאַנטער, פּחד־פולער ערוואַרטונג איז עס אַזוי פאַרגליווערט געוואָרן. און דאָ האָט ער זיך דערקענט, דען דאָס איז ער אַליין טאַקע געווען אינגאַנצן פול מיט ערוואַרטונג און מיט שרעק.

— דאָס איז אַ שפּיגל... י־אָ־אָ! — האָט ער זיך אָנגעשטויסן און האָט דערזען, אַז די ראַם פון שפּיגל איז געווען פון דער הויך, פון רעכטס און לינקס פאַרשטעלט מיט אַ ווייסן האַנטעך, וואָס איז געהאַנגען איבער איר, און פון אונטן האָבן די פאַרשטעלט די רעמלעך פון די בילדלעך; די טאַפּעטן פון צימער זיינען אויך געווען ווייסע, — אָט פאַרוואָס דער שפּיגל איז ניט געווען קענטיק און האָט אים אַזוי געשראָקן. נאָר די האָזיקע ערפינדונג האָט אין אים ניט אומגעבראַכט דאָס טרויעריקע פאַרגעפיל — אַדרבא, האָט נאָך אַפילו געבראַכט מיט זיך עפּעס אַזוינס, וואָס האָט אונטערגעשטראָכן דאָס האָזיקע פאַרגעפיל. קוקנדיק אויף זיין בילד אין שפּיגל, האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש פאַרטראַכט.

— „דאָס גיי איך אַליין גאָר אַראָפּ פון זינען!“ — האָט ער זיך פּלוצלונג אינגאַנצן דורכגעדרונגען מיט דעם שאַרפן געדאַנק, וואָס האָט אַרויסגערופן אין זיין גאַנצן וועזן אַ קאַלטן שוידער און אַ שטילן נאָגנדיקן וויי, גלייך אַלע דיינע מוסקלען וואָלטן זיך אָנגעזאַפּט מיט פוילער קעלער־פייכטקייט. ער האָט געוואָלט שרייען, רופן צו הילף, און ער האָט שוין דערשפּירט, ווי ער האָט זיך שוין אָפּגעריסן פון דער ערד און ער פאַלט ערגעץ דורך די גליענדיקע שיכטן לופט. אין זיין ברוסט האָט אומדערטרעגלעך גענומען נאָגן; ער האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר איר מיט די הענט און האָט די שטאַרק גענומען רייבן. און אין קאָפּ האָט זיך געצאַפּלט אַ פאַרניכטנדיקער געדאַנק און, ניט פאַרטונקלענדיק אים, האָבן זיך געדרייט עפּעס נאָך אָפּגעריסענע שטיקלעך געדאַנקען.

ערינערונגען, אַ גאַנצער געווירבל, גלייך אין זיין מאַרך איז אַלץ געווען צעפּליקט, צעבראָכן, צעקאַליעטשעט און אַלץ וואָלט זיך צע־לאָפן אין אימה פאַר אים, פאַר דעם דאָזיקן גדאַנק וועגן משוגעת, וואָס האָט דעספּאָטיש אונטעריאָכט אַלץ, וואָס איז געווען ביז אים. ער האָט אויפגעעפנט דאָס מויל, האָט טיף אָפּגעזיפצט און, אַריינ־נעמענדיק אין זיך אומגעהייער פיל שמעקעדיקע לופט פון צימער, האָט ער אָנגעשטרענגט די ברוסט, כדי אַ געשריי צו טאָן.

— פּרא אָדם! מיאוסער פּרצוף! — האָט זיך דערהערט אַ שטימע פול מיט פאַראַכטונג און איראָניע; וואָס מאַכסטו פאַר אַ העוויות, בעת דו ביסט אַליין ניט מער, ווי אַ נידערטרעכטיקע גרי־מאַסע פון דער נאַטור? שפּיאָן! וואָס קען זיין געמיינער? פּ־פּ־אַ!....

קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך האַסטיק אומגעקוקט מיט דער אַרויסגעשטאַרצטער ברוסט אויף פאָרנט. אָנשפּאַרנדיק זיך מיט די אָרעמס אָן קישן און אונטערלענענדיק די גאָמבע מיט די דלאָניעס, האָט קראַווצאָוו געקוקט אויף אים פון בעטל אַפער מיט אָנגע־צונדענע אויגן, פול מיט גיפטיקער איראָניע און פיבערהאַפטן גלאַנץ. זיינע וואָנצעס האָבן כיטרע־בייז אויפגעציטערט און די ברעמען האָבן לאַנגזאַם אַרויפגעקלעטערט אַרויפצו, צו די באַרשטיקע האָר, וואָס האָבן זיך אויפגעשפּיצט אויפן קאָפּ. די ליפּן זיינען געווען אויס־געקרימט אין אַ איראָנישן שמייכל; ער האָט באַוועגט מיט די נאָז־לעכער; דאָס גאַנצע געזיכט זיינס האָט נאָכאַנאַנד אויפגעצוקט, בילדנדיק דאָ און דאָרט קרומע געמעלן פון קנייטשן, און ער איז געווען העסלעך און שרעקלעך.

— „אָט ווער ס'איז משוגע!“ — האָט קיריל איוואַנאָוויטש אויפ־געפלאַמט מיט אַ נייעם געדאַנק, און דער דאָזיקער נייער געדאַנק האָט פאַרניכט יענעם, וואָס האָט אים אונטערדריקט ביז דעם דאָזיקן מאָמענט.

— ער האָט אַרויסגעהויכט פון זיך אַ גאַנצן זייל לופט און האָט געשפּירט, אַז די גאַנצע קעלט און גרויל, וואָס האָט פאַר־שמידט זיין מאַרך, איז פאַרשוואונדן. אים איז געווען אומבאַ־שרייבלעך אָנגענעם צו קוקן אויף קראַווצאָווס צעקרימט געזיכט,

און וואָס מער ער האָט געקוקט, אַלץ קלערער האָט ער זיך דערקענט, אַלץ לייכטער איז אים געוואָרן אין ברוסט.

— „אָט וואָס ס'הייסט אַ משוגענער! — האָט ער אינערלעך אויסגעשריען. — אויף וועמען איז ער ענלעך?... אויף יענעם טייוול, וואָס איינער אַ היילִיקער האָט אים געפּאַקט אין זיין האַנטפּאַס און האָט אים דאָרט איבערגעצלמט און פאַרחתמעט אויף מאַטערנישן!"

דער דאָזיקער פאַרגלייך האָט נאָך מער אויפגעהויבן קיריל איוואַנאָוויטשן אין זיינע אויגן, און ער האָט טאַקע תיכּף, גלייך נאָך אים, מיט טיפן גלויבן אין זיך און מיט אַנטציקונג אַ טראַכט געטאָן:

— „צי דען איז עס ניט ריכטיק? צי דען איז אַ מענטש, וואָס זיין געדאַנק איז פאַרטונקלט פון משוגעת, פעיק אַ שפּריין צו טאָן אַזוי ברייט אין דער פאַרגאַנגענהייט אַריין נאָך דעם בילד, וואָס איז נייטיק פאַר זיין געדאַנק?"

און קראַוטצאָוו האָט אַלץ גערעדט אַזעלכע בייסיקע ווערטער און ניט אַראָפּגענומען די ברענענדיקע אויגן פון קיריל איוואַנאָוויטשן.

— הער, דו ביסט — אַ שפּיאָן!

קיריל איוואַנאָוויטש האָט גענומען אַ שטול, האָט אים צוגערוקט צום בעטל און האָט זיך אויף אים אַנידערגעזעצט מיט אַן אָנגענומען שמייכל, ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנט צו קראַוטצאָוון און געזאָגט:

— מאַרק דאַנילאָוויטש, וואָס איז מיט אייך? דאָס בין איך דאָך!

— נו יאָ, דאָס ביסטו! איך וויים, דו — דו ביסט אַ שפּיאָן און ביסט געקומען אָבסערווירן, וואָס איך טראַכט. כאַ—כאַ! דו וועסט ניט דערגיין, וועסט ניט אַנטדעקן קיין איין געדאַנק. און איך וועל זיי אַלע ראַטעווען, וואָרעם איך וויים, אין וואָס זיי נייטיקן זיך.... איך האָב פאַרשטאַנען!

— מאַרק דאַנילאָוויטש! — האָט יאַראָסלאַווצעוו געזאָגט מיט איבערצייגונג און מיט פרייד. — צי דען האָט איר מיך פאַרגעסן?

— דיך? פאַרגעסן? ניין, אַיך קען מען ניט פאַרגעסן, איר זייט אומעטום.... איר — דאָס זיינען פליגן, איר — דאָס זיינען

פרייסלעך, וואַנצן, שטויב, שטיינער פון די ווענט! אַז מע וועט אייך הייסן — וועט איר אָננעמען אַלערליי פאָרמען, איר וועט זיך פאַרקערפּערן אין אַלץ, וועט אַלץ אויספאָרשן... און וועט נאָכשפּירן, ווי אַזוי, וועגן וואָס און נאָך וואָס טראַכטן מענטשן. אָבער איר זייט פאָרט שוואַך! איך דערקען — בין מעכטיק. אין מיר ברענט אַן אומשטערבלעכער פייער פון שטרעבן צו העלדנטאַטן! און איך וועל אייך אַרויספירן פון דעם לעבן, ווי משה פון מצרים, אַרויספירן פון דער מיסטגרוב, וואו עס עטעמט זיך אייך אַזוי וואויל. כ'וועל אייך אַרויספירן און מיר וועלן קומען אין דעם צוגעזאָגטן לאַנד, וואו די לופט איז צו ריין פאַר אייך און וואו איר קענט דעריבער ניט לעבן. דאָרטן וועל איך אָנטרינקען מיינע ברידער פון דעם קאַסטאַלישן קוואַל פון פרייהייט און וועל אויפוועקן זייערע נשמות צו דער שאַפונג פון לעבן... צו די גבורות פון לעבן... צו דער אַלפאַרגעפונג פון לעבן און צו דער ווידערגעבורט פון די מענטשן! און איר וועט זיך יאָגן נאָך מיר, אַזוי ווי די עגיפּטער, און וועט פאַרשווינדן, דערטרינקען זיך, פאַרכלינען זיך אין דעם ים פון אייגענער נידערטרעכטיקייט און וועט געפינען דעם טויט! דען איר טראָגט אין זיך דעם טויט!

— „וועגן וואָס רעדט ער דאָס?“ — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געטראַכט, פאַרלירנדיק ביסלעכווייז זיין פרייד פון די פייערלעכע און הויכע ווערטער פון קראַוצאָון, וואָס זיינע אויגן האָבן אַרויסגעלאָזן שאַרפע, ליכטיקע שטראַלן, וועלכע האָבן געשטאָכן קיריל איוואַנאָוויטשן אין געזיכט און ברוסט ווי דינע, ברענענדיקע נאָדלען.

— „אַ! ער האָט דאָך געלייענט די קירכנפאַטערס... צו וואָס אייגנטלעך... אויגוסטינען און אָריגענעסן... און זלאַטאָאוסטן... יאָ... צו וואָס האָט ער דאָס געלייענט? ס'איז דען ניטאָ עפּעס אַנדערש וואָס צו לייענען? הייסט עס, ער איז שוין לאַנג...דאָס... זייער אַ קאָמישער מענטש!... וועגן וואָס רעדט ער? פּאַ! — האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש פּלוצלונג צעשטראַלט. — ער האָט מיך גערופן שפּיאָן — הייסט עס, אַז ער האָט אַ פאַרפאָלגונגס-מאַניע! ער האָט וועגן זיך: „איך בין אַזוי ווי משה!“ — הייסט עס, אַז

ער האָט אַ גרויסקייט־מאַניע! גאָט, ווי פּשוט דאָס איז אַלץ! וויסנשאַפֿט! זי איז שטענדיק ווי אַ פֿאַקל. אָרעמער מענטש!"

און קיריל איוואַנאָוויטש האָט דערשפּירט, אַז ער וועט תיכף זיך פֿונאַנדערוויינען אויס רחמנות צו קראַווצאָוון, וואָס איז ווידער געווען אַרומגעקלאַמערט פֿון דעם וואַרעמען און פֿריידפֿולן באַוואוסטזיין, אַז ער דענקט ריכטיק.

עפּעס אויסטערלישס איז געשען מיט זיין נעבעכדיקן געדאַנק: דאָ האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזן אין עפּעס אַ פֿינסטערער גרוב, פֿאַרלירנדיק די האָריזאָנטן; דאָ האָט ער זיך פּלוצלונג אויפֿגעהויבן ערגעץ־הויך און האָט פֿריי אַרומגעכאַפּט דעם ריזיקן רוים; דאָ איז ער געבליבן לאַנגזאַם און פֿויל, גלייך ער וואָלט געוואָרן אָפּגעשוואַכט; דאָ האָט ער האַסטיק געריסן זיך ערגעץ, פֿאַרטשעפּענדיק אויפֿן וועג אַ מאַסע פֿאַרשיידנאַרטיקע געגנשטאַנדן; און ווידער איז ער עפּעס אַזוי ווי געפֿאַלן אונטן און פֿאַרשוואונדן געוואָרן. דעמאָלט האָט קיריל איוואַנאָוויטש געשפּירט בלויז דאָס אומרויִקע קלאַפּן פֿון זיין האַרצן און מער גאָרנישט.

קראַווצאָוו האָט פּלוצלונג זיך אינאַגאַנצן צונויפֿגעקנוילט ווי אַ שלאַנג און זיך אַנידערגעזעצט אויף דעם בעטל, אין הוילע וועש, מיט אַן אָפֿענער ברוסט, אויפֿגערעגט און פֿייערלעך־פֿינסטער.

— דו הער־נאָר! איך וועל גיין און וועל זיי אַלעמען אויפֿרופֿן אין פֿעלד אַריין. דאָרטן וועלן מיר זיך אַלע צונויפֿזאַמלען, מיר אַלע, די אָרעמע אין גייסט, און אָרעמע אין גייסט וועלן מיר טרויעריק אַוועקגיין פֿון לעבן! אָבער פֿריי זיך ניט! און זאָלן זיך אַלע דייניקע ניט פֿרייען אויף אונזער מפּלה, הגם מיר אָנערקענען זי, דען מיר גייען אַוועק פֿון לעבן מיט צעבראָכענע האָפֿענונגס־פֿאַנצערס אין די הענט, און אָן דעם שוץ פֿון גלויבן, וואָס מיר האָבן פֿאַרלאָרן אין שלאַכט. מיר קערן זיך אום פֿול מיט כּוח צו שאַפֿן און באַוואָפֿנט מיט פֿעסטן גלויבן אין זיך, קיין שטאַרקערן געווער פֿון אים איז ניטאָ! פֿאַרשטאַנען? און מיר וועלן זיך אויך באַדעקן מיט פֿרישע בלומען פֿון חלומות וועגן גליק. וועסט מיך לאָזן אויף דעם דאָזיקן העלדנטאַט? דערפֿאַר, אַז איך וועל זיך אומקערן צום לעבן, וועל איך דיר דעם ערשטן מוחל זיין

און אין דיין נידערטרעכטיק האַרץ וועל איך צום ערשט אַריינ־הויכן אַ הויך פֿון איפּלעבונג. עי, דו שטיין! לאָז מיך!

„— וועמען וויל ער עס ראַטעווען און באַנייען?“ — האָבן זיך אין קיריל איוואַנאָוויטשעס קאָפּ לאַנגזאַם געדרייט די געדאַנקען.

— אים האָט שוין ווידער ניט באַנג געטאָן אויף קראַווצאָוון, ער איז אַפילו אויף אים אַ ביסל בייז געווען דערפֿאַר, וואָס ער האָט אָן אויפהער גערעדט זיינע פֿייערלעכע רייד, און ווייל זיי קלינ־גען קיריל איוואַנאָוויטשן אין קאָפּ, שטערן זיי אים צו כאַפּן אַ וועלכן ס'איז וויכטיקן געדאַנק. די מעשה פֿון דעם איז, וואָס אין קי־ריל איוואַנאָוויטשעס קאָפּ האָט זיך פֿלוצלונג אַליין באַפֿאַרבט אין פֿאַרשיידענע פֿאַרבן, ער האָט עס קלאָר געשפּירט און געזען: פֿאַר זיינע אויגן האָבן געשוועבט און זיך געדרייט קיילעכיקע פֿלעקן — געלע, בלויע, רויטע. זיי זיינען געווען פֿיל. זיי האָבן זיך אַלע שנעל געדרייט און פֿון זיי האָט זיך געריסן און האָט זיך בשום אופֿן ניט געקענט אַרויסרייסן איינער אַ העל־גרינער און פֿילצי־זאַנגדיקער פֿלעק. דאָס מוז זיין אומפּאַדיינגט עפּעס וועגן גלויבן. נאָר קראַווצאָווס שטימע האָט צעטרייסלט די לופֿט און אַליין האָט געציטערט, זיך צופּגעגאָסן, זיך געפּלאָנטערט צווישן זיך.

— אַך, ווי הויך! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש אויסגעשריען פֿאַר זיך מיט קומער. —! וואָס וויל ער? ע, פֿאַרזעניש! וואָס איז דאָס? — אַרויס פֿון לעבן?

קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך דערמאָנט אָן עפּעס אַ בילדל, אויף וועלכן ס'איז געווען אויסגעמאָלט אַ מענטש מיט אַ פּייפּעלע אין מויל. דער מענטש איז געשטאַנען אויפֿן ברעג טייך און האָט גע־שפּילט אויף זיין פּיפּעלע, און פֿון אַלע זייטן זיינען זיך צונויפגע־לאָפֿן צו אים מייז און ראַצן. דער דאָזיקער מענטש האָט גע־האָט עפּעס געמיינזאַמס מיט מאַרק קראַווצאָוון. לעכערלעך! און קי־ריל איוואַנאָוויטש האָט, וויגנדיק זיך אויפֿן שטול פֿון איין זייט אויף דער אַנדערער, זיך פֿלוצים צעלאַכט.

קראַווצאָוו האָט זיך אָפּגעוואָרפֿן אויף צוריק, האָט זיך אָנגע־שפּאַרט מיטן רוקן אָן וואַנט, און אָנבייגנדיק דעם קאָפּ אויף דער ברוסט, איז ער אַנטשוויגן געוואָרן.

— אָט... טריומפֿירט עס יודאַס! — האָט ער אַרויסגעפֿליסטערט הויך און האָט בייז געקוקט אויף קיריל איוואַנאָוויטשן.

יענער האָט אַ ציטער געטאָן און האָט דערשראָקן אויסגעשטעלט זיינע אויגן אויף קראַווצאָוון. זיי האָבן שווייגנדיקערהייט לאַנג באַטראַכט איינער דעם אַנדערן — קיריל איוואַנאָוויטש אויסוואַרטנדיק און ציטעריק, און קראַווצאָוו — פֿאָרשנדיק און פֿאַרוואָלקנט. קיריל איוואַנאָוויטש האָט דערשפּירט, אַז די שטראַליקע אויגן פֿון דעם קראַנקן ציִען אים צו זיך, און, אָנבייגנדיק זיך אויפֿן שטול, האָט ער זיך אָנגעלענט אָן בעטל לעבן קראַווצאָווס צופֿוסנס.

ס'איז געוואָרן שטיל. אויפֿן גאַס איז שוין געוואָרן פֿינסטערלעך, און פֿון די קוסטעס פֿון דעם גערטל וואָס פֿאַרן הויז האָבן זיך אויף די שויבן און אויף די פֿענצטער־ברעטער אויסגעלייגט אָוונט־שאָטנס. ענדלעך האָט פּלוצלונג קראַווצאָוו אַ שמייכל געטאָן און האָט שטיל געזאָגט:

— איך קאָן דאָך אייך.

— געוויס! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש פּאָזיטיוו אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט צוגעגעבן כמעט מיט געפֿליסטער: — רעדט עפּעס. וואָרעם אַזוי איז זייער שרעקלעך... ס'איז שוין נאַכט.

— ריידן? מיט אייך? איך קאָן דאָך אייך! — איר זייט — יאַראָסלאַווצעוו, אַ סטאַטיסטיקער? איר שעמט אייך איצט?

— איך? ניין, גאָרנישט. נאָר ס'איז שרעקלעך.

— יאָ! דאָס איז ריכטיק! שרעקלעך! האָט מורא פֿאַר דער צוקונפֿט! אין אים ליגט אייער סך־הכּל!

ביידע האָבן איצט גערעדט מיט געפֿליסטער און ביידע האָבן זיך געפּלייסט אַרויסצוריידן יעדע נייע פֿראַזע נאָך שטילער פֿאַר דער פֿריערדיקער. ניט געקוקט אויף דער פֿינסטערניש אין צימער, האָט קיריל איוואַנאָוויטש נאָך געזען קראַווצאָווס געזיכט און דעם חוזק־שמייכל אויף אים. אים האָט אַלץ שטאַרקער געצויגן צו דעם דאָזיקן מענטשן מיט די שטראַליקע אויגן.

— סך־הכּל, זאָגט איר? — האָט ער שווייַגנדיק אַ ווייַלע געפּרעגט. — וואָס איז דאָס?

דאָס איז אַ חשבון פון אַלע נבלות פון אײַער לעבן. אַן אָביעקטיווער חשבון, — האָט קראַווצאָוו אײַנדרינגלעך אַ שעפּטשע געטאָן. — איר מיינט, אַז מיט אײַער סטאַטיסטיק ענדיקט זיך אַלץ, אַ? ניין, מענטש, איר האָט אַ טעות. ס'איז נאָך פאַראַן אַ סטאַטיסטיק פון געוויסן, מיט איר פיר א י ך אָן! איך האָב ניט קיין רחמנות... און איך ווייס דעם ווערט פון אַ פאַקט! פון אײַך האָב איך שוין געמאַכט דעם חשבון!

— אַ מענטשן דאַרף מען ניט שרעקן! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש טרויעריק געבעטן דעם מיטשמועסער.

— אַ מענטשן־יאָ, אָבער אַ שפּיאָן — מוז מען! פאַרוואָס זייט איר אַ שפּיאָן? פאַרוואָס שפּירט איר מיך נאָך, ווי איך טראַכט? גאָט מייַנער, איך טראַכט דאָך נאָר! דערפון לייד איך דאָך, בלויז איך! טראַכטן איז דאָך אַפילו גאַנץ אָנשטענדיק, וואָרעם פון טראַכטענישן קומט דאָך אום דער מענטש פון זיך אַליין, און איר באַדאַרפט ניט פּטרן אײַערע קאָפּיקעס אויף אומצוברענגען אים!

קראַווצאָווס געפּליכטער האָט זיך פּלוצלונג איבערגעריסן, און אַ הויך וואָרט האָט אַ קלונג געטאָן, אַזוי ווי מעטאַל:

— גע־עלט! אַ, יאָ... איר ווילט געלט פאַר מיין פרייהייט צו טראַכטן? איר פאַרקויפט זיך? וויפל?

— הער־נאָר! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געזאָגט מיט אי־בערצייַגונג, נאָר שעפּטשענדיק. — שריי ניט, מע וועט דערהערן! זיי זייַנען שטענדיק נאָענט!

— מע וועט דערהערן?... און דו האָסט אויך מורא? אָבער פאַרוואָס? דו ביסט דאָך אַ מנוול, און דו מעגסט ריידן הויך, אַ?... הער־נאָר, לאָז מיך! איך גיי טאָן אַן אייַנפאַכע און נוצלעכע זאַך. דאָס איז אַ לעגאַלע זאַך, איך פאַרזיכער דיך. איך וויל אַרויספירן פון לעבן די אַלע מענטשן, וואָס, ניט קוקנדיק אויף זייערע פלעקן, זייַנען זיי דאָך די סאַמע ליכטיקע מענטשן אין לעבן... זיי קומען אום פון אומעט און אייַנזאַמקייט און פון אײַערע רדיפות אויף זיי. זיי, זעסטו, ווערן דערשטיקט אין דער

שטיקעלעך פון לעבן, מיט וועלכער דו עטעמסט פריי. דאָס איז דיין מטיכיע... נאָר זיי... לאָז מיך זיי ראַטעווען! — האָט ער הויך אויסגעשריען.

אַ כוואַליע פון בייסיקן האַס האָט פאַרכאַפּט קיריל איוואַנאָוויטש. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט פאַר דעם בעטל און האָט שטיל, באַליידיקנדיק־קלאָר גענומען צישען אין קראַווצאָווס געדיכט.

— דו שריי ניט! כ'וועל דיר זאָ.ן... דו ביסט אַ משוגענער, אָט־וואָס! דו פאַרשטייסט? דו ביסט משוג—וגע! יאָ... ראַטעווען!... וועמען? איך — איך בין יאַראָסלאַוועצו, קיריל יאַראָסלאַוועצו, און דו — דו ביסט אַראָפּ פון זינען!... ליג זיך! פאַרשטאַנען? נו?!... און גאָר...

ער האָט זיך ווידער אַראָפּגעלאָזן אויפן שטול, שווער עטעמענדיק און פינטלענדיק אָפט מיט די אויגן. קראַווצאָוו האָט זיך געכאַפּט פאַרן קאָפּ און האָט זיך שווער גענומען וויגן פון איין זייט אויף דער אַנדערער.

ס'איז ווידער געוואָרן באַצויבערנדיק און שרעקנדיק שטיל. כ'איז אויפגעגאַנגען די לבנה, און אין דער שטיקנדיקער פינסטערניש פון דעם צימער האָט זיך אַריינגעגאָסן אַ בלוי ליכט און זיך אויסגעלייגט אין אַ פּאַס אויף דער דיל.

דער אויסבראָך פון האַס האָט אָפּגעשוואַכט קיריל איוואַנאָוויטשן, און די מורא פאַר דער צוקונפטיקער מינוט איז אַלץ געוואַקסן אין אים. אין דער שטילקייט און טיפער פינסטערניש פון דעם צימער איז שטום געשען עטוואָס גרויליקס, פאַנטאַסטיש און רעגולערע — ס'איז אָנגעגאַנגען עפּעס אַ צעשטערנדיקע אַרבעט.

אויף דעם בלויען פּאַס לבנה־ליכט, וואָס איז געלעגן אויף דער דיל, זיינען געפאַלן די געמעלן פון די שאָטנס פון די בלומען אויף דעם פענסטער, און אַלץ צוזאַמען איז געווען ענלעך אויף עפּעס אַ מגילה, וואָס איז דורכאויס געווען באַמאָלט מיט פינסטערע הירעאָגליפן, וואָס האָבן גערעדט וועגן די טיפע סודות פון לעבן און וועגן דער אָנמעכטיקייט פונם שכל לגבי זיי. קיריל איוואַנאָ-

נאָוויטש האָט אַ קוק געטאָן דערויף און האָט זיך שנעל אָפּגעקערט, שפּירנדיק אין ברוסט עפּעס שטויסן אַזעלכע.

— „אַליין ענדיקט זיך!“ — האָט ער שטיל אַ פליסטער געטאָן און אים איז געוואָרן שטאַרק אומעטיק.

קראַווצאָוו האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ, האָט שווייגנדיק אַ קוק געטאָן אויף אים און האָט גענומען באַוועגן מיט די ברעמען. קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך פלוצלונג צעוויינט, האָט אַרומגענומען זיינע פיס, האָט זיי שטאַרק צוגעדריקט, האָט זיך אַ זעץ געטאָן אָן זיי מיט זיין קאָפּ און האָט זיך צעכליפּעט, ווי אַ קינד.

— איך שרעק זיך...

— פאַר דער צוקונפט? — האָט קראַווצאָוו געפרעגט מיט אַ שטילן און טריומפירנדיקן אויסגעשריי, האָט זיך אָנגעבויגן איבער אים און האָט אויסגעצן געציטערט מיט אַ לייכטן שוידער.

— דערציילט אַליין פון אָנפאַנג.... דערציילט! — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געפליסטערט.

— אַהאַ! איך האָב נאָך איינעם באַזיגט! — האָט קראַווצאָוו אויך געפליסטערט און אָפּגעריסן זיין קאָפּ פון זיינע פיס. — דאָס איז גוט.... אַ זיג גלייך פון דעם ערשטן טראָט!..... דו האָסט חרטה, אַ? זעץ זיך... קום אַהער, איך וועל דיר אַליין דערציילן.

ער האָט געפרווט צונעמען קיריל איוואַנאָוויטשעס הענט פון זיינע פיס, מיט וועלכע זיי זיינען געווען אַרומגעקלאַמערט, און אויפהויבן זיין קאָפּ, נאָר קיריל איוואַנאָוויטש האָט אים ניט אָפּגעלאָזן, האָט זיך אַליין פעסטער געטוליעט און געמורמלט עפּעס אונטערן נאָז מיט געוויין.

ענדלעך האָט אים קראַווצאָוו געלאָזן צורו; אָנגעבויגן זיך איבער אים, האָט ער זיך אָנגעשפּאַרט מיט די הענט אָן דעם בעטל און האָט גענומען ריידן שטיל, נאָר פייערלעך און ערנסט:

— דו קאָנסט מענטשן, וואָס זיינען אין געפאַנגענשאַפט ביים לעבן? דאָס זיינען יענע מענטשן, וואָס האָבן געוואָלט זיין העלדן און זיינען געוואָרן סטאַטיסטיקער און לערער. זיי האָבן זיך אַמאָל געראַנגלט מיטן לעבן, נאָר זיינען באַזיגט געוואָרן פון אים און גענומען געוואָרן אין געפאַנגענשאַפט פון זיינע קליינקייטן.... אָט

וועגן זיי רייד איך דאָס און זיי וויל איך דאָס ראַטעווען... פאַרשטאַנען? זיי קומען אום, דען זיי ווערן געיאָגט, דען אַלע קוקן אויף זיי, ווי אויף שונאים, און אינדערהאמתן זיינען זיי זיך אַליין שונאים. צעזייט אומעטום, קומען זיי אום פון ספיקות און בענקשאַפט... און פון אוממעגלעכקייט צו גיין, צו ריידן און צו טראַכטן פריי... און אָט זיי וועל איך אויפזאַמלען צוזאַמען און אַרויספירן פון לעבן אין אַ מדבר אַריין. און דאָרט וועל איך פאַר זיי אויפבויען דעם געצעלט פון אַלגעמיינער רעטונג. דו פאַרשטייסט? — אַ געצעלט און ניט קיין קאָמונע, ניט קיין פאַלאַנסטער — דאָס איז לעגאַל, ניט אמת? און איך אַליין וועל זיך שטעלן איבער זיי אַלעמען און וועל זיי אויסלערנען אַלץ, וואָס איך ווייס. איך ווייס אַ סך, פיל מערער, וויפל ס'איז פאַראַן וואָס צו וויסן, דען איך ווייס אַלץ פלוס — מיין וויסן!... מיר וועלן טראַפּנסווייז אויסלייזן אונזער זאַפט אויף דעם מדבר־זאַמד און וועלן אים באַלעבן, פאַרבויענדיק אים מיט בנינים פון גליק! צווישן אונז וועט זיך איבער אַלעמען דערהייבן דער געצעלט פון אַלגעמיינער דערלייזונג, און אויף זיין שפּיץ, אונטער דעם גלעזערנעם קופּאָל, וועל איך אַליין זיך אייביק דרייען און אַכטונג געבן, אַז ביי די־יעניקע, וואָס זיינען מיר איבערגעענטפערט פונם גורל, זאָל זיין אָרדענונג. איך וועל זיין שטרענג, אָבער גערעכטיק, ניט אויפן מענטשלעכן שטייגער. איך ווייס די אמתע גערעכטיקייט. איך וועל אויף אַלעמען אַרויפלייגן איין פליכט — צו שאַפן. שאַף, דען דו ביסט אַ מענטש! — וועל איך יעדערן באַפעלן. דאָס וועט זיין גראַנדיעז! און אַז מיר וועלן באַשאַפן אונזער קיניגרייך, און וועלכער אַלץ וועט זיין האַרמאָניש, וועלן מיר צונויפרופן אַלע שפּיאָנעם און אַלע שטאַרקע פון דער ערד, און אַלע נאַרישע פעלקער וועלן מיר צונויפרופן און זיי זאָגן: „זעט, איר האָט אונז גערודפט, און מיר האָבן אייך באַשאַפן אַן אייביק בילד פון לעבן! אָט האָט איר עס, גייט נאָך אים. מיר, דערקעגן, צוריקאויפגעלעבטע פון דעם אַש, מיר גייען שאַפן, אייביק שאַפן... אָט דאָס איז אונזער אויפגאַבע". און מיר, געוועזענע אביונים, וועלן אַוועקגיין און באַרייכערן די געוועזענע קרעזן מיט די אוצרות פון גייסט

און מוטן כּוח צום לעבן. ס'איז אַ נצחון!... דעמאָלט וועל איך זאָגן דער גאַנצער וועלט: „מענטשן, טוט זיך אָן אין העלע קליי־דער, דען די נאַכט איז פאַרשוואונדן און וועט מער ניט קומען״. אָט וואָס פאַר אַ אידעע איך האָב געבוירן פון די אומגליקן און ליידן פון מיין לעבן, איך, אַ גערודפטער און אַ געיאָגטער, איך, אַן אויסגעמאַטערטער. דו ווילסט עקסיסטירן? — שאַף נייס! גיב עפּעס די מענטשן, גיב זיי, דען זיי זיינען — נעבעכדיק און אָרעם! ביסטו מיט מיר, הייסט עס, אַז דו האָסט זיך פאַר־אייניקט מיט דעם אמת. דו וועסט זיין מיין ערשטער שילער — ניט וויין! מיר וועלן צוזאַמען שאַפן! עי, קינדערלע, ביסט נאָך שוואַך! דו ביסט אויך באַליידיקט? ס'איז גאָרנישט! באַלד וועסטו צוריק אויפלעבן צו אַ ניי לעבן, צו אַ לעבן, אין וועלכן מיר וועלן זיך באַטייליקן און וועלן הויך, אויפן קול, אָן מורא ריידן וועגן אַלץ, וועגן וואָס מיר ווילן, יאַ? דו גלויבסט מיר ניט, מענטש? גלויב! דהגם דאָס זעט אויס צו זיין אוממעגלעך צו פאַרווירק־לעכן, אָבער פונדעסטוועגן גלויב. איך בין דיין גוטער גייסט, איך בין דער אָדלער פון דער צוקונפט! איך בין דיר ערב, אַז אַלע ווערטער פון דיין האַרצן און שכל וועלן באַקומען לעבן, מע וועט זיי דערהערן, מע וועט וועגן זיי טראַכטן, זיי פאַרשטיין, און די וועסט אויך באַקומען דאָס דייניקע — די ליב פון אַ מענטשן, וואָס האָט געלעבט פאַרן לעבן און פאַר די מענטשן. גלויב מיר, מיר וועלן זיך אָנטרינקען פון דעם פולן לעבנסבעכער און אַלע אונזערע חושים וועלן קלינגען מיט טענער פון באַפרידיקונג. דו ווייסט, וואָס עס האָט געזאָגט גריגאָרי באָגאָסלאָוו וועגן יוליאַנען, וועלכער איז אינדעראמתן אַן אַבסטראַקטע אָפּווייכונגס־פאָרמל פון אמת און גלויבן? און דו האָסט אפשר אויך, אַזוי ווי אַלע, געטראַכט, אַז יוליאַן — דאָס איז צעזאַר? ליבינקער! גלויב ניט אין דעם האָזיקן טריוויאַלן אמת, ער איז אַלט; נעם פון אים אַרויס די אידעע, אָבער פאַרגעס וועגן אים. דאָס לעבן — איז אין דער צוקונפט, און האָרטן געהער דאָס לעבן צו אונז. אין דער פאַרגאַנגענהייט זיינען בלויז אידעען, האָרטן זיינען ניטאָ קיין פערזאָנען. און מיר ביידע זיינען פערזאָנען און דערפאַר וועלן

מיר נעמען די אידעען, וואָס זיינען אונז נייטיק פאַר די שטאַפּלען צו דעם לייטער פון גליק, איבער וועלכן מיר וועלן אַריינגיין אין אייביקן גן־עדן, ווי די מלאכים אין יעקבס חלום, ווי די שעפער פון לעבן, ווי די באַנייער פון גייסט!

זיין פייערלעכער גופּליסטער האָט זיך ענדלעך פאַרוואַנדלט אין אַ שטראָם פון ווערטער, וואָס איז אַליין זעלטענער און זעלטענער געווען באַלעבט מיט אַ געדאַנק, און לסוף — זיך פאַרוואַנדלט פשוט אין ווערטער אָן אַ געדאַנק, אין ווערטער, וואָס זיינען, ווי עס האָט זיך געדוכט, געווען פאַרבונדן צווישן זיך בלויז מיט דער איינהייטלעכקייט פונם קלאַנג. ער האָט גערעדט מיט אויפרעגונג און איינדרינגלעך געבליצט מיט די אויגן אויף קיריל איוואַנאָוויטשן.

— רעטונג... פּאַסקאַל... רעווייל...

קיריל איוואַנאָוויטש האָט שוין לאַנג אויפגעהויבן דעם קאָפּ און האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף די קני פאַרן בעטל און האָט כסדר אַרומגענומען קראַוצאָווס פיס. ער האָט איצט פאַרוואָרפן דעם קאָפּ אַ ביסל אויף אַהינטער און האָט מיט אַנטציקונג געקוקט אויף קראַוצאָווס געזיכט, ניט אָפּרייסנדיק זיך אויף קיין איין סעקונדע פון אים.

אויפן דיל איז נאָך אַלץ געלעגן די דאָזיקע בלויע מגילה פון לבנה און שאָטנס, נאָר די היעראָגליפן, וואָס זיינען געווען אויף איר אָנגעצייכנט, האָבן זיך פאַרענדערט, געוואָרן איינפאַכער מצד דער פאָרם, גאָר פון אַ נאָך מער טונקעלער פאַרב.

מיט די פּנימער איינע צו די אַנדערע, האָבן די צוויי מענטשלעכע פיגורן ניט געאַכט אויף דעם, וואָס אין טיר האָבן נאָך דער ריי אַריינגעקוקט דאָס אַ קאָפּ פון אַ פרוי אין אַ שוואַרצן קאַפּטור, דאָס אַ קאָפּ פון אַ מאַנספּאַרשוין אין אַ היטל און מיט אַ שוואַרצער באָרד. הינטערן טיר האָט זיך אויך געהערט אַ שושקעריי. און קראַוצאָוו האָט, אָנשפּאַרנדיק זיך כסדר מיט די הענט אָן בעטל, אָנגעבויגן זיך צו קיריל איוואַנאָוויטשעס פּנים און האָט אַלץ גערעדט, גערעדט. דאָס האָט געדויערט כמעט ביז פאַרטאָג. און אַז די פינסטערניש הינטערן פענסטער האָט גענומען גרויען, האָט

ער זיך אַ פאַרמאַטערטער אַ וואַלגער געטאָן אויפן קישן און איז פאַרשטאַרט געוואָרן.

קיריל איוואַנאָוויטש איז שנעל אויפגעשטאַנען, האָט זיך אַרומגעקוקט מיט שרעק און איז צוגעשפרונגען צו אים. ס'איז געוואָרן טאָג. ער האָט אַראָפגעריסן פון זיך דעם מאַנטל, האָט פאַרהאַנגען מיט אים דעם פענסטער און, צוגייענדיק ווידער צו דעם בעטל, האָט ער אַרויסגעפליסטערט:

— ס'איז גאָרנישט, רייד!

נאָר קראַווצאָוו האָט שוין, משמעות, ניט געקענט ריידן; ער האָט בלויז אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפ און האָט, אָפזיפצנדיק, זיך אומגעקערט צום וואַנט.

דעמאָלט האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש געזעצט צופוסנס אויף זיין בעטל און, אַרומנעמענדיק זיינע קני מיט די הענט, האָט ער גענומען קוקן מיט אויגן פול ליבע און באַגייסטערונג אויף דעם באַשעפער פון דעם געצעלט פאַר דער אַלגעמיינער רעטונג.

אויף דעם פירקאַנטיקן, ווייסן פלעק פון קישעלע האָט זיין שוואַרצער קאָפ זיך תחילת שאַרף אויסגעטיילט, און דערנאָך האָט ער גענומען צערינען און איז צערונען געוואָרן. דעמאָלט האָט זיך אויף זיין אָרט באַוויזן אַ געלער, גרענעצלאָזער און טרוקענער מדבר, און אין אים זיינען געווען לויטער בר־מיננס... אַ סך בר־מיננס, וואָס זיינען געלעגן אין פאַרשיידענע פאָזעס און האָבן אָפגערוט פון דער מידקייט פון וועג. און ווייט, אויף דעם ברעג מדבר האָט געשיינט אַ בלוטיק־רויטע קייל, וואָס האָט זיך ערגעץ אַראָפגעלאָזן, און פון הימל זיינען געפאַלן ווייכע און טונקעלע שאָטנס און האָבן איינגעהילט די מידע מענטשן... דערנאָך איז געוואָרן נאַכט, ס'איז אָנגעקומען דער שלאָף און אין דער שטילקייט פון דעם מדבר האָט זיך דערהערט דאָס ריידן פון שלאָף פון די שלאָפעדיקע מענטשן. איין מענטש איז צווישן זיי ניט געשלאָפן, איז געשטאַנען און האָט דורכדרינגלעך געקוקט אין הימל אַריין, וואו עס זיינען געווען אַ סך שטערן און וואו אונטער זיי זיינען אומבאַוועגלעך געשטאַנען אין דער לופטן דריי שוואַרצע פינטעלעך. דאָס זיינען געווען די אָדלערס פון מדבר,

און דער מענטש האָט אויף זיי געקוקט מיט חשד און מיט ערוואַרטונג.

און דערנאָך האָט קיריל איוואַנאָוויטש געזען דעם וועג, וואָס איז געווען פול מיט מענטשן, וועלכע באַפרייען זיך פון דער תפיסה פון לעבן. זיי זיינען געווען אַ סך. צווישן זיי זיינען אויך געווען קינדער; זיי האָבן געוויינט אויף די הענט פון די מוטערס און פאָטערס. און די פאָטערס און די מוטערס זיינען שווייגנדיק געגאַנגען אין שטויב און אין צעריסענע קליידער, און דורך זייערע אויגן האָט קיריל איוואַנאָוויטש געזען זייערע נשמות פאַרהילט אין קומער און שמאַטעס, צעפליקטע, אָפּגעטראָגענע נשמות פון אַ סך ליידנדיקע מענטשן. פאָראויס איז געגאַנגען ער, דער גרויסער מענטש, וועמען אַלע זיינען געווען געהאָרכזאַם און אויף וועמען מע האָט געקוקט מיט האָפענונג, און לעבן אים האָט קיריל איוואַנאָוויטש זיך געזען. ס'איז אָנגעקומען די פינסטערניש און האָט אַלץ פאַרדעקט.

און ער, קיריל איוואַנאָוויטש, האָט געזען די אַרבעט פון שאַפן דעם געצעלט פון אַלגעמיינער רעטונג... און דאַן ווידער די פינסטערניש... און ער האָט געזען דאָס פייערלעכע אומקערן זיך צום לעבן... און ווידער די פינסטערניש... און, ענדלעך, בלויז פינסטערניש אָן אַ ברעג און אָן אַ גרונט, וועלכע האָט געעטעמט אויף אים, אין זיין געזיכט און אין דער נשמה מיט טרויעריקער קעלט. פון דעם עטעמען פון דער פינסטערניש האָט ער זיך געוויגט, דאָט געשפירט, אַז אָט באַלד וועט ער זיך אָפּרייסן פון דער ערד און אַוועקפליען ערגעץ, און האָט געלעבט מיט דעם דאָזיקן שאַרפן געפיל, וואָס האָט אים געשטערט צו מאַכן די קלענסטע באַוועגונג. און אים איז געווען אַזוי טרויעריק־שמערצלעך, אַזוי קאַלט, שרעקלעך....

אַלץ פעסטער זיך צונויפגעדרייט אין אַ קנויל, האָט ער ברייט צעעפנט די אויגן און האָט זיך געפלייסט צו דערזען אין דער ווייטקייט פון דער פינסטערניש דאָס, וואָס האָט באַראַפּט מיט אים פּאַסירן, דען ער האָט געשפירט, אַז באַלד, תיכף, אין דער קומענדיקער רגע, וועט עפּעס דערשיינען צו באַפרייען אים פון דער מאַכט פון גרויל.

די שטראַלן פון דער זון זיינען געפאַלן אויף זיין געזיכט. ער האָט אויפגעשוידערט, האָט פאַרשמורעט די אויגן און האָט אַ שמייכל געטאָן מיט אַ בלאַסן שמייכל פון אַ קראַנק קינד.

און דערנאָך איז ער, פונקט אַזוי אומבאַוועגלעך, ווי פריער, נאָר שוין מיט אָפענע אויגן, אַ לאַנגע צייט געזעסן...

אינדערפרי, אַ ווייגער זיבן, איז געקומען ליאַכאָוו, דער מינאָרער און אַ מענטש אין גילדערנעברילן מיט אַ האָפּערדיקן געזיכט. זיי זיינען שטיל, איינציקווייז, אַריינגעגאַנגען אין טיר, און הינטער זיי זיינען אין פירהויז געבליבן עפּעס אויסטערלישע מענטשלעכע פיגורן.

— נו, וואָס? ניט געבושעוועט? — האָט ליאַכאָוו, אַ הויכער מאַן מיט אַ טרויעריקן און בלאַסן געזיכט, געזאָגט צו קיריל איוואַנאָוויטשן, וואָס האָט בעת זייער ערשיינען אַראָפּגעלאָזן די פיס פון בעטל און געקוקט אויף זיי מיט אַ לויטערן שמייכל.

קיריל איוואַנאָוויטש האָט געדריקט ליאַכאָווס אויסגעשטרעקטע האַנט צו אים און האָט מיט שטילער באַגייסטערונג אַריינגעקוקט אין זיין געזיכט.

— איר זייט שוין געקומען?... הייסט עס, ס'איז צייט?

— יאָ... — האָט ליאַכאָוו געזאָגט און האָט דורכדרינגלעך אַ קוק געטאָן אויף דעם געזיכט פון דעם שלאָפנדיקן קראַווצאָוו.

— און ווי, וועלן מיר וואַרטן, ביז ער וועט זיך אויפכאַפּן? — האָט דער מינאָרער געפרעגט דעם הער אין דיברילן.

— איך רעכן, מע זאָל אים אַזוי־אָ נעמען און גלייך אין קאַרעטע אַריין. קומט אַהער!

ער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט צו זיך, און אין טיר זיינען אַריין צווי געזונטע יונגען אין ווייסע פאַרטעכער.

— נעמט פאָרזיכטיק דעם קראַנקן!

דאָ איז קיריל איוואַנאָוויטש צוגעגאַנגען צום בעטל, האָט זיך אַזוי אַוועקגעשטעלט לעבן זיין צוקאָפּנס, אַז ער האָט פאַרשטעלט קראַווצאָווס געזיכט, האָט פאַרחידושט אַ קוק געטאָן אויף אַלעמען און האָט שטיל, נאָר אַיינדרינגלעך געפרעגט:

— וואו נעמען?... אים נעמען? וואו נעמען?

— אין הויז, פאַרשטייט זיך, — האָט דער מינאָרער געזאָגט.

— אין שפּיטאָל, — האָט גלייכצייטיק אַרויסגערעדט דער דאָקטאָר און האָט שאַרף אויסגעשטעלט די אויגן דורך די ברילן אויף קיריל איוואַנאָוויטשעס געזיכט.

קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך שטאַרק געריבן דעם שטערן, ווי ער וואָלט זיך אָנגעשטרענגט צו דערמאָנען עפּעס.

— יאָ־יאָ!... אין שפּיטאָל!... און צו וואָס איינטלעך?... און ווער זייט איר? — און קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך שטיל צוגערירט צו דעם דאָקטאָרס אַרבל.

— איך בין דער דאָקטאָר, דער פאַרוואַלטער פון דעם הויז פאַר גייסטיק־קראַנקע, — האָט דער הער אין די ברילן געזאָגט און ניט אויפגעהערט צו באַטראַכטן קיריל איוואַנאָוויטשן.

„אַ אינטעליגענטער מענטש, הייסט עס!" — האָט קיריל איוואַנאָוויטש געטראַכט און האָט אים דערלאַנגט די האַנט.

— מיר איז אָנגענעם אײַך צו זען.... און איך בין צופרידן, וואָס איר זייט אויך נאָך אים געקומען, — האָט ער אַ מאַך געטאָן מיטן קאָפּ אויף קראַווצאָוון.

— מיר זיינען געקומען צו פאָרן אין אַ קאַרעטע, — האָט זיך דער מינאָרער אַריינגעמישט און האָט באַטראַכט קיריל איוואַנאָוויטשן מיט חשד.

— נו, דאָס איז אומזיסט, — האָט יענער אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — מיר וועלן אַלע גיין צופוס, ער — דערהויפּט.

— ער וועט דאָך אָבער מאַכן סקאַנדאַלן אויפן גאַס! — האָט דער מינאָרער שטיל אויסגעשריען.

— וואָס הייסט? — האָט זיך קיריל איוואַנאָוויטש געוואונדערט.

— וואָס דען מיינט איר, טאַערינקער?... באַדאַכט אײַך? אָדער איר זייט אויך, אַזוי ווי ער, אַראָפּ פון זינען?...

— עילויכט! — האָט דער דאָקטאָר אָפּגעשטעלט דעם מינאָרן.

— קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך אָנגעצונדן און האָט אַלע-

מען באַקוקט מיט אַ שמייכל פון אומצוטרוי און מיט מורא אין די אויגן. די דריי מענטשן זיינען אויך געשטאַנען און געקוקט אויף אים מיט עפעס אַ שרעקעדיקער נייגעריקייט און שטויסנדיק זיך אויף עפעס. קיריל איוואַנאָוויטש איז דאָ געוואָרן רויט, דאָ בלאַס פון עפעס אַ אינערלעכער אַרבעט. דער שמייכל איז פאַרשוואונדן פון זיינע אויגן, און זיי האָבן, מאָדנע אויסברייטערנדיק זיך, זיך פלוצלונג העל אָנגעצונדן מיט עפעס אַ געדאַנק.

— מיינע הערן! — האָט ער בעטנדיק גענומען שעפטשען, האָט געדריקט די הענט און געקנאַקט מיט די פינגער. — מיינע הערן! וואָס טוט איר? ס'איז אַ טעות! איר האַלט אים פאַר אַ משוגענעם? ס'איז אַ פאַרדראָסיקער טעות! הערט מיך אויס — לאָזט אים אַזוי ווי ער איז. לאָזט אים אויספירן די זאַך, וואָס ער האָט פאַרטראַכט. דאָס איז אַ גרויסע, נויטווענדיקע זאַך! איר זייט באַקאַנט מיט זיין אידעע? ניין? ווי אַזוי=זשע באַשליסט איר זיך, מיינע הערן, אויף אַזאַ שאַרפער באַציִונג צו אים?... דאָס איז... מאָדנע! הערט מיך אויס! איך האָב אים באַגריפן, איך האָב באַגריפן זיין אידעע. איר מוזט דאָך מסכים זיין, אַז איך בין אַ פאַרשטאַנדיקער מענטש. באַבקין און ליאַכאָוו וועלן עס באַשטעטיקן. יאָ!... ווי=זשע טוט איר עס?... ס'איז דאָך שרעקלעך! דאָס איז ניט פאַר אייער כבוד! איר דרינגט נאָר אַריין אין תוך פון זיין לערע: מיר ווערן געמיין און מיר שטאַרבן מאָראַליש, מיר שטאַרבן מיט אַ טויט, וואָס קומט פון משוגעת, מיר שטאַרבן געמיין, פיזיש. דאָס אַליין איז אויס בענקשאַפט נאָך די פאַרלאַנגען, אויס דעם צער פון איינזאַמקייט, אויס מאַנגל אין לעבן, און וועלכן מע גיט אונז ניט קיין אָרט. איך רייד אומפאַרשטענדלעך? אַ, מיינע הערן!... אונז איז פאַרבאָטן צו לעבן. פאַרוואָס איז פאַרבאָטן, מיינע הערן!... מיר זיינען דען פאַרברעכער?... און נאָך, זאָלט איר מיר זאָגן: ניט=שוין=זשע איז ער, וואָס האָט אונז פאָרגעלייגט אַרויסצוגיין מיט אים אויסער די גרעניצן פון לעבן אין די זאַמדיקע, אומבאַוואוינטע מדבריות אַריין, ניט=שוין=זשע איז ער ניט גערעכט? ער וועט אונז ברענגען צוריק אַהער... בעת מיר וועלן אויפלעבן גייסטיק, מיינע הערן!... וואָס ווילט איר

טאָן.... אויף אַזאַ אופן וועלן דאָך בײַ אײַך אַלע אויסקומען משוגע; אַלע, ווער עס וויל גליק פאַר אַנדערע און ווער עס שטרעקט אויס די הענט מיט הילף.... ווער עס באַדויערט הייס און ליבט שטאַרק די אָרעמע מענטשן, וואָס זיינען פאַריאָגט פון לעבן און אָנגע־העצט איינע אויף די אַנדערע...

ענדלעך האָט ער זיך פאַרכליניעט און איז אַנטשוויגן געוואָרן, און האָט באַקוקט אַלעמען מיט טרויעריקע אויגן, פון וועלכע עס האָבן גערונען גרויסע טרערן. די ליפּן האָבן בײַ אים געציטערט. ס'האָט זיך אויסגעדוכט, אַז אָט באַלד צעוויינט ער זיך. און בײַ דעם מינאָרן האָבן אויך געציטערט די ליפּן.

— אָט... זעט איר... ווי קלעפּיק דאָס איז!.... און איך האָב צוויי מעת־לעת... — האָט ער געשעפּטשעט צו דעם דאָק־טאָר.

יענער האָט מיט אַ פינגער אַ קראַץ געטאָן דעם נאָז־זאָטל, האָט אויפגעהויבן אַ ביסל די ברילן, און, קענטיק, אויך איבער־ראַשט, האָט ער אַ מורמל געטאָן:

— יאָ־יאָ, איר ווייסט... אַן אויסטערלישער פאַל!

גליאַסאָוו איז געשטאַנען און האָט געקוקט אויף אַלעמען, מאָדנע שמייכלענדיק און בייסנדיק נאָכאַנאַנד די ליפּ. אַלע האָבן געשוויגן. קיריל איוואַנאָוויטש האָט אַראָפּגעטרייסלט פון באַק די טרערן און איז געשטאַנען לעבן בעטל מיט אַ נידערגעשלאָגן גע־זיכט. אין זיינע אויגן האָט געלויכטן אַ גאַנצער ים מיט מעלאַנ־כאָליע. ער איז געשטאַנען און האָט געפירט מיט די אויגן אי־בערן צימער. הינטער די דריי מענטשן זיינען אַנטקעגן אים גע־שטאַנען נאָך צוויי אין ווייסע פאַרטעכער, און הינטערן טיר אין פּירדויז האָבן זיך געזען נאָך קעפּ.... און אַלע האָבן זיי עקשנות־דיק און שווייגנדיק געוואַרט אויף עפּעס, געוואַרט דווקא פון אים, דען אַלע האָבן זיי געקוקט אין זיין זייט. קיריל איוואַנאָוויטש האָט טרויעריק אַ שמייכל געטאָן און האָט ציטעריק געזאָגט:

— אַנטשולדיקט מיר, מיינע הערן! איר זייט גערעכט, מחמת איר זייט אַ סך! איך פרעג נישט אָפּ אייערע רעכט.... און איך גיי אַוועק.... אויב איך וועל קענען?

— וואַרט־צו אַ רגעלע! — האָט אים דער דאָקטאָר אָפּגעשטעלט מיט אַ ליבליכן זשעסט.

— ביטע זייער! — און קיריל איוואַנאָוויטש האָט זיך געהאָרכזאַם אַוועקגעזעצט אויפן שטול, ווי דער דאָקטאָר האָט אים אָנגעוויזן.

מאַרק קראַווצאָוו האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט זיך שנעל אויפגעהויבן, זיך אַוועקגעזעצט אויפן בעטל, און, שטרענג באַקוקט דעם עולם, וואָס האָט אָנגעפילט דאָס צימער, האָט ער הויך געפרעגט:

— ווער זייט איר?

— הער־נאָר, מאַרק, ווילסט זיך דורכפאָרן? — האָט אים ליאַכאָוו געפרעגט.

— נאָר מיך ניט, יעזויט! דו ווילסט עפּעס... איך קאָן דיך... און אײַך אַלעמען קאָן איך!... אַ! איר זייט מיך געקומען נעמען!.... אָבער איך וועל זיך ניט לאָזן נעמען אָן אַ קאַמף! ניין! איך וועל אײַך צעשפּרייטן, אַזוי ווי שטויב!.... מיך נעמען! ניין!....

נאָר מען האָט שוין געדאַט אויף אים אַרויפגעוואָרפן עפּעס אַ לאַנגן זאַק. ער האָט זיך אין אים געצאַפּלט, ביז מע האָט אים ניט פאַרוויקלט אין אים, אַזוי ווי אַ קינד. אָט האָט מען אים אויפגעהויבן אויף די הענט און אַוועקגעטראָגן, און ער האָט, וויינענדיק און דרייענדיק זיך מיט דעם גאַנצן קערפּער, געשריען:

— ניין!... ניין!... ניין!...

אין צימער איז געבליבן ליאַכאָוו. ער איז צוגעגאַנגען צום וואַנט, האָט אַראָפּגענומען פון איר עפּעס אַ פאָטאָגראַפיש בילד און, ווענדנדיק זיך צו קיריל איוואַנאָוויטשן, וואָס האָט געקוקט ערגעץ אין אַ ווינקל מיט אויגן, ביז גרויל פול מיט אומבאַוועגלעכער קאָנצענטרירטקייט, האָט ער אים געזאָגט:

— נו, לאָמיר אויך גיין!

קיריל איוואַנאָוויטש איז געהאָרזאַם אויפגעשטאַנען און, ניט זאָגנדיק קיין וואָרט, איז ער אַוועק.

— אין אַ שעה אַרום, וועל איך זיך אומקערן! — האָט ליאַ־

כאָוו געזאָגט צו עפּעס אַ פּרוי און האָט פאַרמאַכט די טיר פון קראַווי־צאָווס צימער.

— אין אַ שעה אַרום, וועל איך זיך אומקערן! — האָט ווי אַן עכאָ איבערגעחזרט נאָך אים קיריל איוואַנאָוויטש יאַראָסלאַווי־צעוו און האָט געגעבן אויף אים אַ קוק מיט זיינע טויטע אויגן.

איצט זיינען זיי ביידע אין שפּיטאָל — סיי קיריל איוואַנאָוויטש יאַראָסלאַווצעוו, סיי מאַרק דאַנילאָוויטש קראַווצאָו. אַז קראַווצאָוו זאָל געזונט ווערן, איז דאָ אַ האָפענונג, אַז זיין תלמיד זאָל גע־זונט ווערן — איז ניטאָ.

זיי טרעפן זיך ביידע אויף די שפּאַציר־שעהן אין דעם גאָרטן פון דעם אַנשטאַלט. בעת קיריל איוואַנאָוויטש דער־זעט פונווייטן דאָס שוואַרצוואָנציקע געזיכט פון מאַרק דאַנילאָוויטשן, וואָס ברענט שטענדיק מיט אויפרעגונג, לויפט ער צו אים מיט קליינע טריטעלעך און, אַראָפּנעמענדיק דעם קאַפּטור, שעפּטשעט ער שטיל:

— דערציילט, לערער!...

קיריל איוואַנאָוויטש רעדט זייער ווייניק און שטענדיק ניט אַנדערש, ווי מיט אַ ציטעריקן געפּליסטער. ווען קראַווצאָוו גייט, לויפט דעמאָלט נאָך אים קיריל איוואַנאָוויטש, איינגעבויגענערהייט, אונטערשפּרינגענדיק, און ווען ער זיצט, זעצט זיך דעמאָלט קיריל איוואַנאָוויטש לעבן זיינע פיס, קוקט אים רחמנותדיק אין גע־זיכט אַריין און שעפּטשעט טיילמאָל מיט געבעט:

— דערציילט, לערער!...

און דער לערער דערציילט זיין תלמיד אויפגערעגט און שטרענג מכּוח די רדיפות און די ליידן פון גייסט, דערציילט פייערלעך און חשיבותדיק וועגן דעם געצעלט פון אַלגעמיינער רעטונג און דערציילט מיט שטאָלץ וועגן זיך אַליין, דעם גרויסן לערער און נביא פון די מענטשן, וואָס דאָס לעבן האָט צעבראָכן.

דער זיידע אַרכיפּ און ליאָנקע

וואַרטנדיק אויפֿן פּראָם, האָבן זיי זיך ביידע אַוועקגעלייגט אין שאָטן פֿון דעם באַרג־אַראָפּהאַנג און האָבן אַ צייט־לאַנג גע־קוקט אויף די שנעלע און טריבע כוואַליעס פֿון קובאַן, וואָס האָבן זיך געפּלעסקעט ביי זייערע פֿיס. ליאָנקע האָט איינגע־דרעמלט, און דער זיידע אַרכיפּ האָט, שפּירנדיק אַ טעמפּן, דריקנ־דיקן ווייטאָג אין ברוסט, ניט געקענט איינשלאָפֿן. אויף דעם טונקל־ברוינעם פֿאָן פֿון דער ערד האָבן זייערע אַרומגעריסענע און צונויפֿגעשרומפּטע פֿיגורן קוים אויסגעטיילט זיך אין צוויי עלנדע קנייִלכעלעך, איינער מערער, דער צווייטער — ווייניקער; און זיי־ערע פֿון מידקייט און היץ פֿאַרמאַטערטע, פֿאַרברענטע און פֿאַר־שטיבטע פּנימער זיינען אינגאַנצן געווען ענלעך אויף די טונקל־ברוינע שמאַטעס, וואָס האָבן באַדעקט זייערע לייבער.

די ביינערדיקע און לאַנגע פֿיגור פֿון דעם זיידן אַרכיפּ האָט זיך אויסגעצויגן אין דער קווער פֿון דעם שמאָלן פּאַסיקל זאַמד, וואָס האָט זיך ווי אַ געלע סטענגע געצויגן איבער דעם ברעג, צווישן דעם באַרג־אַראָפּהאַנג און דעם טייך, און דער איינגעדרעמלטער ליאָנקע האָט זיך צונויפֿגעדרייט, ווי אַ בייגעלע, לעבן זיין זייט.

דער זיידע האָט, אויפֿהויבנדיק דעם קאָפּ אויפֿן עלנבויגן, גע־קוקט אויף דעם קעגנאיבערדיקן ברעג, וואָס איז געווען פֿאַרגאָסן מיט זון און איז געווען אָרעם באַזוימט מיט שיטערע ווערבע־קוס־טעס, פֿון וועלכע ס'האָט זיך אין איין אָרט אַרויסגערוקט דער שוואַר־צער באָרטן פֿון פּראָם. דאָרטן איז געווען אומעטיק און פּוסט. דער גרויער וועג־פּאַס האָט זיך אַוועקגעצויגן פֿון טייך אין דער טיף פֿון סטעפּ; ער איז עפּעס געווען אומבאַרחמנותדיק גלייך און

טרוקן און האָט אויף דעם זיידן אַרויסגעזאָגט אַ מרה־שחורה.

זיינע טריבע און אָנגעצונדענע אויגן מיט די רויטע געשוואָלענע וויעס האָבן אומרויִק און רחמנותדיק געפינטלט און אויף דעם געזיכט, וואָס איז געווען צעאַקערט פון קנייטשן, איז פאַרגליווערט געוואָרן דער אויסדרוק פון פיינלעכן קומער און ווײ. ער האָט אַלע ווײַלע אײַנגעהאַלטענערהייט אַ הוסט געטאָן און, אומרויִק אַ קוק געטאָן אויף דעם אייניקל, האָט ער צוגעדעקט מיט דער האַנט דעם מויל. דער הוסט איז געווען אַ הייזעריקער, אַ פאַרשטיקטער, האָט געצוואונגען דעם זיידן אויפצוהייבן זיך אַ ביסל פון דער ערד און אויסגעפּרעסט פון זיינע אויגן גרויסע טרערן.

אויסער זיין הוסט און דעם שטילן רוישן פון די כוואַליעס אָן זאַמד, האָט מען אין סטעפּ ניט געהערט קיין שום קלאַנגען... דער סטעפּ איז געלעגן אויף ביידע זייטן טייך, אַ רויִקער, אַ טונקל־ברוינער, אַ פאַרברענטער פון דער זון, און בלויז ווייט דאָרטן, אויפן האָריזאָנט, האָט, קוים וואָס מע האָט געזען מיט די אַלטע אויגן, זיך רחבותדיק געוויגט אַ גאָלדענער ים פון ווייץ און אין אים האָט זיך פונקט אָפּגעלאָזט דער בלענדנדיק־לויטערער הימל. אויף אים האָבן זיך אָפּגעצייכנט דריי שלאַנקע פיגורן פון ווייטע טאָפּאָלן; ס'האָט זיך געדוכט, אַז דאָ ווערן זיי קלענער, דאָ גרעסער, און דער הימל און די ווייץ, וואָס איז מיט אים געווען באַדעקט, וויגן זיך, הייבן זיך אויף און לאָזן זיך אַראָפּ... אָדער אַלץ האָט זיך פלוצלונג באַהאַלטן הינטער דעם בלישטשענדיקן, זילבערנעם פאַרהאַנג פון דעם סטעפּן־מיראַזש.

דער דאָזיקער פאַרהאַנג, אַ שטראָם־פאַרמיקער, אַ העלער און אַ פאַרפירערישער, איז טיילמאָל געקומען צו פליסן פון דער ווייט כמעט צום סאַמע ברעג טייך, און דעמאָלט איז ער אַליין געווען אַזוי ווי אַ טייך, וואָס האָט זיך פלוצלונג אַרויסגעגאָסן פון הימל, אַזאַ ריינער און אַזאַ רויִקער, ווי דער הימל, און איז געקומען צוליב דעם, כדי אָפּצופרישן דעם סטעפּ, וואָס איז געווען אויסגעמאַטערט פון היץ.

דער זיידע אַרכיפּ — וואָס איז, ווי אַ גרויסרוס, וועלכער איז פֿריער ניט געווען אין סטעפּ און איז אין אים אַיינגעשטיסן געוואָרן דורך דעם הונגער, ניט געווען באַקאַנט מיט דער דאָזיקער דערשיינונג, — האָט דעמאָלט אויסגעווישט זיינע אויגן און האָט מיט מרויער געטראַכט וועגן זיך, אַז די דאָזיקע היץ און דער סטעפּ נעמען ביי אים אויך צו די ראיה, ווי זיי האָבן ביי אים צוגענומען די לעצטע כּוחות פֿון די פֿיס.

היינט איז אים געווען ערגער און ס'האָט אים מערער געאיבלט איידער אַלעמאָל פֿאַר דער לעצטער צייט. ער האָט געשפּירט, אַז ער וועט אינגיכן שטאַרבן, און הגם ער האָט זיך דערצו באַצויגן גאַנץ גלייכגילטיק, אָן שום מחשבות, ווי צו אַ נייטיקער פֿליכט, אָבער אים וואָלט זיך געוואָלט שטאַרבן ווייט, ניט דאָ, נאָר אין זיין געבוירנלאַנד. און נאָך האָט אים שטאַרק געבראַכט אין פֿאַרלעגנהייט דער געדאַנק וועגן דעם אייניקל... וואו וועט זיך אַהינטאָן ליאָנקע?...

ער האָט די דאָזיקע פֿראַגע געשטעלט פֿאַר זיך עטלעכע מאָל אַ טאָג און שטענדיק האָט זיך ביי אים דערביי עפּעס צונויפֿגעפּרעסט, האָט געגליוועט און איז געוואָרן אַזוי איבלדיק, פֿאַסקודנע, אַז אים האָט זיך תּיכּף געוואָלט אומקערן אַהיים, קיין רוסלאַנד...

אָבער — קיין רוסלאַנד איז געווען וויט צו גיין... וועסט סיי־ווי ניט דערגיין און וועסט שטאַרבן ערגעץ־וואו אויפֿן וועג. דאָ, אין קובאַן גיט מען אַ נדבה מיט אַ ברייטער האַנט; דאָס פֿאָלק איז דאָ אַ פֿאַרמעגלעכס, הגם אַ שווערס און אַ קאָמישס. זיי האָבן ניט ליב קיין אָרעמעלייט, ווייל זיי זיינען רייך...

מע קען פֿאַר ליאָנקען צוטראַכטן עפּעס אַן אַנדער זאַך. סיי־ווי־סיי איז ער אַ יתום.

און אָפּשטעלנדיק אויפֿן אייניקל זיין בליק, וואָס איז געווען פֿייכט פֿון טרערן, האָט דער זיידע פֿאָרזיכטיק אַ גלעט געטאָן מיט דער צערעפּעטער האַנט זיין קאָפּ.

יענער האָט גענומען ריידן און האָט אויפֿגעהויבן אויף אים די בלויע, גרויסע, טיפֿע, פֿאַרטראַכטע, גאָרניט קינדישע אויגן.

וועלכע האָבן אויף זיין מאָגערן, פון פּאָקן צעאַקערטן פּנים, מיט די בלוטלאָזע ליפּן און דער שאַרפער נאָז, אויסגעזען נאָך גרעסער.

— ער גייט? — האָט ער געפרעגט און, צולייגנדיק די האַנט צו די אויגן, ווי אַ דעכעלע, האָט ער אַ קוק געטאָן אויף דעם טייך, וואָס האָט קאַלט אָפּגעשפּיגלט די שטראַלן פון דער זון.

— ניין, ער גייט נאָך ניט. ער שטייט. וואָס האָט ער דאָ צו טאָן? קיינער רופט אים ניט, נו, שטייט ער... — האָט אַרכיפּ לאַנגזאַם גענומען ריידן, גלעטנדיק ווייטער דעם אייניקל איבערן קאָפּ. — האָסט געדרעמלט?

ליאָנקע האָט אומבאַשטימט אַ דריי געטאָן מיט דעם קאָפּ און האָט זיך אויסגעצויגן אויף דעם זאַמד. זיי האָבן געשוויגן.

— ווען איך וואָלט געקענט שווימען, וואָלט איך זיך געבאָדן, — האָט ער ערקלערט ליאָנקען, קוקנדיק שאַרף אויף דעם טייך. — אַ זייער שטראָמיקער טייך! ביי אונז זיינען ניטאָ אַזעלכע טייכן. וואָס וואַרפט ער זיך? ער לויפט, גלייך ער האָט מורא צו פאַרשפּעטיקן...

און ליאָנקע האָט זיך מיט אומצופרידנקייט אָפּגעקערט פון דעם וואַסער.

— אַט־וואָס, — האָט דער זיידע אַ טראַכט געטאָן און גענומען ריידן, — לאָמיר זיך פונאַנדערגאַרטלען, די גאַרטלען צונויפבינדן, איך וועל דיך צובינדן פאַר אַ פוס, און די קריך, באַד זיך....

— נו־ו־ו.... — האָט ליאָנקע אויסגעצויגן מיט פאַרנופט. — וואָס דיר קען איינפאַלן! אָדער מיינסטו אפשר, אַז דער טייך וועט דיך ניט אַוועקציען? און מיר וועלן זיך ביידע דערטרינקען.

— טאַקע ריכטיק! ער וועט אַוועקציען. זעסט, ווי ער שפּאַרט!... וואַרט־נאָר, פרילינג־צייט וועט ער זיך דאָס פונאַנדערגיסן — אוך!... ס'איז דאָן פאַראַן אַ ים מיט היי!

ליאָנקען האָט זיך ניט געוואָלט ריידן און ער האָט איבערגעלאָזן דעם זיידנס ווערטער אָן ענטפער, האָט גענומען אין די הענט אַ שטיק טרוקענעם ליים און צעריבן אים מיט די פינ-

גער אויף שטויב מיט אַן ערנסטן און פאַרטיפטן אויסדרוק אויפן פנים.

דער זיידע האָט אויף אים געקוקט און האָט וועגן עפעס געטראַכט, זשמורענדיק בשעת־מעשה די אויגן.

— אָט זע... — האָט ליאָנקע שטיל און מאָנאָטאָן גענומען ריידן, אָפּטרייסלענדיק פון די הענט דעם שטויב. — די דאָזיקע ערד האָב איך איצט... גענומען אין האַנט, האָב צעריבן און פון איר איז געוואָרן שטויב.... בלויז פּיטשינקע שטיקלעך, וואָס מע זעט קוים מיטן אויג...

— נו, איז וואָס? — האָט אַ־כיפּ געפרעגט און האָט זיך פאַרהוסט, קוקנדיק דורך די טרערן, וואָס זיינען בײַ אים אַרויס אויף די אויגן, אין דעם אייניקלס גרויסע, טרוקן־בלישטשענדיקע אויגן. — צוליב וואָס טוסטו עס? — האָט ער צוגעגעבן, בעת ער האָט זיך אויסגעהוסט.

— אַזוי... — האָט ליאָנקע אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ — צוליב־דעם, הייסט עס, וואָס זי איז אָט אַ וואָסער־ע!... — ער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט אויף יענער זייט טייך, — און אַלץ האָבן מען אויף איר אָנגעבויט... וויפל שטעט זיינען מיר ביידע דורכגעגאַנגען! אַ ים! און וויפל מענטשן געפינען זיך דאָס אומעטום!

און ניט קענענדיק כאַפּן זיין געדאַנק, האָט ליאָנקע ווידער שווייגנדיק זיך פאַרטראַכט און זיך אַרומגעקוקט.

אויך דער זיידע האָט געשוויגן אַ ווײַלע און דערנאָך האָט ער, צורוקנדיק זיך האַרט צום אייניקל, צערטלעך גענומען ריידן:

— ביסט דאָך אַ חכם! האָסט ריכטיק געזאָגט — אַלץ איז שטויב... אי די שטעט, אי די מענטשן, אי מיר ביידע — גאָלע שטויב. עך, ליאָנקע!... ווען דו וואָלסט געווען געבילדעט... וואָלסטו ווייט אַוועק. דו רעדסט דאָך וועגן אַלץ, ווי אַ דערוואַקסענער בענטש... טייבעלע מיינס, גאָטס פייגעלע!... וואָס וועט אָבער פון דיר ווערן?...

דער זיידע האָט צוגעדריקט צו זיך דעם אייניקלס קאָפּ און האָט אים אַ קוש געטאָן.

— וואַרט־נאָר... — האָט ליאָנקע אומ־געשריען, אַרויסבאַ־

פּרייענדיק זיינע פלאַקסענע האָר פון דעם זיידנס פאַרטריקנטע, צי־טעריקע פינגער און ווערנדיק אַ ביסל אויפגעלעבט. — ווי זאָגסטו? שטויב? די שטעט און אַלץ?

— אַזוי איז דאָס שוין פון גאָט, טייבעלע. אַלץ — איז ערד, און די ערד גופא — איז שטויב. און אַלץ שטאַרבט אויף איר... אָט ווי! און דעריבער דאַרף דער מענטש לעבן אין מי און אין גערעכטיקייט. אָט וועל איך שוין אויך באַלד שטאַרבן...— האָט דער זיידע אַריבערגעהיפּערט און האָט טרויעריק צוגעגעבן: — וואו וועסטו הערמאָלט גיין אָן מיר?

— ליאָנקע האָט שטענדיק געהערט פון זיידן די דאָזיקע פראַגע, און אים האָט שוין זיבש דערעסן צו ריידן אויף דער טעמע פון טויט, און דעריבער האָט ער זיך שווייגנדיקערהייט אָפּגעקערט, האָט אָפּגעריסן אַ גרעזעלע, האָט עס אַריינגעלייגט אין מויל און האָט לאַנגזאַם גענומען קייען.

ביי דעם זיידן איז דאָס אָבער געווען אַן אָנגעווייטאָגט אָרט.

— וואָס שווייגסטו? ווי וועסטו אַ שטייגער אויסקומען אָן מיר? — האָט ער שטיל געפרעגט, אָנבייגנדיק זיך צו דעם איינִיקל און נעמענדיק ווידער הוסטן.

— כ'האָב דיר שוין געזאָגט... — האָט ליאָנקע צעשטרייט און אומצופרידן אַרויסגערעדט און געקוקט פון דער זייט אויף דעם זיידן.

די דאָזיקע געשפּרעכן זיינען אים ניט געווען געפעלן אויך צוליב דעם, וואָס זיי פלעגן זיך כמעט שטענדיק ענדיקן מיט אַ קריג. דער זיידע האָט זיך אויף לאַנג צעלאָזט וועגן דער נאָענטקייט פון זיין טויט. ליאָנקע האָט אים תחילת געהערט אויפמערקזאַם, האָט זיך געשראָקן פאַר דער נייקייט פון דער לאַגע, וואָס האָט זיך אים פאָרגעשטעלט, האָט געוויינט, נאָר ביסלעכווייז האָט ער זיך באַרויִקט — און ס'איז אָנגעקומען אַ רעאַקציע: ער האָט ניט גע־הערט דעם זיידן און האָט זיך איבערגעגעבן זיינע מחשבות, און דער זיידע האָט, באַמערקנדיק דאָס, זיך געבייזערט און האָט גענומען ריידן וועגן דעם, אַז ער, ליאָנקע, איז אַ נאַר, האָט ניט ליב דעם זיידן, שאַצט ניט אָפּ זיינע באַמיִונגען; ענדלעך, איז

ער אזוי ווייט דערגאנגען, אז ער האט ליאנקען איבערגעווארפן, אז ער וויל, דער זיידע זאל באלד שטארבן.

— וואס האסטו גערעדט? ביסט דאך נאך א נארעלע, האסט דאך נאך קיין השגה ניט וועגן דיין לעבן. ווי אלט ביסטו? דאס עלפטע יאר סך־הכל. און דו ביסט א קראנקער, ביסט אומפעיק צו ארבעט. טא וואוהין וועסטו גיין? מיינסט, אז גוטע מענטשן וועלן דיר העלפן? ווען דו וואלסט געהאט געלט, וואלטן זיי דיר געהאלפן צו פארלעבן זיי — דאס איז אמת. און קלייבן נדבות איז אפילו מיר, וואס איך בין שוין א זקן, איך ניט געשמאק. פאר יעדערן בוק זיך, ביי יעדערן בעט. און מע זידלט דיך, און אפטמאל שלאגט מען דיך, און מע טרייבט... דו מיינסט, אז אן ארעמאן האלט מען פאר א מענטשן? קיינער האלט ניט! צען יאר, ווי איך גיי איבער די הייזער — ווייס איך. א שטיקל ברויט שאצן זיי אין טויזנט רובל. ער גיט און טראכט דערביי, אז באלד וועט מען פאר אים עפענען די טויערן פון גן־עדן! דו מיינסט, פארוואס גיט מען מערער? כדי צו בארויקן דעם געוויסן; אט צוליב־וואס, פריינד, און ניט צוליב רחמנות! ער רוקט דיר אריין א שטיק ברויט, נו, איז אים אליין שוין ניט מיאוס צו עסן. א זאטער מענטש — איז א חיה! אבער קיינמאל שאנעוועט ער ניט דעם הונגעריקן. א זאטער א הונגעריקן זיינען איינער דעם אנדערן שונאים, אייביק וועלן זיי זיין איינער דעם אנדערן ווי א דארן אין אויג. דעריבער קענען זיי איינער דעם אנדערן ניט זשאלעווען און פארשטיין... און פאר א זאטן מענטשן איז א הונגעריקער, אזוי ווי שמוץ.

דער זיידע האט זיך אנגעצונדן מיט צארן און מיט בענקשאפט. דערפון האבן ביי אים די ליפן גענומען ציטערן און די זקנישע טריבע אויגן זיינען האסטיק ארומגעלאפן אין די רויטע רעמלעך פון די ווייס און ברעמען, און די קנייטשן איף דעם טונקעלן געזיכט זיינען ארויסגעטראטן שארפער.

ליאנקע האט אים ניט ליב געהאט אזעלכן און האט א ביסל זיך פאר עפעס געשראקן.

— אט פרעג איך דיך טאקע, וואס וועסטו טאן מיט דער

וועלט? דו ביסט אַ שוואַך עופעלע, און די וועלט — איז אַ חיה. און זי וועט דיך תיכף אײַנשלינגען. און איך וויל דאָס ניט... איך האָב דאָך דיך ליב, קינדעלע מײַנס!... אײנער ביסטו בײַ מיר און איך בין בײַ דיר אויך אײנער... ווי אַזוי־זשע וועל איך שטאַרבן? איך קען ניט צולאָזן צום געדאַנק, אַז איך זאָל שטאַרבן, און דו זאָלסט בלײַבן... אויף וועמען? גאָט!... פאַרוואָס האָסטו פֿײַנט געקראַנקט דײַן קנעכט? לעבן האָב איך קײן כּוח ניט און שטאַרבן קען איך ניט, ווײַל — איך דאַרף היטן דאָס קינד. כ׳האָב זיבן יאָר געניאַנטשעט... אויף מײַנע הענט... די אַלטע... גאָט, העלף מיר!...

דער ײַדע האָט זיך אַוועקגעזעצט און האָט זיך צעוויינט, פאַרשטעקנדיק דעם קאָפּ אין די קני פון די ציטעריקע פיס. און זײַנע פּלײצעס האָבן געציטערט פון די געוויינען, וואָס זײַנען געווען הײזעריק און האָבן זיך אַרויסגעריסן פון דער קראַנקער ברוסט.

דער טײַך האָט זיך אײַליק געקײַקלט אין דער ווײַטקײט אַרײַן און האָט זיך הײליק געפּלעסקעט אָן ברעג, גלײַך מיט דעם דאָזיקן פּלעסקן האָט ער געוואָלט פאַרטרײַבן די געוויינערײַען פון דעם אַלטן. דער לויטערער הימל האָט געשמײכלט און אויסגעגאָסן פון זיך די ברענענדיקע היץ, און שמײכלענדיק, האָט ער זיך רויִק צוגעהערט צו דעם ברויזיקן רויש פון די טריבע כוואַליעס.

— זאָל זײַן גענוג, ײַדע, וויין ניט! — האָט ליאָנקע, קוקנדיק אין אַ זײַט, געזאָגט צוליב־עפּעס מיט אַ שטרענגן טאָן, און, אומקערנדיק צו דעם ײַדן זײַן געזיכט, אַן אָנגעבלאָזנס אין אַ פינסטערס, האָט ער צוגעגעבן: — מיר האָבן דאָך שוין וועגן אַלץ גערעדט. כ׳וועל ניט פאַרפאַלן ווערן. כ׳וועל אָנקומען ערגעץ אין אַ מאַסטער...

— מען וועט דיך פאַרהרגענען... — האָט דער ײַדע אַרויסגעזיפּצט דורך די צײנער.

— און אפשר וועט מען ניט פאַרהרגענען. אָבער אַז מע וועט ניט פאַרהרגענען! — האָט ליאָנקע מיט אַ געוויסער פאַררײסנקײט אויסגעשרײען, — וואָס וועט דעמאָלט זײַן? אָט דעמאָלט ערשט, וועל איך אַרויף אויף אַ דרך. (ניט אַזוי לײַכט וועל איך זיך דאָס יעדערן געבן!...

נאָר דאָ האָט ליאָנקע פלוצלונג צוליב־עפּעס זיך אָפּגעהאַקט און, שווייגנדיק אַ ווײַלע פּאַרטראַכטערהייט, האָט ער שטיל געזאָגט:

— אַניט ווּעל איך גאָר אַוועק אין אַ מאָנאַסטיר...

— ווען מע וואָלט געקענט אין אַ מאָנאַסטיר! — האָט דער עלטער, אויפמונטערנדיק זיך, אָפּגעזיפצט און האָט זיך ווידער גענומען קאַרטשען, באַפאַלן פון דעם שטענדיקן הוסט.

איבער זייערע קעפּ האָט זיך דערהערט אַ געשריי און אַ סקריפּ פון רעדער....

— פּאַראָ־אָם!... פּאַראָ־אָם... העי! — האָט עמעצנס אַ מעכטיקע שטימע צעטרייסלט די לופט

די ביידע שמועסער האָבן אַ ציטער געטאָן און זיינען האַסטיק אויפגעשטאַנען און אויפגעהויבן די קלומקעס מיט די שטעקנס.

מיט אַ שאַרף סקריפּען איז אויף דעם זאַמד אַרויפגעפאָרן אַ צווייערדעריקע אַרבאַ. אין איר איז געשטאַנען אַ קאָזאַק און, פאַרשטעקט דעם קאָפּ אין דעם האָריקן, אויף איין אויער אַרויפגערוקטן היטל, האָט ער זיך געגרייט אַ היקע צו טאָן און האָט אַריינגעצויגן אין זיך די לופט מיט דעם ברייט־געעפנטן מויל, פון וואָס זיין ברייטע, אַרויסגעשטאַרצטע ברוסט האָט זיך נאָך מער אַרויסגעשטעלט. די ווייסע ציינער האָבן העל געפינקלט אין דער זיידענער ראַם פון דער שוואַרצער באָרד, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן פון די אויגן, וועלכע זיינען געווען ברייט געעפנט און—פון אָנשטרענגונג — פאַרגאָסן מיט בלוט. פון אונטער דער אָפּגעשפּיליעטער העמד און דער טשאָכע*), וואָס איז געווען נאַכלעסיק אַרויפגעוואָרפן אויף די אַקסלען, האָט זיך אַרויסגעזען דאָס האָריקע פון זון פאַרברענטע לייב. און פון זיין גאַנצער פיגור, פון די גרויסע רעדער פון דער אַרבאַ, וואָס זיינען געווען צונויפגעצויגן מיט דיקע, אייזערנע רייפן, האָט, פּונקט ווי פון אַ לייביקן, געבלעקטן און אויך העסלעך־גרויסן פערד, — געשמעקט מיט זאַטקייט, מיט קראַפט און מיט געזונט.

---

*) אַ מין איבערבאַנד

— העי!... העי!...

דער זיידע מיטן אייניקל האָבן אַראָפּגעשלעפּט פון זייערע קעפּ די היטלען און האָבן זיך נידעריק פאַרבייגט.

— זייט געגריסט! — האָט דער אָנגעקומענער הילכיק אָפּגעהאַקט, און אַ קוק געבנדיק אויף יענעם ברעג, וואו פון די קוסטעס איז לאַנגזאַם און אומגעלומפּערט אַרויסגעקראָכן דער שוואַרצער פּאַראָם, האָט ער דורכדרינגלעך גענומען באַקוקן די בעטלערס. — פון רוסלאַנד?

— פון רוסלאַנד, גנעדיקער! — האָט אַרכיפּ אָפּגעענטפערט מיט אַ פּאַרנייג.

— ביי אײַך איז דאָרטן הונגער, אַ?

ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון דער אַרבע אויף דער ערד און האָט עפּעס גענומען אײַנציען אין דעם געשפּאַן.

— אַפילו די פּריסלעך שטאַרבן פון הונגער.

— כאַ, כאָ! די פּריסלעך שטאַרבן אויך? הייסט עס, אַז קיין ברעקלעך אַפילו זיינען ניט פאַרבליבן, מע האָט אַלץ אויפגעגעסן? איר זייט פלינקע עסערס. נו, דערפאַר אַרבעט איר, מסתמא, שלעכט. ווייסט אַז דו וועסט גוט אַרבעטן, וועט ניט זיין קיין הונגער.

— די ריכטיקע סיבה איז דאָ, שפּייזער אונזערער — די ערד. זי פאַרעקשנט זיך און גיט ניט קיין גערעטעניש. די ערד האָבן מיר אויסגעזויגן.

— די ערד? — האָט דער קאָזאַק אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ. — די ערד דאַרף שטענדיק געבוירן, דערויף איז זי דאָך געגעבן געוואָרן דעם מענטשן. זאָג בעסער: ניט די ערד, נאָר די הענט. די הענט זיינע שלעכטע. פון גוטע הענט קלאַפּט זיך אַפילו אַ שטיין ניט אָפּ, ער געבוירט. אין די געגנטן פון שוואַרצן ים זייט איר געווען? דאָרטן, זיידע, אַקערן אַפילו שטיינער.

ס'איז צוגעפאָרן דער פּאַראָם.

צוויי געזונטע, רויטפּנימדיקע קאָזאַקן, וואָס האָבן זיך פלעגמאַטיש אײַנגעשפּאַרט מיט די דיקע פיס אין דער דיל פון פּאַראָם, האָבן אים אַ שטויס געטאָן מיט אַ קנאַק אָן ברעג, האָבן

זיך אַ וויג געטאָן, אַ וואָרף געטאָן פון די הענט דעם קאַנאַט, און, אַ קוק געטאָן איינע אויף די אַנדערע, האָבן זיי זיך גענומען פונאַנדערגיין.

— ס'איז הייס? — האָט דער געקומענער אויסגעשטשירעט די ציינער, אַרויפגעפירט אויפן פּאַראָם זיין פערד און באַרירט מיט דער האַנט דאָס היטל.

— עהע! — האָט אָפּגעענטפערט איינער פון די פּאַראָם-פירער, טיף פאַררוקט די הענט אין די קעשענעס פון די ברייטע הויזן, און, צוגייענדיק צו דער אַרבאַ, האָט ער אין איר אַריינגעקוקט און האָט אַ סמאָרע געטאָן מיט דער נאָז און האָט שטאַרק אַריינגעצויגן אין זיך לופט.

דער צווייטער האָט זיך געזעצט אויפן דיל און, קרעכצענדיק, האָט ער גענומען אַראָפּציען די שטיוול.

דער ייִדע און ליאָנקע זיינען אַרויף אויפן פּאַראָם און האָבן זיך צוגעטוליעט צום באָרטן און האָבן געקוקט אויף די קאָזאַקן.

— נו, מיר פאָרן! — האָט דער באַלעבאָס פון דער אַרבאַ באַפוילן.

— פירסט גאָרנישט מיט זיך וואָס אויסצוטרינקען! — האָט יענער, וואָס האָט באַטראַכט די אַרבאַ, ביי אים געפרעגט. זיין חבר האָט אויסגעטאָן אַ שטיוול און, פאַרזשמורענדיק אַן אויג, האָט ער אַריינגעקוקט אין כאַליעווע.

— ניין. וואָס איז דען? אין קובאַן איז דען ווייניק וואַסער פאַראַן?

— וואַסער!... איך פרעג ניט מכּוח וואַסער.

— און וועגן בראָנפן? כ'פירט ניט קיין בראָנפן.

— ווי פירסט עס ניט קיין בראָנפן? — האָט דער פרעגער, פאַרקוקנדיק זיך אויפן דיל פון פּאַראָם, זיך פאַרטראַכט.

— נו-נו! לאָמיר פאָרן!

דער קאָזאַק האָט אָנגעשפּייט אויף די הענט און האָט זיך גענומען פאַרן שטריק. דער אַריבערפאָרער האָט אים גענומען העלפן.

— און דו, אַלטער, פאַרוואָס העלפסטו ניט? — האָט זיך

דער פּאַראָם-פירער, וואָס האָט זיך געעסקט מיט דעם שטיוול, געווענדט צו אַרכיפּן.

— ווי קום איך דערצו, ליבינקער! — האָט יענער מיט אַ רחמנותדיקן טאָן און שאָקלענדיק מיטן קאָפּ אַדיום-עוונגען.

— און מע דאַרף זיי גאָרניט העלפן אויך. זיי וועלן זיך אַליין אַן עצה געבן! און, אַזוי ווי ער וואָלט כּלומרשט געוואָלט איבערצייגן דעם אַלטן אין דער אויפריכטיקייט פון זיינע רייד, האָט ער זיך שווער אַראָפּגעלאָזט אויף די קני און האָט זיך געלייגט אויף דעם אויבערדעק פון פּאַראָם.

זיין חבר האָט אים פויל אָפּגעזידלט און, ניט באַקומען קיין ענטפער, האָט ער הויך גענומען טופּען מיט די פיס, איינשפּאַרנדיק זיך אין דעם אייבערדעק.

דער פּאַראָם, וואָס איז אָפּגעשלאָגן געוואָרן פון דעם שטראָם, וועלכער האָט מיט אַ טעמפּן גערויש געפּאַטשט אין זיינע זייטן, האָט זיך געטרייסלט און האָט זיך געוויגט, און האָט זיך לאַנגזאַם באַוועגט פאָראויס.

קוקנדיק אויפן וואַסער, האָט ליאָנקע געשפּירט, אַז ביי אים דרייט זיך אַזוי זיס דער קאָפּ, און די אויגן, וואָס זיינען געווען פאַרמאַטערט פון דעם שנעלן לויפן פון די כוואַליעס, קלעפּן זיך אין דרעמל. דעם זיידנס פאַרשטיקטער געפּליסטער, דער סקריפּ פון דער שטריק און דאָס זאַפטיקע פּאַטשן פון די כוואַליעס האָבן אים פאַרוויגט; ער האָט זיך אין שלעפעריקער מידקייט געוואָלט אַראָפּלאָזן אויפן אויבערדעק, נאָר פּלוצלונג האָט אים עפּעס אַזאַ טרייסל געטאָן, אַז ער איז אַנידערגעפאַלן.

ברייט אויפגעעפנט די אויגן, האָט ער זיך גענומען אַרומקוקן. די קאָזאַקן האָבן געלאַכט פון אים און האָבן צוגעפירט דעם פּאַראָם צו אַן אָפּגעברענטן פּיען אויפן ברעג.

— וואָס ביסטו איינגעשלאָפן? ביסט אַ שוואַכער. זעץ זיך אַריין אין אַרבאַ, כ'וועל איך צופירן ביז אַ קאָזאַקנדאָרף. און דו, זיידע, זעץ זיך אויך.

באַדאַנקט דעם קאָזאַק מיט אַ מאָנאָטאָנער, פאָנפעוואַטער שטימע, איז דער זיידע, קרעכצנדיק, אַריינגעקראָכן אין דער אַרבאַ.

לאָנקע איז אויך אַהין אַריינגעשפּרונגען אין זיי זײַנען אַוועקגעפֿאָרן אין קנוילן דינעם, שוואַרצן שטויב, וואָס האָט אַלע ווײַלע געצוואונגען דעם זיידן צו פֿאַרקויכן זיך פֿון הוסט.

דער קאָזאַק האָט פֿאַרצויגן אַ ליד. געזונגען האָט ער מיט מאָדנע טענער און האָט איבערגעריסן אינמיטן די נאָטעס און פֿאַרענדיקט זיי מיט אַ פֿײַף.

ס'האָט זיך געדאַכט, אַז די טענער וויקלט ער אויף פֿון אַ קנײַלכל, אַזוי ווי מע וויקלט פֿאָדעם אויס, בעת עס מאַכט זיך אַ קניפּל, רײַסט ער זיי אָפּ.

די רעדער האָבן רחמנותדיק געסקריפּעט, דער שטויב האָט זיך געקרײַזט אין דער הויך; דער זיידע האָט, טרייסלענדיק מיטן קאָפּ, ניט אויפֿגעהערט צו הוסטן, און לאָנקע האָט געטראַכט וועגן עם, אַז באַלד וועלן זיי קומען אין אַ קאָזאַקנדאָרף און מע וועט דאַרפֿן מיט אַ פֿאָנפֿעוואַטער שטימע זינגען אונטער די פֿענסטער „האַר יעזוס קריסטוס“... די יינגלעך פֿון דעם קאָזאַקנדאָרף וועלן זיך רייצן מיט אים, און די פּויערטעס וועלן דערעסן מיט זייערע אויספֿרעגענישן וועגן רוסלאַנד און וועגן אַ סך אַנדערע זאַכן... ס'איז אויך ניט גוט צו קוקן אין דער דאָזיקער צײַט אויף דעם זיידן, וואָס הוסט עפּעס, הויקערט זיך אײַן אַלץ מער, וואָס פֿון דעם ווערט אים אומאָנגענעם און ווייטאָגלעך, און ער רעדט מיט אַזאַ רחמנותדיקן קול, כליפּעט זיך אַלע ווײַלע פֿונאַנדער און דערציילט זאַכן, וואָס זײַנען ניט געשטויגן און ניט געפֿלויגן....

ער דערציילט, למשל, אַז אין רוסלאַנד שטאַרבט דאָס פֿאָלק אויף די גאַסן און וואַלגערט זיך, אַזוי, אַז ס'איז ניטאָ, ווער עס זאָל אים אויפֿנעמען, ווײַל אַלע מענטשן זײַנען משוגע געוואָרן פֿון הונגער. זיי האָבן אין ערגעץ אַזעלכעס ניט אָנגעהויבן צו זען... מע דאַרף עס נאָר האָבן צוליב דעם, כּדי מע זאָל מערער געבן. אָבער וואו וועסטו זי, די נדבה, אַהינטאָן? אין דער היים — דאָרטן קען מען שטענדיק פֿאַרקויפֿן פֿאַר 40 קאָפּיקעס און אַפֿילו פֿאַר אַ האַלב קערבל אַ פּוד, און דאָ קויפֿט קיינער ניט.

דערנאָך דאַרף מען די דאָזיקע שטיקלעך, און טיילמאָל זייער געשמאַקע, אַרויסוואַרפֿן פֿון דעם קלומעק אין סטעפּ אַרײַן.

— איר גייט אויפקלייבן? — האָט דער קאָזאַק, באַקוקנדיק איבער דער פּלייצע די צוויי אײַנגעהויקערטע פיגורן, געזאָגט.

— נו, געווים, חשובער מענטש! — האָט אים דער אַלטיטשקער אַרכיפּ געענטפערט מיט אַ זיפץ.

— שטעלן זיך, זיידע, וועל איך דיר ווייזן, וואו איך וואוין, — וועט איר צו מיר קומען נעכטיקן.

דער זיידע האָט געפּרווט אויפשטיין, איז אָבער געפאַלן, אָפּגעשלאָגן זיך מיט אַ זייט אָן דעם ברעג אַרבאַ און האָט פאַרשטיקט אַ זיפץ געטאָן.

— עך, אַלטער!... — האָט דער קאָזאַק אַ מורמל געטאָן מיט מיטגעפיל. נו, אַליין איינס, קוק ניט; ס'טקומען די צייט צו גיין אויף נאַכטלעגער, זאָלסטו פרעגן אויף טשאָרנין, אויף אַנדרעי טשאָרנין, דאָס בין איך. און איצט קריך אַראָפּ. אַדיע!

דער זיידע מיטן אייניקל האָבן זיך פלוצלונג דערזען לעבן אַ קליינער גרופּע טאָפּאָלן און אָסאָקאָרן. פון הינטער זייערע שטאַמען האָבן זיך אַרויסגעזען די דעכער, די פאַרקאַנעס, אומעטום — רעכטס און לינקס — האָבן זיך אויפגעהויבן צום הימל פונקט אַזעלכע קופּקעס. זייערע גרינע בלעטער זיינען געווען פאַרהילט אין גרויען שטויב, און די קאָרע פון די דיקע, גלייכע שטאַמען איז געווען צעשפּאָלטן פון היץ.

פאָראויס פאַר די בטעלערס האָט זיך צווישן צוויי ברעטערפאַרקאַנעס געצויגן אַ שמאָל געסעלע, אין וועלכן ס'איז פאַרשוואונדן געוואָרן דער קאָזאַק, וואָס האָט זיי געבראַכט, און זיי האָבן זיך געלאָזט גיין אין דעם געסעלע מיט אַ מידן, וואַקלדיקן גענגל פון מענטשן, וואָס זיינען זיך אַ סך אָנגעגאַנגען צופוס.

נו, ווי וועלן מיר גיין, ליאָניע, — האָט דער זיידע געפרעגט — צוזאַמען אָדער באַזונדער? — און ניט דערוואַרטנדיק זיך אויף קיין ענטפער, האָט ער צוגעגעבן: — צוזאַמען וואָלט געווען בעסער — מע גיט דיר זייער ווייניק. קענסט ניט בעטן....

— אויף וואָס דאַרף מען עס די סך? אַליין איינס עסטו דאָך ניט אויף.... — האָט ליאָנקע, אַרומקוקנדיק זיך, געענטפערט מיט אַ ברוגזער מינע.

— אויף וואָס? לעקיש איינער!... און טאָמער דרייט זיך פּלוצלונג אונטער אַ מענטש און קויפט? אָט איז דיר אויף וואָס... ער וועט געבן געלט. און געלט איז אַ גרויסע זאַך; דו ווייסט, נישקשה, מיט זיי ניט פאַרפאַלן ווערן, אַז איך וועל שטאַרבן...

און שמייכלענדיק ליבלעך, האָט דער אַלטער אַ גלעט געטאָן דעם אייניקל מיט דער האַנט איבערן קאָפּ.

— דו ווייסט דען, וויפל איך האָב אויסגעזאַמלט פאַר דעם שטיק וועג? אַ?

— וויפל? — האָט ליאָנקע גלייכגילטיק געפרעגט.

— עלף מיט אַ האַלבן!... זעסטו?

נאָר אויף ליאָנקען האָבן ניט געמאַכט קיין איינדרוק — ניט די האָזיקע סומע און ניט דער טריומפירנדיקער טאָן פון דעם זיידן.

— עך דו, קליינער ווערוריק איינער, דו ווערוריק! — האָט דער זיידע אָפּגעזיפצט. — איז גייען מיר הייסט עס באַזונדער?

— באַזונדער....

— נו... איז גייסטו צום קלויסטער.

— גוט.

האָט דער זיידע זיך פאַרקערעוועט אין דעם געסל לינקס, און ליאָנקע איז אַוועק ווייטער. אָפּגייענדיק אַ טריט צען, האָט ער דערהערט אַ ציטעריקן אויסגעשריי: „וואָוילטוער און שפּייזער!...“ דער האָזיקער אויסגעשריי איז געווען גלייך, ווי מע וואָלט איבער אַ צעבראָכענער האַרף געפירט מיט דער האַנט, אָנהייבנדיק פון דער סאַמע דיקער ביז דער סאַמע דינער סטרונע. ליאָנקע האָט אַ ציטער געטאָן און האָט אָנגעהויבן שנעלער צו גיין. שטענדיק, ווען ער האָט געפלעגט הערן דעם זיידן בעטנדיק, פלעגט אים ווערן אומאָנגענעם און עפעס טרויעריק, און בעת מע פלעגט דעם זיידן אָפּזאָגן, פלעגט ער זיך אַפילו שעמען און פלעגט וואַרטן, אַז אָט באַלד וועט זיך דער זיידע צעוויינען.

צו זיין אויער זיינען נאָך דערפלויגן די ציטעריקע, רחמנות־דיקע נאָטעס פון דעם זיידנס קול, וואָס האָבן געבלאָנקעט אין דער שלעפעריקער און הייסער לופט איבער דעם קאָזאַקנדאָרף. אַרום

איז אַלץ געווען אַזוי שטיל, פּונקט ווי בייַנאַכט. ליאָנקע איז צוגעגאַנגען צום פּלויט און האָט זיך געזעצט אין דעם שאָטן פֿון די קאַרשנבוים־צווייַגן, וואָס זייַנען אַריבערגעהאַנגען איבער זייַן פּליצע. ערגעץ־וואו האָט הילכיק געזשומעט אַ בין...

אַראָפּגעוואָרפֿן די טאָרבע פֿון די פּלייצעס, האָט ליאָנקע אַוועקגעלייגט אויף איר דעם קאָפּ און, געקוקט אַ ביסל אין הימל דורך די בלעטער, וואָס זייַנען געהאַנגען איבער זייַן געזיכט, איז ער געשמאַק אייַנגעשלאָפֿן, פֿאַרשטעלט פֿון די בליקן פֿון די פֿאַרבייגייער דורך דעם געדיכטן סטעפּ־גראָז און דעם גראַטע־פֿאָרמיקן שאָטן פֿון דעם פּלויט....

ער האָט זיך אויפֿגעכאַפּט פֿון די קולות, וואָס האָבן זיך געוויגט אין דער לופֿט, וואָס איז שוין געוואָרן פֿריש פֿון דעם אָנקומענדיקן אָוונט. ניט ווייט פֿון אים האָט עמעצער געוויינט. געוויינט ווי אַ קינד — פּרעטענציעז און אומאויפֿהערלעך. די געוויינערייען זייַנען אָפּגעשטאָרבן אויף אַ דינער, מינאָרער נאָטע און האָבן פּלוצלונג ווידער און מיט פֿרישער קראַפֿט אויסגעבראָכן און האָבן זיך אַלץ מער דערנענטערט צו אים. ער האָט אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ און דורך דעם סטעפּ־גראָז האָט ער אַ קוק געטאָן אויפֿן וועג.

איבער אים איז געגאַנגען אַ מיידעלע פֿון אַ יאָר זיבן, אַ שיינע, אַ ריין געקליידטע, מיט אַ רויטן און אויפֿגעלאָפֿענעם פּנים פֿון טרערן, וועלכע זי האָט רק געווישט מיט דער פּאָלע פֿון קלייד. געגאַנגען איז זי לאַנגזאַם, שאַרנדיק מיט די נאַקעטע פֿיסלעך איבערן וועג, אויפֿהויבנדיק אַ געדיכטן שטויב און האָט, קענטיק, ניט געוואוסט, וואוהין און נאָך וואָס זי גייט. זי האָט געהאַט גרויסע שוואַרצע אויגן, וואָס זייַנען איצט געווען באַליידיקט, טרויעריק און פֿייַכט, און קליינע, דינע ראָזע אויערלעך, וואָס האָבן שטיפֿעריש אַרויסגעקוקט פֿון די בינטלעך קאַשטאַנען־האָר, וואָס זייַנען געווען צעפּודלט און זייַנען געפֿאַלן אויף איר שטערן, באַקן און אַקסלען.

זי האָט אויסגעוויזן ליאָנקען זייער קאָמיש, ניט געקוקט אויף אירע טרערן, — אַ קאָמישע און אַ פֿרייַלעכע.... און קענטיק אַ שטיפֿערין!...

— וואָס וויינסטו? — האָט ער זי געפרעגט און זיך אַנידערגעשטעלט, בעת זי איז צוגעקומען האַרט צו אים.

זי האָט אַ ציטער געטאָן, האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט תּיכּף אויפגעהערט צו וויינען, אָבער אין דער שטיל האָט זי נאָך אַלץ אונטערגעכליפּעט. דערנאָך, קוקנדיק אויף אים עטלעכע סעקונדעס, האָבן אירע ליפּן ווידער גענומען ציטערן, דאָס געזיכט האָט זיך צונויפגעקנייטשט, די ברוסט האָט זיך אַ וויג געטאָן, און, ווידער גענומען יאָמערן אויפן קול, איז זי אַוועק.

ליאָנקע האָט דערשפּירט, ווי בײַ אים האָט זיך עפּעס צונויפגעפּרעסט אינעווייניק, און פּלוצלונג איז ער אויך אַוועק נאָך איר.

— וויין ניט. ביסט דאָך שוין אַ גרויסע... פע, מיאוס!... — האָט ער גענומען ריידן, נאָך ניט אויסגלייכנדיק זיך מיט איר, און דערנאָך, בעת ער האָט זי דעריאָגט, האָט ער איר אַ קוק געטאָן אין געזיכט אַריין און האָט ווידער איבערגעפרעגט: — נו, וואָס האָסטו זיך אַזוי צעוויינט?

— יאָ־אָ!... — האָט זי אויסגעצויגן. — ווען מע וואָלט דיך...— און האָט זיך פּלוצלונג אַראָפּגעלאָזן אין דעם שטויב פון וועג, פאַרשטעלנדיק דאָס געזיכט מיט די הענט, און האָט פאַרצווייפלט גענומען קלאָגן.

— נו! — האָט ליאָנקע מיט גרינגשעצונג אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. — ביסט אַ נאַריש מיידל! יאָ־יאָ — אַ נאַריש מיידל, — טפו אויף דיר!...

נאָר דאָס האָט ניט געהאָלפן ניט איר, ניט אים. זעענדיק, ווי צווישן אירע דינע, ראָזע פינגער זיינען נאָכאַנאַנד גערונען טרערן, איז אויך ליאָנקען געוואָרן אומעטיק און אים האָט זיך פאַרוועלט וויינען. ער האָט זיך אָנגעבויגן איבער איר און, פאָרזיכטיק אויפגעהויבן די האַנט, האָט ער קוים אָנגערירט אירע האָר; אָבער תּיכּף, דערשרעקנדיק זיך פאַר זיין דרייסטקייט, האָט ער צוגעכאַפּט די האַנט. און זי האָט אַלץ געוויינט און האָט גאָרנישט ניט געזאָגט.

— הער!... — האָט ליאָנקע, שווייגנדיק אַ ווײלע, אָנגעהויבן, און געשפּירט אַ שטאַרקע נייטיקייט צו העלפן איר. — הער!....

פון וואָס איז דאָס? מע האָט דיך געשלאָגן, צי וואָס?... ס'וועט פאַרגיין! נאָר אפשר עפּעס אַן אַנדער זאַך? זאָג! מיידעלע... אַ? האָסט עפּעס פאַרלאָרן? וואָלטן מיר ביידע געזוכט...

דאָס מיידעלע האָט, ניט צונעמענדיק די האַנט פון געזיכט, טרויעריק אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט, ענדלעך, דורך טרערן אים לאַנגזאַם געענטפערט, באַוועגנדיק דערביי מיט די פלייצעס:

— אַ טיכל... האָב איך פאַרלאָרן!... דער טאַטע האָט געבראַכט צו פירן פון מאַרק... אַ בלוי טיכל, מיט קווייטלעך האָב איך אָנגעטאָן... און פאַרלאָרן.—און האָט, אונטערכליפּענדיק, זיך נאָך שטאַרקער און העכער צעוויינט, און האָט מיט אַ זיפּצנדיקן קול אַרויסגעלאָזן אַן אויסטערלישן: אָ-אָ-אָ...

ליאָנקע האָט זיך געפילט אָנמעכטיק איר צו העלפן, און, שעמעוודיק אָפּגערוקט זיך פון איר, האָט ער פאַרטראַכט און טרויעריק געקוקט אויף דעם טונקל געוואָרענעם הימל. אים איז געווען שווער און זייער רחמנותדיק אויף דער מיידעלע.

— וויין ניט... אפשר וועט זיך פאָרט אָפּזוכן... — האָט ער זייער שטיל אַ שעפּטשע געטאָן, נאָר באַמערקט, אַז זי הערט ניט זיינע טרייסט-ווערטער, האָט ער זיך נאָר מער אָפּגערוקט פון איר און האָט געטראַכט, אַז זי וועט געווים קריגן אַ גאָב פון פאָטער פאַר דער דאָזיקער אַבידה. און תיכף האָט זיך אים פאָרגעשטעלט, ווי דער פאָטער, אַ גרויסער און אַ שוואַרצער קאָזאַק, שלאָגט זי, און זי, פאַרגייענדיק זיך פון געוויין און ציטערנדיק אינגאַנצן פון שרעק און ווייטאָג, וואַלגערט זיך ביי זיינע פיס...

ער איז אויפגעשטאַנען. און איז אַוועקגעגאַנגען, נאָר, אָפּגייענדיק אַ טריט פינף, האָט ער זיך ווידער האַסטיק אומגעקערט, זיך אָפּגעשטעלט קעגן איר, צוטולייענדיק זיך צום פלויט, און זיך געפלייסט צו דערמאָנען אָן עפּעס צערטלעכס און גוטס.

— וואָלסט באַדאַרפט אַוועקגיין פון וועג, מיידעלע! און הער שוין אַמאָל אויף צו וויינען! גיי אַהיים און דערצייל אַלץ, ווי עס איז געווען. אַז דו האָסט, הייסט עס, פאַרלאָרן... ס'פאַרדריסט דיך שטאַרק?...

ער האָט אָנגעהויבן צו ריידן מיט אַ שטילן, מיטפילנדיקן קול און ענדיקנדיק מיט אַן אויפגערעגטן אויסגעשריי, האָט ער זיך דערפרייט, ווען ער האָט דערזען, אַז זי הייבט זיך אויף פון דער ערד.

— אָט אַזוי איז וואויל!... — האָט ער שמייכלענדיק און אויפגעמונטערט פאָרגעזעצט. — אָט דו נעם, און גיי זיך; אויב דו ווילסט, וועל איך גיין מיט דיר און וועל אַלץ, ווי ס'איז געווען, דערציילן? כ'וועל זיך אָננעמען פאַר דיר, שרעק זיך ניט!

און ליאָנקע האָט שטאָלץ אַ פיר געטאָן מיט די פלייצעס און האָט זיך אַרומגעקוקט.

— מע דאַרף ניט... — האָט זי אַרויסגעפליטערט און האָט לאַנגזאַם אָפּגעטרייסלט דעם שטויב פון קליידל און אַלץ געבליבעט.

— אַניט — וועל איך דען גיין? — האָט ליאָנקע הויך געזאָגט מיט פולער זיכערקייט, און האָט אַראָפּגערוקט דאָס היטל אויפן אויער.

איצט איז ער געשטאַנען פאַר איר מיט ברייט פונאַנדערגעשפרייטע פיס, פון וואָס די שמאַטעס, אין וועלכע ער איז געווען אָנגעטאָן, האָבן זיך העלדיש אויפגעשפּיצט. ער האָט פעסט געקלאַפּט מיטן שטעקן אין דער ערד און האָט געקוקט אויף איר עקשנותדיק, און זיינע גרויסע און טרויעריקע אויגן האָבן געלויכטן מיט אַ שטאָלצן און דרייסטן געפיל.

דאָס מיידעלע האָט אויף אים אַ קוק געטאָן קרום, האָט פונאַנדערגעשמירט איבער איר פנימל די טרערן, און, ווידער אָפּזיפצנדיק זיך, האָט זי געזאָגט:

— מע דאַרף ניט... גיי ניט... מיין מאַמעלע האָט ניט ליב קיין בעטלער.

און איז אַוועק פון אים, אומקוקנדיק זיך אַמאָל צוויי אייף צוריק.

ליאָנקען איז געוואָרן אומעטיק. ער האָט אומבאַמערקט, דורך לאַנגזאַמע באַוועגונגען אומגעביטן זיין אַנטשיידענע, אַרויספאָדערנדיקע פּאָזע, האָט זיך ווידער איינגעהויקערט, האָט זיך באַרויקט און,

אַריבערוואַרפנדיק איבערן פּלייצע דעם קלומעק, וואָס איז ביז אַהער געהאַנגען אויף זיין האַנט, האָט ער גלייך נאָך דער מיידעלע, בעת זי איז שוין געווען פאַרשוואונדן הינטערן ראָג געסעלע, — אויסגעשריען:

— אַדיע!

זי האָט זיך אין גאַנג אומגעקערט צו אים און איז ניט געוואָרן.

ס׳האָט זיך דערנענטערט דער אָוונט און אין דער לופט איז געשטאַנען יענע באַזונדערע, שווערע שטיקעניש, וואָס זאָגט אָן אויף אַ געוויטער. די זון איז שוין געשטאַנען נידעריק און די שפּיצן פון די טאָפּאָלן האָבן זיך געגרייזלט מיט אַ לייכטער, רויטער פאַרב. נאָר פון די אָוונט-שאָטנס, וואָס האָבן איינגעהילט זייערע צווייגן, זיינען זיי, הויכע און אומבאַוועגלעכע, געוואָרן געדיכטער, העכער... דער הימל איבער זיי האָט אויך געטונקלט, איז געוואָרן אַ סאַמעטענער און גלייך ווי ער וואָלט זיך אַראָפּגעלאָזן נידעריק צו דער ערד. ערגעץ-ווייט האָבן מענטשן גערעדט און נאָך ווייטער-ערגעץ, נאָר אין אַנדער זייט — האָט מען געזונגען. ס׳האָט זיך געדוכט, אַז די דאָזיקע קלאַנגען, שטילע, נאָר געדיכטע און נאָכאַנאַנד זיך וויגנדיקע אין דער לופט, זיינען אויך געווען דורכגעזאַפּט מיט דער שטיקעניש.

ליאָנקען איז געוואָרן נאָך אומעטיקער און אַפילו עפּעס מוראדיק. ער האָט געוואָלט גיין צום זיידן, האָט זיך אַרומגעקוקט אַרום זיך און איז שנעל אַוועק פאַראויס איבער דעם געסעלע. בעטן נדבות האָט זיך אים לחלוטין ניט געוואָלט. ער איז געגאַנגען און האָט געשפּירט, אַז ביי אים אין ברוסט קלאַפּט דאָס האַרץ אַזוי שטאַרק, שטאַרק, און אַז ער פילט זיך עפּעס זייער צו גיין און צו טראַכטן... נאָר דאָס מיידעלע איז אים ניט אַרויס פון זיין זכרון, און ער האָט געטראַכט, וואָס קען מיט איר איצט זיין? צי איז זי געקומען אַהיים? צי איז זי אַ רייכע?... אויב זי איז פון אַ רייך הויז, וועט מען זי שלאָגן; אַלע רייכע זיינען קאַרגע; און אויב זי איז אַן אָרעמע, קען זיין, אַז מע וועט זי ניט שלאָגן... אין די אָרעמע הייזער האָט מען די קינדער מער ליב, ווייל מע

וואַרט פון זיי אַרבעט. די רעיונות האָבן זיך נאָכאַנאַנד באַוועגט אין זיין קאָפּ און מיט יעדער מינוט איז דאָס פיינלעכע אין דריקנדיקע געפיל פון בענקשאַפט, וואָס האָט ווי אַ שאָטן באַגלייט זיינע געדאַנקען, געוואָרן אַלץ שווערער און האָט אים אַלץ מער באַהערשט.

און די אָוונט־שאָטנס זיינען געוואָרן שטיקנדיקער און געדיכטער. ליאָנקע האָט באַגעגנט קאָזאַקן, קאָזאַקישע פּריען, וועלכע זיינען פאַרביי־געגאַנגען פאַרביי אים און האָבן ניט געלייגט אויף אים קיין אַכט, ווייל זיי האָבן שוין באַוויזן געוווינט צו ווערן צו דעם שטראָם הונגעריקע פון רוסלאַנד. זיין טריבער בליק האָט זיך אויך פויל געגליטשט איבער זייערע זאַטע, גרויסע פיגורן און ער איז שנעל געגאַנגען צום קלויסטער, וואָס זיין צלם האָט אַרויסגעשיינט פון הינטער דעם גרינס פון די ביימער, וואָס פאַר אים.

אַנטקעגן אים האָט זיך געטראָגן אַ שאַרפער געוויש פון דער אָנקומענדיקער טשערעדע. אָט איז אויך דער קלויסטער, אַ נידעריטשקער און אַ ברייטער, מיט פינף קעפּ, אויסגעפאַרבט אין בלויער פאַרב, באַזעצט אַרום מיט טאָפּאָלן, וואָס זייערע שפּיצן האָבן איבערגעוואַקסן זיינע צלמים, וועלכע זיינען געווען באַגאָסן מיט שקיעה־שטראַלן און האָבן געשיינט דורך דעם גרינס מיט ראָזן גאָלד.

— אָן־דאָרטן לויפט דער יידע גאַלאָפּ צו דעם קלויסטער־גאַניק, איינבייגנדיק זיך אונטער דער משא פון דעם קלומעק, און, צולייגנדיק די דלאָניע צום שטערן, קוקט ער אויף אַלע זייטן.

הינטער דעם יידן שפּרייזט מיט אַ ברייטן טראָט אַ דאָרפישער קאָזאַק אין אַ היטל, וואָס איז נידעריק אַראָפּגערוקט אויפן שטערן, און מיט אַ שטעקן אין האַנט.

— וואָס, דער קלומעק איז אַ ליידיקער? — האָט דער יידע געפרעגט, צוגייענדיק צום אייניקל, וואָס האָט זיך אָפּגעשטעלט און געוואַרט אויף אים, לעבן דער קלויסטער־צוים.

— אָט־וויפיל איך האָב!... — און, קרעכצענדיק, האָט ער אַראָפּגעוואָרפן פון די פּלייצעס אויף דער ערד זיין לייוונטענעם, פול אָנגעשטאָפּטן זאַק.

— אוך!... מע גיט חאָ גאַנץ גוט! אַך, ווי גוט!... נו, און דו, וואָס ביסטו אַזוי אָנגעבלאָזן?

— דער קאָפּ טוט וויי... — האָט ליאָנקע שטיל געזאָגט, אַראָפּזעצנדיק זיך אויף דער ערד לעבן דעם ייִדן, וואָס האָט זיך צוגעטוליעט מיטן רוקן צו אַ הויפן צונויפגעלייגטע ציגל און האָט מיט אָן אויסדרוק פון זשעדנעקייט און צופרידנקייט געגלעט מיט דער האַנט די אויפגעזאַמלטע נדבה.

— נו?... פאַרמאַטערט.. אויסגעשעפּט!.... אָט באַלד גייען מיר נעכטיקן. ווי רופט מען יענעם קאָזאַק? אַ?

— אַנדרעי טשאָרני.

— ריכטיק, טשאָרני! מיר וועלן טאַקע אַזוי פרעגן: אַוואו וואוינט דאָ, הייסט עס, אַנדרעי טשאָרני? אָט גייט צו אונז אַ מענטש... ביי אים וועלן מיר פרעגן. יאָ... אַ וואויל פאָלק, אַ זאַטס. און כּבֿוד עסן זיי ווייצן־ברויט. זייט געגריסט, גוטער מענטש!

דער קאָזאַק איז צוגעגאַנגען האַרט צו זיי און האָט לאַנגזאַם אַרויסגערעדט אַלס ענטפער אויף דעם ייִדנס באַגריסונג:

— און איר זייט אויך געגריסט!

דערנאָך האָט ער, ברייט פונאַנדערשפּרייטנדיק די פיס און איבערשטעלנדיק אויף די בעטלער די גרויסע, נאָר גאָרנישט אויסדריקנדיקע אויגן, זיך שווייגנדיק אַ קראַץ געטאָן.

ליאָנקע האָט געקוקט אויף אים מיט אַ נייגעריקן בליק, דער ייִדע האָט פראַגלעך געפינטלט מיט זיינע זקנישע אויגן, דער קאָזאַק האָט אַלץ געשוויגן און, ענדלעך, אַרויסשטעקנדיק ביז העלפט די צונג, האָט ער גענומען כאַפּן מיט איר דעם ברעג פון זיין וואָנץ. געענדיקט געלונגען די דאָזיקע אָפּעראַציע, אַריינגעשלעפּט די וואָנץ אין מויל אַריין, אַ קיי געטאָן זי, ווידער אַרויסגעשטויסן זי מיטן צונג פון מויל, האָט ער ענדלעך איבערגעריסן דעם שווייגן, וואָס איז שוין געוואָרן פּיינלעך, און געזאָגט פּויל:

— נו... לאָמיר גיין אין פאַרזאַמלונגס־הויז.

— וואָס פאַלט דיר איין? — האָט זיך דער ייִדע אַ טרייסל געגעבן.

ביי ליאָנקען האָט עפּעס אינעווייניק אַ ציטער געטאָן.

— מע דאַרף... מע האָט באַפֿוילן. גײ!

ער האָט זיך אַ קער געטאָן צו זײ מיטן רוקן און איז געװוזט אַװעק, נאָר אַרומקוקנדיק זיך אויף הינטן און זעענדיק, אַז בײדע רירן זיך ניט פֿון אָרט, האָט ער װידער און שוין מיט כּעס אַ געשרײ געטאָן:

— װאָס נאָך?!

דעמאָלט איז דער זײדע און ליאָנקע שנעל אױפֿגעשטאַנען און זײַנען אַװעק נאָך אים.

ליאָנקע האָט עקשנותדיק געקוקט אויפֿן זײדן און, זעענדיק, װי בײַ אים טרײסלען זיך די ליפּן און דער קאָפּ און װי ער קוקט מיט פּחד אַרום זיך און נישטערט שנעל בײַ זיך אין בוזעם, האָט ער געשפּירט, אַז דער זײדע האָט עפּעס װידער אָפּגעטאָן אַ שטיקל אַרבעט, פּונקט װי דעמאָלט אין טאַמאַן. אים איז געװאָרן אַנגסטלעך און איבלדיק, בעת ער האָט זיך פֿאָרגעשטעלט יענע טאַמאַנער געשיכטע. דאָרטן האָט דער זײדע אַראָפּגענומען װעש פֿון אַ הויף, און מע האָט אים געפּאַקט מיט זײ. מע האָט געלאַכט, געזידלט, געשלאָגן אַפֿילו און, ענדלעך, האָט מען אים בײַנאַכט אַרויסגעטריבן פֿונם קאָזאַקנדאָרף. די נאַכט איז געװען אַזאַ פֿינסטערע... ער האָט גענעכטיקט מיטן זײדן ערגעץ אויף אַ ברעג דורכגוס אין זאַמד, און דער ים האָט אַ גאַנצע נאַכט אימהדיק געברויזט. דער זאַמד האָט געסקריפּעט, װערנדיק געדריקט פֿון די כװאַליעס, װאָס זײַנען אויף אים אָנגעלאָפֿן... און דער זײדע האָט די גאַנצע נאַכט געקרעכצט און האָט שעפּטשענדיק תּפֿילה־געטאָן צו גאָט, און האָט זיך אָנגערופֿן גנב און געבעטן בײַ גאָט פֿאַרגעבונג.

ליאָנקע האָט אויפֿגעציטערט פֿון דעם שטױס אין זײַט און האָט אַ קוק געטאָן אויף דעם זײדן. בײַ יענעם האָט זיך דאָס געזיכט אויסגעצויגן, איז געװאָרן טריקענער און גרױער און אַלץ האָט געציטערט.

דער קאָזאַק איז געגאַנגען אַ טריט פֿינף פֿאָראויס, האָט געװיכערט די ליולקע, האָט באַפּוצט דעם שטעקן מיט קעפּלעך פֿון דיסטלען און האָט זיך אויף זײ ניט אומגעקוקט.

— נאַ אָט, נעם!... וואַרף אַוועק.. אין דעם סטעפּ־גראָז... נאָר באַמערק, וואו דו וואַרפסט!.... כּדי זאָלסט שפּעטער קענען צונעמען.... — האָט דער ייִדע קוים וואָס מע האָט האָט געהערט אַרויסגעפּליסטערט און, פעסט צוגעטוליעט צו זיך אין גאַנג דעם איינִיקל, האָט ער אים אַריינגערוקט אין האַנט עפּעס אַ שמאַטע, צונויפגעדרייט אין אַ קנייטל.

ליאָנקע האָט זיך אָפּגערוקט אָן אַ זייט, האָט אַ ציטער געטאָן פון שרעק, וואָס האָט תּיכּף אָנגעפילט זיין גאַנץ וועזן מיט קעלט, און איז נעענטער צוגעגאַנגען צום פאַרקאַן, לעבן וועלכן ס'האָט זיך געדיכט צעוואַקסן דאָס סטעפּ־גראָז.

קוקנדיק געשפּאַנט אויף דער ברייטער פּלייצע פון דעם קאָזאַק, דעם קאָנוואָיר, האָט ער אויסגעשטרעקט אָן אַ זייט די האַנט און אַ קוק געבנדיק אויף איר, האָט ער אַ וואָרף געטאָן די שמאַטע אין דעם סטעפּ־גראָז.... אַ וואָרף געטאָן און אָפּגעשטעלט זיך אַ איבעראַשטער.

פאַלנדיק, האָט זיך די שמאַטע פונאַנדערגעוויקלט, און פאַר ליאָנקעס אויגן האָט אַ שימער געטאָן אַ בלוי טיכל מיט קוויטן, וואָס איז מאָמענטאַל פאַרטונקלט געוואָרן דורך דער געשטאַלט פון דער קליינער ווייַנענדיקער מיידעלע. זי איז אויפגעשטאַנען פאַר אים ווי אַ לעבעדיקע, און האָט פאַרשטעלט מיט זיך אי דעם קאָזאַק, אי דעם ייִדן, אי אַלץ, וואָס איז געווען אַרום אים... איר געיאָמער האָט זיך ווידער דייטלעך דערטראָגן צו ליאָנקעס אויערן און אים האָט זיך געדוכט, אַז עס פאַלן פאַר אים אויף דער ערד ליכטיקע טראָפּעלעך טרערן און פאַרשטעלן פון אים די גאַנצע וועלט און פילן אָן זיין ברוסט מיט אַ קומערפולער קעלט...

אין דעם האָזיקן, כּמעט באַוואוסטלאָזן צושטאַנד איז ער הינטער דעם ייִדן געקומען אין דעם פאַרזאַמלונגס־הויז, האָט געהערט דאָס פאַרשטיקטע הודיען, אין וועלכן ער האָט ניט געקענט און ניט געוואָלט זיך פונאַנדערקלייבן, ער האָט געזען ווי דורך אַ נעפּל, ווי מען האָט פון דעם ייִדנס קלומעק אַרויסגעשאָטן שטיקלעך אויף דעם גרויסן טיש, און די דאָזיקע שטיקלעך האָבן, פאַלנדיק שטיל און ווייך, געקלאַפּט אָן טיש... דערנאָך האָבן

זיך איבער זיי אָנגעבויגן אַ סך קעפּ אין הויכע היטלען; די קעפּ אין די היטלען זיינען געווען אָנכמורעט און פינסטער און דורך דעם נעפּל, וואָס האָט זיי פאַרהילט, האָבן זיי, וויגנדיק זיך, געדראָט מיט עפּעס שרעקלעכס... דערנאָך האָט דער יידע פּלוצלונג, מורמלענדיק עפּעס הייזעריק, זיך גענומען דרייען ווי אַ דריידל אין די הענט פון צוויי געזונטע חברה־לייט...

— אומזיסט, פּראַוואָסלאַוונע!... כ׳בין ניט שולדיק, גאָט איז אַן עדות!... — האָט דער יידע גענומען וואָיען מיט האַרצרייסנדיקע קולות.

ליאָנקע האָט זיך פאַנאַנדערגעוויינט, האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויפן דיל.

דעמאָלט זיינען זיי אויך צו אים צוגעגאַנגען. מע האָט אים אויפגעהויבן, אַוועקגעזעצט אויף אַ באַנק און דורכגענישטערט אַלע טראַנטעס, וואָס האָבן באַדעקט זיין קליין קערפּערל.

— זי ליגט, די טייוולשע פּרויענצימער דאַגילאָוונע! — האָט עמעצער אַ דונער געטאָן, גלייך ער וואָלט איבער ליאָנקעס אויערן אַ זעץ געטאָן מיט זיין גערדיכטן און אויפגערייצטן קול.

— און אפשר האָבן זיי ערגעץ באַהאַלטן? — האָט מען אַלס ענטפער נאָך העכער אויסגעשריען.

ליאָנקע האָט געשפּירט, גלייך די דאָזיקע אַלע קלאַנגען וואָלטן געשלאָגן איבער זיין קאָפּ, און אים האָט אַזוי גענומען ווי טאָן, אַז ער האָט פאַרלאָרן דעם באַוואוסטזיין און גלייך ער וואָלט פּלוצלונג אַ פאַל געטאָן אין עפּעס אַ שוואַרצער גרוב, וואָס האָט אויסגעעפנט פאַר אים דעם תהומיקן מויל.

און בעת ער האָט אויפגעוואַכט, האָט ער דערשפּירט, אַז זיין קאָפּ ליגט אויף דעם יידנס קני, און ער האָט דערזען, אַז פּונקט איבער זיין געזיכט האָט זיך אַריבערגעבויגן דעם יידנס געזיכט, וואָס איז געווען נעבעכדיקער און צונויפגעקאָרטשעטער, איידער אַלעמאָל, און פון דעם יידנס אויגן, וואָס האָבן געפינטלט צעשראָקן, קאַפּען אויף זיין, ליאָנקעס שטערן, קליינע טרייבע טרערן און קיצלען שטאַרק, אַראָפּקייקלענדיק זיך איבער די באַקן אויפן האַלז...

— ביסט שוין געקומען צו זיך, טײַערער?!... לאָמיר גיין פֿון דאַנען. לאָמיר גיין, — זיי האָבן אָפּגעלאָזן, די פֿאַרפֿלוכטע!

ליאָנקע האָט זיך אויפֿגעהויבן פֿון דעם ייִדנס קני און האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן אים, שפּירנדיק דערבײַ, אַז זײַן קאָפּ איז אָנגעגאָסן מיט עפּעס שווערס און אַז ער וועט אָט־אָט אַראָפּפֿאַלן פֿון די אַקסלען... ער האָט אים גענומען אין די הענט און האָט זיך גענומען שאָקלען, שטיל קרעכצנדיק דערבײַ.

— האָסט קעפּעלע טוט־ווײ? טײַערער מײַנער!... זיי האָבן אונדז פֿאַרפּײַניקט... די חיות! דער קינזשאַל, פֿאַרשטייסט, איז פֿאַרפֿאַלן געוואָרן און דאָס טיכל האָט דאָס מיידעלע פֿאַרלאָרן, נו, האָבן זיי זיך אויף אונדז אַרויפֿגעוואָרפֿן!... אַך, רבונו־של־עולם!... פֿאַרוואָס שטראָפֿסטו אונדז?!...

דעם ייִדנס כליפּעדיקער קול האָט אַזוי ווי געדראַפּעט ליאָנקען, און ער האָט געשפּירט, אַז אינעווייניק אין אים ברענט זיך פֿונאַנדער אַזאַ שאַרף פֿײַנקעלע, וואָס צווינגט אים אָפּצורוקן זיך ווײַטער פֿון ייִדן.

ער האָט זיך אָפּגערוקט און האָט צאָרנדיק אַ קוק געטאָן אויף זײַן געזיכט, וואָס פֿון זײַנע קנייטשן, האָט זיך אים געדוכט, קוקן אויף אים אַרויס קלײנינקע, העסלעכע, שאַלהאַפּטיקע שלענגעלעך... ער האָט אַ ציטער געטאָן און האָט זיך אַרומגעקוקט...

ער מיטן ייִדן זײַנען געזעסן בײַם אַרײַנגאַנג פֿון הויף, אונטער אַ געדיכטן שאָטן פֿון אַן אויסגעקרימטן שוואַרצן טאָפּאָל. ס'איז שוין אָנגעקומען די נאַכט, ס'איז אויפֿגעגאַנגען די לבנה און איר מילך־זילבערדיקער שײַן, וואָס האָט באַגאָסן דעם גלײַכן און ברייטן סטעפּ־שטח, האָט אים אַזוי ווי געמאַכט שמעלער, איידער ער איז געווען בײַטאָג, שמעלער און וויסטער און אומעטיקער. פֿונדערווײַטנס, פֿונם סטעפּ, וואָס איז געווען צונויפֿגעגאָסן מיטן הימל, האָבן זיך אויפֿגעהויבן לוליע־וואָלקנדלעך און זײַנען שטיל געשוואומען איבער אים, פֿאַרשטעלנדיק די לבנה און וואַרפֿנדיק אויף דער ערד געדיכטע שאָטנס. די שאָטנס האָבן זיך געדיכט געלייגט אויף דער ערד, לאַנגזאַם, פֿאַרקלערט זײַנען זיי איבער איר געקראָכן און זײַנען פּלוצלונג פֿאַרשוואונדן געוואָרן, גלײַך זיי וואָלטן דורך די

שפּאַלטן, וואָס האָבן זיך געבילדעט פֿון די ברענענדיקע זונשטראַלן, אַריין אין דער ערד... פֿון דאָרף האָבן זיך געטראָגן קולות און וואו־ניט־וואו האָבן זיך אין אים אָנגעצונדן פֿייערלעך, גלייך זיי וואָלטן זיך דורכגעוואונקען מיט די העל־גאָלדענע שטערן אין הימל.

— לאָמיר גיין, ליבער!... מע דאַרף גיין, — האָט דער זיידע געזאָגט.

— לאָמיר נאָך אַ ביסל זיצן!... — האָט ליאָנקע שטיל געזאָגט.

אים איז געפֿעלן געוואָרן דער כטעפּ. ביי טאָג, גייענדיק איבער אים, האָט ער ליב געהאַט צו קוקן פֿאָראויס, דאָרטן, וואו דער הימל־געוועלב, האָט זיך אים אויסגעדוכט, שפּאַרט זיך אָן אויף זיין ברייטער ברוסט... און דאָרטן האָט ער זיך פֿאָרגעשטעלט גרויסע וואונדערשיינע שטעט, באַזעצטע מיט אַזעלכע מענטשן, וואָס ער האָט ביז אַהער ניט געזען, און ביי וועלכע מע וועט ניט דאַרפֿן בעטן קיין ברויט — זיי וועלן אַליין געבן, ניט געבעטענערהייט... און בעת דער סטעפּ האָט זיך אַלץ ברייטער פֿונאַנדערגעוויקלט פֿאַר זיינע אויגן, האָט ער פּלוצים אַרויסגערוקט פֿון זיך דאָס קאָזאַקנדאָרף, וואָס איז שוין אים געווען באַקאַנט און איז מיט די בנינים און און מיט די מענטשן געווען ענלעך אויף אַלע די, וועלכע ער האָט געזען פֿריער, און אים איז געוואָרן אומעטיק און פֿאַרדראָסיק פֿאַר דער דאָזיקער אילוזיע...

נאָר דער סטעפּ האָט זיך אויף דעם צווייטן טאָג ווידער ברייט און פֿריי פֿאַר אים פֿונאַנדערגעוויקלט און האָט אים ווידער געצוואונגען אויסצומאָלן זיך ניט קיין געזעענע שטעט, וואָס ליגן פֿאַרבאָרגן דאָרטן ווייט אויף זיין ברעג...

און איצט האָט ער פֿאַרקלערטערהייט געקוקט אין דער ווייט, פֿון וואַנען עס האָבן לאַנגזאַם אַרויסגעפּויעט די וואָלקנס. זיי האָבן אים אויסגעוויזן ווי אַ רויך, וואָס גייט פֿון טויזנטער קוימענס פֿון יענער שטאָט, וואָס אים האָט זיך אַזוי געוואָלט זען...

דעם זיידנס פֿאַרשטיקטער הוסט האָט איבערגעריסן זיינע מחשבות.

ליאָנקע האָט דורכדרינגלעך אַ קוק געטאָן אויף דעם טרע־

פֿייכטן געזיכט פֿון דעם זיידן, וואָס האָט דאָרשטיק געשלינגען די לופֿט.

באַלויכטן פֿון דער לבנה, און באַדעקט מיט אויסטערלישע שאָטנס, וואָס זיינען אויף אים געפֿאַלן פֿון די טראַנטעס פֿון זיין היטל, פֿון די ברעמען און פֿון דער באָרד, איז דאָס דאָזיקע געזיכט, מיט דעם פֿיבערהאַפֿט־באַוועגלעכן מויל און מיט די ברייט־אויפֿגעעפֿנטע אויגן, וואָס האָבן געלויכטן מיט עפּעס אַ באַהאַלטענער באַגייסטערונג — געווען אַ שרעקלעך, אַ נעבעכדיק, און האָט ביי ליאָנקען דערוועקט יענץ פֿאַר אים ניי געפֿיל, וועלכעס האָט אים געצוואונגען אָפּצורוקן זיך וואָס ווייטער פֿונם זיידן...

— נו, לאָמיר אַ ביסל זיצן, לאָמיר זיצן!... האָט ער געמורמלט און שמייכלענדיק מיט אַ נאַרישן שמייכל, האָט ער געניש־טערט אין בוזעם.

ליאָנקע האָט זיך אָפּגעקערט און האָט ווידער גענומען קוקן אין דער ווייט אַריין.

— ליאָנקע!... גיב־נאָר אַ קוק!... — האָט זיך דער זיידע פּלוצלונג התפּעלותדיק צעכליפּעט, און קאָרטשענדיק זיך פֿון דעם שטיקנדיקן הוסט, האָט ער דערלאַנגט דעם אייניקל עפּעס אַ לאַנגע און אַ בלישטשענדיקע זאַך. — אַ זילבער! דאָך עפּעס זילבער!... ס'קאָסט אַ האַלבע מאה!...

די הענט און די ליפּן האָבן ביי אים געציטערט פֿון גיריקייט און פֿון ווייטאָג, און דאָס גאַנצע געזיכט זיינס האָט זיך צעקראַמפּט.

ליאָנקע האָט אַ ציטער געטאָן און האָט אָפּגעשטויסן זיין האַנט.

— באַהאַלט אויף גיך!... זיידעשי, באַהאַלט!... האָט ער מיט אַ בעטנדיקן קול אַרויסגעפֿליסטערט און האָט זיך שנעל אַ ומגעקוקט אַרום זיך.

— נו... וואָס איז דיר, נאַרעלע? האָסט מורא, ליבער?... כ'האָב אַ קוק געטאָן אין פֿענסטער, ערשט עס הענגט... האָב איך עס אַ כאַפּ געטאָן און אונטערן פּאָלע... און דערנאָך האָב איך עס באַהאַלטן אין די קוסטעס. מיר זיינען אַוועק פֿון דאָרף, איך האָב זיך פֿלומרשט געמאַכט, ווי איך האָב פֿאַרלאָרן דאָס היטל,

האָב איך זיך אָנגעבויגן און עס אויפגעהויבן... נאַראָים!... אין דאָס טיכל האָב איך אויך גענומען... אָט וואו דאָס איז!...

און אַרויסגעכאַפּט מיט ציטעריקע הענט דאָס טיכל פון זיינע טראַנטעס, האָט אים דער זיידע אַ טרייסל געטאָן פאַר ליאָנקעס געזיכט.

פאַר ליאָנקעס אויגן האָט זיך עפּעס אַזוי ווי אַ נעפּלדיקער פאָרהאַנג צעריסן און ס'האָט זיך אַנטפּלעקט אַזאַ מין בילד: — ער מיטן זיידן גייען, ווי ווייט זיי קענען, שנעל איבער דער גאַס פון דאָרף און מיידן אויס די בליקן פון די אַנטקעגנקומענדיקע מענטשן, זיי גייען און שרעקן זיך, און ליאָנקען דוכט זיך, אַז יעדערער, ווער עס וויל, האָט זיי רעכט צו שלאָגן, צו שפּייען אויף זיי, צו זידלען... אַלץ אַרום זיי — די פּאַרקאַנעס, די הייזער, די ביימער — זיינען איינגעהילט אין עפּעס אַ מאָדנעם נעפּל און וויגן זיך גלייך ווי פון ווינט... און ס'הודיען עמעצנס שטרענגע, בייזע שטימען... דער דאָזיקער שווערער וועג איז אומענדלעך לאַנג און קיין אַרויסגאַנג פון דאָרף אין פעלד זעט מען ניט. איבער דער געדיכטער מאַסע וואַקלדיקע הייזער, וואָס אָט דערנענטערן זיי זיך צו זיי, גלייך זיי וואָלטן זיי געוואָלט דערשטיקן, אָט גייען זיי ערגעץ אַוועק און לאַכן זיי אין פּנים אַריין מיט די טונקעלע פלעקן פון זייערע פענצטער... און פּלוצלונג דערהערט זיך הילכיק פון איין פענסטער אַרויס: „גנבימלעך! גנבימלעך! קליין גנבל!“... ליאָנקע וואַרפט אין דער שטיל אַ בליק אָן אַ זייט און דערזעט אין פענסטער יענץ מיידעלע, וועלכע ער האָט לענגער געזען וויינענדיק און האָט זי געוואָלט באַשיצן... זי האָט געפּאַקט זיין בליק און האָט אים אַרויסגעשטעלט אַ צונג, און אירע בלויע אייגלעך האָבן געפינקלט בייז און שאַרף און האָבן געשטאָכן ליאָנקען אַזוי ווי מיט נאָדלען.

דאָס דאָזיקע בילד האָט אויפגעלעבט אין דעם ייִנגלס זכּרון און איז מאָמענטאַל פאַרשוואונדן, איבערלאָזנדיק נאָך זיך אַ בייזן שמייכל, וועלכן ער האָט אַ וואָרף געטאָן דעם זיידן אין פּנים אַריין.

דער זיידע האָט אַלץ עפּעס גערעדט, גערעדט, און האָט זיך אַליין איבערגעשלאָגן מיטן הוסט, האָט געפאָכט מיט די הענט, האָט לוסטיק געשמייכלט פון עפּעס, האָט געטרייסלט מיטן קאָפּ

און האָט געווישט דעם שווייס, וואָס איז אין גרויסע טראָפּנס אַרויסגעטראָטן אויף די קנייטשן פון זיין געזיכט.

אַ שווערער, צעריסענער און צעטראַנטעוועטער וואָלקן האָט פאַרשטעלט די לבנה, און ליאָנקע האָט כמעט ניט געזען דעם ווירנס געזיכט... נאָר ער האָט אַוועקגעשטעלט לעבן אים דאָס וויינענדיקע מיידעלע, האָט אַרויסגערופן איר געשטאַלט, און האָט זיי ביידן אַזוי ווי אָפּגעמאָסטן אין געדאַנק. דער אָנמעכטיקער, סקריפּענדיקער, גיריקער און אָפּגעריסענער זיידע לעבן איר, אַ באַליידיקטע פון אים, אַ וויינענדיקע, נאָר אַ געזונטע, אַ פרישע, אַ שיינע, האָט אים אויסגעוויזן, ווי אַ איבעריקער און כמעט פּונקט אַזאַ שלעכטער, און נישטיקער, ווי קאָשטשעי פון דער מעשהלע. ווי איז דאָס מעגלעך? פאַרוואָס האָט ער זי באַליידיקט? ער איז דאָך אירער ניט קיין קרוב...

און דער זיידע האָט געסקריפּעט:

— ווען מע וואָלט געקענט הונדערט רובל... אָנזאַמלען!... וואָלט איך רויק געשטאָרבן...

— נו!... — האָט זיך דעמאָלט עפּעס אָנגעצונדן אין ליאָנקען. — שווייג שוין! וואָלסט געשטאָרבן, וואָלסט געשטאָרבן... און שטאַרבסט ניט... גנבעסט!... האָט זיך ליאָנקע צעשריען אויף אַ דינעם קול און פלוצלונג, ציטערנדיק אינגאַנצן, האָט ער זיך האַסטיק אויפגעשטעלט. — ביסט אַן אַלטער גנב!... או־ו — און צונויפּפרעסנדיק דאָס קליינע, טרוקענע פויסטעלע, האָט ער אַ טרייסל געטאָן מיט אים אַנטקעגן דעם זיידן, וואָס איז פלוצלונג אַנטשוויגן געוואָרן, און האָט זיך ווידער שווער אַראָפּגעלאָזן אויף דער ערד, פאַרזעצנדיק צווישן די ציינער: — ביי אַ קינד געגנבעט... אַך, גוט!... אָבער דאָרטן, אַלטער... אויף יענער וועלט וועסטו קיין אויסלייזונג פאַר דעם ניט האָבן!....

פלוצלונג האָט זיך דער גאַנצער סטעפּ אַ וואַקל געטאָן און, אַרומגעכאַפּט מיט אַ בלענדנדיק־בלויען ליכט, האָט ער זיך איבערגעשפּרייט.... די פינסטערניש, וואָס האָט אים פאַרהילט, האָט אַ ציטער געטאָן און איז אויף אַ מאָמענט פאַרשוואונדן געוואָרן... ס׳האָט געגעבן אַ קלאַפּ אַ דונער און ברומענדיק, האָט ער זיך

צעקייקלט איבער דעם סטעפּ, אויפטרייסלענדיק אי דעם סטעפּ, אי דעם הימל, איבער וועלכן ס'איז איצט שנעל געפלויגן אַ געדיכטע מחנה שוואַרצע וואָלקנס. וואָס האָבן אין זיך דערטרונקען די לבנה.

ס'איז געוואָרן פינסטער. וויט־ערגעץ האָט נאָך שווייגנדיק, נאָר אימהדיק, אַ שימער געטאָן אַ בליץ און אין אַ סעקונדע אַרום האָט ווידער שוואַך אַ קנאַל געטאָן אַ דונער... דערנאָך איז אָנגעשטאַנען אַ שטילקייט, וואָס האָט אויסגעוויזן, אַז זי וועט זיך ציִען אָן אַ סוף.

ליאָנקע האָט זיך געצלמט. דער זיידע איז געזעסן אומבאַוועגלעך און שווייגנדיק, גלייך ער וואָלט צונויפגעוואַקסן געוואָרן מיט דעם שטאַם פון בוים, צו וועלכן ער האָט זיך צוגעטוליעט מיטן רוקן.

— זיידעשי!... — האָט ליאָנקע אַרויסגעפּליסטערט, ריכטנדיק זיך אין פּיינלעכער שרעק אויף אַ נייעם קלאַפּ פון אַ דונער. — לאָמיר גיין אין דאָרף אַריין!

דער הימל האָט ווידער אַ ציטער געגעבן און, אָנצינדנדיק זיך ווידער מיט אַ בלויען פלאַם, האָט ער אַ שלידער געטאָן אויף דער ערד אַ מעכטיקן מעטאַלישן קלאַפּ, גלייך טויזנטער אַייזערנע טאָוולען וואָלטן זיך געשאָטן אויף דער ערד און אָנגעקלאַפּט זיך איינע אָן די אַנדערע...

— זיידעשי!... — האָט ליאָנקע אויסגעשריען

זיין געשריי, וואָס איז פאַרטיפט געוואָרן פון דעם עכאָ פונם דונער, האָט אָפּגעהילכט, ווי אַ קלאַפּ אין אַ קליינעם צעבראָכענעם גלאָק.

אין זיינע ווערטער האָט געקלונגען אי ביטערניש, אי שמאַרץ, אי איראָניע. ליאָנקען האָבן זיי אויסגעוויזן, ווי זיי וואָלטן געווען אַרויסגעזאָגט פון אַ פרעמדן.

גרויסע טראָפּנס רעגן האָבן גענומען פאַלן, און זייער רויש האָט געקלונגען אַזוי געהיימעניספול, גלייך ער וואָלט וועגן עפּעס געוואָרנט... פון דער ווייטנס איז דער גערויש אויסגעוואַקסן אין איין, ברייטן קלאַנג, וואָס האָט זיך אויסגעדוכט, ווי מע וואָלט מיט אַ ריזיקער באַרשט געריבען איבער דער טרוקענער ערד, — און דאָ,

לעבן דעם ויידן און דעם אייניקל, האָט יעדער טראָפּן, וואָס איז געפאַלן אויף דער ערד, געקלונגען קורץ און אָפּגעהאַקט און איז געשטאָרבן אָן אַן עכאָ. די קלעפּ פון דעם דונער האָבן זיך אַליך מער דערנענטערט און דער הימל האָט זיך אַליך אָפטער אָנ-געצונדן.

— כ'וועל' אין דאָרף ניט גיין! זאָל מיך, דעם אַלטן הונט און גנב... דער רעגן דאָ דערטרינקען... און דער דונער דער-שלאָגן!... — האָט דער ויידע געזאָגט, פאַרכליניענדיק זיך. — כ'וועל ניט גיין!... גיי אַליין... אָט איז דאָס קאָזאַקנדאָרף.... גיי!... כ'וויל ניט, אַז דו זאָלסט דאָ זיצן... אַוועק פון דאַנען!... גיי, גיי!... גיי!....

דער ויידע האָט שוין פאַרשטיקט און הייזעריק גענומען שרייען.

— ויידעשי!... זיי מיר מוחל!... — האָט ליאָנקע, דערנענ-טערנדיק זיך צו אים, גענומען בעטן.

— אַ!... כ'וועל ניט גיין.... כ'וועל ניט מוחל זיין... זיבן יאָר האָב איך דיך געניאַנטשעט!... אַליך פאַר דיר... כ'האָב אויך געלעבט פאַר דיר... איך אַליין דאַרף דען עפּעס?... איך שטאַרב דאָך שוין... איך שטאַרב..... און דו זאָגסט אַ גנב... פאַרוואָס אַ גנב? פאַר דיר... דאָס איז דאָך פאַר דיר אַליך..... אָט נעם... נעם.. נאַ... אויף דיין לעבן... אויף דעם גאַנצן... האָב איך געזאַמלט... נו כ'האָב טאַקע געגנבעט... גאָט זעט אַליך... ער וויים.... אַז כ'האָב געגנבעט... ער וויים... ער וועט מיך באַשטראָפן. ע—ער וועט מיר, דעם אַלטן הונט, ניט שענקען... פאַר גנבה. און ער האָט שוין באַשטראָפט... גאָט! האָסט מיך באַשטראָפט! אַ? באַ-שטראָפט?... מיט דער האַנט האָסטו מיר דערהרגעט דאָס קינד!... אמת, גאָט!... ריכטיק!... ביסט גערעכט, גאָט!... כ'גיי אויף דיין משפּט. שיק נאָך מיין נשמה... אָך!.... און... אָט.. שוין!

דעם ויידנס שטימע האָט זיך אויפגעהויבן ביז אַ האַרצרייסנ-דיקן קוויטש, וואָס האָט אַריינגעיאָגט אין ליאָנקעס ברוסט אַ גלי-ווערדיקע אימה.

די קלעפּ פון דעם דונער, וואָס האָט צעטרייסלט דעם סטעפּ און דעם הימל, האָבן איצט געבּרומט אַזוי הילכיק און אייליק,

יעדער קלאַפּ האָט געוואָלט זאָגן דער ערד עפּעס זייער נייטיקס פאַר איר, און, איבעריאָגנדיק איינע די אַנדערע, האָבן זיי אַלע געררעוועט כמעט אָן אויפהער. דער הימל, אַ צעריסענער פון די בליצן, האָט געציטערט, ס'האָט אויך געציטערט דער סטעפּ, וואָס האָט זיך דאָ אָנגעצונדן אינגאַנצן מיט אַ בלויען פייער, דאָ פאַרזונקען געוואָרן אין אַ קאַלטער, שווערער און ענגער פינסטערניש, וואָס האָט אים מאָדנע פאַרשמעלערט. מיילמאָל האָט דער בליץ באַלויכטן די ווייט. די האָזיקע ווייט, האָט זיך אויסגעדוכט, אַנטלויפט אין אַיילעניש פון דעם רויש און פון דעם רעווען...

ס'האָט זיך גאָס געטאָן אַ רעגן, און זיינע טראָפּנס האָבן, בלאַנקענדיק, אַזוי ווי שטאָל פאַר דעם גלאַנץ פון בליץ, פאַרשטעלט מיט זיך די פריינדלעכע, שעמערידנדיקע פייערלעך פון דעם קאָזאַקנדאָרף.

ליאָנקע איז אָפּגעשטאָרבן פון אימה, פון קעלט און פון עפּעס אַ טרויעריקן געפיל פון שולדיקייט, וואָס דעם זיידנס געשריי האָט ביי אים אַרויסגערופן. ער האָט אויסגעשטעלט פאָראויס די ברייטצעעפנטע אויגן און, מורא האָבנדיק אַ פינטל טאָן מיט זיי אַפילו דערמאָלט, ווען די טראָפּנס וואַסער, וואָס האָבן אַראָפּגערונען פון זיין אויסגעוויקטן קאָפּ, האָבן אויך אין זיי געטראָפן, האָט ער זיך צוגעהערט צו דעם זיידנס שטימע, וואָס האָט זיך געטרונקען אין דעם ים פון מעכטיקע קלאַנגען.

ליאָנקע האָט געשפּירט, אַז דער זיידע זיצט אומבאַוועגלעך, נאָר אים האָט זיך געדוכט, אַז ער מוז אַנטרינען, ער מוז אַוועקגיין ערגעץ און איבערלאָזן אים דאָ אַליין. אומבאַמערקט פאַר זיך אַליין, האָט ער זיך ביסלעכווייז צוגערוקט צום זיידן און, בעת ער האָט אָנגערירט זיין אָרעם, האָט ער אַ ציטער געטאָן, וואַרטנדיק אויף עפּעס שרעקלעכס...

פונאַנדערגעריסן דעם הימל, האָט דער בליץ באַלויכטן זיי ביידן, איינע לעבן די אַנדערע, צונויפגעשרומפּטע, קליינינקע, באַגאָסענע מיט שטראָמען וואַסער, וואָס האָט גערונען פון די צווייגן פון דעם בוים...

דער זיידע האָט געפּאָכט מיט דער האַנט אין דער לופטן

און האָט אַלץ געמורמלט עפּעס, שוין מיד ווערגדיק און פֿאַרכליניענדיק זיך.

אַ קוק געטאָן אים אין געזיכט אַריין, האָט ליאָנקע אַ געשריי געטאָן פֿון שרעק... אין דעם בלויען בלאַנק פֿון בליץ האָט דאָס געזיכט אויסגעזען טויט, און די טריבע אויגן, וואָס האָבן זיך אויף אים געדרייט, זיינען געווען מטורפדיק.

— זיידעשי!... לאָמיר גיין!... האָט ער זיך צעקוויטשעט און האָט פֿאַרשטעקט זיין קאָפּ צווישן דעם זיידנס קני.

דער זיידע האָט זיך אַריבערגעבויגן איבער אים, האָט אים אַרומגענומען מיט זיינע דינע און ביינערדיקע הענט, האָט אים פֿעסט צוגעפּרעסט צו זיך און, דריקנדיק אים, האָט ער פּלוצלונג זיך צעוואָיעט שטאַרק און האַרצרייסנדיק, ווי אַ וואָלף, וועלכן מע האָט געפֿאַנגען מיט אַ כאַפּ־שטייג.

דערפֿירט דורך דעם האָזיקן וואָיען שיר ניט ביז משוגעת, האָט זיך ליאָנקע אַרויסגעריסן פֿון אים, האָט זיך געגעבן אַ שטעל־אויף און האָט זיך געלאָזט ווי אַ פֿייל פֿון בויגן פֿאָראויס, ברייט עפֿענענדיק דערביי די אויגן, וואָס זיינען געווען פֿאַרבלענדט דורך די בליצן, איז געפֿאַלן, איז אויפֿגעשטאַנען און איז אַוועק אַלץ טיפֿער אין דער פֿינסטערניש, וועלכע איז חאָ פֿאַרשוואונדן פֿון דעם בלויען שימער פֿון דעם בליץ, דאָ ווידער פֿעסט אַרומגעהאַפּט דאָס ייִנגל, וואָס איז משוגע געוואָרן פֿון פּחד.

און דער רעגן האָט, פֿאַלנדיק, גערוישט אַזוי קאַלט, אַזוי מאָנאָטאָן, אַזוי טרויעריק... און, ענדלעך, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז, אויסער דעם רויש פֿונם רעגן, דעם גלאַנץ פֿונם בליץ און דער רוגזהדיקער קנאַלעריי פֿון דעם דונער, איז אין סטעפּ קיינמאָל גאָרנישט ניט געווען.

אויפֿן צווייטן טאָג אינדערפֿרי, ווען די דאָרפֿישע ייִנגלעך זיינען אַרויסגעלאָפֿן הינטערן דאָרף, האָבן זיי תּיכּף זיך אומגעקערט צוריק און האָבן געמאַכט אַ ליאַרעם, אַז זיי האָבן אונטער אַ שוואַרצן טאָפּאָל־בוים געזען דעם נעכטיקן בעטלער און אַז מע האָט אים, קענטיק, געקוילעט, ווייל לעבן אים ליגט אַ קינזשאַל.

נאָר בעת די עלטערע קאָזאַקן זיינען געקומען זען, צי ס'איז אמת, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ס'איז ניט אמת. דער אַלטער האָט נאָך געלעבט. בעת זיי זיינען צוגעגאַנגען צו אים, האָט ער זיך געפּרוווט אויפהויבן פון דער ערד, נאָר ער האָט ניט געקאָנט. ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, איז בײַ אים אָפּגענומען געוואָרן דאָס לשון, און ער האָט בײַ אַלעמען עפּעס געפרעגט מיט טרערנדיקע אויגן און האָט אַלץ געזוכט מיט זיי צווישן דעם עולם; ער האָט אָבער גאָרנישט ניט געפונען און האָט ניט באַקומען קיין שום ענטפער.

צו אָוונט־צו איז ער געשטאָרבן, און מע האָט אים דאָרט גופא, וואו מע האָט אים געפונען, אונטער דעם שוואַרצן טאָפּאָל־בוים, באַגראָבן, ווײַל מע האָט געהאַלטן, אַז אויפן בית־עולם טאָר מען אים ניט מקבר זיין: ערשטנס — איז ער אַ פרעמדער; צווייטנס, איז ער אַ גנב, און דריטנס — איז ער געשטאָרבן אָן ווידוי. לעבן אים האָט מען אין בלאָטע געפונען דעם קנושאַל מיט דעם טיכל.

און אין צוויי אָדער דריי טעג אַרום האָט זיך ליאַנקע אָפּגעזוכט.

איבער אַ שמאָלן גראָבן, ניט ווייט פון דעם קאָזאַקנדאָרף, האָבן זיך גענומען דרייען מחנות קראָען, און ווען מע איז אַהין אַוועק, האָט מען געפונען דאָס ייִנגל ליגנדיקן, מיט צעשפּרייטע הענט און מיט דעם פנים אַראָפּ, אין אַ געדריכטער בלאָטע, וואָס איז געבליבן נאָך דעם רעגן אויפן דעק פון גראָבן.

תחילת האָט מען געהאַט באַשלאָסן מקבר צו זיין אים אויפן בית־עולם, מחמת ער איז דאָך נאָך געווען אַ קינד, נאָר נאָך דעם, ווי מען האָט איבערגעטראַכט די זאַך, האָט מען אים אַוועקגעלייגט לעבן דעם זיידן אונטער דעם זעלבן שוואַרצן טאָפּאָל־בוים. מע האָט אָנגעשאָטן אַ בערגל ערד און אויף אים האָט מען אַוועקגעשטעלט אַ פּראָסטן שטיינערנעם צלם.

זעקס=און=צוואַנציק מיט איינע.

זעקס=און=צוואַנציק אונזערע זיינען מיר דאָרטן געווען; — זעקס=און=צוואַנציק לעבעדיקע מאַשינעס אין אַ פייכטן אונטערערדישן קעלער, וואו פון פרימאָרגן ביז אין דער נאַכט האָבן מיר געקנעטן טייג און געפלאָכטן בייגל. קעגנאיבער דעם נידעריקן אונטערערדישן פענסטער פון אונזער קעלער איז געווען אַ גרוב, אויסגעלייגט מיט ציגל, גרין און שימלדיק פון נאַסקייט. דער פענסטער איז געווען באַשיצט פון דרויסן מיט אַ געדיכטער, אייזערנער גראַטע, און פאַר דער שיין פון דער זון איז געווען כמעט אוממעגלעך דורכצודרינגען דורך די שויבן, וואָס זיינען געווען באַדעקט מיטן שטויב פון מעל.

אונזער באַלעבאָס האָט פאַרשטעלט דעם פענסטער מיט גראַטעס, כדי מיר זאָלן דורך אים ניט קענען דערלאַנגן קיין שטיקל ברויט די פאַרבייגייענדיקע בעטלערס אָדער אונזערע חברים, וואָס זיינען געווען אָן אַרבעט און הונגעריק. אונז האָט ער גערופן שווינדלער און געשפּייזט אונז מיט האַלב=פאַרפוילטע דרויב אויף מיטאָג אָנשטאָט פלייש. פאַרשפּאַרט אין דעם דאָזיקן שטיינערנעם, אונטערערדישן קאַמער, אונטער דער נידעריקער, שווערער, שוואַרץ=פאַררויכערטער און מיט שפּינוועבס באַדעקטער סטעליע, איז אונז געווען שטיקנדיק=ענג. טרויעריק און עקלהאַפט איז געווען אונזער לעבן צווישן די דיקע, שמוציקע פאַרשימלטע ווענט.

ניט דערפרישט, און ניט אויסגעשלאָפן, פלעגן מיר אויפשטיין פינף אַ זייגער אינדערפרי; און נאָך פאַר זעקס פלעגן מיר שוין מיד און אַפאַטיש זיצן אויף אונזערע ערטער ביים טיש און וועל=

גערן דאָס טייג, וואָס אונזערע חברים האָבן צוגעגרייט, ווען מיר זיינען נאָך געשלאָפן. דעם גאַנצן טאָג, פון צען אַ זייגער אינדערפרי ביז צען אַ זייגער אין אָוונט, זיינען מאַנכע פון פון אונז געזעסן ביים טיש, געאַרבעט מיט דעם נאָכגיביקן שטאָף, און געוועלגערט און געפלאָכטן, עס זאָל גיט ווערן האַרט; בשעת ווען די איבעריקע האָבן געקנעטן דעם ווייכן טייג. דעם גאַנצן טאָג האָט דער זידנדיקער קעסל, וואו די בייגל האָבן זיך געקאָכט, געזונגען שטיל און טרויעריק; און דעם בעקערס לאָפּעטע האָט זיך הייזעריק געשאַרט איבערן דעק פון אויוון און געוואָרפן די גליטשיקע שטיקלעך טייג פון זודיקן קעסל אויף די הייסע ציגל.

פון אינדערפרי ביז ביינאַכט האָט אין אויוון געברענט האָליץ, און די רויטע שיין פונם פייער האָט געפינקלט און אַרומגעטאַנצט אויף די ווענט פון דער בעקעריי, אַזוי ווי עס וואָלט אין דער שטיל חוזק געמאַכט פון אונז. דער גיגאַנטישער אויוון האָט אויסגעזען, ווי אַ שרעקלעכער קאָפּ פון אַ ווילדער באַשעפעניש אין אַ צויבערגעשיכטע: ער האָט זיך אַזוי ווי דורכגעריסן דורך דער דיל, האָט אויפגעעפנט זיין פיסק, פול מיט גליענדיקן פייער און האָט געבלאָזן אויף אונז מיט זיין הייסן אָטעם; עס האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט אַכטונג געגעבן מיט זיינע שוואַרצע לופטערן אויף אונזער אומענדלעכער אַרבעט. די דאָזיקע צוויי טיפע לעכער האָבן אויסגעזען, ווי אויגן — ווי קאַלטע, אומדערבאַרעמדיקע אויגן פון אַ ווילדער באַשעפעניש. זיי האָבן געהאַלטן אין איין קוקן אויף אונז מיט דעמזעלבן טונקעלן גלאַנץ, גלייך זיי וואָלטן געווען איבערדריסיק צו זען פאַר זיך די דאָזיקע אייביקע שקלאַפן, פון וועלכע מען קען גאָרניט דערוואַרטן עפּעס מענטשלעכס, און האָבן זיי דעריבער פאַראַכט מיט קאַלטן פילאָסאָפישן שפּאָט.

אין דעם מעל־שטויב און אין דער בלאָטע, וואָס מיר האָבן אַריינגעבראַכט פון הויף אויף אונזערע שיך, אין דער הייסער, קלעפּעדיקער אַטמאָספערע, האָבן מיר טאָג איין, טאָג אויס, געפלאָכטן פון דעם טייג בייגל, וועלכע מיר האָבן באַנעצט מיט אונזער שוויס. אונזער אַרבעט האָבן מיר געהאַסט מיט אַ גליענדיקן

האַס; מיר פלעגן קיינמאָל ניט עסן דאָס, וואָס עס פלעגט דורכגיין דורך אונזערע הענט און פלעגן ליבערשט עסן שוואַרצברויט, איידער די בייגל. זיצנדיק איינע קעגן די אַנדערע ביי אַ לאַנגן טיש — ניין קעגן ניין — פלעגן מיר אַזוי מעכאַניש באַוועגן מיט אונזערע הענט און פינגער אומענדלעכע לאַנגע שעהן, ביז מיר פלעגן צוגעוויינט ווערן צו אונזער לאַנגווייליקער, מאָנאָטאָנער אַרבעט, און אונז פלעגט שוין גאָרניט קימערן.

מיר האָבן אַזוי גוט דורכגעשטודירט איינער דעם אַנדערן, אַז מיר האָבן געקענט יעדן קנייטש אויף אונזער חברס פּנים. אין אַ קורצער צייט אַרום האָבן מיר שוין אויך ניט געהאַט, וועגן וואָס צו ריידן; און דעריבער האָבן מיר פאַרבראַכט די מערסטע צייט אין שווייגן, אויסער ווען מיר האָבן חוזק געמאַכט איינער פון דעם אַנדערן. ניט שטענדיק אָבער קען מען געפינען פון וואָס חוזק צו מאַכן דערהויפּט, ווען מען איז יענעמס אַ חבר. מיר האָבן זיך אויך ניט אָפּגעגעבן מיט זוכן חסרונות איינער אויפן צווייטן; דען באמת, ווי אַזוי האָט גאָר עמעצער פון אונז, אָרעמע טייוואָלים, געקענט זיין אימשטאַנד צו זוכן פעלערן ביי יענעם, ווען מיר זיינען געווען האַלב-טויט און אַזוי ווי פאַרשטיינערט? די שווערע, גראָבע אַרבעט האָט, קענטיק, דערשטיקט אין אונז אַלע געפילן. אָבער דאָס שווייגן איז נאָר שווידערלעך און שרעקלעך פאַר די, וואָס האָבן שוין אַליץ אַרומגערעדט און האָבן מער ניט, וועגן וואָס צו דערציילן איינער דעם אַנדערן; פאַר די אָבער, וואָס האָבן קיינמאָל ניט געהאַט קיין פאַרבינדונג צווישן זיך, איז עס גאַנץ גרינג און איינפאַך.

טיילמאָל האָבן מיר אויך געזונגען; דאָס זינגען פלעגט צוגיין אויף אַזאַ אופן: איינער פון אונז פלעגט געבן אינמיטן דער אַרבעט אַ טיפן זיפץ, אַזוי ווי אַן איבערגעהאָרעוועטער פערד, און דאַן פלעגן מיר אָנהויבן זינגען איינס פון יענע לידער, וואָס זייער איידעלע, איינדרינגלעכע מעלאָדיע מאַכט אַזוי ווי לייכטער די לאַסט פון דעם זינגערס ברוסט.

צוערשט האָט איינער געזונגען אַליין און מיר, די איבעריקע, זיינען געזעסן שטיל און זיך צוגעהערט צו זיין איינזאַם ליד, וואָס

איז לאַנגזאַם אָפּגעשטאָרבן אונטער דער שווערער סטעליע פון אונזער קעלער און האָט זיך געהאַלטן ביים אויסלעשן, אַזוי ווי אַ קליין פייערל אין דעם סטעפּ אין אַ פינצטער האַרבסט־נאַכט, ווען דער גרויער הימל הענגט, ווי אַ שווערע מאַסע איבער דער ערד. דעמאָלט פלעגט נאָך איינער צושטיין צום זינגער און צוויי ווייכע, טרויעריקע שטימען פלעגן זיך צוזאַמענגיסן אין איין געזאַנג, אין אונזער ענגן, דומפּיקן קעלער. פּלוצלונג פלעגן זיך אויך אַנדערע אָנשליסן און דאָס ליד פלעגט זיך קייקלען פאָראויס ווי אַ כוואַליע, פלעגט וואַקסן אַלץ העכער און שטאַרקער, ביז עס פלעגט זיך אויסדוכטן, אַז די פייכטע, שמוציקע ווענט פון אונזער ענגער תּפיסה האָבן זיך פונאַנדערגערוקט און געעפנט. דעמאָלט האָבן אַלע אונזערע זעקס־און־צוואַנציק מענטשן געזונגען; אונזער הויך, האַרמאָניש געזאַנג האָט אָנגעפילט דעם קעלער, אונזערע שטימען האָבן זיך געטראָגן אין אַלע ריכטונגען און האָבן זיך אַזוי ווי אָנגעשלאָגן אָן די ווענט און אַ קלאָגנדיק כליפּען און זיפצן, האָבן באַרירט אונזערע הערצער מיט אַ ווייכן, טאַנטאַלישן שמערץ, האָבן אויפגעריסן אַלטע וואונדן און אַרויסגערופן אַ בענקשאַפט.

די זינגער האָבן געזיפצט טיף און שווער; אויף אַ ווײַלע פלעגט איינער בלייבן שטיל און זיך צוהערן צו דעם געזאַנג פון די איבעריקע און ווידעראַמאָל פלעגט זיין שטימע זיך לאָזן טראָגן מיט דעם געמיינזאַמען שטראָם. אַן אַנדערער פלעגט מיט אַ פאַרשטיקטן קול אויסרופן „אַ!“ און צוזאַמענציען די אויגן, גלייך די שטאַרקע כוואַליעס פון דעם געזאַנג וואָלטן אים אָנווייזן אַנדערווייטן אַ ברייטן, מיט זונען־שטראַלן באַלויכטענעם וועג, וואו ער און זיינע געדאַנקען האָבן געוואַנדערט.

דער פייער אין דעם גיגאַנטישן אויוון האָט געפלאַקערט, דער בעקער מיט זיין שופל האָט אָן אויפהער געשאַרט איבערן דעק פון אויוון, דאָס וואַסער אין קעסל האָט געזשומט און די שיין פונם פייער אויפן וואַנט האָט אַרומגעטאַנצט אין איר שטילן געשפּעט, אַזוי ווי פריער. און אָט אַזוי פלעגן מיר מיט פרעמדע ווערטער אַרויסזינגען אונזער שטומען וויי די איבערדריסיקע לאַסט

פון לעבעדיקע מענטשן, באַרויבטע פון זונען־שיין, באַלאָדענע שקלאַפן.

אַזוי האָבן מיר געלעבט, מיר אַלע זעקס־און־צוואַנציק, אין דעם קעלער פון אַ גרויסן שטיינערנעם בנין, וואָס איז געווען ענלעך צו אַ הייל, און מיר האָבן געליטן יעדער איינער פון אונז, אַזוי ווי מיר וואָלטן געהאַט צו טראָגן אויף אונזערע פלייצעס אַלע דריי גאָרנס פון דעם דאָזיקן הויז.

אויסער די לידער האָבן מיר געהאַט נאָך אַ גוטע זאַך — עפעס אַזוינס, וואָס מיר האָבן געליבט, וואָס האָט אפשר פאַרנומען דעם אָרט פון אונזער באַרויבטער זונען־שיין.

אויף דעם צווייטן שטאָק פון דעם הויז האָט זיך געפונען אַ געשעפט פון שמוקלערשע זאַכן, און דאָרטן, צווישן די איבעריקע אַרבעטס־מיידלעך, איז געווען אַ דינסט־מיידל פון אַ יאָר זעכצן, מיטן נאָמען ט אַ נ י ע.

יעדן פרימאָרגן פלעגט איר קליין ראָז פנימל מיט די לעבעדיקע בלויע אייגלעך זיך באַווייזן דורך אַ שייבל אין דער גלעזערנער טיר און מיט איר קלינגענדיקן, צאַרטן קעלעכל פלעגט זי אונז זאָגן:

— נו, אַרעסטאַנטן! האָט איר עפעס בייגל פאַר מיר!

דערהערנדיק דעם דאָזיקן גוטבאַקאַנטן קול, פלעגן מיר זיך אַלע אומקערן און מיט אַן אינערלעכער פרייד פלעגן מיר באַטראַכטן איר ריין אומשולדיק מיידלש געזיכט, וואָס האָט אַזוי זיס געשמייכלט צו אונז. מיר זיינען אַזוי געוויינט געוואָרן צו דעם דאָזיקן בילד מיטן צוגעדריקטן נעזל אָן שויב און מיט די ווייסע ציינדלעך צווישן די האַלב־געעפנטע ליפן, אַז עס איז געוואָרן אונזער טעגלעכער פאַרגעניגן. פאַלנדיק איינער איבערן אַנדערן, פלעגן מיר זיך אַ לאָז טאָן עפענען איר די טיר און זי פלעגט אַריינקומען, לוסטיק און לעבעדיק, מיט אַן אויסגעשפרייטן פאַרטעך, דאָס קעפל פאַרוואָרפן אויף אַ זייט און מיט אַ שמייכל אויף די ליפן. אירע געדיכטע, לאַנגע קאַשטאַנען־האָר זיינען אַריבערגעפאַלן איבער אירע אַקסלען און איבער דער ברוסט. און מיר, שמוציקע, העסלעכע פאַרזעענישן, וואָס מיר זיינען געווען, האָבן אַרויפגע-

קוקט צו איר — דער שוועל פון טיר איז געווען מיט פיר טרעפּלעך העכער פון דער דיל — מיט פאַרריסענע קעפּ, האָבן איר געזאָגט גוטמאָרגן און גערעדט צו איר מיט באַזונדערע ווערטער, וואָס מיר האָבן געהאַלטן אָנגעגרייט בלויז פאַר איר אַליין. אונזערע שטימען פלעגן ווערן ווייכער און אונזערע וויצן איידעלער, ווען מיר פלעגן ריידן צו איר. פאַר איר איז אַלץ בײַ אונז געווען גאָר אַנדערש. דער בעקער פלעגט אַרויסנעמען פון אויוון אַ שופל מיט די בעסטע און ברוינסטע בייגל און פלעגט עס געשיקט אַרײַנוואַרפן אין טאַניעס פאַרטעך.

— איצט, גיי און זיין פאָרזיכטיק, דער באַלעבאָס זאָל דיך ניט כאַפּן! — פלעגן מיר איר יעדעס מאָל וואָרענען. זי פלעגט שעלמיש לאַכן און פלעגט אונז ענטפערן לוסטיק:

— האָט אײַך אַ גוטן טאָג, אָרעמע אַרעסטאַנטן! און פלעגט זיך אַרויסגליטשן געשווינד ווי אַ מייזל.

דאָס איז געווען אַלץ... אָבער אַ לאַנגע צייט נאָך איר אַוועקגיין פלעגן מיר נאָך אַלץ איינע צו די אַנדערע ריידן פון איר מיט פאַרגעניגן. שטענדיק איז זי געווען די זעלבע; נעכטן אַזוי ווי אייערנעכטן, ווייל אַלץ אַרום אונז, און אויך מיר אַליין אַזוי גוט ווי זי, זיינען געבליבן די זעלביקע, יעדן טאָג די זעלביקע.

עס איז שמערצלעך און טרויעריק פאַר אַ מענטשן צו לעבן, ווען אַלץ אַרום אים בלייבט אומפאַרענדערט; און אויב די נשמה ווערט ניט אָפּגעטויט אינגאַנצן, ווערט אָבער די איינזאַמקייט וואָס ווייטער אַלץ שמערצלעכער. אונזערע געוויינלעכע געשפּרעכן וועגן פרויען פלעגן געפירט ווערן אין אַזאַ שפּראַך, אַז טיילמאָל פלעגט אונז אַליין ווערן עקלהאַפט צו הערן אונזערע גראָבע אומפאַרשעמטע רייד. די פרויען, וואָס מיר האָבן געקענט, האָבן אפשר ניט פאַרדינט קיין בעסערס. אָבער וועגן טאַניען האָבן מיר קיינמאָל קיין שלעכט וואָרט ניט גערעדט; קיינער פון אונז האָט אַפילו ניט געוואַגט איר אָנצורירן מיט אַ האַנט. אַפילו אַ פרייען שפּאַס האָט זי קיינמאָל ניט געהערט פון אונז. מעגלעך, אַז דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס מיר זיינען קיינמאָל ניט געווען מיט איר צוזאַמען אַ לאַנגע צייט. זי האָט נאָר אַ שײַן געטאָן פאַר אונזערע אויגן,

ווי אַ פֿאַלנדיקער שטערן און איז באַלד פֿאַרשוואונדן געוואָרן; אפֿשר איז דאָס געווען דערפֿאַר, וואָס זי איז געווען אַזוי קליין, אַזוי שיין און אַליין, וואָס איז שיין, רופֿט אַרויס רעספּעקט אַפֿילו ביי גראָבע יונגען. און אויסערדעם — ווי אונזער שקלאַפֿערישע אַרבעט זאָל אונז ניט האָבן פֿאַרגרעבט און פֿאַרהיטט, זיינען מיר דאָך נאָך אַליין געבליבן מענטשן, און פּונקט, ווי אַלע מענטשן, האָבן מיר אויך ניט געקענט לעבן, מיר זאָלן עפּעס ניט טייער האַלטן. קיין בעסערע פֿון איר האָבן מיר ניט געהאַט, און קיינער פֿון דעם גאַנצן הויז האָט זיך, אויסער איר, אויף אונז, אויף אונזער קע-לער ניט אומגעקוקט — כאָטש דאָרטן האָבן זיך געפֿונען צענד-ליקער מענטשן. דאַן איז אויך מעגלעך, — וואַרשיינלעך איז דאָס געווען די הויפּט-סיבה — אַז מיר האָבן זיך, צו איר אַזוי באַ-צויגן, ווייל מיר האָבן זי געהאַלטן פֿאַר עפּעס אַזוינס, וואָס איז אונזער אייגנס, אַזוינס, וואָס עקסיסטירט נאָר צוליב אונזערע בייגל. מיר האָבן זיך פֿאַרפּליכט, נאָך דער ריי, צו באַזאָרגן זי מיט פֿרישע הייסע בייגל און עס איז ביי אונז געוואָרן אַ מין טעגלעכע עבודה, צו ברענגען אַ קרבן צו אונזער אָפּגאָט; עס איז ביי אונז געוואָרן אַ מין הייליקע צערעמאָניע, צו וועלכער מיר האָבן זיך געפֿילט יעדן טאָג אַלץ מער צוגעבונדן. אויסער די בייגל האָבן מיר טאַניען אויך געגעבן אַ מאַסע עצות, מיר האָבן איר געראָטן צו טראָגן וואַרעמע קליידער, ניט צו לויפֿן צו-גיך אויף די טרעפּ און ניט צו שלעפּן קיין שווערע בינטלעך האָלץ. זי האָט אַלע אונ-זערע עצות אויסגעהערט מיט אַ שמייכל, האָט געענטפֿערט מיט אַ געלעכטער און קיינמאָל אונז ניט געפֿאָלגט, אָבער מיר האָבן זיך ניט געפֿונען דערפֿון באַליידיקט; מיר האָבן איר נאָר געוואָלט ווייזן, ווי ווייט מיר זאָרגן זיך וועגן איר.

זי פֿלעגט זיך אָפּטמאָל צו אונז ווענדן מיט פֿאַרשיידענע בקשות. זי פֿלעגט אונז, למשל, בעטן עפֿענען די שווערע קעלער-טיר, צע-האַקן אַ ביסל האָלץ, וואָס מיר פֿלעגן טאָן מיט דער גרעסטער צופֿרידנהייט, זאָגאַר מיט אַ געוויסן שטאָלץ, און אַנדערע זאַכן, וואָס זי פֿלעגט פֿון אונז פֿאַרלאַנגען.

אָבער ווען איינער פֿון אונז האָט זי אַמאָל געבעטן, זי

זאָל אים פֿאַרריכטן זיין איינציקע העמד, האָט זי אים געענטפֿערט מיט אַ שמייכל פֿול מיט פֿאַראַכטונג:

— וואָס נאָך! אַ שיינער איינפֿאַל!

מיר האָבן געמאַכט דעם גרעסטן געלעכטער פֿון דעם אויסטערלישן מענטשן, ווען ס'האָט געקענט איינפֿאַלן אַזאַ מין זאַך. און פֿון דאַן אָן האָט קיינער פֿון אונז איר מער קיין זאַך ניט געבעטן. מיר האָבן זי געליבט — דערמיט איז געזאָגט אַליץ. דער מענטש האָט שטענדיק דעם וואונטש אָנצוהענגען זיין ליבע אויף עמעצן, ניט געקוקט, וואָס טיילמאָל באַלעסטיקט ער און באַפֿלעקט יענעם דערמיט; ער קען פֿאַרסמען מיט זיין ליבע דעם צווייטנס לעבן, ווייל ער ליבט אָן אַכטונג צו דעם, ווען ער ליבט. מיר האָבן געמוזט ליבן טאַניען, ווייל מיר האָבן ניט געהאַט קיין אַנדערע וועמען צו ליבן.

צייטנווייז פֿלעגט איינער פֿון אונז אָנהייבן נאָכצודענקען און פֿרעגן זיך אַליין:

— וואָס מאַכן מיר דאָ פֿאַר אַ וועזן פֿון דער דאָזיקער מיידל? וואָס איז דאָ פֿאַראַן אַזוינס אין איר? וואָס גיבן מיר זיך דאָ אַזוי פֿיל אָפּ מיט איר? האַ?

דער יעניקער, וואָס האָט זיך אונטערגעשטעלט אַזוינס צוריידן, האָט געכאַפּט אַ קורצן און שאַרפֿן אָפּשניט. מיר האָבן געמוזט האָבן וועמען צו ליבן; מיר האָבן געפֿונען טאַניען און מיר האָבן זי געליבט, און דאָס, וואָס מיר אַלע זעקס-און-צוואַנציק האָבן געליבט, האָט געמוזט זיין הייליק פֿאַר אַלעמען, און דער, וואָס האָט ניט געהאַלטן מיט אונז, איז געווען אונזער שונא. מעגלעך, אַז דאָס, וואָס מיר האָבן געליבט, איז גאָר ניט געווען אַזוי גוט, אָבער מיר זיינען געווען זעקס-און-צוואַנציק אונזערע און מיר האָבן געוואָלט, אַז דאָס, וואָס מיר פֿאַרערן, זאָל זיין ביי אַלעמען הייליק.

אונזער ליבע איז ניט קיין גרינגערע לאַסט, ווי אונזער האַס, און מעגלעך, אַז צוליב דעם טאַקע, זאָגן טייל שטאָלצע נשמות, שמייכלט זיי אונזער האַס מער, ווי אונזער ליבע. אָבער פֿאַר־וואָס אַנטלויפֿן זיי ניט פֿון אונז, אויב עס איז אַזוי?

אויסער אונזער אָפּטיילונג, וואו מיר האָבן געאַרבעט, האָט אונזער באַלעבאָס אויך געהאַט אַ ברויט=בעקעריי; זי איז געווען אין דעמזעלביקן הויז און איז געווען אָפּגעצאַמט פון אונזער גרויב, דער בייגל=בעקעריי, ניט מער, ווי מיט אַ ווענטל; אָבער די ברויט=בעקערס — 4 זייערע זיינען זיי געווען — האָבן זיך געהאַלטן פון ווייטן פון אונז. אָנערקענענדיק זייער אַרבעט פאַר אַן איידעלערע, ווי אונזערע, האָבן זיי זיך אַליין געהאַלטן פאַר בעסערע מענטשן, ווי מיר; זיי פלעגן קיינמאָל ניט אַריינקומען צו אונז און פלעגן זאָגאַר פון אונז אָפּלאַכן, ווען זיי פלעגן אונז באַגעגענען אויפן הויף; אויך מיר זיינען צו זיי ניט געגאַנגען, ווייל דער באַלעבאָס האָט עס אונז פאַרבאָטן, דען ער האָט מורא געהאַט מיר זאָלן ניט גנבענען קיין ברויט; מיר האָבן די ברויט=בעקער ניט האָלט געהאַט, ווייל מיר האָבן זיי מקנא געווען; זייער אַרבעט איז געווען אַ לייכטערע ווי אונזערע, זיי האָבן געקראָגן אַ בעסערן געהאַלט און בעסערע עסנס; זיי האָבן געהאַט אַ ליכטיקן גרוימען צימער צו דער אַרבעט און זיינען געווען ציכטיק און געזונט — און דאָס איז גענוג געווען, מיר זאָלן זיי פיינט האָבן. מיר אַלע האָבן אויסגעזען גרוי און געל. דריי פון אונז האָבן געהאַט סיפיליס, נאָך איייניקע האָבן געליטן פון אַ הויט=קראַנקהייט, און איינער איז געווען אַ פולקומער קריפל פון רעוומאַטיזם. אין אַ יום=טוב=טאָג אָדער אַזוי אין אַ פרייער צייט פלעגן זיי גיין אויסגעפוצט אין קורצע שבתדיקע רעקלעך און סקריפעדיקע שטיוול, צוויי פון זיי האָבן אויך געהאַט האַרמאָניקעס און זיי פלעגן גיין שפּאַצירן אין די שטאָט=גאָרטנס, — מיר האָבן געטראָגן שמוציקע, צעריסענע בגדים און אַלטע לעדערנע קלומפּעס אָדער לאַפּטיעס אויף די פיס, די פּאָליצײ וואָלט אונז אַפילו ניט אַריינגעלאָזט אין אַ גאָרטן — ווי אַזוי=זשע האָבן מיר זיי שוין געקענט ליב האָבן?

אין איין שיינעם טאָג האָבן מיר זיך דערוואוסט, אַז דער הויפּט=בעקער האָט זיך אָנגעשיכורט, דער באַלעבאָס האָט אים אָנטזאָגט און האָט גענומען אַן אַנדערן. דער איז געווען אַ סאָלדאַט, האָט געטראָגן אַ סאַטינענע קאַמזעלקע און אַ זייגער מיט אַ גאָלדן קייטל. מיר זיינען געווען נייגעריק אָנצוקוקן אַזאַ פראַנט,

און מיט דער האָפענונג צו כאַפּן אויף אים אַ בליק זײַנען מיר אַלע אַרויסגעלאָפן איינער נאָכן אַנדערן אויפן הויף.

ער איז אָבער אַליין געקומען צו אונז. ער האָט אַ בריק געטאָן מיטן פוס די טיר, און זי האָט זיך געעפנט. ער האָט זי ברייט געעפנט און שטייענדיק אויפן שוועל, האָט ער אויסגערופן מיט אַ שמייכל:

— אַ גאָט העלף אײַך! גוטמאָרגן אײַך, חברים!

די אײַז-קאַלטע לופט, וואָס האָט אַרײַנגעשטראָמט דורך דער אָפענער טיר, האָט זיך פאַרוואַנדלט אין דאַמף און האָט זיך געדרייט אַרום זײַנע פיס. ער איז געשטאַנען אויפן שוועל, האָט אונז באַטראַכט פון אויבן ביז אַראָפּ, און פון אונטער זײַנע העלע, פאַרדרייטע וואָנצעס האָבן זיך אַרויסגעוויזן זײַנע גרויסע געלבלעכע ציינער. זײַן וועסטל איז ווירקלעך געווען אַן אויסערגעוויינלעכע, מיט בלויע קווייטן און מיט בלישטשענדיקע, רויטע קליינע קנעפּלעך, אײַבער וועלכע עס איז געווען אַריבערגעוואָרפן דאָס זייגער-קייטל.

ער איז געווען אַ שיינער יונג, דער דאָזיקער סאָלדאַט: הויך, קרעפּטיק, מיט רויטע באַקן און זײַנע גרויסע קלאָרע אויגן האָבן געהאַט אַ פרײַנטלעכן און לוסטיקן גלאַנץ. אויפן קאָפּ האָט ער געטראָגן אַ ווייס געקראָכמאַלעט היטל און פון אונטער זײַן ווייס-קלאָרן, ריינעם פאַרטעך האָבן אַרויסגעקוקט די שמאָלע, מאָדישע שפּיצן פון זײַנע גוט-אָפּגעפּוצטע קאַמאַשן.

אונזער בעקער האָט אים אין אַ העפלעכן טאָן געבעטן, ער זאָל פאַרמאַכן די טיר, וואָס ער האָט אין אײַלעניש געטאָן, דאַן האָט ער אונז אָנגעהויבן פונאַנדערצופרעגן וועגן אונזער באַלעבאָס. ריידנדיק אַלע מיט אַמאָל, האָבן מיר אים דערציילט, אַז אונזער באַלעבאָס איז איינער פון די ערגסטע מענטשן, אַ שווינדלער, אַ הויט-שינדער און אַ שקלאַפן-טרייבער; מיט איין וואָרט, מיר האָבן געזאָגט אַלץ, וואָס מען קען און מען מוז זאָגן וועגן אַ באַלעבאָס, אָבער וואָס מען קען דאָס ניט אַרויסזאָגן. דער סאָלדאַט האָט אַלץ אויסגעהערט, האָט געדרייט די וואָנצעס און האָט אויף אונז געקוקט מיט אַ פרײַנטלעכן, אָפנהאַרציקן בליק.

— האָט איר דאָ אַ סך מיידלעך? — האָט ער פּלוצלונג אַ פרעג געטאָן.

מאַנכע פון אונז האָבן מיט אָפּשיי געלאַכט, אַנדערע האָבן אָנגענומען אַן ערנסטן אויסדרוק און איינער פון אונז האָט דעם סאָלדאַט דערציילט, אַז דאָ געפינען זיך אינגאַנצן ניין שטיק.

— און איר באַנוצט זיך, מסתמא, מיט דער געלעגנהייט? — האָט דער סאָלדאַט געפרעגט, ווינקענדיק מיט די אויגן.

מיר האָבן געלאַכט, אָבער ניט הויך, גלייך מיר וואָלטן געווען אין אַ פאַרלעגנהייט. אַנדערע פון אונז וואָלטן אַפילו געוואָלט זיך באַרימען פאַרן סאָלדאַט, אַז זיי זיינען גאַנצע קנעפּלעך מיט די מיידלעך, קיינער האָט עס אָבער ניט געקענט; איינער פון אונז האָט זיך זאָגאַר האַלב מודה געווען:

— אַזעלכע זאַכן זיינען ניט פאַר אונז...

— נו יאָ, איך גלויב אייך אַזוי, אַז עס איז ניט פאַר אייך...— האָט דער סאָלדאַט צוגעגעבן מיט איבערצייגונג און באַטראַכט אונז נאָך אַמאָל פון קאָפּ ביז צו די פיס. — עפּעס פעלט אין אייך. איר קוקט ניט אויס, ווי עס באַדאַרף צו זיין. איר האָט דאָך גאָר קיין פּנים און קיין אויסזען ניט; די ווייבער, פאַרשטייט איר מיך, האָבן האָלט אַ שיינעם און דרייסטן אויסזען, זיי ווילן האָבן אַ קערפּער, וואָס זאָל זיין וואָס אָנצוקוקן. זיי האָבן האָלט עפּעס רעכטס... אַ געזונטן יונג, מיט אַזעלכע אָרעמס!

און ער האָט אַרויסגענומען פון קעשענע די רעכטע האַנט, מיט אַ פאַרקאַשערטן אַרבל ביז איבערן עלנבויגן און האָט אונז געוויזן זיין נאַקעטן מוסקולדיקן אָרעם, וואָס איז געווען צאַרט, ווייס און קרעפטיק, און באַדעקט מיט גלאַנציקע געלע הערעלעך.

— די פּאָלקעס, די ברוסט, אַלץ מוז זיין שטאַרק און קרעפּטיק... דאַן מוז מען אויך זיין שיין אָנגעטאָן, נאָך דער לעצטער מאָדע, עס זאָל זיי קענען צוציען. אָט מיך, זעט איר, האָבן זיי האָלט, איך געפעל זיי... איך רוף זיי ניט, איך מאַך זיך צו זיי ניט צו, און זיי — צו פינף אויף אַמאָל הענגען זיי זיך ביי מיר אויפן האַלז...

ער האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ זאַק מעל און האָט אונז

אַ לאַנגע צייט דערציילט, ווי אַזוי די פּרויען האָבן אים געליבט און ווי דרייסט ער איז געווען מיט זיי... דערנאָך איז ער אַוועקגע־גאַנגען, און נאָכדעם, ווי די טיר האָט זיך מיט אַ סקריפּ הינטער אים צוגעמאַכט, זיינען מיר אַ לאַנגע צייט געבליבן זיצן שטיל און האָבן געטראַכט וועגן אים און וועגן דעם, וואָס ער האָט אונז דערציילט. דעמאָלט האָבן מיר אַלע פּלוצלונג איבערגעריסן אונזער שווייגן און ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז ער איז אונז אַלעמען געפעלן געוואָרן. מיר זיינען אַלע געווען צופרידן מיט אים. ער איז געווען אַזוי פיין, אָפנהאַרציק און איינפאַך מיט אונז; ער פלעגט צו אונז קומען און אָן גאַווה זיך אַוועקזעצן און פּלוידערן מיט אונז. קיינער איז צו אונז ניט געקומען, קיינער האָט צו אונז ניט אַזוי פריינטלעך גערעדט, ווי ער.

מיר האָבן געהאַלטן אין איין ריידן וועגן אים און וועגן די ערפאָלגן, וואָס שטייען אים פאָר ביי די מיידלעך, וואָס האָבן געאַרבעט אין דעם שמוקלער־געשעפט און פלעגן פאַרבייגיין פאַרביי אונז מיט פאַראַכטנדיקן שפּאָט, ווען מיר פלעגן זיי אָנ־געגעגנען אין הויף, און פלעגן אַזוי קוקן איבער אונז, גלייך מיר וואָלטן גאָרנישט עקסיסטירט. מיר פלעגן אַפילו שטענדיק באַוואונדערן, ווען מיר פלעגן זיי אָנטרעפן פונוייטן אָדער ווען זיי פלעגן פאַרבייגיין פאַרביי אונזער פענסטער — ווינטער אין פוטערנע מאַנטלען און היטעלעך און זומער־צייט — מיט בלומען־געפוצטע היט און מיט קאָ־לירטע שירעמס אין די הענט. דאָך האָבן מיר וועגן זיי גערעדט אין אַזאַ פאָרם, אַז זיי וואָלטן רויט געוואָרן פאַר חרפּה און אויפ־רעגונג, ווען זיי וואָלטן דאָס געהערט...

— ער זאָל אָקאָרשט ניט פאַרביגן די קליינע טאַניע! — האָט דער בעקער פּלוצלונג אַ זאָג געטאָן.

מיר האָבן אַלע געשוויגן, ווייל די דאָזיקע ווערטער האָבן אונז אַלעמען באַאומרויקט. מיר האָבן זיך אָן איר גאָר געהאַט פאַר־געסן, אַזוי ווי זי וואָלט פאַרשטעלט געוואָרן פאַר אונז דורך דער שיינער, קרעפטיקער פיגור פון דעם סאָלדאַט.

דאַן האָט זיך אָנגעהויבן אַ לעבעדיקער וויכוח; אייניקע פון אונז האָבן געזאָגט, אַז טאַניע וועט זיך אויף אַזוי ווייט ניט דער־

נידעריקן; אַנדערע ווידער האָבן געצווייפלט און געזאָגט, אַז זי וועט זיך ניט קענען צוריקהאַלטן פון אים; גאָר אַנדערע האָבן פאָרגעשלאָגן, אַז מען זאָל אים גוט אָנברעכן די ביינער, אויב ער וועט פרוון זיך טשעפּען צו טאַניען. ענדלעך האָבן מיר אַלע איינשטימיק באַשלאָסן, גוט אַכטונג צו געבן אויף דעם סאָלדאַט און טאַניען און וואָרענען דאָס מיידל, זי זאָל זיך היטן פאַר אים. דער דאָזיקער באַשלוס האָט געמאַכט אַ סוף צו אונזער וויכּוח.

פיר וואָכן זיינען פון דעמאָלט אָן אַוועק; דער סאָלדאַט האָט אונטער דער צייט געבאַקן וויס ברויט, האָט אַרומגעשפּאַצירט מיט די מיידלעך, וואָס האָבן געאַרבעט אין דעם שמוקלער-געשעפט, ער האָט אונז אָפט באַזוכט און האָט מער ניט גערעדט וועגן זיינע העלדיש-קייטן איבער די מיידלעך; ער האָט נאָר געדרייט די וואָנצעס און געשמאָקעט מיט די ליפּן.

טאַניע איז יעדן פרימאָרגן, אַזוי ווי אַלעמאָל, אַריינגעקומען נאָך די בייגעלעך און איז געווען אַזוי לוסטיק, לעבעדיק און פריינטלעך צו אונז, אַזוי ווי שטענדיק. מיר האָבן אַ פּאָר מאָל געפרוווט ריידן מיט איר וועגן דעם סאָלדאַט, נאָר זי האָט אים אָנגערופן „די קאַלב מיט די אויסגעגלאָצטע אויגן" און מיט נאָך אַנדערע צונעמענישן. זי האָט פון אים חוזק געמאַכט און דאָס האָט אונז באַרויִקט. מיר האָבן צוגעזען, וואָס די איבעריקע מיידלעך האָבן פאַרפירט מיטן סאָלדאַט, און מיר זיינען שטאָלץ געווען מיט אונזער מיידל; טאַניעס אויפפירונג האָט אונז פאַרשאַפט כבוד; מיר האָבן דעם סאָלדאַט באַהאַנדלט אין אונזערע געשפּרעכן מיט ווייניקער רע-ספּעקט. זי איז אונז געוואָרן טייערער און מיר האָבן איר יעדן פרימאָרגן באַגריסט מיט מער ליבלעכקייט און פריינטשאַפט.

איינמאָל איז ער צו אונז אַריינגעקומען אַ ביסל שיכּורלעך, האָט זיך אַוועקגעזעצט און האָט אָנגעהויבן לאַכן. ווען מיר האָבן אים געפרעגט, פון וואָס ער לאַכט, האָט ער אונז דערקלערט:

— צוויי זייערע – לודקאַ און גרושקאַ — האָבן זיך איבער מיר געשלאָגן. איר האָט געדאַרפט זען, ווי זיי האָבן זיך גע-געבן! כאַ-כאַ-כאַ! זיי האָבן זיך צעראַצט די פּנימער און צע-

ריסן די קליידער! מען האָט ,געקענט שטאַרבן פֿון געלעכטער: פֿאַרוואָס קענען זיך פֿרויען ניט שלאָגן, ווי עס באַדאַרף צו זיין, ווי מענטשן שלאָגן זיך? פֿאַרוואָס צעראַצן זיי זיך שטענדיק די פּנימער? האַ?

ער איז געזעסן אויפֿן באַנק, געזונט, פֿריש און מונטער; ער איז געזעסן און געלאַכט. מיר האָבן געשוויגן. דאָס מאָל האָט ער געמאַכט אַן אומאָנגענעמען איינדרוק אויף אונז.

— וואונדערבאַר! דאָס איז דען ניט מערקווערדיק, וואָס פֿאַר אַ מזל איך האָב דאָס צו פֿרויען? הע? איך האָב מיך אַזוי פֿיל אָנגעלאַכט, אַז איך בין אַזש קראַנק! איין וואונק און אַלץ איז פֿאַרטיק מיט זיי! צום טייוול!

ער האָט אויפֿגעהויבן זיינע ווייסע, האָריקע הענט און זיי זיינען צוריקגעפֿאַלן אויף זיינע קני. זיינע אויגן האָבן אויסגעדריקט אַ נאַיוון אויפֿריכטיקן שטוינען, אַזוי ווי ער וואָלט אַליין געווען איבערראַשט פֿון זיין גוטן מזל, וואָס ער האָט צו פֿרויען. זיין דיק, רויט געזיכט האָט געשטראַלט פֿון גליק און זעלבסטצופֿרידנהייט און ער האָט געשמאָקעט מיט די ליפּן מער ווי אַלעמאָל.

אונזער בעקער האָט אומרויק און אויפֿגערעגט געשאַרט מיטן שופֿל איבערן דעק פֿון אויוון און פּלוצלונג האָט ער זיך אָנגערופֿן:

— וואָס איז עס פֿאַר אַ העלדישקייט? אַ קונץ אַיינצובויגן אַ יונג בוימעלע? אַנו, זיי נאָר אַ העלד און בויג איין אַ סאָסנע!

— וואָס מיינסטו דערמיט? – האָט דער סאָלדאַט געפֿרעגט.

— אָ, ס'איז גאָרניט...

— וואָס האָסטו געזאָגט?

— גאָרניט, עס האָט זיך מיר אַרויסגעגליטשט!

— ניין, וואַרט אַ ווײלע! וואָס מיינסטו? וואָס פֿאַר אַ סאָסנע?

אונזער בעקער האָט ניט געענטפֿערט און האָט שנעל געאַרבעט מיטן שופֿל אין אויוון; ער האָט אַריינגעוואָרפֿן די האַלבגעקאָכטע בייגל און אַרויסגענומען די פֿאַרטיקע און מיט אַ גערויש זיי אַראָפּגעוואָרפֿן אויף דער דיל צו די בעקער-יונגען, וואָס האָבן זיי אַרויפֿגעצויגן אויף שנירלעך. עס האָט אויסגעוויזן, ווי ער וואָלט

אינגאַנצן פאַרגעסן אָן דעם סאָלדאַט און אָן דעם געשפּרעך מיט אים. דער סאָלדאַט איז פּלוצלונג געוואָרן אומרויִק. ער האָט זיך אויפגעשטעלט און איז געגאַנגען צום אויוון, ריזיקירנדיק צו קריגן אַ זעץ מיטן שופל, וואָס האָט זיך מיט אַ פיבערדיקער געשווינדקייט באַוועגט אין דער לופטן.

— ניין, זאָג מיר, איך בעט דיך, וועמען מיינסטו? דו האָסט מיך באַליידיקט... איך? ס'איז ניטאָ אַזעלכער, וואָס זאָל קענען ביי־שטיין אַנטקעגן מיר, ניין, ניין! און דו באַליידיקסט מיך אַזוי...

עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז ער איז ווירקלעך טיף גע־קרענקט. וואַרשיינלעך, האָט ער ניט געהאַט מיט וואָס אַנדערש זיך איבערצונעמען, אויסער מיט זיין פעיִקייט צו פאַרפירן פרויען. און אפשר איז אויך די דאָזיקע פעיִקייט געווען די איינציקע זאַך, וואָס האָט אים געמאַכט פילן, אַז ער לעבט.

פאַראַן מענטשן, ביי וועמען אַ געוויסע קערפּערלעכע אָדער גייסטיקע קראַנקהייט שיינט צו זיין דאָס שענסטע און בעסטע אין זייער לעבן. זייער גאַנץ לעבן גיבן זיי זיך מיט דעם אָפּ, זיי לעבן נאָר צוליב דעם, זיין ליידן דערפון, זיי נערן זיך מיט דעם, זיי באַקלאָגן זיך פאַר אַנדערע וועגן דעם און ציען דורכדעם די אויפמערקזאַמקייט פון זייערע מיטמענטשן אויף זיך. אַזוי אַרום, רופן זיי צו זיך אַרויס די סימפּאַטיע פון מענטשן; אָבער חוצדעם באַ־זיצן זיי קיין זאַך ניט. נעמט פון זיי אַוועק די דאָזיקע קראַנק־הייט, וועלן זיי בלייבן די אומגליקלעכסטע, דען זיי האָבן פאַר־לאָרן די איינציקע קוועלע פון זייער לעבן — זיי בלייבן ביי גאָר־ניט. טיילמאָל איז דאָס לעבן פון מענטשן אַזוי אָרעם, אַזוי פּוסט, אַז אינסטינקטיוו ווערט ער געצוואונגען צו שעצן זיין פעלער, ווייל דאָס איז די איינציקע זאַך, וואָס מאַכט אים פילן, אַז ער לעבט; מען קען דרייסט זאָגן, אַז מענטשן קריגן פעלערן צוליב זייער פּוסט־קייט.

דער סאָלדאַט איז געווען באַליידיקט, ער האָט זיך גאַנץ נאָענט צוגערוקט צום בעקער און האָט אַרויסגעברומט:

— ניין, זאָג מיר טאַקע, ווער איז עס?

— דיר זאָגן? — האָט דער בעקער זיך פלוצלונג געווענדט צו אים.

— נו, זאָג, ווער?

— קענסט טאַניען?

— נו, וואָס איז?

— איר מיין איך, דאָס, פרווו אָקאָרשט מיט איר!

— איך?

— יאָ, דו!

— קאָמיש, דאָס איז דאָך גאָרניט פאַר מיר — פו!

— אָט, וועלן מיר זען!

— איר זאָלט עס זען! כאַ־כאַ־כאַ!

— זי וועט דיר —

— גיב מיר אַ חודש צייט!

— וואָס פאַר אַ באַרימער דו ביסט, סאָלדאַט!

— צוויי וואָכן בלויז! איך וועל עס באַווייזן! ווער דאָס? טאַניע! פו!

— גיי אַוועק! דו שטייסט מיר אין וועג!

— צוויי וואָכן בלויז — און איך בין מיט איר פאַרטיק. אַך, דו! —

— טראָג זיך אָפ, זאָג איך דיר!

אונזער בעקער איז פלוצלונג ווילד געוואָרן און האָט גע־פאָכט מיטן שופל. דער סאָלדאַט האָט זיך מיט פאַרוואונדערונג אָפגערוקט פון אים. ער האָט אונז אַלעמען באַטראַכט און זאָגנדיק צו אונז אין אַ פריינטלעכן טאָן: „נו, גוט!“ איז ער צוגעגאַנגען צו דער טיר און איז אַוועק.

אונטער דער צייט, וואָס זיי האָבן זיך ביידע געאַמפערט, זיינען מיר אַלע געזעסן שטיל און האָבן זיך אויפמערקזאַם צוגע־הערט. אָבער באַלד, ווי דער סאָלדאַט איז אַוועק, איז צווישן אונז אַנטשטאַנען אַ הויכער און לעבעדיקער שמועס:

— דו האָסט זייער שלעכט געטאָן, פאַוול! האָט איינער פון אונז געזאָגט צום בעקער.

— טו דײַן אַרבעט! — האָט אים דער בעקער געענטפֿערט ווילד.

מיר האָבן געשפּירט, אַז דער סאָלדאַט איז געווען זייער אויפֿגערעגט און אַז טאַניע איז געשטאַנען אין געפֿאַר. מיר האָבן עס געשפּירט און אין דערזעלבער צייט זיינען מיר געווען דורכגעדרונגען מיט אַ ברענענדיקער, אָנגענעמער נייגעריקייט, צו וויסן, מיט וואָס וועט זיך דאָס אויסלאָזן. וועט זי זיך קענען אַנטקעגנשטעלן דעם סאָלדאַט? און כמעט אַלע האָבן מיר איבערצייגט אויסגערופֿן: טאַניע? זי וועט אים צו זיך ניט צולאָזן! ער וועט גאָרניט מאַכן מיט איר!

מיר זיינען געווען שרעקלעך פֿאַראינטערעסירט צו וויסן די שטאַרקייט פֿון אונזער אָפּגאָט; מיר האָבן געזוכט איינער דעם אַנדערן צו איבערצייגן, אַז אונזער אָפּגאָט איז גענוג שטאַרק אויסצוהאַלטן דעם דאָזיקן נסיון. ענדלעך האָבן מיר גענומען טראַכטן, אַז מיר האָבן נאָך ווייניק געערגערט דעם סאָלדאַט, אַז ער קען זיך נאָך איינגאַנצן פֿאַרגעסן אָן דעם געוועט, אַז עס וואָלט גוט געווען אים נאָך מער אונטערצוהעצן. פֿון דעם טאָג אָן האָבן מיר אָנגעהויבן צו לעבן אַ גאַנץ אַנדער לעבן, אַ לעבן פֿון נערוועזער אויפֿגערעגטקייט, פֿון וועלכן מיר האָבן פֿריער ניט געוואוסט. גאַנצע טעג האָבן מיר פֿאַרבראַכט אין אַרומרייסן זיך; עס האָט אויסגעזען, ווי מיר וואָלטן קליגער געוואָרן און געקראָגן מער רייד און בעסערע אויסדרוקן. עס האָט אונז אויסגעוויזן, ווי מיר וואָלטן זיך פֿאַרוועט מיטן טייוול און טאַניע איז געווען דער אײַנשטעל פֿון אונזער זייט. ווען מיר האָבן זיך דערוואוסט פֿון די בעקער, אַז דער סאָלדאַט האָט אָנגעהויבן „זיך צו יאָגן נאָך טאַניען", האָבן מיר געפֿילט אַ מערקווערדיקע אָנגענעמע שרעק און אונזער לעבן איז געוואָרן אַזוי אינטערעסאַנט, אַז מיר האָבן אַפֿילו ניט באַמערקט, ווי אונזער באַלעבאָס האָט אויסגענוצט אונזער אויפֿגערעגטקייט, און האָט אונז געגעבן מיט 14 פֿונט טייג אויפֿן טאָג מער אויסצואַרבעטן. מיר האָבן זיך אַפֿילו ניט געפֿילט מיד פֿון אונזער אַרבעט. אַ גאַנצן טאָג איז טאַניעס נאָמען ניט אַרונטער פֿון אונזערע ליפּן. יעדן פֿרימאָרגן פֿלעגן מיר זי אָפּוואַרטן מיט אַ מאָדנער אומגעדולד.

טיילמאָל פּלעגן מיר זיך פאָרשטעלן, אַז זי וועט קומען צו אונז און זי וועט שוין מער ניט זיין די זעלביקע טאַניע. מיר האָבן אָבער איר גאָרניט דערציילט פון דעם וויכוח, וואָס מיר האָבן געהאַט איבער איר. מיר האָבן איר קיין זאַך ניט געפרעגט און זיך באַצויגן צו איר פּונקט אַזוי גוט און פריינטלעך, ווי פריער. אָבער עפּעס נייס איז צוגעקומען אין אונזערע באַציונגען צו טאַניען, עפּעס אַזוינס, וואָס איז אונז פריער פרעמד געווען.

און דאָס איז געווען די געשפּאַנטע נייגעריקייט, וואָס איז אַזוי קאַלט און שאַרף, ווי אַ שטאָלענער מעסער.

— ברידער! היינט ענדיקט זיך דער טערמין! — האָט אונזער בעקער, שטעלנדיק זיך אין איינעם אַ פרימאָרגן צו דער אַרבעט, צו אונז געזאָגט.

מיר האָבן דאָס אַלע געוואוסט און ניט געדאַרפט וואָס ער זאָל אונז דערמאָנען; דאָך האָט עס אונז אַלעמען געמאַכט אויפציטערן.

— באַטראַכט זי גוט... זי וועט באַלד דאָ זיין! האָט ער ווייטער געזאָגט.

— איז וואָס וועט זיין, מען קען דען עפּעס אַרויסזען! — האָט איינער זיך אָנגערופן אין אַן אומרויקן טאָן.

און פון דאַסניי האָט זיך אָנגעהויבן אַ טומלדיקע אַמפּעריי. היינט האָבן מיר זיך דאָס געזאָלט איבערצייגן, ווי ריין און אָן אַ שפּרינקעלע ס'איז געווען די כלי, אין וועלכער מיר האָבן אַריינגעלייגט דאָס בעסטע, וואָס איז געווען אין אונז. אין דעם דאָזיקן פרימאָרגן איז אונז צום ערשטן מאָל קלאָר געוואָרן, אַז מיר האָבן ווירקלעך געשפּילט אַ גרויסע שפּיל; אַז דורך ברענגען צו אַ נסיון די ריינקייט פון אונזער אָפּגאָט קענען מיר זי אינגאַנצן פאַרלירן. פאַר די גאַנצע 14 טעג האָבן מיר געהערט, אַז טאַניע איז עקשנותדיק און אומאויפהערלעך פאַרפאָלגט געוואָרן פון דעם סאָלדאַט, אָבער קיינעם פון אונז איז גאָרניט איינגעפאַלן זי צו פרעגן, ווי זי באַציט זיך צו אים. זי איז געקומען צו אונז יעדן פרימאָרגן נאָך די בייגל און איז שטענדיק געבליבן די זעלביקע.

אויך אין דעם דאָזיקן פרימאָרגן האָבן מיר געהערט איר שטימע

— אָרעמע אַרעסטאַנטן! דאָס בין איך!

מיר האָבן איר געעפנט די טיר, און ווען זי איז אַריינגעקומען זיינען מיר קעגן אונזער געוויינהייט געבליבן שטיל, ניט אַזוי ווי אַלע מאָל. מיר האָבן מיט פאַרשנדיקע אויגן געקוקט אויף איר און ניט געוואוסט, וואָס צו ריידן צו איר און וואָס ביי איר צו פרעגן. אַזוי זיינען מיר געשטאַנען פאַר איר, ווי אַ פינסטערע, מרויעריקע און שטיל־שווייגנדיקע מאַסע. זי האָט אויסגעזען צו זיין איבערראַשט פון דעם דאָזיקן אומגעוויינלעכן קבלת־פנים. זי איז פלוצלונג געוואָרן בלאַס און אומרויִק, און מיט אַ פאַרשטיקטער שטימע האָט זי ביי אונז געפרעגט:

— וואָס איז מיט אַייך? פאַרוואָס זייט איר היינט עפעס אַזוי?

— און דו? — האָט איר דער בעקער ביז אַ שטאָך געטאָן און ניט אַראָפּגענומען די אויגן פון איר.

— וואָס זאָל דען מיט מיר זיין?

— גאָ־גאָרניט.

— נו, טאָ גיט מיר געשווינד די בייגעלעך.

פריער האָט זי זיך קיינמאָל ניט אַזוי געאַיילט.

— דו האָסט נאָך גענוג ציייט! — האָט דער בעקער צו איר געזאָגט, ניט רירנדיק זיך פון אָרט און ניט אַראָפּנעמענדיק די אויגן פון איר געזיכט.

פלוצלונג האָט זי זיך אומגעקערט און איז פאַרשוואונדן געוואָרן דורכן טיר.

דער בעקער האָט גענומען זיין שופל און זיך אומגעקערט צום אויוון און געזאָגט מיט אַ רויִקער שטימע:

— אַלזאָ, גערענדיקט! אָבער אַ סאָלדאַט! אַזאַ געמיינע חיה! אַזאַ נידעריקע באַשעפעניש!...

ווי אַ סטאַדע שעפסן, וואָס שטופּן איינער דעם אַנדערן, זיינען מיר צוריקגעגאַנגען צום טיש, האָבן זיך שווייגנדיקערהייט אַוועקגעזעצט און האָבן אָנגעהויבן גלייכגילטיק צו אַרבעטן. פלוצלונג אָבער האָט איינער פון אונז איבערגעריסן די שטילקייט:

— נאָך אַלעמען, אפשר איז עס נאָך ניט —

— שווייג! — האָט דער בעקער אויסגעשריען.

מיר האָבן אַלע געוואוסט, אַז ער איז קליגער און פאַרשטייט אַ זאַך בעסער ווי מיר. דער קלאַנג פון זיין שטימע האָט אונז אָבערצייגט, אַז דער סאָלדאַט האָט געזיגט און מיר זיינען געוואָרן טרויעריק און נידערגעשלאָגן.

אַרום 12 אַ זייגער — ווען מיר האָבן געהאַלטן אין עסן אונזער מיטאָג — איז דער סאָלדאַט אַריינגעקומען. ער איז געווען ריין און לעבעדיק, אַזוי ווי אַלעמאָל, און האָט, ווי שטענדיק, געקוקט אונז גלייך אין די אויגן. אונז אָבער איז שווער געווען אים צו קוקן גלייך אין געזיכט.

— נו, מיינע הערן, ווילט איר, איך זאָל אייך ווייזן, וואָס אַ סאָלדאַט קען? — האָט ער אונז געפרעגט מיט אַ שטאָלצן געלעכטער.

— קומט אַרויס אין פירהויז און קוקט דורכן שפּאַלט — איר פאַרשטייט?

מיר זיינען אַרויסגעגאַנגען אין פירהויז און שטויסנדיק איינער דעם אַנדערן, האָבן מיר זיך געפלייסט צוצוקומען צו אַ שפּעלטל אין דער הילצערנער ווענטל פון פירהויז, וואָס האָט אַרויסגעקוקט צום הויף. מיר האָבן ניט באַדאַרפט לאַנג צו וואַרטן. באַלד האָבן מיר דערזען טאַניען, ווי זי גייט מיט געשווינדע שריט און מיט אַ פאַרזאָרגטן פּנים איבערן הויף און שפּרינגט איבער די בלאָטקעלעך פון דעם צעשמאָלצענעם שניי און פאַרשווינדט אין דעם מאַגאַזין־קעלער. אין אַ ווילע אַרום איז פייפנדיק אַרויסגעקומען דער סאָלדאַט און איז ניט געאיילט געגאַנגען אין דער זעלביקער ריכטונג. ער האָט געהאַלטן די הענט אין די קעשענעס און זיינע וואָנצעס האָבן געציטערט.

ס'איז געגאַנגען אַ רעגן און מיר האָבן געזען, ווי די טראָפּנס זיינע געפאַלן אין די לוזשעס און האָבן געמאַכט בלעזלעך אויפן וואַסער. עס איז געווען אַ פייכטער, גרויער, זייער לאַנגווייליקער טאָג. דער שניי איז נאָך געלעגן אויף די דעכער, אָבער אויף דער ערד האָבן זיך שוין אָנגעהויבן אַרויסצווייזן טונקעלע לאַטעס בלאָטע. אויך דער שניי, וואָס איז געלעגן אויף די דעכער, האָט שוין אויסגעזען, ווי ער וואָלט געווען באַדעקט מיט אַ ברוינלעכער

שמוציקער מאַסע. דער רעגן איז געפאַלן גאַנץ זאַכט מיט אַ מע־לאַנכאָלישן גערויש. עס איז אונז געווען קאַלט און אומאָנגענעם צו וואַרטן.

דער ערשטער איז אַרויס פון מאַגאַזין־קעלער דער סאָלדאַט; ער איז זיך געגאַנגען גאַנץ לאַנגזאַם איבערן הויף, האָט באַוועגט מיט די וואָנצעס און געהאַלט די הענט אין די קע־שענעס — דער זעלביקער ווי שטענדיק.

באַלד דערנאָך איז אויך טאַניע אַרויסגעקומען. אירע אויגן האָבן געלויכטן פון פרייד און גליק און אירע ליפן האָבן גע־שמייכלט. זי איז געגאַנגען אַזוי ווי פאַרחלומט און זיך באַוועגט מיט אומזיכערע טריט.

מיר האָבן זיך מער ניט געקענט איינהאַלטן. מיר האָבן זיך אַלע אַ וואָרף געטאָן צו דער טיר, האָבן זי אויפגעריסן און זיינען אַרויס אין הויף און האָבן זי אָנגעהויבן אויסצופייפן, מיר האָבן געשריען און ווילד און בייז זי באַליידיקט.

דערזעענדיק אונז, האָט זי אויפגעשוידערט און איז געבליבן שטיין, אַזוי ווי צוגעשמידט צו דער בלאָטע אונטער אירע פיס. מיר האָבן זי אַרומגערינגלט און האָבן מיט ווילדקייט, ניט אָפשטעלנדיק זיך, געשאָטן אויף איר באַליידיקונגען און שענדלעכע ווערטער.

זעענדיק, אַז זי קען פון אונז ניט אַוועק, ווייל מיר האָבן זי געהאַט אַרומגערינגלט און מיר קענען זי זידלען און באַליידיקן וויפיל אונזער האַרץ געלוסט, האָבן מיר זיך ניט געאיילט און עס געטאָן גאַנץ געלאַסן. איך ווייס ניט פאַרוואָס, אָבער מיר האָבן זי ניט געשלאָגן. זי איז געשטאַנען אינמיטן און האָט געדרייט דעם קאָפ אַהין און אַהער, און אויסגעהערט אונזערע באַליידיקונגען און זידלערייען. און מיר — מיר האָבן געהאַלטן אין איין גיסן אויף איר אַלץ מער און מער דעם שמוץ און גיפט פון אונזערע ווערטער.

די פאַרב פון איר געזיכט איז פאַרשוואונדן. אירע בלויע אויגן, וואָס האָבן אַזוי גליקלעך געלויכטן מיט אַ מינוט צוריק, זיינען געווען ברייט צעעפנט, איר ברוסט האָט זיך האַסטיק באַוועגט און אירע ליפן האָבן געציטערט.

מיר האָבן פון איר געגומען נקמה, אַזוי ווי זי וואָלט אונז באַרויבט. זי האָט געהערט צו אונז, מיר האָבן אויך איר פאַרשווענדט דאָס בעסטע, וואָס מיר האָבן געהאַט, און אַפילו דאָס בעסטע בײַ אונז איז ניט געווען מער, ווי בעטלער־ברעקלעך, אָבער מיר זײַנען געווען זעקס־און־צוואַנציק און זי — בלויז אײנע, און מיר האָבן ניט געקענט געפינען געגוג פײַן, וואָס זאָל זײַן גלײַך צו איר פאַרברעכן, וואָס זי 'איז קעגן אונז באַגאַנגען! ווי מיר האָבן זי באַליידיקט! זי האָט אַליץ געשוויגן, זי האָט אויף אונז געקוקט מיט ווילדע אויגן און האָט געציטערט מיטן גאַנצן קערפּער.

מיר האָבן געלאַכט, געשריען און געליאַרעמט. אַנדערע מענטשן האָבן זיך אָנגעהויבן צוזאַמענקלײַבן און האָבן אונז מיטגעהאָלפן... אײנער פון אונז האָט זי געשלעפּט פאַרן אַרבל...

פּלוצלונג האָבן אירע אויגן אויפגעבליצט, זי האָט לאַנגזאַם אויפגעהויבן איר האַנט און, צורעכט געמאַכט די האָר, האָט זי רויִק אונז אַרײַנגעקוקט אין די פּנימער אַרײַן און האָט הויך צו אונז אַ זאָג געטאָן:

— אַך, איר עלנדע אַרעסטאַנטן, וואָס איר זײַט!

און זי האָט אָנגעהויבן צו גײן, זי איז געגאַנגען גלײַך אויף אונז, אַזוי ווי מיר וואָלטן גאָרניט געווען און איר ניט פאַרשטעלט דעם וועג.

מיר האָבן זיך אָפּגערוקט און זי געלאָזט דורכגײן.

אַרויסגײענדיק פון אונזער קרײַז און ניט אומקערנדיק זיך, האָט זי גאַנץ הויך אויסגעשריען צו אונז מיט אומבאַשרײַבלעכער פאַראַכטונג: איר פאַסקודנע, נידערטרעכטיקע באַשעפענישן! און איז אַוועק.

מיר זײַנען געבליבן שטײן אינמיטן הויף, אין רעגן, אין שמוץ, אונטער דעם גרויען זונענלאָזן הימל.

דעמאָלט זײַנען מיר אויך שווײַגנדיקערהייט אַוועק צו אונזער פײַכטן, שטײנערנעם קעלער. און אַזוי ווי פריער, האָט די זון קײנמאָל ניט אַרײַנגעשײַנט דורך אונזער פענסטער און טאַניע איז קײנמאָל צו אונז מער ניט געקומען...

דער הפקר־יונג.

1.

די באַגעגעניש מיט אים.

אָנגעשטויסן זיך אין דער פינסטער אויף פּלויטן, האָב איך דרייסט געשפּרייזט איבער די בלאָטיקע לוזשעס פון פענסטער צו פענסטער, האָב מיטן פינגער שטאַרק געקלאַפּט אין די שויבן און האָב אויסגערופן:

— לאָזט אַריין אַ וואַנדערער איבערנעכטיקן!?

אַלס ענטפער האָט מען מיך געשיקט צו די שכנים, געשיקט אין דעם דאָרפישן פאַרזאַמלונגס־הויז, געשיקט צום טייוול; פון איין פענסטער האָט מען מיך געדראָט, אַז מע וועט אָנרייצן אויף מיר די הינט, פון אַ צווייטן האָט מען מיר שטום, נאָר מיט אַ קלאָרער אָנצוהערעניש באַוויזן אַ גרויסע פויסט. און איינע אַ פרוי האָט עפּעס געשריען צו מיר:

— גיי־גיי, טראָגט זיך אָפּ, כּל־זמן דיינע ביינער זיינען נאָך גאַנץ! מיין מאַן איז אין דער היים...

איך האָב זי אַזוי פאַרשטאַנען: משמעות, אַז זי פלעגט אַריינלאָזן אויף נאַכטלעגער, ווען דער מאַן פלעגט ניט זיין אין דער היים... באַדויערט, וואָס ער איז אין דער היים, בין איך אַוועק צו אַן אַנדער פענסטער.

— גוטע מענטשן, לאָזט אַריין אַ וואַנדערער איבערנעכטיקן?!

האָט מען מיר ליבלעך געענטפערט:

— געזונטערהייט... ווייטער!

און דאָס וועטער איז געווען אַן עקלהאַפטס. — ס'האָט גענאָסן אַ דריבנער, קאַלטער רעגן, און די בלאָטיקע ערד איז געווען געדיכט פאַרהילט אין פינסטערניש. טיילמאָל פלעגט אָנפליען פון ערגעץ אַ שטאַרקער ווינט; ער האָט שטיל געקלאָגט אין די צווייגן פון די

ביימער, האָט געדווישט אין דעם נאַסן שטרוי אויף די דעכער און האָט געבוירן נאָך אַ סך אומעטיקע קלאַנגען, און האָט מיט דער טרויעריקער מוזיק פון זיפצן און קלאַנגען צעשטערט די פינסטערע נאַכט-שטילקייט. הערנדיק די דאָזיקע טרויעריקע פרעלודיע פון דער צאָרנפולער פּאָעמע, וואָס הייסט האַרבסט, זיינען די מענטשן אונטער די דעכער געוואָרן, משמעות, שלעכט געשטימט און האָבן מיך דערפאַר ניט אַריינגעלאָזט נעכטיקן. איך האָב זיך לאַנג געראַנגלט מיט דעם באַשלוס זייערן, און זיי האָבן זיך עקשנותדיק אַנטקעגנגעשטעלט און האָבן סוף-כל-סוף צעשטערט מיין האָפענונג, צו נעכטיקן אונטער אַ דאַך. דעמאָלט בין איך אַרויס פון דאָרף אין פעלד, און האָב געטראַכט, אַז דאָ וועל איך אפשר געפינען אַ סטויג היי אָדער שטרוי... הגם בלויז דער צופאַל האָט מיך געקענט אַהין פירן, אין דער דאָזיקער געדיכטער און שווערער פינסטערניש.

אָבער אָט זע איך, ווי אַ טריט דריי פון מיר הייבט זיך אַרויף עפעס אַ גרויסע זאַך, וואָס איז נאָך פינסטערער, ווי די פינסטערניש גופא. גיי איך אַהין און שטויס זיך אָן, אַז דאָס מוז זיין אַ תבואה-שפייכלער. די תבואה-שפייכלערס בויט מען ניט האַרט צו דער ערד, נאָר מע בויט זיי אויף פאַליעס אָדער אויף שטיינער; צווישן דער דיל פון דעם שפייכלער און דער ערד איז פאַראַן אַ פרייער רוים, וואו אַן אָנגעשטענדיקער מענטש קען אַהין אַריין, — מען דאַרף זיך בלויז לייגן אויפן בויך און דורכקריכן.

קענטיק, דער גורל האָט געוואָלט, אַז איך זאָל איבערקומען די דאָזיקע נאַכט ניט בלויז אונטער אַ דאַך, נאָר אויך אונטער אַ דיל. צופרידן דערמיט, בין איך אַרונטערגעקראָכן אַהין איבער דער טרוקענער ערד און אָנגעטאַפּט מיט דער ברוסט און מיט די זייטן עפעס אַ גלאַטערן אָרט אויף צום לייגן זיך. און פּלוצלונג דערהער איך אין דער פינסטער עמעצנס אַ רויק-וואָרענענדיקע שטימע:

— נעמט זיך לינקס, חשובער הער...

געווען איז דאָס ניט שרעקלעך, אָבער באמת — אומגעריכט.

— ווער איז דאָס? — האָב איך געפרעגט.

— אַ מענטש... מיט אַ שטעקן...
— איך האָב אויך אַ שטעקן...
— און שוועבעלעך האָט איר?
— כ'האָב שוועבעלעך אויך...
— דאָס איז גוט!

איך האָב ניט אײַנגעזען די גוטסקייט דערפון, ווייל לויט מיין מיינונג, וואָלט מיר ערשט דעמאָלט געקאָנט זיין גוט, ווען איך וואָלט געהאַט ברויט און טאַבאַק, און ניט בלויז שוועבעלעך.

— נו, וואָס, אין דאַרף לאָזט מען ניט נעכטיקן? — האָט דער אומגעזעענער גאַסט געפרעגט.

— מע לאָזט ניט, — האָב איך געענטפערט.

— און מיך האָט מען אויך ניט געלאָזן...

דאָס איז געווען קלאָר, — אויב נאָר ער האָט זיך געבעטן נעכטיקן. אָבער ער האָט געקענט ניט בעטן זיך אויך, און עס קען זיין, אַז ער איז גאָר אַריינגעקראָכן אַהער מיט דער כוונה, אָפּצוּוואַרטן אַ באַקוועמען מאָמענט און דורכפירן אַ ריזיקאַליש שטיקל אַרבעט, צו וועלכער מע מוז אומבאַדינגט האָבן די נאַכט-פינסטערניש. הגם יעדע אַרבעט איז אָנגעלייגט בײַ גאָט, דאָך האָב איך פעסט געהאַלטן אין דער האַנט דעם שטעקן.

— האָבן ניט געלאָזן, די שדים! — האָט די שטימע איבערגעחזרט. — חמורים! אין אַ גוט וועטער לאָזן זיי גראָד אַריין, אָבער איז אַזאַ וועטער — איז כאָטש לייג זיך און פּלאַץ! וואוהין גייט איר? — האָב איך געפרעגט.

— קיין... ניקאָלאַיעוו. און איר?

איך האָב אויך געזאָגט וואוהין.

— גייען מיר, הייסט עס, אויף איין וועג. אַנו, צינדט נאָר אָן אַ שוועבעלע, וועל איך פאַררויכערן.

די שוועבעלעך זיינען נאַס געוואָרן. — כ'האָב לאַנג און אומגעדולדיק געריבן מיט זיי אָן דער ברעט איבער מיין קאָפּ. ענדלעך, האָט זיך אָנגעצונדן אַ קליין פייערל, און פון דער פינסטערניש האָט אַרויסגעקוקט אַ בלאַס געזיכט אין אַ שוואַרצער באָרד.

די גרויסע, קלוגע אויגן האָבן געקוקט אויף מיר מיט אַ חוזק־שמייכעלע, דערנאָך האָבן די ווייסע ציינער אַ בלאַנק געטאָן אונטער די וואָנצעס, און דער מענטש האָט צו מיר געזאָגט:

— רויכערן ווילט איר?

שוועבעלע האָט אויסגעברענט. כ׳האָב אָנגעריבן אַ צווייטע און פאַר איר שיין האָבן מיר, נאָך אַמאָל באַקוקט איינע די אַנדערע, און דערנאָך האָט מיין נאַכטלעגער־חבר געזאָגט מיט זיכערקייט:

— נו, מיר דוכט, אַז מיר האָבן זיך ניט וואָס צו שטערן... נעמט אַ פּאַפּיראָס.

צווישן די ציינער האָט ער געהאַלטן נאָך אַ פּאַפּיראָס, און, ווען ער האָט זיך פונאַנדערגעברענט ביים רויכערן, האָט ער באַלויכטן זיין געזיכט מיט אַ שוואַכער, רויטלעכער שיין. לעבן זיינע אויגן און אויפן שטערן איז ביי אים געווען אַ סך טיפע און דינע קנייטשן. פריער, ביים שיין פון דער שוועבעלע, האָב איך באַמערקט, אַז ער איז אָנגעטאָן אין רעשטלעך פון אַן אַלטן וואַטענעם מאַנטל און איז אַרומגעגאַרטלט מיט אַ שטריק, און אויף די פיס טראָגט ער אַמין שיך פון איין שטיק לעדער — „פּאָרשניעס“, ווי זיי הייסן אויפן דאָן.

— אַ וואַנדערער? — האָב איך געפרעגט.

— יאָ. און איר?

— אויך.

ער האָט זיך גענומען באָרבלען, און דערביי האָט ביי אים אַ קלוגג געטאָן עפּעס אַ מעטאַלענע זאַך, — קענטיק, אַ טיי־קענדל אָדער אַ קעסעלע, די דאָזיקע נויטווענדיקע כלים פון אַ וואַנדערער צו די הייליקע ערטער; נאָר אין זיין טאָן האָט געפעלט יענער שטריך פון פאַלשער אָנשטענדיקייט, וואָס פאַראַט שטענדיק דעם וואַנדערער, אין זיין טאָן האָט ניט געקלונגען די גנבישע פרומקייט און זיינע רייד זיינען דערווייל ניט געווען געמישט — ניט מיט קיין גאָטספאָרכטיקע זיפצן, ניט מיט קיין פסוקים פון די „הייליקע שריפטן“. בכלל איז ער ניט געווען ענלעך אויף דעם פּראָפעסיאָנעלן אַרומשלעפער איבער די „הייליקע ערטער“, — אויף

דעם דאָזיקן ערגסטן טיפּ פון דער אָנצאָליקער „וואַנדערנדיקער רוסנ־לאַנד" — דעם ערגסטן לויט זיינע מאָראַלישע אייגנשאַפטן און צוליב דער מאַסע ליגנס און נאַרישע גלויבעניש, מיט וועלכע די דאָזיקע קאַטעגאָריע מענטשן שטעקן אָן דאָס גייסטיק־הונגעריקע און שטענדיק־לעכצנדיקע דאָרף. חוץ דעם איז ער גאָר געגאַנגען קיין ניקאָלאַיעוו, וואו ס'זיינען ניטאָ קיין הייליקע ערטער און קיין הייליקע ביינער...

— און פונוואַנען שפּרייזט איר דאָס? — האָב איך אים גע־פרעגט.

— פון אַסטראַכאַן...

אין אַסטראַכאַן זיינען אויך ניטאָ קיין הייליקע ביינער. דאַן האָב איך ביי אים געפרעגט:

— הייסט עס, אַז איר גייט „פון ים צו ים", ניט איבער די הייליקע ערטער?

אין די הייליקע ערטער קום איך אויך אַריין. פאַרוואָס זאָל איך ניט אַריינגיין אין אַ הייליקן אָרט? כ'גיי אַריין מיט פאַרגעניגן... דאָרטן גיט מען שטענדיק גוט עסן... דערהויפּט, אויב מע זאָל ווערן חבר מיט די מאָנאַכינס. אונזערן אַ ברודער אַכטן זיי שטאַרק, ווייל ער טראָגט אַריין אַ סך פאַרשיידנאַרטיקייט אין זייער לעבן. ווי איז אייער קוק אויף דעם?

איך האָב אים דערקלערט.

— שפּייז־פּונקטן. און פונוואַנען גייט איר? אַהאַ! אַ לאַנגער וועג. רייבט אָן אַ שוועבעלע — לאָמיר ווידער פאַררויכערן. ווען מע רויכערט, ווערט עפּעס אַזוי ווי לייכטער...

ס'איז געווען קאַלט אי פון דעם ווינט, וואָס האָט זיך כסדר אַריינגעריסן צו אונז מיט עזות, אי פון די פייכטע קליידער.

אפשר ווילט איר עסן? איך האָב ביי זיך ברויט, קאַרטאָפל און צוויי געבראָטענע קראָעס... געבן?

— אַ קראָע? — האָב איך מיט נייגעריקייט געפרעגט.

— און איר עסט זיי ניט? אַ שאָד...

ער האָט מיר דערלאַנגט אַ גרויסע לוסטטע ברויט.

— קיין קראָעס האָב איך קיינמאָל ניט פאַרזוכט...

— טאָ נעמט, פּאַרזוכט. האַרבסט־צייט זיינען זיי זייער געשמאַק. און חוצדעם — איז אַ סך אָנגענעמער צו עסן אַ קראָ, וואָס מען פאַנגט מיט די אייגענע הענט, איידער ברויט אָדער חזיר, וואָס אַ יענטשט דערלאַנגט דיר פון דעם פענסטער פון זיין שטוב... וואָס נאָכדעם, ווי דו נעמסט עס צו... וואָלסטו זי וועלן אונטערצינדן...

אָ, דאָס האָט ער גראָד געזאָגט מיט שכל, מיט שכל און אינטערעסאַנט. עסן קראָעס איז פאַר מיר געווען אַ נייס, שטאַרק פאַרוואונדערט האָט עס מיך אָבער ניט — איך האָב געוואוסט, אַז אין אָדעס עסן די בעטלער מייז, אין ראָסטאָוו עסן זיי שנעקעס. איז וואָס איז דאָ אַזוי דער חידוש? אַפילו די פאַריזער איינוואוינער גופא, ווען זיי זיינען געווען באַלאַגערט, האָבן אויך מיט פאַרגעניגן געגעסן אַלערליי פאַסקודסטווע, און ס'זיינען דאָ אַזעלכע מענטשן, וואָס דאָס גאַנצע לעבן געפינען זיי זיך אין באַלאַגערונגס־צושטאַנד.

— און ווי אַזוי כאַפּט איר די קראָעס? — האָב איך זיך אינפאָרמירט.

— ניט מיטן מויל, נאַטירלעך. מע קען זיי דערהרגענען מיט אַ שטעקן אָדער מיט אַ שטיין, נאָר זיכערער איז — פאַנגען זיי! מע דאַרף צום עק פון אַ לאַנגן שטריקל צובינדן אַ שטיקל חזיר, אַ שטיקל פלייש אָדער די אייבערשטע האַרטע ופון ברויט. די קראָע כאַפּט עס, שלינגט עס איין — און דאַן איז זי אַ געפאַנגענע! דערנאָך, דרייט מען איר אַראָפּ דעם קאָפּ, מע פליקט זי אַרום, מע מאַכט זי אויס און, אַרויפגעזעצט אויף אַ שטעקן, בראָט מען זי אויף אַ פייער.

— ס'וואָלט געווען גוט צו וואַרעמען זיך איצט אַרום אַ פייער! — האָב איך אַ זיפץ געטאָן.

די קעלט איז געוואָרן נאָך שפירעוודיקער. ס'האָט אויסגעזען, ווי דער ווינט גופא וואָלט פאַרפראָרן געוואָרן — מיט אַזאַ קרענקלעך־ציטעריקן קוויטשען האָט ער זיך אָנגעשלאָגן אָן די ווענט פון דעם תבואה־שפּייכלער. טיילמאָל פלעגט צוזאַמען מיט אים קומען צו פליען אַ וואָיען פון אַ הונט, אַ קרייען פון אַ האָן, אַן אומעטיקער קלונג פון אַ וועכטער־גלאָק פון אַ דאָרפישן קלויסטער, וואָס האָט זיך פאַרבאַהאַלטן אין דער פינסטער. די רעגנטראָפּנס זיינען שווער גע־

פאַלן פון דעם דאַך פון דעם תבואה־שפּייכלער אויף דער פייכטער ערד.

— ס׳איז לאַנגווייליק צו ליגן און שווייגן... — האָט מיין נאַכט־לעגער־קאָלעגע געזאָגט.

— און ריידן איז קאַלט, — האָב איך באַמערקט.

— רוקט אַריין אייער צונג אין בוזעם... וועט זיך זיך אָנ־וואַרעמען.

— אַ דאַנק פאַר דער עצה...

— וואָס, מירן גיין צוזאַמען? מיר האָבן דאָך איין וועג...

— גוט!

— איז לאָמיר זיך באַקענען... איך בין, לאָמיר זאָגן, דער אַדעליקער פּאַוול איגנאַטיעוו פּראָמטאָוו....

— איך האָב זיך אויך פאָרגעשטעלט.

— נו, איז אָט! איצט וועל איך ביי אייך פרעגן — ווי אַזוי זייט איר אַרויף אויף דעם־אָ וועג? אויס שוואַכקייט צום ביטערן טראָפּן, משמעות?

— אויס דעם לאַנגוויל פון לעבן...

— דאָס איז אויך מעגלעך... אייך איז באַקאַנט די אויסגאַבע פון סענאַט מיטן נאָמען: ידיעות וועגן פּראָצעסן?

— באַקאַנט....

— אייער נאָמען איז דאָרטן ניט אָפּגעדרוקט?

איך האָב זיך נאָך דאַמאָלסט אין ערגעץ ניט געהאַט גע־דרוקט, און איך האָב אים דאָס דערקלערט.

— און איך בין דאָרטן אויך ניט אָפּגעדרוקט...

— איר האָפט אָבער?

— אַלץ איז אין גאָטס האַנט!

— איר זייט, קענטיק, אַ פריילעכער מענטש?

— צו וואָס זאָל מען זיך זאָרגן?!

— ניט יעדערער, אין אייער לאַגע, וואָלט עס געזאָגט, — האָב איך געצווייפלט אין דער אויפריכטיקייט פון זיינע ווערטער.

— די לאַגע — איז אַ פייכטע און אַ קאַלטע, אָבער מיטן באַגינען וועט זי זיך ענדערן. ס׳וועט אויפגיין די זון... זי מוז

אויפגיין! דעמאָלט וועלן מיר אַרויסקריכן פון דאַנען און מיר וועלן טרינקען טיי, וועלן עפּעס איבערבייסן און זיך אָנוואַרעמען... ס'איז האָט שלעכט?

— גוט! האָב איך מסכּים געווען.

— נו, אַט זעט איר! יעדע שלעכטע זאַך האָט זיך אירע גוטע זייטן.....

— און יעדע גוטע זאַך — אירע שלעכטע...

— אָמן! — האָט פּראָמטאָוו אויסגערופן מיט דעם טאָן פון אַ דיאַקאָן.

אויף מיין וואָרט, מיר איז פריילעך געוואָרן מיט אים! כ'האָב נאָדויערט, וואָס איך קאָן ניט זען זיין פּנים, וואָס האָט, לויט דער שפּע פון די אינטאָנאַציעס פון זיין קול, באַדאַרפט זייער אויסדריקלעך שפּילן. מיר האָבן לאַנג גערעדט וועגן פאַרשיידענע נאַרישקייטן און האָבן דערמיט פאַרבאָרגן אונזער פאַרלאַנג נעענטער זיך צו באַקענען. איך האָב זיך אינערלעך אַנטציקט פון זיין געשיקטקייט, מיט וועלכער ער האָט פאַרשוויגן וועגן זיך און האָט מיך געצוואונגען צו ריידן פאַר אים.

ווי מיר האָבן זיך אַזוי פרידלעך געשמועסט — האָט דערווייל אויפגעהערט דער רעגן און די פינסטערניש האָט אומבאַמערקטערהייט אָנגעהויבן צו צערינען; אויף מזרח האָט זיך מיט אַ ציטעריקן ליכט שוין אָנגעצונדן אַ ראָזער פּאַס פון באַגינען. מיט דעם באַגינען איז אויך געקומען די פרימאָרגן־פרישקייט, וועלכע איז אָנגענעם און אויפמונטערנדיק, ווען זי דערווישט דעם מענטשן אין טרוקענע און וואַרעמע קליידער.

— אפשר וועלן מיר דאָ עפּעס געפינען, מיט וואָס פונאַנדערצולייגן אַ פייער... אַ טרוקן שפּענדל? — האָט פּראָמאָטאָוו געפרעגט.

מיר האָבן געפויזעט איבער דער ערד און געזוכט, נאָר האָבן קיין זאַך ניט געפונען. דעמאָלט האָבן מיר באַשלאָסן אָפּצורייסן עפּעס אַ ברעט, וואָס איז געווען ניט גאָר שטאַרק צוגעשלאָגן. אָפּגעריסן, האָבן מיר זי פאַרוואַנדלט אין שפּענער. דערנאָך האָט פּראָמטאָוו פאָרגעלייגט, מיר זאָלן פּרווון אויסבויערן אַ לאָך אין

דיל פון שפייכלער און אַרויסבאַקומען קאָרן־קערנער, — ווייל פון קאָרן, געקאָכט אין וואַסער — באַקומט זיך אַ גאַנץ גוטער מאכל. איך האָב פּראָטעסטירט און דערקלערט, אַז דאָס איז אומבאַקוועם — מיר וועלן אַרויסלאָזן פון דעם שפּייכלער עטלעכע פּוד קאָרן, כדי צו באַקומען סך־הכל צוויי־דריי פונט.

— וואָס אַרט עס אײַך? — האָט פּראָמאָטאָוו געפרעגט.

— פרעמדן אייגנטום, זאָגט מען, דאַרף מען אַכטן...

— דאָס דאַרף מען, ליבינקער, בלויז דעמאָלט, ווען מע האָט אַליין... און מע דאַרף דאָס בלויז דערפאַר, ווייל פאַר יעדן אַנדערן איז עס — פרעמדס...

איך האָב געשוויגן און האָב געטראַכט, אַז דער דאָזיקער מענטש דאַרף זיין זייער אַ גרויסער ליבעראַל אין הילכות אייגנטום און אַז ווי אָנגענעם די דאָזיקע באַקאַנטשאַפט מיט אים זאָל ניט זיין, האָט זי דאָך אירע אומבאַקוועמע מאָמענטן.

באַלד האָט זיך באַוויזן די זון, אַ פריילעכע און אַ העלע. די בלויע שטיקלעך הימל האָבן אַרויסגעקוקט פון די צעריסענע וואָלקנס, וואָס האָבן לאַנגזאַם און מיד געפויזעט אויף צפון. אומעטום האָבן געפינקלט טראָפּנס רעגן. איך מיט פּראָמטאָוון זיינען אַרויסגעקראָכן פון אונטערן שפּייכלער און זיינען אַוועק מיטן פעלד, איבער דעם שטעכעדיקן שטרוי פון די אָפּגעשניטענע תבואה, צו דער גרינער, געדרייטער סטעזשקע פון די ביימער, וואָס זיינען געשטאַנען פונוויטן.

— דאָרטן איז אַ טייך, — האָט מיין באַקאַנטער געזאָגט.

איך האָב אויף אים געקוקט און געטראַכט, אַז אים מוז זיין אַ יאָר פערציק און אַז דאָס לעבן איז פאַר אים ניט געווען קיין שפּאַס. זיינע אויגן, טונקעלע און טיף־איינגעפאַלענע אין די אויגן־לעכער, האָבן געפינקלט מיט אַ רויִקן גלאַנץ און מיט זעלבסט־זיכערקייט, און אַז ער פלעגט זיי אַ ביסל פאַרשמורען, פלעגט זיין פּנים באַקומען אַן אויסדרוק פון כיטרעקייט און פון האַרטקייט. אין זיין פעסטן און שפּאָרעוודיקן גענגל, אין דעם לעדערנעם קלומעק, וואָס איז געווען געשיקט צוגעפּעסטיקט צום רוקן, אין זיין גאַנצער פיגור האָט זיך אַרויסגעוויזן די התגלות צו דעם וואַנדער־לעבן, די דערפאַרנקייט פון אַ וואָלף און די כיטרעקייט פון אַ פוקס.

— לאָמיר גיין אָט־אַזוי, — האָט ער געזאָגט: — דאָ באַלד, איבערן טייך, אַ וויאָרסט זעקס פון דאַנען, געפינט זיך דאָס דאָרף מאַנזשעלעיאַ, און פון אים ציט זיך אַוועק אַ גלייכער וועג קיין נאָווא־פּראַגע. לעבן דעם דאָזיקן שטעטל וואוינען שטונדיסטן, באַפּטיסטן און אַנדערע טרוימערישע פויערימלעך... ווען מע זאָל אויסטראַכטן פאַר זיי עפּעס אַזוינס, וואָס זאָל זיי טרייסטן, וועלן זיי געבן גוט אָפּעסן. אָבער וועגן די הייליקע שריפטן—קיין איין וואָרט ניט! זיי זיינען אַליין אין די הייליקע שריפטן, ווי ביי זיך אין דער היים...

מיר האָבן זיך אויסגעקליבן אַן אָרט, ניט ווייט פון דער גרופּע שוואַרצע טאָפּאָלן, האָבן אָנגעקליבן שטיינער, וועלכע האָבן זיך אַ היבש ביסל געוואַלגערט אויפן ברעג טייכל, וואָס איז געוואָרן טריב פון רעגן, און האָבן אויף די שטיינער פונאַנדערגעלייגט אַ פייער. אַ וויאָרסט צוויי פון אונז איז אויף אַ בערגל געשטאַנען דאָס דאָרף און אויף דעם שטרוי פון זיינע דעכער האָט געגלאַנצט דאָס ראָזע גאָלד פון דעם באַגינען. די ווענט פון די ווייסע כאַטעס זיינען געווען פאַרשוויצט פון די שפּיציקע פּיראַמידן פון די טאָפּאָל־ביימער, וואָס זיינען געווען געפאַרבט מיט האַרבסט־פאַרבן און מיט פּרימאָרגן־זון. דער גרויער רויך פון די קוימענס האָט איינגעהילט די טאָפּאָל־ביימער און האָט פאַרטונקלט די אָראַנזשענע און פּורפּור־רויטע קאָליאָרן פון די בלעטער און דעם צאַרט־בלויען הימל צווישן זיי.

— כ׳וועל זיך אויסבאָדן, — האָט פּראָמטאָוו געזאָגט. — נאָך אַזאַ פאַסקודנע נאַכט איז עס ממש נויטווענדיק. אַייך ראַט איך דאָס אויך. און ביז וואַנען מיר וועלן זיך אָפּפרישן — וועט זיך דערווייל אויפקאָכן טיי. איר ווייסט, מיר דאַרפן זיך פלייסן, אַז אונזער וועזן זאָל שטענדיק זיין ציכטיק און פריש.

רײדנדיק, האָט ער זיך דערווייל אויסגעטאָן. זיין קערפּער איז געווען אַ ראַסיקער, פיין געבויט, מיט שטאַרקע, גוט־אַנטוויקלטע מוסקלען. און ווען איך האָב אים דערזען אַ נאַקעטן, האָבן זיינע שמוציקע טראַנטעס מיר אויסגעוויזן צוויי מאָל אַזוי אומווערדיק און עקלהאַפט, ווי זיי האָבן מיר אויסגעוויזן ביז איצט... אָפּגעטונקט זיך אין דעם ברענענדיקן וואַסער פון טייך, זיינען מיר, ציטערנדיק און

בלוי פון קעלט, אַרויסגעשפּרונגען אויפן ברעג און האָבן אַרויפגע־צויגן אויף זיך אונזערע קליידער, וואָס האָבן זיך אָנגעוואַרעמט בײַם פייער. דערנאָך האָבן מיר זיך אַוועקגעזעצט לעבן פייער טרינקען טיי.

פּראָמטאָוו האָט געהאַט אַן אײַזערן טעפּעלע; האָט ער אים אָנ־געגאָסן כ״ט קאָכעדיקן טיי און מיר פאָרגעלייגט, איך זאָל טרינקען דער ערשטער. נאָר דער טייוול, וואָס איז גרייט חוזק צו מאַכן פון מענטשן, האָט אַ צי געטאָן אַ פאַלשע סטרונע אין מײַן האַרצן, און איך האָב גרויסמוטיק געענטפערט:

— אַדאַנק! טרינקט איר פריער, און איך וועל צו־וואַרטן.

איך האָב דאָס געזאָגט, זײַענדיק שטאַרק זיכער, אַז פּראָמטאָוו וועט אומבאַדינגט וועלן קאָנקורירן מיט מיר אין גרויסמוטיקייט און העפלעכקייט, און דעמאָלט וואָלט איך זיך געלאָזט אײַנבעטן און וואָלט דער ערשטער אויסגעטרונקען די טיי. ער האָט אָבער פּשוט געזאָגט:

— נו, גוט...

און האָט צוגעטראָגן דאָס טעפּעלע צום מויל.

איך האָב זיך אָפּגעקערט אָן אַ זײַט און האָב שטאַרק גענומען קוקן ווײַט אין סטעפּ אַרײַן, וועלנדיק מיט דעם איבערצייגן פּראָמ־טאָוון, אַז איך זע כלומרשט ניט דעם בייסיקן שפּאָט פון זײַנע שוואַר־צע אויגן. און ער האָט זיך דערווײַלע געזופּט די טיי, געקײַט ברויט, געשמאַק געשמאַקעט מיט די ליפּן, און דאָס אַלין האָט ער גע־טאָן פײַנלעך־לאַנגזאַם. פון קעלט האָבן זיך בײַ מיר אַזש געטרייסלט די געדערעם, און איך בין געווען גרייט אָנצוגיסן זיך אין הויפּן הייס וואַסער פון טיי־קענדל.

— וואָס, — האָט זיך פּראָמטאָוו צעלאַכט, — ס׳איז ניט באַ־קוועם צו מאַכן זיך דעליקאַט?

— אַוודאי! — האָב איך געזאָגט.

— רעכט אויף אײַך: לערנט זיך... צו וואָס זאָלט איר אָפּ־טרעטן אַ צווייטן דאָס, וואָס אײַך אַליין איז אָנגענעם און באַקוועם? דען הגם מע זאָגט, אַז אַלע מענטשן זײַנען ברידער — האָט דאָך קיינער דאָס ניט געפּרוווט דערווײַזן מיט מעטריקעס...

— איר מיינט עס טאַקע מיט אַן אמת?

— ווער צווינגט מיך דען צו זאָגן ניט אַזוי, ווי איך מיין? איר פאַרשטייט, יעדער מענטש האָט שטענדיק ליב אַ ביסעלע פאָזירן, ווער ער זאָל ניט זיין...

— כ'פאַרשטיי ניט, מיט וואָס האָב איך געקענט אַרויסרופן ביי אייך אַזאַ אומצוטרוי צו זיך... — האָט דער דאָזיקער וואָלף אַ קוועטש געטאָן מיט די אַקסלען. — אפשר דערמיט, וואָס איך האָב אייך געגעבן ברויט און טיי? האָב איך דאָס געטאָן ניט אויס ברידערלעכע געפילן, נאָר אויס נייגעריקייט.

איך זע אַ מענטש געפינט זיך ניט אויף זיין אָרט, ווילט זיך מיר וויסן, ווי אַזוי און 'דורך וואָס איז ער אַרויסגעשטויסן געוואָרן פון לעבן...

— און מיר ווילט זיך אויך וויסן... זאָגט מיר: ווער זייט איר און וואָס זייט איר? — 'האָב איך אים געפרעגט.

ער האָט געקוקט אויף מיר מיט פאַרשנדיקע בליקן און האָט, שווייגנדיק אַ ווײַלע, געזאָגט:

— קיין מענטש ווייס ניט גענוי, ווער ער איז... מע דאַרף אים פרעגן, פאַר ווען האַלט ער זיך.

— זאָל זיין אַזוי.

— נו... איך מיין, אַז איך בין אַזאַ מענטש, וועמען ס'איז ענג געוואָרן אין לעבן. דאָס לעבן איז ענג, און איך בין ברייט... אפשר איז עס ניט ריכטיק. נאָר אויף דער וועלט איז פאַראַן אַ געוויסער סאָרט מענטשן, וואָס שטאַמען, ווייזט אויס, פון דעם אייביקן יידן. זייער אייגנאַרטיקייט באַשטייט אין דעם, וואָס זיי קענען זיך בשום אופן ניט אויסזוכן קיין אָרט אויף דער ערד און פאַרפעסטיקן זיך אויף אים. ס'רופט זיי אינעווייניק אַ פאַרלאַנג צו עפּעס נייס.... די קליינע פון זיי קענען זיך קיינמאָל ניט אויסקלייבן אַ פאַר הויזן לויט זייער געשמאַק, און דעריבער זיינען זיי שטענדיק אומצופרידן און אומגליקלעך; די גרויסע דערקענען, באַפרידיקט ניט קיין זאַך — ניט געלט, ניט פרויען, ניט כבוד... אַזעלכע מענטשן האָט מען ניט ליב אין לעבן — זיי זיינען חוצפהדיק און קענען זיך ניט איינאָרדנען. דאָס רוב מענטשן זיינען דאָך גראָשנס,

גלייכע, גאַנגבאַרע מטבעות... דער חילוק צווישן זיי איז בלויז אין די יאָרן, ווען מען האָט זיי געגאָסן. דער איז — אָפּגעריבן, דער איז אַ ביסל נייער, אָבער דעם ווערט האָבן זיי דעם זעלביקן, דער מאַטעריאַל זייערער איז דער זעלבער און זיינען אַזוי ענלעך איינע אויף די אַנדערע, אַז ס'נעמט עקלען פון דעם. אָבער איך, זעסטו, בין ניט קיין גראָשן... כאָטש איך בין אפשר ניט מער פון אַ קאָפּיקע... אָט דאָס איז גאָר..

ער האָט דאָס אַלץ געזאָגט מיט אַ סקעפּטישן שמייכל, און מיר האָט זיך אויסגעדוכט, אַז ער גלויבט זיך אַליין ניט. נאָר אין מיר האָט ער דערוועקט אַ זשעדנע נייגעריקייט, און איך האָב באַשלאָסן נאָכגיין נאָך אים, ביז איך וועל זיך ניט דערוויסן, ווער ער איז. קלאָר, אַז ער'איז געווען, וואָס מען רופט, אַ „אינטעליגענטער מענטש". צווישן די וואַגאַבונדן געפינען זיך אַ היבש ביסל אַזעלכע, אָבער אַלע זיינען זיי טויטע מענטשן, וואָס האָבן פאַרלאָרן יעדן רעספּעקט צו זיך, וואָס זיינען זיך אַליין ניט פעיק אָפּצושאַצן, און אַלע לעבן זיי בלויז דערמיט, וואָס יעדן טאָג זינקען זיי אַלץ נידעריקער און נידעריקער אין שמוץ און פאַסקודסטווע; דערנאָך צעשמעלצן זיי זיך און פאַרשווינדן פונם לעבן.

אָבער פראָמטאָוו האָט פאַרמאָגט אין זיך עפּעס פעסטס, שטאַנדהאַפטיקס. און ער האָט זיך ניט באַקלאָגט אויפן לעבן, ווי דאָס טוען אַלע.

— נו, וואָס? מירן גיין! — האָט ער פאָרגעלייגט.

— מירן גיין!

מיר האָבן זיך אויפגעהויבן פון דער ערד, דערוואַרעמט פונם טיי און פון דער זון, און זיינען אַוועק מיטן ברעג, אַראָפּ־טייך.

— און פון וואָס לעבט איר? — פרעג איך ביי פראָמטאָוון — איר אַרבעט?

— אַרבע־עטן? ניין, איך בין אויף דעם ניט קיין בעלן...

— טאָ ווי?

— אָט... איר וועט שוין זען!

ער איז אַנטשוויגן געוואָרן. דערנאָך, אַז ער איז אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט, האָט ער גענומען אונטערפייפן צווישן די ציינער עפּעס

אַ פרייליך לידל. זיינע אויגן האָבן זיכער און שאַרף באַקוקט דעם סטעפ, און ער האָט געשפּרייזט פעסט, ווי אַ מענטש, וואָס גייט צו זיין ציל.

איך האָב אויף אים געקוקט, און דער פאַרלאַנג צו דערגיין, מיט וועמען איך האָב צו טאָן, האָט זיך נאָך שטאַרקער צעברענט ביי מיר.

אונז האָט אַרומגערינגלט דער וויסטער און שטילער סטעפ, איבער אונז האָט געשיינט די ליבע דרום-זון, מיר האָבן אַריינגעאָטעמט אין זיך מיט אַ פולער ברוסט די ריינע, אָפּפרישנדיקע לופט און זיינען געגאַנגען אין דער ווייט אַריין, וואו אָפּגעריסענע שטיקלעך וואָלקן האָבן זיך אויפגעדרענגט אין אַ שיינעם כאַאָס פון פאַרבן און פאָרמען.

.....ווען מיר זיינען אַריין אין דער דאָרף-גאַס, איז אַרויפגעפאַלן אויף אונז פון ערגעץ אַ קליין הינטל און מיט אַ הייכן בילן האָט ער זיך גענומען דרייען אַרום אונז. אַז מיר פלעגן אויף אים אַ קוק טאָן, פלעגט ער זיך שרעקעוודיק צעקוויטשען און פלעגט אָפּשפּרינגען אָן אַ זייט, אַזוי ווי אַ פילקע, און פלעגט זיך ווידער אַ וואָרף טאָן אויף אונז און נעמען בייז בילן. ס'זיינען אַרויסגעלאָפן זיינע חברים, זיי האָבן זיך אָבער ניט אויסגעצייכנט מיט אַזאַ פלייסיקייט — זיי פלעגן געבן אַ פאָר מאָל אַ האַווקע און פלעגן זיך ערגעץ באַהאַלטן. ס'האָט אויסגעזען, ווי זייער גלייכגילטיקייט וואָלט נאָך מער צערייצט דעם געלן הינטל.

איר זעט, וואָס פאַר אַ געמיינעם כאַראַקטער ער האָט? — האָט פראָמטאָוו געזאָגט און געוויזן מיטן קאָפּ אויפן פלייסיקן הונט. — און ער לייגט דאָך. ער פאַרשטייט, דאָך, אַז מע דאַרף ניט בילן, און ער איז ניט קיין שלעכטער — ער איז אַ פחדן און וויל זיך אויסצייכענען פאַרן באַלעבאָס... דאָס איז אַ ריין-מענטשלעכער שטריך... און ס'איז קיין צווייפל ניט, אַז אַ מענטש האָט דעם דאָזיקן שטריך ביי אים אַנטוויקלט. די מענטשן מאַכן קאַליע די חיות... באַלד וועט קומען אַ צייט, ווען די חיות וועלן אויך זיין אַזוי געמיין און ניט אויפריכטיק, אַט ווי איך מיט אייך...

— איך דאַנק אייך, — האָב איך געזאָגט.

— ניטאָ פאַרוואָס. מע דאַרף זיך אָבער נעמען צום שיסן...

אויף זיין אויסדרוקלאָזן געזיכט האָט זיך באַוויזן אַ טרויעריקע מינע, די אויגן זיינען געוואָרן נאַריש, איינגאַנצן האָט ער זיך איינגעבויגן, איינגעהויקערט, און די טראַנטעס אויף אים האָבן זיך אויפגעשטעלט, אַזוי ווי די פלוספעדערן ביי אַ יאַרש.

— מע דאַרף זיך ווענדן צו דעם נאָענטן מיט אַ בקשה וועגן ברויט, — האָט ער מיר דערקלערט זיין אומוואַנדלונג און האָט גענומען שטאַרק קוקן אין די פענסטער פון די כאַטעס. לעבן איין כאַטע איז אונטערן פענסטער געשטאַנען אַ פרוי און האָט געוויגן אַ קינד. פראָמטאָוו האָט זיך פאַר איר פאַרנייגט און האָט מיט אַ פרעגנדיקן טאָן געזאָגט:

— מוטער! גיט פאַר אָרעמע וואַנדערער אַ שטיקל ברויט!

— האָט קיין פאַריבל ניט! — האָט די פרוי געענטפערט און האָט אונז אָפּגעמאָסטן מיט אַ פאַרדעכטיקן בליק.

— די בריסט זאָלן ביי דיר פאַרשפאַרט ווערן, דו הינטישע טאָכטער! — האָט איר מיין באַגלייטער בייז צוגעוואונטשן.

די פרוי האָט זיך צעקוויטשעט, גלייך מע וואָלט איר אַ שטאָך געטאָן, און האָט זיך אַ לאָז געטאָן אויף אונז.

— אַך, איר.....

פראָמטאָוו האָט זיך ניט גערירט פון אָרט און האָט איר נאָכגעקוקט מיט זיינע שוואַרצע אויגן און זייער אויסדרוק איז געווען ווילד און פול מיט רציחה... די פויערטע איז בלאָס געוואָרן, האָט אַ ציטער געטאָן און, אַ מורמל געטאָן עפּעס, איז זי שנעל אַוועק אין שטוב.

— קומט, — זאָג איך צו פראָמטאָוון.....

— לאָמיר צו־וואַרטן, זי וועט באַלד אַרויסטראָגן ברויט...

— זי וועט אַרויסשיקן צו אונז דעם מאַן מיט אַ היי־גאָפּל.

— אַ סך פאַרשטייט איר! — האָט דער דאָזיקער וואָלף סקעפּטיש געשמייכלט.

ער איז געווען גערעכט, — די פרוי איז אַרויסגעקומען צו אונז מיט אַ האַלבן לעבל ברויט און מיט אַ היבשן שטיק חזיר. זי

האָט זיך טיף און שטום פאַר אים פאַרנייגט און געזאָגט צו אים מיט אַ פרעגנדיקן טאָן:

— ביטע, נעמט, גאָטס מענטש, זייט ניט בייז...

— גאָט זאָל דיך פאַרהיטן פון אַ שלעכט אויג, פון אַ כּישוף און פון אַ קרענק!... — האָט פראַמטאָוו איר שטאַרק אָנגעוואונטשן. און מיר זיינען אַוועק.

— הערט, — האָב איך צו אים געזאָגט, ווען מיר זיינען שוין געווען ווייט פון דער כאַטע, — וואָס איז דאָס ביי אייך, איידל גערעדט... פאַר אַ מאַניער פון בעטן נדבות?

— דאָס איז דער סאַמע ריכטיקער... ווען מען זאָל אויף אַ פויערטע גוט אַ שאָס טאָן מיט די אויגן — וועט זי אייך אָננעמען פאַר אַ מכשף, וועט זיך דערשרעקן און וועט אייך געבן, ניט נאָר ברויט — דעם גאַנצן געלט-בייטל וועט זי אייך איינגאַנצן אַוועקגעבן. צו וואָס-זשע זאָל איך זיך בעטן און זיך דערנידעריקן פאַר איר, אַז איך קען באַפעלן? כ'האָב שטענדיק געהאַלטן, אַז ס'איז בעסער אַרויסצורייסן, איידער אויסצובעטלען... נו, און אויב מען קען ניט אַרויסרייסן, דאַרף מען, נאַטירלעך, בעטן.

— און ביי אייך האָט ניט פּאַסירט, אַז אָנשטאָט ברויט האָט מען אייך...

— געגעבן אין קאַרק? ניין. רוק זיך צו נעענטער! כ'האָב ביי זיך, טייערינקער, אַזאַ מין כּישוף-פּאַפּירל... איך דאַרף דאָס בלויז באַווייזן דעם פויער, ווערט ער גלייך מיינער אַ קנעכט. אויב איר ווילט, וועל איך אייך באַווייזן?

כ'האָב געהאַלטן אין מיינע הענט דאָס דאָזיקע שטאַרק-שמוציקע און צעקנייטשטע פּאַפּירל און האָב געזען: ס'איז געווען אַ דורכגאַנגס-שיין, אַרויסגעגעבן אויפן נאָמען פון פּאַוול איגנאַטיעוו פּראָמטאָוו, וועלכן מע האָט אַרויסגעשיקט אַדמיניסטראַטיוו פון פּעטערבורג, אויף צו גיין פון אַסטראַכאַן קיין ניקאָלאַיעוו. אויפן פּאַפּיר איז געווען אַ שטעמפּל פון דער אַסטראַכאַנער פּאָליצײַ און די געהעריקע אונטערשריפטן — ווי עס פירט זיך...

— כ'פאַרשטיי ניט! — האָב איך געזאָגט און דעם דאָקומענט

אָפּגעגעבן דעם אייגנטימער — ווי אַזוי קענט איר גיין פון אַסטראַכאַן, אַז מע האָט אײַך אַרויסגעשיקט פון פּעטערבורג?

ער האָט זיך צעלאַכט און האָט מיט זײַן גאַנצער פיגור אַרויסגעוויזן זײַן העכערקייט איבער מיר.

— גאָר פּשוט! באַטראַכט נאָר — מע האָט מיך אַרויסגעשיקט פון פּעטערבורג און, אַרויסשיקנדיק, לייגט מען מיר פאָר, איך זאָל, מיט געוויסע אויסנאַמען, אויסקלייבן פאַר זיך אַ וואוינאָרט. רוף איך אָן, לאָמיר זאָגן, קורסק. קום איך קיין קורסק און גיי אין פּאָליציי... כ'האָב דעם כּבוד זיך פאָרצושטעלן! די קורסקער פּאָליציי קען מיך ניט צונעמען פרײַנטלעך — זי האָט אייגענע זאָרג — איבערגענוג. זי איז משער, אַז פאַר איר שטייט אַ גנב, און מסתּמא אַ געשייטער גנב, אויב מע האָט פון אים ניט געקענט פּטור ווערן מיט גוואַלד און מיט דער הילף פון געזעץ, נאָר מע האָט געמוזט אָנקומען, אויף אויסהאָבן אים, צו אַדמיניסטראַטיווע מיטלען. און זי איז שטענדיק צופרידן משלח זײַן מיך ערגעץ — כאָטש מיטן קאָפּ אין דר'ערד. זעענדיק, אַז זי איז אין פאַרלעגנהייט, קום איך איר צו הילף. היות, — זאָג איך, — איך האָב אַליין אויסגעקליבן דעם וואוינאָרט, איז צי וואָלט איר ניט וועלן, אַז איך זאָל נאָכאַמאָל אויסקלייבן פאַר זיך אַן אָרט? פאַרשטייט זיך, אַז זיי זײַנען צופרידן, פּטור צו ווערן פון אַ צרה. און איך זאָג זיי, אַז איך בין גרייט אויסצושליסן זיך פון דעם קרייז פון זייער זאָרג איבער דער אומבאַווירלעכקייט פון פּערזאָן און פאַרמעגן... נאָר פאַר מײַן פרײַנטלעכקייט פאַרלאַנג איך, מע זאָל מיר עפּעס געבן אויפן וועג. גיבן זיי פינף רובל, צען רובל, אַמאָל מער, אַמאָל ווייניקער, געווענדט אָן דער שטימונג און אָן דעם כאַראַקטער — אָבער שטענדיק גיט מען מיט פאַרגעניגן. ס'איז בעסער פאַר זיי צו פאַרלירן פינף רובל, איידער צו פאַרשאַפן זיך אין מײַן פּערזאָן אַן איבעריקע זאָרג; ניט אַזוי?

— ס'קען זײַן, — זאָג איך.

— ס'איז געוויס אַזוי! און זיי באַזאָרגן מיך מיט אַזאַ מין פּאַפּירל, וואָס איז לחלוטין ניט ענלעך צו קיין שום פּאַס. אָט אין דעם אונטערשייד צווישן דעם פּאַפּירל און דעם פּאַס שטעקט זײַן

מאַגישער כּוח. אויף דעם פּאַפּירל איז אָנגעשריבן: דעם אַדמי—ני—סטראַ—טי—וו אַרויסגעשיקטן פון פּע—טער—בורג! אָ! באַוויז דאָס דעם סטאַראָסטע, וואָס איז געוויינלעך נאַריש, ווי אַ האָלץ, פאַרשטייט ער אין אים, פונקט וויפל אַ טויטער. ער האָט מורא פאַר דעם פּאַפּיר— אויף אים שטייט דאָך אַ שטעמפּל. זאָג איך אים — אויפן גרונד פון דעם דאָזיקן פּאַפּיר דאַרפסטו מיר געבן אַ נאַכטלעגער. גיט ער. דאַרפסט מיר געבן עסן! גיט ער. ניט געבן קען ער ניט, ווייל אויפן פּאַפּיר איז אָנגעשריבן — פון פּעטערבורג, אַדמיניסטראַטיוו. דער טייוול ווייס, וואָס דאָס איז אַזוינס — אַדמיניסטראַטיוו? אפשר באַטייט עס: אַז מע האָט אים געשיקט געהיים אויסצו־פאָרשן די קוסטאַר־מלאכות, אויסצופאָרשן, צי מע טרייבט ניט געהיים קיין בראָנפן, צי מע פאַרקויפט ניט געהיים קיין בראָנפן?— צי מען גייט אין קלויסטער?... אָדער וועגן עפּעס אַ זאַך, וואָס אַ שייכות צו דער ערד?... ווער קען זיך פונאַנדערקלייבן, וואָס עס באַטייט — אַדמיניסטראַטיוו פון פּעטערבורג? אפשר האָב איך זיך גאָר איבערגעטאָן פאַר עמעצן... דער פייער איז נאַריש, וואָס פאַר־שטייט ער?

— יאָ, ער פאַרשטייט ווייניק – האָב איך באַמערקט.

— און דאָס איז זייער גוט! – האָט פּראָמטאָוו גערעדט לעבעדיק און מיט איבערצייגונג. אָט אַזוי טאַקע דאַרף ער זיין, און בלויז אין אַזאַ צושטאַנד איז ער נייטיק פאַר אַלעמען, אַזוי ווי לופט, וואָרעם וואָס איז אַ פייער? אַ פייער איז פאַר אַלע מענטשן אַ נאַרהאַפטער אַרטיקל, אַזוי צו זאָגן — אַן עסבאַרער בעל־חי. אָט אַ שטייגער, איך. וואָלט איך דען געקענט לעבן אויף דער וועלט אָן דעם פייער? כּדי דער מענטש זאָל קענען עקסיסטירן, איז נייטיק זון, וואַסער, לופט און דער פייער.

— און די ערד?

— זאָל נאָר זיין אַ פייער – ערד וועט זיך שוין געפינען! מע דאַרף אים בלויז באַפעלן: עי, דו! באַשאַף ערד! און — ס'וועט שוין זיין ערד. ער קען ניט — ניט פאָלגן....

דער דאָזיקער דורכגעטריבענער, פריילעכער חברה־מאַן האָט עס ליב געהאַט צו ריידן; מיר זיינען שוין געווען לאַנג אַרויס פון דאָרף,

זײַנען דורכגעגאַנגען פֿאַרבײַ אַ סך כוטאָרס, און פֿאַר אונז איז ווידער געשטאַנען אַ דאָרף, אינגאַנצן פֿאַרטרונקען אין אָראַנזשענע האַרבסט-בלעטער. פֿריילעך, ווי אַ טשיזשיק, האָט פּראָמטאָוו געפּלאַפּלט, און איך האָב געהערט און האָב געטראַכט וועגן דעם פֿאַר מיר נײַעם פּאַראַזיט, וואָס גראָבט אונטער דעם פּויערשן שפּינוועבסדיקן וואוילשטאַנד... ווען וועט מען שוין דעם פּויער באַצאָלן מיט עפּעס גוטס פֿאַר אַלדאָס שלעכטע, מיט וועלכע מע באַלוינט אים אַזוי ברייט? אָט גייט לעבן מיר אַ פּראָדוקט פֿון דעם שטאָטישן לעבן, אַ צינישער און קלוגער אַוואַנטוריסט, וואָס לעבט אויף דעם חשבון פֿון די זאַפֿטן פֿון דעם דאָזיקן פּויער, אַ וואָלף, וואָס איז זיכער אין זײַן וועלפֿישן כּוח...

— הערט מיך אויס! — האָב איך זיך פּלוצלונג דערמאָנט אָן אײן פֿאַל. — מיר האָבן זיך באַגעגנט בײַ אַזעלכע אומשטענדן, וואָס צווינגען מיך שטאַרק צו צווייפֿלען אין דעם כּוח פֿון אײַער פּאַפּירל... מיט וואָס דערקלערט זיך דאָס?

— ע! — האָט ער קלוגיטשקע געשמייכלט. — גאָר פּשוט — איך בין שוין איינמאָל געהאַט דורכגעגאַנגען די דאָזיקע ערטער... און ניט אַלעמאָל, ווייסט איר, איז באַקוועם צו דערמאָנען וועגן זיך...

זײַן אָפֿנהאַרציקייט איז מיר געפֿעלן געוואָרן. אָפֿנהאַרציקייט — איז שטענדיק אַ מעלה, און ס'איז אַ גרויסער שאָד, וואָס מע טרעפֿט זי זעלטן צווישן אָנשטענדיקע מענטשן. און איך האָב זיך אויפֿמערקזאַם צוגעהערט צו דעם אומגעצוואונגענעם פּלוידערן פֿון מײַן באַגלייטער און זיך געפּרוּווט פֿעסטשטעלן, צי איז ער טאַקע אין דער אמתן אַזאַ, ווי ער פּאָזירט...

— אָט איז באַלד אַ דאָרף... אויב איר ווילט, וועל איך אײַך באַווײַזן דעם כּוח פֿון מײַן פּאַפּירל? — האָט פּראָמטאָוו פֿאָרגעלייגט.

איך האָב זיך אָפּגעזאָגט פֿון דעם דאָזיקן עקספּערימענט און האָב אים פֿאָרגעלייגט, ער זאָל מיר בעסער דערציילן, פֿאַרוואָס, אײַגנטלעך, האָט מען אים מכבד געווען מיט אַזאַ פּאַפּירל?...

— נו, דאָס, זעט איר, איז אַ לאַנגע געשיכטע! — האָט ער אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. נאָר פֿונדעסטוועגן וועל איך אײַך

דערציילן... ווען־עס־איז. און דערווײַלע לאָמיר זיך צוזעצן אָפּרוען און עפּעס איבערבײַסן. שפּײַז־מאַטעריאַל האָבן מיר גאַנץ גענוג, איז דאַרפן מיר, הייסט עס, דערווײַלע ניט גיין אין דאָרף און באַאומרויִקן דעם נאָענטן....

אָפּגייענדיק אָן אַ זייט פון וועג, האָבן מיר זיך אַוועקגעזעצט אויף דער ערד און גענומען עסן. דערנאָך, אונטער דער ווירקונג פון די וואַרעמע זונען־שטראַלן און פון דעם בלאָזן פון דעם ווייכן ווינט, זײַנען מיר געוואָרן פויל און זיך אויסגעצויגן און אײַנגעשלאָפן... און ווען מיר האָבן זיך אויפגעכאַפּט, איז די זון, אַ פּורפּור־רויטע און אַ גרויסע, שוין געווען אויפן האָריזאָנט, און אויפן סטעפּ האָבן זיך אויסגעלייגט די שאָטנס פון דעם דרומדיקן אָוונט.

— נו, אָט זעט איר, — האָט פּראָמטאָוו דערקלערט, — ס'איז באַשערט, מיר זאָלן איבערנעכטיקן אין דעם דאָזיקן דערפל...

— לאָמיר גיין, כּל־זמן ס'איז נאָך ליכטיק, — האָב איך פאָרגעלייגט.

— שרעקט זיך ניט! היינט 'נעכטיקן מיר אונטער אַ דאַך...

ער איז געווען גערעכט: באַלד אין דער ערשטער כאַטע, וואוהין מיר האָבן זיך אַרײַנגעשטופּט מיט דער בקשה, מע זאָל אונז לאָזן איבערנעכטיקן, האָט מען אונז גאַסטפרײַנדלעך אײַנגעלאַדן אַרײַנצוגיין.

דער באַלעבאָס פון דער כאַטע, אַ גרויסער און אַ גוטמוטיקער „טשאָלאָוויק", איז נאָר־וואָס געקומען צו פאָרן פון פעלד, וווּ ער האָט געאַקערט; זײַן „זשינקאַ" האָט געקאָכט וועטשערע. פיר שמוציקע קינדערלעך האָבן זיך אויפגעדרענגט צוזאַמען אין אַ ווינקל פון שטוב, האָבן געקוקט פון דאָרט אויף אונז מיט נײַגעריקע און ציטעריק־שעמעוודיקע בליקן. די געזונטע „זשינקאַ" האָט זיך שנעל און שווײַגנדיק געוואָרפן פון שטוב אין פירהויז און צוריק, און האָט אַרײַנגעטראָגן — דאָס ברויט, דאָס קאַווענעס, דאָס מילך. דער באַלעבאָס איז געזעסן אַנטקעגן אונז אויף אַ באַנק און האָט זיך מיט התמדה געקראַצט אין קרייץ און האָט אויף אונז געוואָרפן פרעגנדיקע בליקן. באַלד האָט זיך פון זײַן זײַט געלאָזט הערן די געוויינלעכע פראַגע:

— וואוהין גייט איר?

— מיר גייען, גוטער מענטש, פון ים צו ים, ביז קיעוו דער שטאָט... — האָט פּראָמטאָוו געענטפערט לעבעדיק מיט די ווערטער פון דעם אַלטן וויגליד...

— וואָס איז דען דאָרטן דאָ, אין קיעוו? — האָט, טראַכטנדיק אַ ווײַלע, געפרעגט דער „טשאָלאָוויק".

— און די הייליקע ביינער?

דער „טשאָלאָוויק" האָט אַ קוק געטאָן אויף פּראָמטאָוון און, שווייגנדיק, אויסגעשפּיִט. דאַן האָט ער, נאָך אַ פּויזע, געפרעגט:

— און פונוואַנען גייט איר?

— איך גיי פון פּעטערבורג, ער — פון מאָסקווע — האָט פּראָמטאָוו געענטפערט.

— אָט־ווי? — האָט דער כאָכאָל אויפגעהויבן די ברעמען.— און וואָס איז דאָס פאַר אַ מין שטאָט פּעטערבורג? — מענטשן זאָגן, אַז זי איז אויסגעבויט אויפן ים... און אַז זי ווערט פאַרפלייצט....

ס'האָט זיך אויפגעעפנט די טיר, און צוויי פּויערים זײַנען אַרײַנגעקומען...

— מיר זײַנען געקומען צו דיר, מיכאַיל... — האָט איינער פון זיי דערקלערט.

— וואָס דאַרפט איר צו מיר!

— ס'איז אַזאַ ענין... וואָס זײַנען דאָס פאַר אַ מענטשן?

— אָט די־אָ? — האָט דער באַלעבאָס געפרעגט און געוויזן אויף אונז מיטן קאָפּ.

— עהע!

דער באַלעבאָס איז אַנטשוויגן געוואָרן אַ ווײַלע, האָט אַ טראַכט געטאָן, האָט לאַנגזאַם אַ דריי געטאָן מיטן קאָפּ און האָט געענטפערט:

— איך ווייס?

— איר זייט, קענטיק, וואַנדערער? — האָבן זיי בײַ אונז געפרעגט:

און ס'איז אָנגעשטאַנען אַ לאַנג שווייגן, בעת וועלכן די דריי פּויערים האָבן אונז שטאַרק באַקוקט, מיט חשד און מיט נייגערי־קייט... ענדלעך האָבן זיך אַלע צעזעצט לעבן טיש און האָבן מיט התמדה געגומען פלעמען די בלוט־רויטע קאַוועגעס.....

— אפשר.... קען עמעצער פון אייך לייענען און שרייבן — האָט איינער פון די פּויערים זיך געווענדט צו פראָמטאָוו.

— ביידע, — האָט פראָמטאָוו קורץ געענטפערט.

— איז ווייסט איר ניט אַמאָל אַ רפואה צו שטעכעניש אין רוקן, וואָס טוט מען, ווען ס'נעמט אַזוי שטאַרק שטעכן און ציען אין רוקן, אַז מען קען ביינאַכט ניט שלאָפן?

— מיר ווייסן! — האָט פראָמטאָוו געזאָגט.

— וואָס?

פראָמטאָוו האָט לאַנג געקייט דעם ברויט, דערנאָך האָט ער אָפּגעווישט די הענט אָן זיינע טראַנטעס, דערנאָך האָט ער זיך פאַרקוקט אויף דער סטעליע און, ענדלעך, האָט ער שטרענג און מיט אַנטשלאָסנקייט געגומען ריידן:

— מע דאַרף אָנרייסן קראָפּעווע און הייסן דער ווייב, זי זאָל מיט דער דאָזיקער קראָפּעווע אויסרייבן ביינאַכט דעם רוקן, און דערנאָך אויסשמירן אים מיט מאָנאַייל און אויסרייבן מיט זאַלץ... דאָס איז אַלץ!

— איז וואָס וועט דערפון זיין? — האָט זיך דער כאָכאָל אינ־פאָרמירט.

— ס'וועט גאָרנישט ניט זיין, — האָט פראָמטאָוו אַ קוועטש געטאָן מיט די אַקסלען.

— גאָרנישט?

— גאָר־גאָרנישט!

— וועט עס העלפן... אָבער?

— ס'וועט העלפן...

— כ'וועל פרוון... כ'דאַנק אייך...

— צו געזונט! — האָט פראָמטאָוו גאַנץ ערנסט צוגעוואונטשן.

אַ לאַנג שטיל־שווייגן, אַ קנאַקן פון קאַוועגעס, אַ סודען זיך פון קינדער...

— הערט, — האָט דער באַלעבאָס גענומען ריידן, — וואָס הערט זיך... איר ווייסט גאָרנישט מכּוח דעם... אפשר האָט איר געכאַפּט אַ הער טאָן מיט אַ ברעג "אויער" אין פּעטערבורג, צי אין מאָסקווע... וועגן, הייסט עס... וועגן סיביר... צי מע קען אויסוואַנדערן אַהין, צי ניט? וואָרעם דער זעמסקער — ווער ווייס אים, צי ער זאָגט ליגן, צי ער זאָגט אמת — האָט געזאָגט, אַז מע קען איינגאַנצן ניט.

— מע קען ניט! — שניידט אָפּ פּראָמטאָוו, אַזוי ווי מיט אַ מעסער.

די פּויערים האָבן זיך איבערגעקוקט, און דער באַלעבאָס האָט אַ מורמל געטאָן אין וואָנץ:

— אַ פּראָש זאָל אַריין אין זייערע בייכער.

— מען קען ניט! — האָט פּראָמטאָוו ווידער געזאָגט, און פּלוצלונג איז זיין געזיכט געוואָרן עפּעס אַזוי באַגייסטערט... — און קענען קען מען ניט דערפאַר, — ווייל ס'איז נישטאָ נאָך וואָס צו פאָרן קיין סיביר, בשעת ערד איז אומעטום פאַראַן איבערגענוג!

— דאָס איז אַפילו אמת, אַז פאַר די טויטע איז אומעטום פאַראַן גענוג ערד... אָבער פאַר די לעבעדיקע וואָלט מען באַדאַרפט... — האָט איין פּויער טרויעריק געזאָגט...

— אין פּעטערבורג איז באַשלאָסן געוואָרן, — האָט פּראָמטאָוו ווייטער גערעדט פייערלעך, — מע זאָל די גאַנצע ערד ביי די פּויערים און ביי די פּריצים צונעמען פאַר דער מלוכה.

די פּויערים האָבן ווילד אויסגעגלאָצט אויף אים די אויגן און געשוויגן. פּראָמטאָוו האָט זיי שאַרף אָנגעקוקט און האָט געפרעגט:

— צונעמען פאַר דער מלוכה — צו וואָס?

דאָס שווייגן איז געוואָרן זייער אָנגעשטרענגט, און ס'האָט זיך געדוכט, אַז די פּויערים וועלן אָט־אָט פּלאַצן פון איבעראַשונג און דערוואַרטונג. איך האָב געקוקט אויף זיי און האָב קוים געקענט איינהאַלטן דעם כּעס, וואָס פּראָמטאָוו האָט ביי מיר דערוועקט מיט זיין לוסטיק מאַכן זיך איבער זיי. נאָר אויפדעקן פאַר זיי זיינע פּרעכע ליגנס — וואָלט געהייסן ריזיקירן מיט זיינע ביינער.

האָב איך געשווינן, דערדריקט פון דער אומגעלומפּערטער די־לעמע.

— טאָ זאָגט שוין, גוטער מענטש! — האָט איינער פון די פויערים, וואָס האָט זיך שיר ניט פאַרכלינעט, שטיל און ציטע־ריק געפרעגט.

— מען וועט אָפּנעמען צוליב דעם, כדי מע זאָל די גאַנצע ערד קענען ריכטיק צעטיילן צווישן די פויערים! דאָרטן האָט מען אָנערקענט, — פראַמטאָוו האָט אָנגעוויזן מיט דער האַנט ערגעץ אין אַ זייט, — אַז דער אמתער באַלעבאָס פון דער ערד איז דער פויער, איז אָט, האָט מען אָפּגעגעבן אַ באַפעל — ניט לאָזן קיין סיביר, נאָר וואַרטן אויף דער חלוקה...

ביי אין פויער איז דאָס שטיק קאַוואָן אויש אַרויסגעפאַלן פון די הענט. זיי האָבן אַלע געקוקט פראַמטאָוון אין מויל אַריין מיט דאָרשטיקע אויגן און האָבן געשוויגן, פון גרויס איבערראַשונג פון זיינע וואונדערלעכע נייס. און דערנאָך — אין עטלעכע רגעס אַרום־האָבן זיך גלייכצייטיק דערהערט פיר אויסגעשרייען:

— מוטער הייליקע! — האָט דאָס ווייב אַרויסגעלאָזן אַ הויסטע־רישן זיפץ.

— נאָר אפשר... זאָגט איר ליגן?

— זאָגט טאַקע, גוטער מענטש!

— איצט ווייס איך שוין, פאַרוואָס היינטיקס יאָר זיינען אַזעלכע ליכטיקע זונענאויפגאַנגען און זונענאונטערגאַנגען — האָט יענער כאַ־כאָל, וועלכן ס׳האָט ווי געטאָן דער רוקן, אויסגעשריען מיט אי־בערצייגונג.

— דאָס איז דאָך אָבער בלויז אַ קלאַנג, — האָב איך גע־זאָגט, — ס׳וועט זיך אַרויסווייזן, אַז די גאַנצע מעשה איז אַ ליגן...

פראַמטאָוו האָט מיך אָנגעקוקט מיט אמתער איבערראַשונג, און האָט גענומען ריידן מיט היץ:

— ווי אַזוי איז דאָס אַ קלאַנג? ווי אַזוי איז דאָס אַ ליגן?

און פון זיינע ליפּן האָט זיך צעגאָסן אַ מעלאָדיע פון די סאַמע פרעכסטע ליגנס, — וואָס זיינען געווען ווי זיסע מוזיק פאַר אַלע צוהערער, אויסער מיך. זיינע ליגנס האָבן אַמיזירט: די פּויערים, וואָס האָבן געוואָלט גלויבן, זיינען געווען גרייט אַריינשפּרינגען צו אים אין מויל אַריין. אָבער מיר איז געווען פּריקרע צו הערן דעם דאָזיקן באַגייסטערטן ליגן, וואָס האָט סוף-כל-סוף אויף די דאָזיקע תמימותדיקע מענטשן געקענט ברענגען אַ גרויס אומגליק. בין איך אַרויס פון שטוב און זיך אַוועקגעלייגט אויפן הויף און געטראַכט: ווי אַזוי דעקט מען אויף די מיאוסע שפּיל פון מיין מיטגייער. זיין שטימע האָט לאַנג געקלונגען אין מיינע אויערן, דערנאָך בין איך אַיינגעשלאָפן...

מיט זונאויפגאַנג האָט מיך פּראָמטאָוו אויפגעוועקט.

— שטייט אויף, לאָמיר גיין! — האָט ער געזאָגט.

לעבן אים איז געשטאַנען דער באַלעבאָס פון הויז, און פּראָמטאָווס קלומעק האָט זיך געבראָכן פון פולקייט. מיר האָבן זיך מיט אים צעזעגנט און זיינען אַוועק. פּראָמטאָוו איז געווען פריילעך, האָט געזונגען, געפייפט און האָט געקוקט אויף מיר פון דער זייט מיט איראָניע. איך האָב באַטראַכט, וואָס איך זאָל מיט אים ריידן און האָב געשוויגן, און געשפּרייזט לעבנאַנאַנד מיט אים.

— נו, פאַרוואָס נעמט איר מיך ניט אויפן צימבל? — האָט ער פלוצלונג געפרעגט.

— און איר אָנערקענט, אַז מען דאַרף? — האָב איך זיך טרוקן אינפאָרמירט.

— נו, פאַרשטייט זיך... איך פאַרשטיי אייך און ווייס, אַז איר דאַרפט מיך מוסרן..... איך קען אייך אַפילו זאָגן, ווי איר וועט דאָס טאָן. איר ווילט? אָבער — לאָזט עס בעסער. וואָס פאַר אַ שלעכטס שטעקט אין דעם, וואָס די פּויערים וועלן אַ ביסל פאַנטאַזירן? קליגער וועלן זיי דערפון ניט ווערן. און איך געווין דערפון. גיט גאָר אַ קוק, וואָס פאַר אַ פולן קלומעק זיי האָבן מיר אָנגעפּאַקט!

— אָבער איר קענט דאָך זיי ברענגען, ווער ווייסט צו וואָס!

— איך גלויב ניט אין דעם... און אַפילו אַז יאָ? איז וואָס גייט מיר אָן אַ פרעמדער רוקן? כ'וואָלט געווען צופרידן, איך זאָל

מיין אייגענעם קענען פארהיטן. דאָס איז טאַקע ניט מאָראַליש און ווי־דעראַמאָל, וואָס קימערט עס מיך, וואָס ס'איז יאָ מאָראַליש און וואָס ס'איז ניט מאָראַליש? איר דאַרפט מסכּים זיין, אַז מיך אינטערעסירט עס לחלוטין ניט!

נו, וואָס? — האָב איך ביי זיך געטראַכט, — דער וואָלף איז גערעכט...

— לאָמיר זיך שוין אַפילו פאַרשטעלן, אַז דורך מיר וועלן זיי ליידן, אָבער דער הימל וועט דאָך נאָך דעם אויך זיין בלוי, און דער ים — געוואַלטן.

— איז ניט שוין־ושיע אַרט אייך ניט...

— פאַר מיר אַרט אויך קיינעם ניט... איך בין הפקר, ווי אַ גראָז אין פעלד, און יעדערער, ווען מען איך קום אונטער די פיס־דער שטויסט מיך אָפּ אָן אַ זייט...

ער איז געווען ערנסט און ביז־פאַרטיפט, און זיינע אויגן האָבן געפינקלט מיט נקמה.

— איך טו שטענדיק אַזוי און אַמאָל — נאָך ערגער... אין סאַ־ראַטאָווער גובערניע האָב איך איין פייערל רעקאָמענדירט אַלס סגולה צו ביכווייטאָג — ער זאָל טרינקען אייל, איינגעשטאַנען אויף שוואַרצע פרייסלעך... דערפאַר, וואָס ער איז געווען אַ קאַרגער. היינט ווער קען דאָס אויסרעכענען, וויפל בייזע און קאָמישע זאַכן איך האָב אָפּ־געטאָן פאַר דער צייט פון מיין וואַנדער'ן? וויפל נאַרישע גלייבעניש און תּלומות איך האָב איינגעפירט אין דעם גייסטיקן קרייז פון דעם פויער... און בכלל, שטער איך זיך ניט... צו וואָס זאָל איך זיך שטערן? צוליב וועלכע געזעצן, פרעג איך? ס'זיינען ניטאָ קיין אַנ־דערע געזעצן, אויסער די געזעצן, וואָס געפינען זיך אין מיר גופא! דאָס איז מיין איבערצייגונג.

— אָבער מיט וואָס באַרימט איר זיך דאָ אַזוי...

— פון אייער שטאַנדפּונקט — מיט דעם שלעכטס, נאַטירלעך... אָבער איך בין ניט קיין ליבהאָבער פון אָנשטענדיקע שטאַנדפּונקטן... און איך האַלט, אַז אויב עמעצער גיט מיר מיט אַ שטעקן, — דאַרף איך זיך ניט שטערן און צוריקגעבן מיט אַ שטעקן....

הערנדיק אים, האָב איך זיך בשעת־מעשה געטראַכט, אַז ס'וואָלט געווען זייער קלוג ניט פאַרגעסן, וואָס ס'שטייט אין דעם ערשטן קאַפּיטל תהילים, און אַוועקגיין פון דעם דאָזיקן זינדיקן מענטשן. מיר האָט זיך אָבער געוואָלט וויסן זיין געשיכטע.

אַ טעג דריי האָב איך נאָך פאַרבראַכט מיט אים, און אין די דאָזיקע דריי טעג האָב איך זיך איבערצייגט אין פיל זאַכן, וואָס פריער האָב איך זיך וועגן זיי בלויז געדאַרפט אָנשטויסן. אַזוי, אַ שטייגער, האָב איך זיך דערוואוסט, ווי אַזוי קומען צו פּראָמטאָוון אין קלומעק פאַרשיידענע אומגייטיקע און אַלטע זאַכן, ווי אַ שטייגער, אַ קופּערנער לייכטער, אַ דלאָט, שפּיצן אַ שטיקל, אַ מאָניסטאָ. כ'האָב פאַרשטאַנען, אַז איך ריזיקיר דאָ מיט מיינע ביינער און אַז איך קען אַמאָל אַריינפאַלן אין יענעם מקום, וואו עס פאַלן געוויינטלעך אַריין אַזעלכע קאָלעקציאָנערן, ווי פּראָמטאָוו. מען מוז זיך מיט אים צעשיידן... אָבער זיין לעבנס־געשיכטע!

.2

זיין לעבנסגעשיכטע.

איז אָט איינמאָל, ווען אַ שטורעמווינט האָט געווילדעוועט און האָט געוואָרפן פון די פיס, און איך מיט פּראָמטאָוון האָבן זיך פאַרקליבן אין אַ סטויג היי, כדי צו באַשיצן זיך פון דער קעלט, האָט מיר פּראָמטאָוו דערציילט זיין לעבנס־געשיכטע.

נו, איז נעמען מיר דערציילן... איר זאָלט האָבן דערפון עפּעס אַ נוצן און אויך אַראָפּנעמען זיך אַ מוסר... כ'וועל אָנהייבן פון דעם טאַטן. מיין טאַטע איז געווען אַ שטרענגער און אַ גאָטספאָרכטיקער מענטש, האָט זיך צו זעכציק יאָר דערשלאָגן צו פולער פענסיע און האָט זיך אַריבערגעקליבן אין אַ קליינער קרייז־שטאָט, וואו ער האָט זיך געקויפט אַ הייזל... און מיין מאַמע איז געווען אַ פרוי מיט אַ גוט האַרץ און מיט הייס בלוט..... אַזוי אַז ס'קען גריילעך געמאָלט זיין, אַז מיין טאַטע איז גאָר ניט מיין פאָטער. ער האָט צו מיר ניט געהאַט קיין שום אַכטונג, פאַר יעדע קלייניקייט פלעגט ער מיך שטעלן אין ווינקל, אויף די קני, אָדער

ער פלעגט מיך גלאַט שלאָגן מיטן רימען. די מאַמע הערקעגן האָט מיך ליב געהאַט און מיט איר האָט זיך מיר געלעבט גוט. פאַר יעדעס קוויטעלע, וואָס זי פלעגט שיקן אַמאָל דורך מיר צו איר האַרצנס־פריינד — פלעגט זי מיך פיין באַלוינען, און פאַר מיין באַשיידנקייט — פלעגט זיך מיך באַזונדער באַלוינען. ווען דער טאַטע איז אַוועקגעפאָרן, בין איך געבליבן אין זעקסטן קלאַס גימנאַזיע און באַלד האָט מען מיך פון איר אויסגעשלאָסן דערפאַר, וואָס איך האָב פאַרביטן די לערער פון פיזיק... כ'האָב באַדאַרפט נעמען לעקציעס ביי אונזער לערער, און האָב גאָר גענומען לעקציעס ביי דעם אינספעקטאָרס דינסט. דער אינספעקטאָר האָט זיך דערפאַר אויף מיר באַליידיקט און האָט מיך דורכגעטריבן צום טאַטן. קום איך צו גיין צום טאַטן און דערצייל אים, הייסט עס, די מעשה, אַז צוליב אַ סיכסוך מיטן אינספעקטאָר האָט מען מיך אויסגעשלאָסן פון דעם טעמפל פון וויסנשאַפט. און דער אינספעקטאָר, ווי עס האָט זיך דערנאָך אַרויסגעוויזן, האָט שוין געהאַט אָנגעשריבן צום טאַטן אַ בריוו און דערציילט די גאַנצע מעשה, ער האָט אָבער געטאָן מעשה־חכם און האָט פאַרשוויגן די געשיכטע, ווי אַזוי ער האָט מיך געפאַקט אויפן אָרט פון פאַרברעכן, אין דער דינסטס צימער, ווי אַזוי ער איז אַליין געקומען ביינאַכט, און דערצו נאָך אין אַ כאַלאַט, און אַז בעת ער איז אַריין, האָט ער געשעפּטשעט: דוניעלע? נאָר דאָס איז שוין זיין זאַך. דער טאַטע, אַז ער האָט מיך באַגעגנט, האָט ער מיך, פאַרשטייט זיך, גענומען זידלען מיט ניט קיין שיינע ווערטער, און די מאַמע אויך. האָט מען מיך געזידלט, געזידלט, אַזוי לאַנג, ביז מע האָט באַשלאָסן מיך אַוועקצושיקן קיין פסקאָוו, וואו דער טאַטע האָט געהאַט אַ ברודער. האָט מען מיך פאַרשיקט קיין פסקאָוו; זע איך: דער פעטער איז אַ שלעכטער און אַ נאַרישער מענטש, נאָר די שוועסטערקינדער זיינען שיינע. — נו, וויבאַלד אַזוי, קען מען דאָך, הייסט עס, לעבן. האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז איך בין דאָ אויך, ווי אַ פינפטער ראָד צום וואָגן. אין דריי חדשים אַרום האָט דער פעטער מיך באַשולדיקט, אַז איך פיר אַן אויסגעלאַסן לעבן און אַז איך האָב אויף זיינע טעכטער אַ שלעכטע ווירקונג, און האָט מיר געגעבן אַ פור מיט אַ גלעקל.

האָט מען מיך ווידער גוט אויסגעזידלט און ווידער פאַרשיקט — דאָס מאָל שוין אין אַ דאָרף צו אַ מומען, אין ריאַזאַנער גובערניע. די מומע איז געווען אַ וואוילע און אַ פריילעכע פרויענצימער, שטענדיק פלעגט ביי איר זיין אָן אַ שיעור יונגעלייט! נאָר אין יענער צייט זיינען אַלע געווען אָנגעשטעקט מיט דער נאַרישער מאָדע צו לייענען פאַרווערטע ביכלעך... טוז!.... און מע האָט מיך אַריינגעפּאַקט אין טורמע, וואו איך בין אָפּגעזעסן, מן־הסתם, אַ חדשים פיר. שרייבט מיר די מאַמע, אַז איך האָב זי דערהרגעט, דער טאַטע גיט מיר צו וויסן, אַז איך האָב אים אַרויפגעלייגט אַ שאַנד־פלעק... זייער לאַנגווייליקע עלטערן ביי מיר געווען!

הערט איר, ווען מע וואָלט מענטשן געגעבן די פרייהייט זיך אַליין אויסצוקלייבן עלטערן, וואָלט עס געווען אַ סך באַקוועמער, ווי ס'איז איצט איינגעפירט—ניט אמת? נו, האָט מען מיך אַרויסגעלאָזן פון טורמע, און איך בין אַוועקגעפאָרן קיין ניזשני־נאָווגאָראָד, וואו מיינע אַ שוועסטער האָט חתונה געהאַט. און די שוועסטער איז געווען אַ מטופּלע מיט קינדער און איז מחמת דעם געווען בייז... וואָס טוט מען? האָט מיר גאָט צוגעשיקט דעם יאַריד — בין איך אָנגעקומען אין כאָר פאַר אַ זינגער. אַ שטימע האָב איך געהאַט אַ גוטע, אַ שיינער יונג בין איך געווען, האָט מען מיך געמאַכט פאַר אַ סאָליסט, און איך זינג זיך... איר מיינט אפשר, אַז איך האָב געשיכורט? האָט איר אַ טעות. איך טרינק אַפילו איצט אויך ניט, סיידן אַמאָל — זייער זעלטן, איז דאָס בלויז אויף צו דערוואַרעמען זיך. איך בין קיינמאָל ניט געווען קיין שיכור.... איבעריקנס, וואָלט איך זיך אפשר יאָ אָנגעשיכורט — ווען ס'וואָלטן געווען גוטע ווייַנען — אַ שטייגער, שאַמפּאַניער. מאַרסאַלע מעגט איר מיר געבן וואָס מערער,— כ'וועל זיך אומבאַדינגט איינשיכורן, דען כ'האָב אים ליב, אַזוי ווי פרויען. פרויען האָב איך ליב ביז משוגעת... און אפשר האָב איך זיי פיינט... ווייל ווי איך באַקום פון דער פרוי אַלץ, וואָס איך באַדאַרף, דערשפּיר איך תיכף אַן אומגעהייער־שטאַרקן פאַרלאַנג אָפּצוטאָן איר עפּעס אַ מיאוסע זאַך — אַזאַ מין זאַך, אַז ניט קיין ווייטאָג און ניט קיין בזיון זאָל זי פילן, נאָר איר זאָל זיך דוכטן, אַז איך האָב אין איר בלוט און אין דעם מאַרך פון די ביינער אַריינגעלאָזן אַזאַ

שטינקעדיקן און עקלהאַפטן גיפט, אַז דאָס גאַנצע לעבן אירס זאָל זי טראָגן אין זיך דעם עקל פון דעם דאָזיקן גיפט און זאָל אים שפירן יעדע מינוט.... נ״אָ! פאַרוואָס בין איך דאָס אויף זיי אַזוי בייז — ווייס איך אַליין ניט און קען זיך דאָס ניט דערקלערן... זיי זיינען שטענדיק געווען גוט צו מיר, ווייל איך בין געווען שיין און דרייסט. אָבער פאַלש זיינען זיי! איבעריקנס, כאַפּט זיי דער טייוול! כ׳האָב ליב, ווען זיי וויינען און קרעכצן, — דו קוקסט זיך צו, דו הערסט זיך איין און דו טראַכסט ביי זיך: אַהאַ, דער הונט איז ווערט דעם שטעקן!...

— נו, איז אָט — זינג איך זיך מיר אַזוי און ס׳איז מיר גוט, כ׳לעב זיך פריילעך. קומט צו מיר אַמאָל עפּעס אַ געגאָלטער פאַר־שוין און פרעגט מיך: „אויף דער בינע האָט איר קיינמאָל ניט גע־פרוווט שפּילן?״ כ׳האָב געשפּילט אין היימישע ספּעקטאַקלען...צי האָלט איך ניט געוואָלט שפּילן וואָדעוויל־ראָלן פאַר פינף רובל אַ חודש? נו, זיינען מיר אַוועקגעפאָרן קיין פערם. איך שפּיל און זינג אין דיווערטיס־מענטן—מיט אַן אויסזען פון אַ היציקן ברונעט און מיט אַ פאַרגאַנגענהייט פון אַ פּאָליטישן פאַרברעכער; זיינען די דאַמען פון מיר אין התפּעלות. גיט מען מיר די ראָלע פון אַ צווייטן ליבהאָבער — שפּיל איך. פרוווט — זאָגט מען מיר — שפּילן העלדנראָלן. אין די „בלאָנדזשענדיקע פייערן״ פרווו איך שפּילן די ראָלע פון מאַקסן און — איך שפּיר דאָס אַליין — ס׳איז אַרויס גוט! האָב איך אַזוי אָפּגעשפּילט אַ גאַנצן סעזאָן, און זומער האָט זיך צונויפגעשטעלט אַ זעלטן־פריילעכער טורנע, מיר האָבן געשפּילט אין וויאַטקע, מיר האָבן געשפּילט אין אופע, אַפילו אין יעלאַבוגע הייבן מיר גע־שפּילט. אויף ווינטער האָבן מיר זיך אומגעקערט קיין פערם.

און אָט־דעם ווינטער האָב איך דערשפּירט אַ האַס און אַן עקל צו מענטשן. ווי דו גייסט נאָר אַרויס אויף דער בינע, אַזוי שטעקן אין דיר הונדערטער טיפּשים און פאַסקודניקעס אַ־יין זייערע אויגן — און איבער דיין לייב לויפט דורך אַזאַ מין קנעכטישער, פּחדנישער ציטער און נעמט דיך צופּן, גלייך דו וואָלסט זיך אַריינגעזעצט אין אַ מוראַשניק. זיי קוקן אויף דיר, ווי אויף זייערס אַ שפּילעכל, ווי אויף אַ חפץ, וואָס מע האָט געקויפט בלויז אויף איין אָוונט. ס׳ווערט

זיך אָן זיי, צו טאַדלען דיך אָדער צו לויבן דיך... אָט שפּירן זיי נאָך — צי דו ברעכסט זיך גענוג פליסיק פאַר זיי? און אויב זיי געפינען, אַז גענוג — שרייען זיי, ווי די אָקסן, זיי שרייען און דו הערסט זיי און שפּירסט זיך צופרידן פון זייער לויב. אויף אַ ווײַלע פאַרגעסטו, אַז דו ביסט זייער אייגנטום... דערנאָך דערמאָנסטו זיך און דערפאַר, וואָס דיר איז אָנגענעם געווען זייער לויב, ביסטו קאַפּאַבל זיך אַליין אויסצופּאַטשן....

ס'פלעגט מיך אַזש טרייסלען פון דעם דאָזיקן עולם, אַזוי עקלהאַפט איז ער מיר געווען. און אָפטמאָל האָט זיך מיר געוואָלט אַ שפּיי טאָן אויף אים פון דער בינע, אויסזידלען אים מיט די ציניששטע ווערטער. ס'פלעגט טרעפן: דו שפּירסט, אַז זיינע אויגן שטעכן זיך אַריין אין דיין קערפּער, אַזוי ווי שפּילקעס, און וואַרט אַזוי זשעדנע, דו זאָלסט אים נעמען קיצלען... ער וואַרט מיט דער זיכערקייט פון יענער פריצטע, וואָס אירע שטוב-מיידלעך פלעגן איר אַלע נאַכט קראַצן די פּיאַטעס... דו שפּירסט, ווי ער וואַרט, און דו טראַכטסט זיך בשעת-מעשה, ווי גוט וואָלט געווען צו האָבן איצט אין האַנט אַזאַ לאַנגן מעסער, מיט וועלכן מע זאָל מיט איינמאָל קענען אַראָפּהאַקן די נעזער ביי דער גאַנצער ערשטער ריי צושויער... דער טייוול זאָל זיי אַלעמען נעמען!

נאָר מיר דוכט, אַז איך בין פאַרקראָכן אין פּאָעזיע? איז, הייסט עס, שפּיל איך, און האָב פיינט דעם פּובליקום, און וויל פון אים אַנטלויפן. אין דעם איז מיר געקומען צו הילף די פרוי פון דעם הער פּראָקוראָר. זי איז מיר ניט געפעלן געוואָרן, און דאָס האָט איר ניט געשמעקט. האָט זי זיך אַ נעם געטאָן צו איר מאַן, און מיט איין מאָל, איך גיב אַ קוק — איך בין אין סאַראַנסק — גלייך אַ שטויבעלע, וואָס ווערט געטראָגן פונם ווינט, אַזוי האָט עס מיך אַוועקגעטראָגן פון די ברעגעס פון דער טייך קאַמע. עכמאַ! אַליין איז זי אַ חלום אין דעם דאָזיקן מיאוסן לעבן.

זיין איך מיר אַזוי אין סאַראַנסק און מיט מיר צוזאַמען זיצט אויך די פרוי פון אַ פּערמער סוהריישן יונגנמאַן. אַ הייבל איז זי געווען אַן אַנטשלאָסענע און האָט זייער ליב געהאַט מיין קונסט. איז אָט זיץ איך מיט איר, הייסט עס. קיין געלט האָבן מיר ניט,

קיין באַקאַנטע האָבן מיר אויך ניט. איז מיר געוואָרן לאַנגווייליק, און איר — אויך. האָט זי מיר אויס לאַנגווייליקייט גענומען דערקוטשען, אַז איך ליב זי ניט. תּחילת האָב איך גוואַלטיק געליטן, נאָר דערנאָך איז דאָס מיר נימאס געוואָרן און איך האָב איר געזאָגט: גיי צו אַלדי־רוחות! אַזוי גאָר? — זאָגט זי. כאַפּט זי אַ רעוואָלווער און טראַך אין מיר... גלייך אין פּלייצע האָט זי מיר אַריינגעדאַקט אַ קול; ווען איין האָרעלע נידעריקער — וואָלט איך שוין לאַנג געווען אין גן־עדן. נו, בין איך, נאַטירלעך, אַנידערגעפאַלן. און זי האָט זיך דערשראָקן, און פון שרעק איז זי אַריינגעשפּרונגען אין אַ ברונים.

האָט זי זיך דאָרטן צעווייקט אויף טויט.

און מיך האָט מען אַריינגעבראַכט אין שפּיטאָל. נו, האָבן, פאַרשטייט זיך, צו מיר גענומען גיין דאַמען — עסן געבן ביסטו זיי ניט מחויב, זיי באַדאַרפן בלויז האָבן, זיי זאָלן קענען אַרומשמייען אַרום עפּעס אַ ליבעס־ענין. האָבן זיי אַרומגעשמייעט אַרום מיר, ביז איך בין געזונט געוואָרן, און אַז איך בין געזונט געוואָרן, האָט מען מיך באַשטימט פאַר אַ סעקרעטאַר אין דער פּאָליציי. געוויס — זיין אָנגעשטעלט אין דער פּאָליציי איז אַ סך בעסער, ווי זיין אונטער דער אויפזיכט פון דער פּאָליציי. און אָט אַזוי לעב איך זיך מיר אַ חודש און צוויי... און דריי...

און דווקא אין די טעג, האָב איך דערשפּירט, דאָס ערשטע מאָל אין מיין לעבן, ווי עס באַפאַלט מיך אַ דריקנדיקער לאַנגוויל, וואָס צעברעכט די נשמה... די דאָזיקע שטימונג איז פון די סאַמע עקלהאַפטסטע און זיי זיינען ביכולת צו מאַכן פון אַ מענטשן אַ קאַליקע... אַליץ אַרום דיר הערט אויף צו זיין אינטערעסאַנט, און ס׳ווילט זיך עפּעס נייס. דו וואַרפסט זיך אויף אַלע זייטן, דו זוכסט, זוכסט, געפינסט עפּעס — נעמסט עס און באַלד זעסטו, אַז ס׳איז גאָר ניט דאָס, וואָס דו דאַרפסט... דו שפּירסט, ווי עפּעס אַ פינסטערער כּוח וואָלט דיך געהאַלטן אין קלעם, דו שפּירסט, ווי דו וואָלסט געווען אינעווייניק געבונדן, און ביסט ניט פעיק צו לעבן אויף דער וועלט מיט זיך אַליין... און די דאָזיקע וועלט איז אַמנייטיקסטן פאַר דעם מענטשן! אַן עקלהאַפטע לאַגע...

און זי האָט מיך געבראַכט דערצו, אַז איך האָב חתונה געהאַט. אַזאַ טאַט פון אַ מענטשן מיט מיין כאַראַקטער האָט בלויז געקענט געמאָלט זיין אויס אומעט אָדער אויס שיכּרות. מיין פרוי איז געווען אַ פּאָפּס אַ טאָכטער; זי האָט געוואוינט מיט דער מוטער — איר פאָטער איז געשטאָרבן — און האָט געהאַט פולע פרייהייט. זי האָט געהאַט איר אייגן הייזל, מע קען אַפילו זאָגן אַ הויז, האָט אויך געהאַט געלט. אַ מיידל איז זי געווען אַ שיינע, ניט קיין נאַרישע, אַ פריילעכע, נאָר האָט שטאַרק ליב געהאַט צו לייענען ביכלעך, און דאָס האָט שלעכט געווירקט סיי אויף איר, סיי אויף מיר. זי פלעגט שטענדיק אַרויסנעמען פון די ביכלעך פאַרשיידענע לעבנס-כּללים; אָט פּאַקט זי עפּעס אַ כּלל און קומט תּיכּף מיט דעם צו מיר. פון מיין פריסטער יוגנט אָן האָב איך פיינט געהאַט מאָראַל, ווי דעם טויט... האָב איך זי תּחילת אויסגעלאַכט, נאָר דערנאָך איז מיר נימאס געוואָרן זי צו הערן... איך זע, ווי זי פּוצט זיך שטענדיק אין פאַרשיידענע ביכערדיקע פאַנטאַזיעס... און צו אַ פרוי קליידט אַזוי די חכמה פון ביכער, ווי צו אַ חזיר — אַ זאָטל. האָבן מיר זיך גענומען איבערהערטלען....דערווייל'ע האָב איך זיך באַקענט מיט אַ פּאָפּ; ס'איז דאָרטן געווען אַזאַ פּאָפּ—אַן אויסגעלאַסענער, האָט געקענט שפּילן אויף אַ גיטאַרע, האָט געקענט זינגען — האָט זעלטן-גוט געקענט אָפּקנאַקן אַ האָפּקע און וואָס שייך אַריינגיסן, איז ער ממש געווען אַ מייסטער... פאַר מיר איז ער געווען — דער בעסטער מענטש אין שטאָט, ווייל מיר איז שטענדיק פריילעך געווען מיט אים, און זי זידלט מיך צוליב אים און וויל מיך אַלץ אַריינציען אין איר געזעלשאַפט, וואָס איז באַשטאַנען פון פאַרשיידענע ביכער-קוועטשער און וואוילגעלערנטע. אינאָוונט פלעגן צו איר קומען אַלע ערנסטע און בעסטע מענטשן פון שטאָט, ווי זי פלעגט זיי רופן... און פאַר מיר זיינען זיי געווען אַזוי ערנסט, גלייך זיי וואָלטן געווען דערוואָרגענע. כ'האָב אַליין אויך ליב געהאַט צו לייענען אין יענער צייט, אָבער אויפרעגן זיך פון דעם, וואָס כ'האָב געלייענט, האָב איך קיינמאָל ניט געקענט; און בכלל פאַרשטיי איך ניט, צו וואָס דאַרף מען דאָס. — און זי — דאָס ווייב מיט אירע באַקאַנטע, — ווען זיי פלעגן איבערלייענען

עפּעס אַ ביכל, פּלעגן זיי ווערן אַזוי אומרויִק, גלייך יעדערער פון זיי וואָלט זיך צו הונדערט מאָל מיט עפּעס איינגעשטאָכן. און בּיי מיר קומט אויס אַזוי: אַ ביכל? זייער וואויל! אַ אינטערעסאַנט ביכל? נאָך בעסער! אָבער יעדעס ביכל האָט דאָך געשריבן אַ מענטש, און העכער פון זיין קאָפּ קען ער ניט גרייכן. אַלע ביכלעך ווערן געשריבן מיט איין ציל: אַלע ווילן באַווייזן, אַז דאָס גוטע איז גוט, און דאָס שלעכטע — איז שלעכט. און צי דו לייענסט איבער איין ביכל, צי דו לייענסט איבער טויזנט — די זעלבע זאַך. דאָס ווייב פּלעגט פרעסן די ביכער צענדליקערווייז... ביז איך האָב איר איינמאָל גאָר פּשוט געזאָגט, אַז מיר וואָלט זיך געלעבט אַ סך בעסער, ווען איך וואָלט חתונה געהאַט מיטן פּאָפּ. בלויז דער פּאָפּ האָט מיך געראַטעוועט פונם לאַנגווייל, וואָרעם אָן אים וואָלט איך געווים אַנטלאָפן פון דער ווייב...

ס'פּלעגט טרעפן אַמאָל, אַז די וואוילגעלערנטע פּלעגן זיך צונויפקומען צו איר — פּלעג איך גלייך אַוועק צום פּאָפּ. אַזוי האָב איך אָפּגעלעבט אָנדערטהאַלבן יאָר. אויס לאַנגווייליקייט האָב איך מיטן פּאָפּ גענומען אָפּריכטן תּפילות אין קלויסטער. דאָס פּלעג איך לייענען די עוואַנגעליע, דאָס, שטייענדיק אויפן קליראָס, פּלעג איך זינגען: „פון מיין יוגנט אָן ראַנגלען זיך מיט מיר אַ סך תּאוות".

כ'האָב זיך אַ סך אָנגעליטן פאַר דער דאָזיקער צייט און אין אַ סך זאַכן וועט מען מיר אויפן עולם־האמת געבן גערעכט פאַר דער דאָזיקער געדולד מיינער. אָבער אָט איז צום פּאָפּ געקומען צו פאָרן זיינע אַ פּלימעניצע; געקומען איז זי, ערשטנס, ווייל ער איז געווען אַן אַלמן, און אויך צוליב דעם, וואָס די חזירים האָבן אים אויפגעגעסן, דאָס הייסט ניט אינגאַנצן איינגעגעסן, נאָר פאַרקריפּלט זיין פיזיאָנאָמיע. ער איז, פאַרשטייט איר מיך, איינמאָל שיכורערהייט אַנידערגעפאַלן אויפן הויף און איז איינגעשלאָפן, זיינען אויפן הויף געקומען חזירים און האָבן אים אָפּגעגריזשעט אַן אויער, אַ באַק און די האַלז. ס'איז אַ באַקאַנטע זאַך, אַז אַ חזיר עסט אַלערליי פּאַסקודסטווע. דער פּאָפּ האָט זיך די מעשה שטאַרק גענומען צום האַרצן און איז קראַנק געוואָרן און האָט איינגעלאַדן די פּלימעניצע, זי זאָל אַרומגיין אַרום אים, און איך — אַרום איר. נו,

האָבן מיר זיך מיט גרויס חשק גענומען צו דער אַרבעט און — ס'איז אַוועק ניט שלעכט. אָבער מיין פרוי האָט זיך דערוואוסט פון דער גאַנצער מעשה, און האָט מיך, ווי דער שטייגער איז, גענומען זידלען. וואָס האָב איך געוואָלט טאָן? האָב איך זי צוריק גענומען זידלען. זאָגט זי צו מיר: אַרויס פון מיין שטוב! האָב איך זיך מיישב געווען און בין מיר שטילערהייט אַוועק — אינגאַנצן אַוועק פון שטאָט. אָט אַזוי האָב איך לויז געמאַכט די קניפּלעך פון מיין חתונה־בונד... אויב זי לעבט נאָך, מיין פרוי, האַלט זי מיך געוויס פאַר אַ געשטאָרבענעם. כ'האָב קיינמאָל ניט געשפּירט דעם מינדסטן פאַרלאַנג צו זען זי... כ'רעכן, אַז זי האָט מיך אויך שטאַרק פאַרגעסן און לעבט זיך אין פרידן! זי האָט מיר בשעתו שוין צופיל דערעסן...

אַזוי אַרום, בין איך, שוין ווידער אַ פרייער, געקומען קיין פענזע. שטופּ איך זיך אין דער פּאָליציי — ניטאָ קיין שטעלע, פרוּוו איך אַהין־אַהער — ניטאָ! בין איך אָנגעקומען פאַר אַ פּסאַלם־זינגער... אָנגעקומען — און זינג, און זאָג. אין קלויסטער אָבער איז ווידער דאָ אַן עולם, און ווידער נעמט מיך פון אים עקלען. מיין פאַרדינסט איז אַ קליינער, און זעלבשטענדיק בין איך ניט. איז מיר געווען שלעכט. נאָר איין סוחרס אַ פרוי האָט מיר אַרויסגעהאָלפן. געווען איז זי אַ דיקע, אַ גאָטספּאָרטיקע פרוי, און איר האָט זיך געלעבט זייער לאַנגווייליק. איז אָט האָט זי מיך אויסדערוויילט, איך זאָל זי האַלטן אין פרומקייט. האָב איך גענומען צו איר גיין, און זי מיך — קאָרמען! איר מאַן האָט זיך געפונען אין אַ משוגעים־הויז, און זי אַליין האָט געפירט אַ גרויסן מעל־געשעפט... האָב איך זיך פּאָרזיכטיק צוגעלאַזירט צו איר: ס'איז שווער, סקעלעטעאַ קירילאָוונאַ! ס'איז שווער, זאָגט זי. טאָ נעמט מיך פאַר אַ געהילף: וועסט מיך, זאָגט זי — באַשיינדלען, און האָט מיך, פאַרשטייט זיך, דאָך גענומען. דאָ האָב איך גענומען לעבן גאָר וואויל; אָבער די שטאָט איז געווען אַ פאַסקודנע! ניט קיין טעאַטער, ניט קיין לייטישער האָטעל, ניט קיין אינטערעסאַנטע מענטשן... נו, פאַרשטייט זיך, אַז מיר איז געוואָרן אומעטיק. ס'איז מיר געוואָרן אומעטיק און איך שרייב צום פעטער אַ בריוו: פאַר די פינף יאָר,

װאָס איך בין ניט געװען אין פּעטערבורג, האָב איך זיך הײסט עס, באַדאַכט. זײט מיר מוחל פֿאַר מײנע שלעכטע מעשים, מער װעל איך שױן קײנמאָל און גאָרנישט ניט טאָן אַזעלכעס. און אַגב פֿרעג איך אָן — צי װאָלט איך ניט געקענט אַראָפּפֿאָרן קײן פּיטער?*) ענטפֿערט מיר דער פּעטער: פֿאָר אַראָפּ — אָבער מיט קאָפּ. דאָ.... בין איך אַװעק פֿון דעם סוחרס פֿרױ.

איר װײסט, זי איז געװען אַ נאַרישע, אַ דיקע, אַ געזונטע און ניט קײן שײנע פֿרױ. כ'האָב געהאַט זײער שײנע געליבטע פֿרױען... געװען בײ מיר עלעגאַנטע און קלוגע װײבעלעך..... נ־יאָ. אָבער שטענדיק פֿלעג איך מיאוס אָפּשנײדן מיט זײ: אָדער איך פֿלעג זײ דורכטרײבן מיט כּעס און מיט פֿאַראַכטונג, אָדער זײ פֿלעגן מיר אָפּ־טאָן עפּעס אַ חזירײ. און די־אָ, סקעלעטעאַ, האָט בלױז מיט איר פּשוטקײט געװירקט, איך זאָל צו זיך אַלײן האָבן רעספּעקט. זײ געזונט! — זאָג איך איר. גײ געזונט, זאָגט זי, מײן האַר־ציקער! גאָט זאָל דיר געבן גליק!... ניט שױן־זשע טוט דיר ניט באַנג, װאָס מיר צעשײדן זיך? װי זאָל מיר ניט באַנג טאָן אַזאַ פֿאַרשױן און אַזאַ חכם? אײביק, זאָגט זי, װאָלט איך זיך מיט דיר ניט צעשײדט, אָבער מע מוז... איך פֿאַרשטײ דיך, זאָגט זי, — דו ביסט אַ פֿרײ פֿײגעלע; איז פֿלי זיך דיר געזונטערהײט! און גיסט דערבײ מיט ביטערע טרערן... נו, זאָג איך, סקעלעטעאַ, זײ מיר מוחל! װאָס רעדסטו? — זאָגט זי — אַ דאַנק באַדאַרף איך דיר זאָגן, ניט מוחל זײן. װאָס אַ דאַנק? פֿאַרװאָס אַ דאַנק? װי־זשע דען? — זאָגט זי. דו ביסט דאָך אַזאַ מענטש — װען דו װאָלסט געװאָלט, װאָלסטו דאָך מיך געקענט בדלות שטעלן, איך בין דאָך אינגאַנצן געװען אין דײנע הענט, װי דו װאָלסט געװאָלט, אַזױ װאָלסטו מיך געקענט באַ־רױבן, און איך װאָלט דיך ניט געשטערט — האָסט דאָס געװאוסט. און פֿונדעסטװעגן גײסטו אַװעק, װי אַן ערלעכער מאַן... און איך װײס, װיפֿל דו האָסט בײ מיר אָנגעלעבט פֿאַר דער דאָזיקער צײט — אַרום פֿיר טױזנט רובל סך־הכּל. אַן אַנדערער אױף דײן אָרט װאָלט אױפֿגעגעסן די גאַנצע קאַשע און נאָך צעבראָכן דעם טעלער...נ־יאָ־יאָ...

*) = פּעטערבורג.

אָט וואָס זי האָט געזאָגט... עך, אַ וואוילע פּרויענצימער געווען!.... האָבן מיר זיך צעקושט און מיט רעספּעקט צו איר, מיט אַ לייכט דאַריק און מיט פינף טויזנטער אין קעשענע — זי האָט ניט ריכטיק באַרעכנט — בין איך געקומען קיין פּיטער. לעב איך זיך מיר, ווי אַ פריץ, גיי אין אין טעאַטער, שלים באַקאַנטשאַפט, שפּיל טיילמאָל אויס לאַנגווייליקייט אויף דער בינע, נאָר מער פאַר אַליין — אין קאָרטן. די בעסטע פּראָפעסיע איז קאָרטן: דו זיצסט זיך לעבן טיש און צען מאָל אויף אַ ווײלע שטאַרבסטו און שטייסט אויף תחית=המתים. ס'איז בעסער, ווען מען ווייס, אַז וואָט=באַלד, אין אַ מינוט אַרום, וועסטו זיך מוזן זעגענען מיט דיין לעצטן רובל און דאַן קענסטו גיין אויפן גאַס, ווי אַ בעטלער — גנבענען, אָדער שיסן זיך. ס'איז אויך גוט, ווען דיין שכן אָדער פּאַרטנער שפּירט דאָס זעלבע וועגן לעצטן רובל, וואָס דו האָסט אַליין פריער געשפּירט. צו זען רויטע און בלאַסע אויפגערעגטע פּנימער, וואָס פלאַטערן פון שרעק, טאָמער פאַרשפּילן זיי, און פון גייציקייט צו געלט — צו קוקן אויף זיי! און שלאָגן זייערע קאָרטן איינס נאָך איינס... אַך, ווי וואונדערלעך דאָס רעגט די בלוט און די נערוון! דו שלאָגסט די קאָרט, — און ס'איז אַלץ איינס, ווי דו וואָלסט הייסע שטיקער פלייש געריסן פון דעם מענטשנס האַרץ צוזאַמען מיטן בלוט און מיט די נערוון... אַך, ווי זאַפטיק! אָט=די שטענדיקע ריזיקע, טאָמער פאַלסטו — איז די העכסטע אינם מענטשנס לעבן.... און דער בעסטער געדאַנק איז אויסגעדריקט אין די ווערטער:

ס'איז אויך גענוס פאַראַן אין שלאַכט,
אויף ברעג פון תהומען — שוואַרץ ווי נאַכט!

אַ גרויסער גענוס איז פאַראַן אין דעם... און בכלל, גוט קען מען זיך פילן בלויז דאַמאָלסט, ווען דו ריזיקירסט מיט עפּעס. וואָס מער דו ריזיקירסט — אַלץ מער לעבן איז דאָ פאַראַן... ס'איז אייך אויסגעקומען ווען צו הונגערן? מיר איז אַמאָל אויסגעקומען צוויי מעתלעת נאָכאַנאַנד ניט צו עסן... איז אָט, ווען דער מאָגן הייבט אָן עסן זיך אַליין, ווען דו שפּירסט, ווי דיינע געדערעם נעמען טריקענען פון הונגער, — דעמאָלט ביסטו גרייט פאַר אַ שטיקל ברויט צו דער=

דערהרגענען אַ מענטשן, אַ קליין קינד... ביסט גרייט אויף אַלץ, — אין דער דאָזיקער גרייטקייט צו באַגיין אַ פֿאַרברעכן איז פֿאַראַן אַ באַזונדער פּאָעזיע... דאָס איז אַ גאַנץ ווערטפֿולע שפּירונג און אַז מע לעבט דאָס איבער, הייבסטו זיך אַליין אָן מערער צו אַכטן.

אָבער לאָמיר זיך אומקערן צו אונזער פֿילפֿאַרביקער דערציילונג, זי שלעפּט זיך שוין אַזוי אויך, ווי אַ לוויה, אין וועלכער איך פֿאַרנעם דעם אָרט פֿון דעם מת. טפֿו! וואָס פֿאַר אַ ווילדער פֿאַרגלייך, מיר קען אַרויפֿקומען אויפֿן זינען! און ס'איז טאַקע אַ ריכטיקער פֿאַרגלייך אויך... אָבער דערפֿון ווערט מען פֿונדעסטוועגן ניט קליגער... בײַ הער באַלזאַקן איז ערגעץ פֿאַרהאַן אַ זייער ריכטיקער און טרעפֿלעכער אויסדרוק — „ס'איז נאַריש, ווי אַ פֿאַקט". נאַריש? זאָל זײַן נאַריש! וואָס איז מיר די נפֿקא־מינה, צי נאַריש, צי קלוג? הכּלל, זיץ איך, הייסט עס, אין פּעטערבורג. פּעטערבורג איז אַ וואוילע שטאָט, נאָר זי וואָלט געקאָנט זײַן צוויי מאָל בעסער, ווען מען וואָלט אַ העלפֿט אײַנוואוינער דערטרונקען אין דעם עקלהאַפֿטן ים, וואָס בושעט זיך לעבן איר. איז לעב איך מיר, הייסט עס, און טו פֿאַרשיידענע מעשׂים, ווי עס פּאַסט פֿאַר אַ מענטשן. בין איך געפֿעלן געוואָרן איין דאַמע, און זי האָט מיך צוגענומען צו זיך אויף אַלעם פֿאַרטיקן... איר האָט אַמאָל געפּרוווט אויסגעהאַלטן ווערן פֿון אַ פֿרוי? פּרוווט, ס'איז אינטערעסאַנט, — אין דער זעלבער צײַט זייט איר אי איר חפֿץ, אי איר האַר. מע האָט אײַך געקויפֿט, ווי אַ שפּילעכל, אָבער שפּילן — שפּילט איר זיך מיט דעם שפּילעכל. דער, וואָס האָט דאָס געקויפֿט, געפֿינט זיך בײַ אײַך אין די הענט און איז אין זייער אַ קאָמישער לאַגע — ווײַל איר קענט פֿאַר אים שטענדיק שפּילן די ראָלע פֿון אַ שטיוול, וואָס וויל זײַן אַ קאַפּעלוש און פֿאָדערט, מע זאָל אים טראָגן אויפֿן קאָפּ. איז אָט, לעב איך זיך מיר אַזוי און לעב, לעב אָפּ אַ יאָר, און צוויי, און דרײַ — אַלץ גייט כּשורה, דאָס הייסט פֿריילעך. אָבער דאָ האָט זיך געטראָפֿן אַ טשיקאַווע געשיכטע. איינמאָל קומט צו מיר איינער, זייער אַ וואוילער מענטש, וואָס האָט זיך געהאַט פֿאַרנומען מיט אַ מיאוסן ענין — מיט פּאָליטיק, און מע האָט אים דערפֿאַר, אַגב, בשעתו, פֿײַן אַרײַנגעשיבעט. איז ער געקומען צו מיר און זאָגט

מיר: קריג מיר אַ פּאַס! אַ וועלכן? ער זאָל זיין, זאָגט ער, אַזאַ: אַ פריילין, אַ ברונעטין, פון אַ יאָר צוואַנציק, מיטעלער וואוקס, דאָס איבעריקע איז געוויינלעך. צו וואָס? ס'איז דאָ, זאָגט ער, אַזאַ מין פריילין, און מען דאַרף, זי זאָל ניט זיין, וויל איך זי חתונה מאַכן אויף אַ פרעמדן דאָקומענט. נו, מילא! אַן עסק איז דאָס אַ גאַנץ פריילעכער, מיין דאַמע האָט פונקט געהאַט אַזאַ דינסט, וואָס האָט זיך גראָד געפּאַסט צו דעם דאָזיקן ענין... האָב איך צוגענומען איר פּאַס און אָפּגעגעבן אים דעם דאָזיקן שאַרלאַטאַן. גוט. גייט אַזוי אַוועק אַ לאַנגע צייט.

פלוצלונג — טראַך! ס'קומען צו גיין צוויי זשאַנדאַרמען און זאָגן צו מיר — ביטע! בין איך אַוועק מיט זיי. פרעגט מיך איין זשאַנדאַרם, עפּעס אַ גרויער אַזאַ און זייער אַ בייזער: איר האָט, זאָגט ער, געקראָגן פאַר איינער אַ מיידל עפּעס אַ פּאַס? ריכטיק, אייער וואוילגעבוירנהייט, איך ווייס אָבער ניט, צי ס'איז פאַר דער מיידל? וואָס הייסט? מיין חבר האָט מיר פאַרגעסן צו זאָגן דעם נאָמען פון דער מיידל. גלויבט מיר דער בייזער מענטש ניט. — ווי איז דאָס מעגלעך, זאָגט ער, איר גיט איר אַ פּאַס און איר קענט איר גאָרנישט? ניט איר האָב איך געגעבן... טאָ וועמען? אָט וועמען... אַזוי־וי, זאָגט ער, אָט איצט איז ער אַריינגעפאַלן! כ'דאַנק אייך פאַר די אינפאָרמאַציעס. און האָט תיכף אָפּגעגעבן אַ באַפעל צו אַרעסטירן מיין פריינט, און מיך דערווייל פאַרשפּאַרן אין אַ באַקוועמען אָרט. אין אַ טאָג צוויי אַרום האָט מען מיך געשטעלט אויג אויף אויג מיט מיין פריינט. נאַטירלעך, האָט ער באַשטעטיקט אַלץ, וואָס איך האָב געזאָגט.... פרעגט מען ביי מיר, וואוהין וויל איך אַוועקפאָרן פון פּיטער. זאָג איך — אפשר קען מען אין צאַרסקאָיע סעלאָ? זאָגט מען: ניין, ווייטער. און אין רוסע? נאָך ווייטער. זיינען מיר מושווה געוואָרן אויף טולע. מילא, אין טולע, איז אין טולע: איר קענט, זאָגט ער, פאָרן נאָך ווייטער, אויב איר ווילט, אָבער אַהער זאָלט איר זיך ניט באַווייזן אין אַ משך פון דריי יאָר. אייערע דאָקומענטן וועלן מיר דערווייל איבערלאָזן ביי זיך, אַלס אָנדענק וועגן אייך, און אייך — ביטע אַ שייז ביז טולע.

נעמט עס צו און זעט, אַז אין פיר=און=צוואַנציק שעה זאָל אײַער
פוס דאָ ניט זײַן...וואָס קען מען העלפן?—טראַכט איך. אַז „נאַטשאַל-
סטווע" הייסט, מוז מען פאָלגן. ווי קען מען דען ניט פאָלגן?

נו, איז אָט... האָב איך פאַרקויפט אַלץ, וואָס איך האָב
געהאַט, בחצי=חינם דער באַלעבאָסטע פון מײַן קוואַרטיר און בין
אַוועק צו מײַן דאַמע. האָט זי מיך ניט געוואָלט אַרײַנלאָזן, די צויג!
גיי איך אַרײַן צו נאָך צוויי=דריי באַקאַנטע — נעמט מען מיך דאָרטן
אויך אויף, פונקט ווי איך וואָלט געווען אַ קרעציקער. האָב איך
אַ שפּיי געטאָן אויף אַלעמען און בין אַוועק אין אַ בעטלער=היים
און פאַרבראַכט דאָרטן די לעצטע שעהן פון מײַן זײַן אין פּיטער.
אַ ווײַגער זעקס אינדערפרי בין איך אַרויסגעגאַנגען פון דאָרטן אַ רײַ=
נער, אָן אַ גראָשן אין קעשענע — כ'האָב פאַרשפּילט אין קאָרטן
אַלץ, וואָס איך האָב געהאַט! איין באַאַמטער האָט מיך אַזוי פײַן
אַרומגעפּוצט, אַז איך בין אַזש אַנטציקט געוואָרן פון זײַן טאַלאַנט,
ער האָט מיך געלייגט אָן שום רחמנות... יאָ... איז וואו=זשע זאָל
איך זיך איצט אַהינטאָן? בין איך אַוועק, כ'ווייס אַליין ניט צוליב
וואָס, אויפן מאָסקווער וואָקזאַל; געקומען אויפן וואָקזאַל, טויטשע
זיך אַזוי אַרום, ערשט איך זע, אַ צוג גייט קיין מאָסקווע.
בין איך זיך מיישב און גיי אַרײַן אין וואַגאָן און זעץ זיך. אָפּ=
געפאָרן צוויי סטאַנציעס, האָט מען מיך מיט פּאַ־אַד גאַנץ פײַן
אַרויסגעזעצט. מע האָט געוואָלט אויף מיר מאַכן אַ פּראָטאָקאָל, גע=
פרעגט ווער איך בין — האָב איך זיי באַוויזן מײַן שײַן,
און זיי האָבן מיך געלאָזט צו=רו. גייט, זאָגן זיי, ווייטער. גיי
איך. דורכגעגאַנגען אַ ווי־אָרסט צען — בין איך געוואָרן מיד און
איך שפּיר, אַז איך מוז עפּעס עסן. זע איך אַ ביידל. אַ באַן=וועכ=
טער שטייט. זאָג איך צו אים — גיב, ברודער, אַ שטיקל ברויט!
האָט ער מיך אָנגעקוקט און האָט מיר געגעבן אי ברויט, אי אַ
היבש טעפּעלע מילך. האָב איך איבערגענעכטיקט בײַ אים, דאָס
ערשטע מאָל, מעשה=וואַגאַבונד, אויף דער פרייער לופט, אויף היי,
אין פעלד, הינטערן ביידל. אויף מאָ־גן אינדערפרי כאַפּ איך זיך אויף—
ס'שײַנט די זון, די לופט — איז ווי שאַמפּאַניער, גרינס, פייגלען.

האָב איך בײַ דעם וועכטער גענומען נאָך ברויט און בין אַוועק ווײַטער.

איר דאַרפט עס פאַרשטיין — אין דעם לעבן פון אַ וואַגאַבונד איז פאַראַן עפּעס אַזוינס, וואָס זויגט דיך אײַן, וואָס שלינגט דיך אײַן. ס'איז באַקוועם צו שפּירן זיך פרײַ פון פליכטן, פרײַ פון פאַרשיידענע קניפּלעך, וואָס פענטען דײַן עקסיסטענץ צווישן מענטשן...פרײַ פון די פאַרשיידענע קלענסטע קלייניקייטן, וואָס באַקלעפּן אַזוי שטאַרק דײַן לעבן, אַז דאָס לעבן ווערט שוין ניט מער קיין תענוג, נאָר אַ לאַנגווײַליקע משא... אַ שווערער קויש פון פליכטן... אַ שטייגער: די פליכט אָנצוטאָן זיך אָנשטענדיק, די פליכט צו ריידן אָנשטענדיק... און טאָן אַלץ אַזוי, ווי ס'איז אָנגענומען, און ניט אַזוי, ווי דיר ווילט זיך. בעת דו באַגעגנסט אַ באַקאַנטן, דאַרפסטו אים זאָגן, ווי דאָס איז אָנגענומען — גוטמאָרגן! און ניט — כאַפּט דיך דער שוואַרציאָר! — ווי עס ווילט זיך טײַלמאָל זאָגן.

בכלל — אויב מע זאָל ריידן מיט אַן אמת — זײַנען די אַלע פייערלעך=נאַרישע באַציונגען, וואָס האָבן זיך אײַנגעשטעלט צווישן אָנשטענדיקע שטאָט=מענטשן — אַ לאַנגווײַליקע קאָמעדיע: און דערצו אַ געמיינע קאָמעדיע, ווײַל קיינער רופט קיינעם ניט אין די אויגן — ניט נאַר, ניט פּאַסקודניק... און טאָמער טוט מען דאָס אַמאָל, איז עס בלויז בעת דעם אָנפאַל פון יענער אויפריכטיקייט, וואָס הייסט שנאה, האַס.....

אָבער אַלס וואַגאַבונד דאַרפסטו די אַלע מעשיות אויף כפּרות... דער פאַקט, וואָס דו האָסט זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט פון די פאַרשיידענע באַקוועמלעכקייטן פון לעבן און דו קענסט אויסקומען אָן זיי, — דאָס גופא הייבט דיך אָנגענעם אויף אין דײַנע אויגן. דו ווערסט ווייך צו זיך אין אַלע פאַלן... הגם איך בין אַזוי אויך קיינמאָל ניט געווען שטרענג צו זיך, זיך קיינמאָל ניט געפּייניקט און די צײַנער פון מײַן געוויסן האָבן מיר קיינמאָל ניט גענאָגט.... כ'האָב קיינמאָל ניט געראַצט מײַן האַרץ מיט די נעגל פון מײַן שכל. איר ווייסט, איך האָב זייער פרי און עפּעס אומבאַמערקט פאַר זיך אַליין פעסט אַרײַנגענומען זיך אין קאָפּ די סאַמע פּשוטע און קלוגע פילאָסאָפיע: ווי דו זאָלסט ניט לעבן — וועסטו אַלץ שטאַרבן;

צו וואָס=זשע דאַרף מען זיך קריגן מיט זיך אַליין? צו וואָס דאַרף מען זיך אַליין שלעפּן לינקס פאַרן עק, בשעת=ווען דיין נאַטור טרייבט דיך מיט אַלע כּוחות רעכטס? און אַזעלכע מענטשן, וואָס רייסן זיך אַליין אויף צווייען, קען איך ניט פאַרטראָגן... פרעג, צו וואָס פלייסן זיי זיך? מיר פלעגט אַמאָל אויסקומען צו ריידן מיט דעם דאָזיקן לעקיש. פרעגסט אים: וועגן וואָס זינגסטו, ברודער, צו וואָס סקאַנדאַלעווסטו דאָס, ברודער? איך שטרעב, זאָגט ער, צו זעלבסטפאַרפולקומונג... צו וואָס דאַרפסטו עס? וואָס הייסט — צו וואָס? אין דער השלמה פון דעם מענטשן — ליגט דער תּכלית פון לעבן... נו, איך קען דאָס ניט פאַרשטיין; אָט, למשל, אַ בוים: אין דעם פאַרפולקומען זיך פון דעם בוים — ליגט אַ קלאָרער תּכלית. דער בוים פאַרפולקומט זיך אַזוי לאַנג, ביז מען קען פון אים האָבן אַ נוץ, מע קען אים געברויכן אויף אַ טרונע אָדער אויף עפּעס אַנדערש, וואָס ס'איז נוצלעך פאַרן מענטשן... נו, גוט! לאָמיר זאָגן, דו ווילסט זיך פאַרפולקומען — איז דאָס דיין זאַך; אָבער זאָג מיר, איך בעט דיך, צו וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיר און ווילסט מיך באַקערן צו דיין אמונה? דערפאַר, זאָגט ער, ווייל דו ביסט אַ בהמה און זוכסט ניט דעם תּכלית פון לעבן. אָבער אויב איך בין אַ בהמה, האָב איך דאָך שוין געפונען דעם תּכלית, און דאָס באַוואוסטזיין פון מיין בהמהשאַפט דריקט ניט אויף מיר. דאָס זאָגסטו שוין ליגן. ווייבאַלד דו אָנערקענסט דאָס, דאַרפסטו זיך פאַרבעסערן. אָבער איך לעב דאָך אין שלום מיט זיך, דער שכל און די געפילן זיינען ביי מיר איינס, און די ווערטער און די מעשים זיינען ביי מיר אין פולער האַרמאָניע! דאָס איז, זאָגט ער, געמיינהייט און ציניזם... און טיילמאָל פלעגן זיי אַלע אַזוי דענקען. איך שפּיר, אַז אַ' זיי זאָגן ליגן, אַ' זיי זיינען דערצו נאַריש; איך שפּיר דאָס און איך קען ניט — ניט פאַראַכטן זיי. ווייל איך קען מענטשן! — אויב דאָס אַליץ, וואָס ס'איז היינט געמיין, שמוציק און שלעכט, וועסטו מאָרגן דערקלערן פאַר ערלעך, זויבער און גוט — וועלן די אַלע מיאוסע נפשות, גאָר אָן איבעריקער מי, שוין מאָרגן ווערן ערלעכע, זויבערע און גוטע לייט. דערצו דאַרפן זיי בלויז איין זאַך — פאַרניכטן אין זיך די פּחדנות... אַזוי איז עס.

איר זאָגט, ס'איז צו שאַרף? — ס'מאַכט ניט אויס, ס'טרעכט ווערן. זאָל זיין שאַרף, אַבי ריכטיק... פאַרשטייט איר מיך, איך טראַכט אַזוי: דין צו וועמען דו ווילסט, צי צו גאָט, צי צום טייוול, אָבער ניט — אי גאָט אי דעם טייוול! אַ געמיינער מענטש, נאָר אַ גוטער, איז ווערנדיק בעסער פאַר אַ שלעכטן, נאָר אַן אָרנטלעכן. פאַראַן שוואַרץ און פאַראַן ווייס, אָבער אַז מע מישט זיי צונויף צוזאַמען — ווערט עס שמוציק. מיין גאַנץ לעבן האָב איך באַגעגנט בלויז שלעכטע און אָרנטלעכע מענטשן, אַזעלכע, הערט איר, וואָס זייער אָרנטלעכקייט איז צונויפגעשטוקעוועט פון שטיקלעך, גלייך זיי וואָלט זי אויסגעבעטלט אונטער די פענסטער, אַזוי ווי אַ בעטלער. ס'איז — אַ פאַרשיידנפאַרביקע אָרנטלעכקייט, אַן אָרנטלעכקייט, וואָס איז שלעכט צונויפגעקלעפט, און ס'זיינען דאָ אין איר לעכער.... אויסער דעם, איז נאָך פאַראַן אַ ביכערדיקע אָרנטלעכקייט, אַן אַרויסגעלייענטע, וועלכע דער מענטש האַלט אָנגעגרייט, פונקט ווי זיינע גוטע הויזן, אויף עפעס אַ יום־טוב... און בכלל, אַלץ, וואָס איז דאָ גוטס ביי דאָס רוב גוטע מענטשן — איז עס בלויז יום־טובדיקס און געמאַכטס; ניט אין זיך האַלטן זיי עס, נאָר ביי זיך, אויף צו ווייזן, אויסצופיינען זיך דערמיט איינער פאַר'ן אַנדערן... כ'האָב געטראָפן מענטשן מיט אַן אמת גוטן כאַראַקטער אויך... אָבער זעלטן, און כמעט בלויז צווישן דעם פראָסטן עולם, מחוץ די שטאָטישע ווענט... די דערשפירסטו תיכף — זיי זיינען גוטע! אין דו זעסט — ער איז געבאָרן געוואָרן אַ גוטער... יאָ!

איבעריקנס, כאַפּט זיי אַלעמען דער טייוול — אי די גוטע, אי די שלעכטע! איך וויל ניט וויסן פון העקובען...

איך ווייס גאַנץ גוט, אַז איך דערצייל אייך די פאַקטן פון מיין לעבן קורץ און אייבנאויף, און אַז אייך איז שווער צו פאַרשטיין — פאַרוואָס דאָס איז און ווי דאָס איז... נאָר דאָס איז שוין מיין זאַך. אָבער דער עיקר איז ניט אין די פאַקטן, נאָר אין די שטימונגען. פאַקטן — זיינען גאָלע פאַסקודסטווע און מיסט. ווען איך זאָל וועלן, קען איך אָנאַרבעטן אַ היבש ביסל פאַקטן... אָט וועל איך נעמען אַ מעסער און אַריינרוקן אייך אין האַלז — וועט זיין אַ קרימינעלער פאַקט! אָדער איך וועל גאָר זיך אַריינרוקן דעם

מעסער — וועט אויך זיין אַ פאַקט... בכלל, מען קען מאַכן פאַקטן פאַרשיידענע פאַקטן, אויב די שטימונג דערלויבט עס נאָר... די גאַנצע זאַך איז אין די שטימונגען — אָט זיי פלאָדיען אָן פאַקטן און זיי באַשאַפן געדאַנקען... און אידעאַלן.... און וואָס איז אַ אידעאַל, ווייסט איר? כע! ס'איז פשוט אַ קוליע, וואָס מע האָט אויסגעטראַכט אין יענע צייטן, ווען דער מענטש איז געוואָרן אַ שלעכטע בהמה און האָט גענומען גיין בלויז אויף די הינטערשטע לאַפּעס. אויפגעהויבן דעם קאָפּ פון דער גרויער ערד, האָט ער דערזען אַ בלויען הימל איבער איר און איז פאַרבלענדט געוואָרן פון דער פראַכט פון זיין לויטערקייט. דעמאָלט האָט ער, אויס נאַרישקייט — געזאָגט צו זיך: איך וועל אים דערגרייכן. און פון זינט דעמאָלט שלעפּט ער זיך אַרום אויף דער וועלט מיט דער דאָזיקער קוליע, און ביז היינטיקן טאָג האַלט ער זיך נאָך מיט איר הילף אויף די הינטערשטע לאַפּעס.

מיינט ניט, אַז איך קריך אויך אויפן הימל — כ'האָב קיינמאָל ניט געשפּירט אַזאַ פאַרלאַנג... כ'האָב דאָס געזאָגט סתם, פון מליצה-וועגן.

אָבער ווידער האָט זיך בײַ מיר די געשיכטע פאַרפּלאָנטערט. נאָר ס'איז גאָרניש! דאָס איז בלויז אין די ראָמאַנען וויקלען זיך רעגולער פונאַנדער די קנײַלעכלעך פון די פּאַסירונגען, אָבער אונזער לעבן — איז ניט קיין רעגלמעסיקער, פאַרפּלאָנטערטער מאָטיק פאָדים. חוץ דעם, צאָלט מען פאַר ראָמאַנען געלט, און איך מי זיך אומזיסט... דער טײַוול ווייס, צוליב וואָס!...

נו, איז אָט... איז מיר דאָס דאָזיקע וואַרדערן געפעלן געוואָרן, בפרט איז דאָס מיר געפעלן געוואָרן, ווען איך האָב איינגיכן אויך אויסגעפונען די מיטלען, ווי אַזוי צו דערנערן זיך. גיי איך מיר אַזוי איינמאָל און זע — אַ פּאָלוואַרעק שיינט אַרויס פון ווייטן, און אַנטקעגן מיר באַוועגן זיך, צווישן אויסגעטריקענע תבואה, דריי שיין-געשטאַלטיקע פיגורן —! איין מאַנספּאַרשוין און צוויי דאַמען. דער מאַנספּאַרשוין האָט שוין געהאַט גרויע האָר אין קאָפּ, און די דאַמען האָבן געהאַט אַ מידן, אָבער אַן אײדעלן אויסזען. האָב איך געמאַכט אַ מינע פון אַ מאַטירער און, אויסגלײַכנדיק זיך

מיט זיי, האָב איך געבעטן בײַ זיי דערלויבעניש אַרײַנצוגיין נעכטיקן. האָבן זיי מיר דערלויבט און האָבן זיך דערבײַ פיל באַדײַטנדיק איבערגעקוקט. איך האָב זיך פאַר זיי פאַרנייגט, האָב זיי באַדאַנקט און בין זיך לאַנגזאַם אַוועק. און זיי האָבן זיך אומגעקערט צוריק און — נאָך מיר. האָבן פאַרפירט מיט מיר אַ שמועס — ווער בין איך, פונוואַנען בין איך און וואָס בין איך? געווען זײַנען זיי מענטשן מיט אַ ליבעראַלן קוק און האָבן מיר אַליין אונטערגעזאָגט די ענטפערס, אַזוי אַז ווען איך בין געקומען אין דעם פאָלוואַרעק, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז איך האָב זיי אָנגעזאָגט ליגנס — דער טײַוול ווייס, וויפל! אַ שטייגער, אַז איך פאָרש כלומרשט און באַלערן דאָס פאָלק, און אַז מײַן נשמה זאָל זיך האָבן געפונען אין קלעם בײַ פאַרשיידענע אידעען און אַזוי ווייטער און ווייטער... און איך שווער אײַך, אַז דאָס אַלץ איז טאַקע אַזוי געווען נאָר דערפאַר, וואָס זיי האָבן אַליין געוואָלט, איך האָב זיי בלויז ניט געשטערט אָנצונעמען מיך פאַר דעם, פאַר וועלכן זיי האָבן מיך אָנגענומען. ווען איך האָב זיך איבערלייגט, ווי שווער ס'איז די ראָלע, וואָס איך דאַרף שפילן — איז מיר אַ ביסעלע אומהיימלעך געוואָרן. נאָך ווײַטשערע האָב איך אײַנגעפונען, אַז ס'איז אינטערעסאַנט צו שפילן אַזאַ ראָלע, דען זיי האָבן געגעסן געטלעך־געשמאַק! זיי האָבן געגעסן מיט געפיל — געגעסן, אַזוי ווי געבילדעטע מענטשן. דערנאָך האָט מען מיר אָפּגעגעבן אַ צימערל, אַ מאַנספאַרשוין האָט מיך באַזאָרגט מיט הויזן און אַלע איבעריקע זאַכן. — זיי זײַנען זיך בכלל מיט מיר באַגאַנגען זייער פײַן. אָבער דערפאַר האָב איך פאַר זיי אָפּגעלאָזן די לייצעס פון מײַן פאַנטאַזיע!

גאָט אין הימל, וואָס פאַר אַ ליגנס האָב איך ניט אָנגעהאַקט! וואָס איז כלעסטאַקאָוו אַנטקעגן דעם? אַ אידיאָט! איך האָב דאָך אָבער געזאָגט ליגנס און דערבײַ קיינמאָל ניט פאַרלאָרן דעם באַוואוסטזיין, אַז איך ליי\ג, הגם כ'האָב הנאה געהאַט פון דעם אופן, ווי אַזוי איך לייג. כ'קען אײַך זאָגן, אַז כ'האָב געהאַקט אַזעלכע ליגנס, אַז דער שוואַרצער ים וואָלט אַפילו רויט געוואָרן פון בושה, ווען ער וואָלט זיי נאָר געהערט. די דאָזיקע גוטע מענטשן האָבן מיך געהערט מיט התפעלות, האָבן געהערט און האָבן מיך גע-

קעכלט, און אַרומגעטאַנצט אַרום מיר, ווי מע טאַנצט־אַרום אַרום אַן אייגן קינד, וואָס איז קראַנק. און איך האָב זיי דערפאַר אויסגעטראַכט מעשיות, וואָס ניט געשטויגן און ניט געפלויגן. אָט ווען עס זיינען מיר צוניץ געקומען די ביכלעך, וואָס איך האָב אַמאָל געלייענט, און די וויכּוחים פון מיין ווייבס געלערנטע!

קענען זאָגן ליגן — איז אַ גרויסער פאַרגעניגן, זאָג איך אייך. ווען דו זאָגסט ליגן, און דו זעסט, אַז מע גלויבט דיר, — שפּירסטו זיך דעמאָלט העכער פאַר די מענטשן, און שפּירן זיך העכער פאַר די מענטשן — איז אַ זעלטענער פאַרגעניגן! צו באַהערשן זייער אויפמערקזאַמקייט און טראַכטן בשעת־מעשה ביי זיך: — בהמות! און מאַכן אַ מענטשן צום נאַרן — איז שטענדיק אָנגענעם. און אַפילו אים, דעם מענטשן גופא, איז דאָך אויך אָנגענעם צו הערן אַ ליגן, אַ גוטן ליגן, וואָס זאָל אים גלעטן איבער די האָר. און ס'קען זיין, אַז יעדער ליגן איז גוט, אָדער פאַרקערט, — אַלדאָס גוטע איז ליגן. ס'איז אַ גרויסער ספק, צי אויף דער וועלט איז פאַראַן עפּעס אַזוינס, וואָס זאָל פאַרדינען מער אויפמערקזאַמקייט, איידער מענטשלעכע אויסטראַכטענישן: חלומות, פאַנטאַזיעס וכדומה. אַלס ביישפּיל לאָמיר נעמען ליבע — כ'האָב שטענדיק אין פרויען געליבט דאָס, וואָס ביי זיי איז קיינמאָל ניט געווען און מיט וואָס איך פלעג זיי שטענדיק באַשענקען. דאָס איז אין זיי געווען דאָס בעסטע. ס'פלעגט טרעפן אַמאָל, אַז איך פלעג דערזען אַ פרישע פרויענצימער און באַלד זיך נעמען פאָרשטעלן: — אַרומנעמען דאַרף זי אַזוי, קושן — דאַרף זי אָט־אַזוי, אַ נאַקעטע איז זי אַזוי, אַ וויינענדיקע — איז זי אָט־אַזוי, אַ פריילעכע — גאָר אָט־אַזוי. דערנאָך פלעג איך אומבאַמערקט זיך אַליין נעמען פאַרזיכערן, אַז דאָס אַלץ פאַרמאָגט זי טאַקע, פאַרמאָגט פונקט דאָס, וואָס דו ווילסט, זי זאָל פאַרמאָגן... זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז נאָכדעם, ווי דו באַקענסט זיך מיט איר, און דו זעסט, וואָס זי שטעלט מיט זיך פאָר אין דער אמתן, באַגרייפסטו ערשט, אַז דו האָסט זיך מיאוס אָפּגענאַרט!... אָבער דאָס איז ניט וויכטיק — מען קען דאָך ניט פיינט האָבן קיין פייער בלויז דערפאַר, וואָס מע ברענט זיך אָן אים אַמאָל אָפּ. מע דאַרף דאָך געדענקען, אַז פייער וואַרעמט שטענדיק — ניט אַזוי? נו, איז

אָט... צוליב דעם זעלבן טעם דאַרף מען אויך ניט זאָגן, אַז אַ ליגן איז שעדלעך, מע דאַרף אים ניט טאַדלען שטאַרק, מע דאַרף ניט אָפּגעבן די בכורה דעם אמת... דען מען ווייסט נאָך ניט, וואָס איז אַזוינס אמת, קיינער האָט נאָך זיין פּאַס ניט געזען... און זייער מעגלעך, אַז ווען מען וואָלט געזען זיינע דאָקומענטן, וואָלט זיך גאָר אַרויסגעוויזן, דער טייוול ווייסט וואָס...

אָבער נאָך אַלעמען, אָנשטאָט צו ריידן צום ענין, פילאָסאָפיר איך גאָר, פּונקט ווי סאָקראַטעס....

יענע גוטע מענטשן האָב איך אַזויפיל געבלאָפט, ביז די פאַנטאַזיע האָט זיך ביי מיר גענומען אויסשעפּן, און ווען איך האָב באַגריפן, אַז מיר שטייט פאָר די סכנה צו ווערן לאַנגווייליק, בין איך אַוועק ווייטער, נאָכדעם, ווי איך האָב אָפּגעזאָגט ביי זיי דריי וואָכן צייט. איך בין אַוועק אַן אָנגעלאָדענער מיט אַלדעם גוטס, און האָב זיך געלאָזן צו דער נאָענטסטער סטאַנציע, כדי פון דאָרטן אַוועקפאָרן קיין מאָסקווע. און אַדאַנק דעם פאַרזען פון די קאָנדוקטאָרן, בין איך פון מאָסקווע ביז טולע אָפּגעפאָרן אומזיסט.

און אָט שטיי איך אין טולע פאַרן אָנגעזיכט פון דעם דאָרטיקן פּאָליציימייסטער. קוקט ער אויף מיר און פרעגט:

— מיט וואָס־זשע האָט איר זיך דאָ בדעה צו באַשעפטיקן?

— כ'ווייס אַליין ניט, — זאָג איך.

— און פאַרוואָס, — זאָגט ער, — האָט מען אייך אַרויסגעשיקט פון פּעטערבורג?

— דאָס ווייס איך ניט.

— מסתמא, — זאָגט ער, — פאַר וועלכע־ניט־איז סקאַנדאַלן, וואָס זיינען אין דעם קרימינעלן קאָדעקס ניט פאָראויסגעזען.

איך בין אָבער ווי אַ פאַרשלאָסענער קאַסטן.

— איר זייט ניט קיין אָנגענעמער מענטש, — זאָגט ער.

— יעדער האָט זיך זיין ספּעציאַליטעט, גוטער הער!

האָט ער געטראַכט, געטראַכט און האָט מיר פאָרגעלייגט: אַזוי, זאָגט ער, ווי איר האָט זיך אַליין אויסגעקליבן אַ שטאָט, איז אויב אייך געפעלט ניט ביי אונז, קענט איר אייך גיין ווייטער. פאַראַן נאָך שטעט, צום ביישפּיל: אָריאָל, קורסק, סמאָלענסק... אייך איז דאָך

אַלײן אײנס, װאו צו לעבן... װילט איר אפשר, איך זאָל אײַך אַרױסגעבן אַ װײטערדיקן שײַן?... אונז װעט זײַן אָנגענעם, אַז מיר װעלן זיך ניט דאַרפֿן באַאומרויִקן װעגן אײַער געזונט. מיר האָבן אָן דעם אױך גענוג זאָרג... און איר, זאָגט ער, זײט דאָך, דוכט זיך, אַנטשולדיקט פֿאַר מײַן אָפֿנהאַרציקײט, אַ מענטש, װאָס איז פֿולקום פֿעיִק צו פֿאַרמערן די זאָרג פֿון דער פּאָליצײ... װאָס איז אַפֿילו ספּעציעל פֿאַר דעם באַשאַפֿן געװאָרן. דאָס איז טאַקע אמת, זאָג איך, אָבער מיר איז דאָ אױך גוט... נו, זאָגט ער, אױב איר װילט, װעל איך אײַך געבן אַ דרײַערל אױפֿן װעג? ביליק, זאָג איך, שאַצט איר אײַער מי... לאָזט שױן מיך בעסער פֿאַרבלײַבן אונטערן שוץ פֿון די טולער געזעצן. ער װיל אָבער דורכאױס פּטור װערן פֿון מיר... ער האָט געהאַט אַ גוטן חוש־הריח! נו, האָב איך גענומען בײַ אים פֿופֿצן רובל און בין אַװעק קײן סמאָלענסק. איר זעט? יעדע שלעכטע לאַגע אַנטהאַלט אין זיך די מעגלעכקײט פֿון אַ בעסערער. איך זאָג דאָס אױפֿן גרונט פֿון מײַן סאָלידער פּראַקטיק און אױס מײַן טיפֿן גלױבן אין דער אומבאַשטענדיקײט פֿון דעם מענטשלעכן שכל. דער שכל — דאָס איז אַ גװאַלטיקער כּוח! איר זײט נאָך יונג; — איז אָט זאָג איך אײַך: גלױבט אין דעם שכל — װעט איר קײנמאָל ניט פֿאַרפֿאַלן װערן! געדענקט, אַז אין יעדן מענטשן זיצט אַ נאַר און אַ שװינדלער — דער נאַר — דאָס איז זײַן געפֿיל, און דער שװינדלער — איז דער שכל. דאָס געפֿיל איז דערפֿאַר נאַריש, װײַל עס איז אָפֿנהאַרציק, ערלעך און קען זיך ניט פֿאַרשטעלן; און מען קען דען לעבן ניט פֿאַרשטעלטערהײט? מען מוז זיך פֿאַרשטעלן! אָ, מע מוז עס אַפֿילו אױס רחמנות צו מענטשן, װײַל מענטשן פֿאַרדינען שטענדיק, מע זאָל אױף זײ רחמנות האָבן... און מער פֿאַר אַלץ דװקא דעמאָלט, װען זײ האָבן אױף אַנדערע רחמנות....

אַלזאָ, בין איך, הײסט עס, אַװעק קײן סמאָלענסק, און געשפּירט, אַז די ערד איז פֿעסט אונטער מיר, און געװאוסט, אַז פֿון אײן זײט קען איך שטענדיק אױסרעכענען אױף דער אונטערשטיצונג פֿון גוטע מענטשן, פֿון דער צװײטער זײט — אױף דער אונטערשטיצונג פֿון דער פּאָליצײ. די ערשטע דאַרפֿן מיך האָבן, זײ זאָלן קע-

נען אויף מיר אַרויסווייזן זייערע געפילן, און פאַר די צווייטע — בין איך איבעריק; ממילא דאַרפן מיר אי די, אי יענע צאָלן פון זייער עודף.

אַזוי איז דאָס...

איז גיי איך מיר אַזוי און האָב הנאה פון זיך אַליין. אויסזען זע איך אויס, ווי אַן אָנשטענדיקער מענטש. טרעף איך אַ פּייערל. קוקט ער מיך אָן און פרעגט: איר זייט ניט פון די אויסקוקער? וואָס איז דאָס אַזוינס אויסקוקער? — טראַכט איך, נאָר איך ענטפער אים: יאָ, פון זיי, פון זיי טאַקע! וואָס, זאָגט ער, דער וועג גייט ניט קיין טרעפּאָווקע? יאָ, קיין טרעפּאָווקע. ווייסט איר ניט, אויף דער אַרבעט וועט מען אינגיכן אָנדינגען מענטשן? און ערבות־געלט וועט מען נעמען? אַוודאי. איר האָט ניט געהערט, וויפל וועט מען נעמען פון אַ מענטשן? געהערט, צו וואַנציק קאָפּיקעס. אָהאָ! — האָט דאָס פּייערל געזאָגט. און איך האָב שוין פאַרשטאַנען, מיט וואָס דאָס שמעקט, און איך פרעג אים: פונוואַנען גייט ער? פון וויפל נפשות באַשטייט זיין דאָרף? צי אַ סך קענען אַוועק אויף אַרבעט? וויפל קאָנען צופוס און וויפל אויף פערד? האָט ער מיך פאַרשטאַנען. נעמט, זאָגט ער, מענטשן פון אונזער דאָרף! מיר איז, זאָג איך, אַלץ איינס, פונוואַנען צו נעמען!..... און האָב גענומען ביי זיי אַ פינף־און־צוואַנציקער פאַר אָפּגעבן זייער דאָרף די בכורה אויף דער אַרבעט אַנטקעגן אַנדערע דערפער, און צו צוויי צענקאָפּיקענע פון אַ פוסגייער און צו דרייסיק קאָפּיקעס פון אַ רייטער, אַלס ערבות, אַז זיי וועלן צו דעם פון מיר באַשטימטן טערמין קומען אויף דער אַרבעט. אַרום הונדערט רובל האָבן זיי מיר דערלאַנגט.... און איך האָב זיי אַרויסגעגעבן קוויטלעך, אָנגערעדט זיי גוטע ווערטער און בין אַוועק פון זיי.

געקומען קיין סמאָלענסק, האָב איך באַשלאָסן, אַזוי ווי ס'איז שוין געווען קאַלט, צו בלייבן דאָרט ביז איבער ווינטער. כ'האָב שנעל געפונען גוטע מענטשן און האָב זיך ביי זיי איינגעאָרדנט. ס'איז געווען ניט שלעכט — כ'האָב פאַרבראַכט דעם ווינטער ניט אומעטיק. אָבער אַט איז געקומען פרילינג און, איר וועט מיר גלויבן, צי ניט, ס'האָט מיך אַ צי געטאָן אויסן שטאָט! ס'ווילט זיך וואַנ־

דערן.... ווער שטערט מיר? בין איך אַוועק און ווידער זיך אַרומגעשלעפּט אַ גאַנצן זומער, און צו ווינטער בין איך אַריינגעפאַלן קיין יעליזאַוועטגראַד. אַריינגעפאַלן און קען זיך בשום אופן ניט צופּאַסן צו עפּעס! האָב איך זיך געוואָרפן אַהער, געוואָרפן אַהין, ביז איך האָב פאָרט געפונען מיין וועג! כ'בין געוואָרן אַ רעפּאָרטער אין דער אָרטיקער "ציַיטונג... אַ פּרנסה איז דאָס אַפילו אַ קליינע, אָבער דערפאַר אַ פרייע און מע קען דערפון ווי עס=איז דורכלעבן זיך. דערנאָך האָב איך זיך באַקאַנט מיט יונקערס — אין דער דאָזיקער שטאָט איז פאַראַן אַ קאַוואַלערישע יונקער=שול — און איך האָב זיך אַריינגעלאָזן מיט זיי אין קאָרטנשפּיל. ס'איז אַרויסגעקומען אַ גאַנץ פיינע שפּיל: פאַר דעם ווינטער האָב איך צונויפגעקלאַפּט ביי אַ טויזנט רובל. און ווידער איז געוואָר'ן פרילינג. ער האָט מיך געפונען ביי געלט און אָנגעטאָן ווי אַ דזשענטלמען...

וואוהין גייט מען? קיין סלאַוויאַנסק, אין די באָד=ערטער. דאָרטן איז מיר זייער גוט געגאַנגען אין קאָרטן און איך האָב אָפּגעשפּילט ביז אַווגוסט, און אין דעם דאָזיקן חודש בין איך געווען געצוואונגען אַוועקצופאָר'ן. געווינטערט האָב איך אין זשיטאָמיר מיט איין ווייבעלע... געווען אַ רעכטע פאַסקודסטווע... אָבער אַ שיינע פרויענצימער, טאַקע וואָס אַ שיינע הייסט!

אָט אַזוי=אָ בין איך איבערגעקומען די צייט, וואָס מע האָט מיך אַרויסגעטריבן פון פּיטער, און בין ווידער אַהין אַוועקגעפאָרן. שדים ווייסן, פאַרוואָס זי האָט מיך שטענדיק אַזוי געצויגן צו זיך. בין איך געקומען צו פאָרן אַהין אַלס דזשענטלמען און מיט געלט אין קעשענע. איך זוך זיך אויף באַקאַנטע, און וואָס ווייזט זיך אַרויס? אַלע מיינע אַוואַנטורעס צווישן די ליבעראַלע מענטשן פון מאָסקווער גובערניע — ווייסן זיי. אַלץ ווייסן זיי —ווי אַזוי איך האָב דריי וואָכן געלעבט ביי די איוואַנאָווס אין מאַיאָנטעק און געשפּייזט זייערע הונגעריקע נשמות מיט דער פרוכט פון מיין פאַנטאַזיע, ווי אַזוי איך בין זיך באַגאַנגען מיט פּעטראָוון, און ווי אַזוי איך האָב באַליידיקט מאַדאַם וואַסיליעווא. נו, וואָס קען מען העלפן? מסתמא איז אַזוי באַשערט. און אויב זיבן טירן האָבן זיך פאַר דיר פאַרמאַכט — איז עפן אויף אַנדערע צען... אָבער מיר איז ניט געגאַנגען! כ'האָב

זיך זייער שטאַרק געפּלייסט צו שאַפן זיך אַ פעסטע פּאָזיציע אין דער געזעלשאַפט, כ'האָב אָבער ניט געקאָנט! צי האָב איך פאַר די דאָזיקע דריי יאָר פאַרלאָרן די פעיקייט אײַנצולעבן זיך מיט מענטשן, צי די מענטשן גופא זיינען פאַר דער דאָזיקער צייט געוואָרן דורכגעטריבענער? איז אָט, ווען מיר איז איינמאָל אויסגעקומען גאָר שמאָל, האָט מיך דער טייוול אָנגערעדט, איך זאָל אָנבאָטן מיין דינסטגרייטשאַפט דער געהיים-פּאָליצײ. איך האָב זיך פאָרגעלייגט אַלס אַגענט, וואָס זאָל האָבן דעם אויפזיכט איבער די קאָרטן-קלובן. האָט מען מיך צוגענומען. די באַדינגונגען זיינע געווען גוטע. צו דער דאָזיקער געהיימער פּראָפעסיע האָב איך צוגעטשעפּעט אויך אַן אָפענע — כ'האָב זיך גענומען באַשעפטיקן מיט רעפּאָרטאַזש אין אַ צייטונג. כ'פלעג איר צושטעלן גאַנן-כראָניק, און טיילמאָל פלעג איך אויך שרייבן פעליעטאָנען... און דערנאָך פלעג איך שפּילן אין קאָרטן. און כ'האָב זיך אַזוי שטאַרק אַריינגעטאָן אין דער קאָרטנשפּיל, אַז איך האָב פאַרגעסן איבערצוגעבן וועגן איר דער פּאָליצײ. איר הערט, כ'האָב גאָר פאַרגעסן, אַז דאָס איז מיין פליכט. אַז איך פלעג פאַרשפּילן, פלעג איך זיך דערמאָנען: מע דאַרף דאָך פונדעסטוועגן איבערגעבן דער פּאָליצײ! אָבער ניין, פלעג איך זיך טראַכטן, פריער וועל איך צוריק אָפּגעווינען, דערנאָך ערשט וועל איך איבערגעבן. אַזוי אַרום האָב איך אַ לאַנגע צייט אָפּגעלייגט דאָס אויספילן מיינע פליכטן, ביז וואַנען די פּאָליצײ האָט מיך איינמאָל געפּאַקט אויפן אָרט, ביי דעם קאָרטן-טיש. קודם-כל האָבן מיר די פּאָליצײ-לייט אָנגעטאָן בזיונות: פאַר אַלעמען אין די אויגן, אָנגעמענדיק מיך פאַר אַן אייגענעם מענטשן. און אויפן צווייטן טאָג האָט מען מיך גערופן, וואו מע דאַרף, און אַוועקגעגעבן מיר אַ רעכטע גאָב, געזאָגט, אַז איך האָב לחלוטין ניט קיין געוויסן, און נאָך אַלעמען האָט מען מיך ערשט אַרויסגעשיקט פון דער הויפּטשטאָט... ווידער אַרויסגעשיקט! אָן רעכט אַריינצופאָרן אין משך פון צען יאָר...

שוין זעקס יאָר, ווי איך וואַנדער אַרום — און גאָרנישט, געלויבט דער אײַזערשטער, כ'האָב זיך ניט אויף וואָס צו קלאָגן. וועגן דער דאָזיקער צייט וועל איך ניט דערציילן, ווייל זי איז זייער איינאַרטיק... און פאַרשיידנאַרטיק. בכלל איז דאָס אַ פריילעך

לעבן פון אַ פריי פייגעלע. ס'פעלט נאָר אַמאָל אויס צו פיקן.... אָבער מע דאַרף קיין סך ניט פאָדערן, און מע דאַרף געדענקען, אַז אַפילו מענטשן, וואָס זיצן אויף טראָנען, האָבן אויך ניט שטענדיק קיין נחת. אין אַזאַ לעבן, ווי דאָס דאָזיקע — זיינען ניטאָ קיין שום פליכטן — דאָס איז די ערשטע גוטע זאַך, און די צווייטע גוטע זאַך איז, וואָס ס'איז ניטאָ קיין געזעצן, אויסער די געזעצן פון דער נאַטור. נאַטירלעך, באַאומרויִקן אַמאָל די הערן אוריאַדניקעס... אָבער אַפילו אין אַ גוטן האָטעל זיינען אויך דאָ וואַנצן... דערפאַר אָבער קענט איר גיין: רעכטס, לינקס, פאָראויס, צוריק, אומעטום, וואוהין אייער האַרץ געלוסט, און אויב עס געלוסט זיך ניט אין ערגעץ — איז באַזאָרג זיך ביי די פויערים מיט ברויט און ליג, ביז ס'וועט דיך ערגעץ נעמען ציען...

וואו בין איך ניט אויסגעווען? געווען אין די טאָלסטאָיִשע קאָלאָניעס און געלעבט ביי די פרויען פון די מאָסקווער סוחרים אויף די קיכן. געוואוינט אין דער קיעווער־פעטשאָרער לאַווראַ און אויפן נייעם אַפאָן. געווען אין טשענסטאָכאָוו און אין מוראָם. טיילמאָל דוכט זיך מיר, אַז איבער יעדעם שטיגעלע פון דער רוסישער אימפעריע טרעטן שוין מיינע פיס צום צווייטן מאָל. און ווי נאָר כ'וועל קריגן די געלעגנהייט צו רעמאָנטירן מיין אויסערלעכקייט — לאָז איך זיך תיכף אַוועק קיין אויסלאַנד: כ'וועל אַ שפריז טאָן אין רומעניע, און פון דאָרטן זיינען אַלע וועגן פאַר מיר אָפן. וואָרעם אין רוסלאַנד — איז מיר שוין לאַנגווייליק. און אַלץ, וואָס איך האָב געקאָנט — האָב איך שוין אין איר אָפגעטאָן.

איך מיין, אַז איך האָב באמת זייער אַ סך אויפגעטאָן פאַר די דאָזיקע זעקס יאָר. וויפל וואונדערלעכע ווערטער האָב איך אַרויסגערעדט, וויפל וואונדער האָב איך דערציילט! קומסט אַמאָל אין אַ דאָרף און בעטסט זיך נעכטיקן, און נאָכדעם, ווי מען גיט דיר אָפעסן — שטעלסטו אָן דאָס קעסטעלע פון דיין פאַנטאַזיע! ס'קען אַפילו זיין, אַז איך האָב נייע סעקטעס געגרינדעט, דען — איך פלעג אַ סך, זייער אַ סך ריידן פון די הייליקע שריפטן. און דער פויער איז זייער שפירעוודיק צו די הייליקע שריפטן. פון צוויי ווערטער קען ער אויסבויען אַזאַ מין רעליגיע, אַז ס'זאָל דיך הייבן אין דער לופטן!...

און וויפל געזעצן האָב איך אויסגעטראַכט וועגן צעטיילן און איבערטיילן צווישן די פויערים די ערד! יאָ, אַ סך פאַנטאַזיע האָב איך אַריינגעגאָסן אין לעבן.

יאָ, אָט אַזוי לעב איך... לעב און גלויב: זאָל איך וועלן זיך באַזעצן אויף איין אָרט — ווערט דאָס מקוים! דען איך האָב שכל און די פרויען שעצן מיך. אָט וועל איך קומען קיין ניקאָלאַיעוו און וועל אַוועק אין דער סלאָבאָדקע, וואו עס וואוינט די טאָכטער פון אַ ניקאָלאַיִשן סאָלדאַט. אַליין איז זי אַן אַלמנה, אַ שיינע און אַ רייכע. וועל איך קומען צו איר און וועל איר זאָגן: קאַפּאָטשקאַ! אַנו, הייץ אויס דאָס בעדל! וואַש מיך אָרום און קלייד מיך אָן, און איך וועל ביי דיר פאַרבלייבן אַ גאַנצן חודש. וועט זי מיר דאָס אַליץ מאַכן... און אויב זי האָט פאַר מיין אָפּוועזנהייט זיך פאַרשאַפט אַ געליבטן — וועט זי אים דורכטרייבן. און איך וועל ביי איר אָפּוואוינען אַ חודש און מערער — וויפל מיר וועט זיך געלוסטן! אין דעם דריטן יאָר האָב איך ביי איר, ווינטערצייט, געוואוינט צוויי חדשים... פאַראַיאָרן — אַפילו דריי חדשים... כ'וואָלט אָפּגעוואוינט דעם גאַנצן זומער, ווען זי וואָלט געווען קליגער, וואָרעם ס'איז מיר געווען זייער לאַנגווייליק מיט איר. אויסער איר שטאָט, וואָס גיט איר ביז צוויי טויזנט רובל אַ יאָר הכנסה, וויל די דאָזיקע פרויענצימער פון קיין זאַך ניט וויסן.

אָדער איך וועל גאָר אַוועקגיין אויף קובאַן, אין דעם קאָזאַקנדאָרף לאַבינסקאַיאַ. דאָרטן איז דאָ אַ קאָזאַק פּיאָטר טשאָרני, האַלט ער מיך פאַר אַ הייליקן מענטשן — פילע האַלטן מיך פאַר אַ מענטשן, וואָס פירט אַ גאָטספאָרכטיק לעבן. פילע פּראָסטע און פרומע מענטשן זאָגן צו מיר: נעם, פאָטערל, אָט דאָס־אָ און שטעל אַוועק אַ ליכטל פאַר דעם הייליקן... נעם איך..... פרומע מענטשן אַכט איך, און וויל זיי ניט באַליידיקן מיט דעם נידערטרעכטיקן אמת, און דערציילן זיי, אַז קיין ליכט פאַר דעם הייליקן מאַרטירער וועל איך ניט קויפן פאַר זייער אויפריכטיקן געשאַנק, נאָר — טאַבאַק פאַר זיך...

ס'איז אויך פאַראַן אַ סך רייץ אין דעם באַוואוסטזיין, אַז דו האָסט זיך אַליין אָפּגעפרעמדט פון מענטשן, ס'איז דאָ אַ סך רייץ

אין דעם קלאָרן באַנעמען, אַז דו אַליין האָסט מיט דיין אייגענעם ווילן אויפגעשטעלט אַ הויכע און פעסטע וואַנט פון פאַרברעכנס קעגן זיי. און אַ סך תענוגדיקס און שאַרפס איז פאַראַן אין דער שטענדיקער ריזיקע, צו ווערן דעמאַסקירט. דאָס לעבן — איז אַ שפּיל! איך שטעל אויף מיין קאָרט אַלץ — דאָס הייסט נול — און שטענדיק שפּיל איך אויס... אָן ריזיקע צו פאַרשפּילן עפּעס, אויסער מיינע ביינער. אָבער איך בין פעסט איבערציינגט, אַז אויב מע וועט מיך, ווען עס איז שלאָגן — וועט מען מיך ניט קאַליעטשען, נאָר דערהרגענען אויף טויט. מע דאַרף אויף דעם קיין פאַריבל ניט האָבן און ס'וואָלט געווען נאַריש מורא צו האָבן יפאַר דעם.

נו, אָט, יונגערמאַן, האָב איך אייך דערציילט מיין לעבנסגעשיכטע. און דערציילט נאָך מיט אַ הכרעה, דען אין מיין געשיכטע איז אויך געווען פילאָסאָפיע. און ווייסט איר? — מיר געפעלט דאָס, וואָס איך האָב דערציילט. מיר דוכט, אַז איך האָב גאַנץ פיין דערציילט. כ'וועל גיין ווייטער — זייער מעגלעך, אַז אַ סך האָב איך דאָ אויסגעטראַכט, אָבער איך זאָג אייך באמת, אַז אויב איך האָב געזאָגט ליגנס — איז דאָס נאָר נוגע די פאַקטן. קוקט ניט אויף די פאַקטן, קוקט בעסער, ווי אַזוי איך דערצייל — דאָס, מאָג איך אייך זאָגן, שטימט אויפן האָר מיט דעם אָריגינאַל פון מיין נשמה. כ'האָב אייך דערלאַנגט אַ געבראָטנס פון פאַנטאַזיע מיט סאָוס פונם ריינסטן אמת...

מחשבותן — צו־וואָס האָב איך דאָס דערציילט?... צוליב דעם, מיין טייערער, ווייל איך שפּיר, אַז איר גלויבט מיר ווייניק... כ'בין צופרידן דערמיט. גוט אַזוי! גלויבט ניט קיין מענטשן! וואָרעם שטענדיק, ווען ער דערציילט וועגן זיך, זאָגט ער ליגן! ווען אים טרעפט אַן אומגליק — ליייגט ער, כדי צו דערוועקן צו זיך וואָס מער רחמנות; ווען אים טרעפט אַ גליק לייגט ער — מע זאָל אים מערער מקנא זיין; אין אַלע פאַלן לייגט ער — מע זאָל זיין מער אויפמערקזאַם צו אים.

אינהאַלט

	זייט
אומעט	3
אויף פּליטן	70
אַ מעשה מיט קליאַמרעלעך	90
אַ טעות (עפּיזאָד)	107
דער זיידע אַרכיפּ און ליאָנקע	146
זעקס־און־צוואַנציק מיט איינע (איבערז. גד)	181
דער הפקר־יונג	203